୪୯
21 OCT 1958

ଜନ-ସାହିତ୍ୟ

ଏକମାତ୍ର ଉପନ୍ୟାସ ମାସିକ

୪ର୍ଥ ଭାଗ	ପୂଜା ବିଶେଷାଙ୍କ	ଶହେ ପଚିଶ
୪ର୍ଥ-୫ମ ସଂଖ୍ୟା	୧୯୫୮	ନୂଆ ପଇସା

ଯୌତୁକ ନେବା ମହାପାପ

ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଧନର ଅନାବଶ୍ୟକ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଆମର ବୁଦ୍ଧି ବିବେକକୁ ଏପରି କାବୁ କରିଛି, ଯାହା ଫଳରେ ମାନବିକ ଗୁଣ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରତି ଆମେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ ବି କରୁନୁ। ଦେଣ ନେଣ ରୂପରେ ହୀନପ୍ରବୃତ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତି-ବ୍ୟକ୍ତିର ସାମାଜିକ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଏକପ୍ରକାର ଘୃଣ୍ୟ ଓ ବିଷାକ୍ତ କରି ଦେଲାଣି। ଯୌତୁକ ଦେବାବାଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ତ ଏକ ସାମାଜିକ ସମ୍ମାନର ମାନଦଣ୍ଡ। ଯୌତୁକ ନ ଦେଇ ପାରିବା ବାପ ମା'ଙ୍କ ଝିଅ ଯେତେବେଳେ ବାହାହବା କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼େ ସେମାନେ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି। ସମାଜରେ ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ପାରମ୍ପରିକ ସ୍ରୋତ ଥିଲେହେଁ ଏ କେଇବର୍ଷ ଧରି ଏହାର କ୍ଷୀଣ ସ୍ରୋତ ଅଧିକ ବେଗମତୀ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି ଆମର ଡିଗ୍ରୀଧାରୀ ଶିକ୍ଷିତ ଯୁବ-ସମାଜର ନିକ୍‌କମା ପଣିଆ ଯୋଗୁ। ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଡିଗ୍ରୀହାସଲ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଯୌତୁକ-ଡିଗ୍ରୀ ବେଶୀ କାମ୍ୟ ହୋଇ ଉଠିଛି। ଭାଗ୍ୟବାଦ ଏହାର ଅନ୍ୟ କାରଣ ହୋଇପାରେ ! ଯାହାହେଉ, ଦେଶ ଯାହାଙ୍କଠାରୁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଶୋଷଣହୀନ ସୁଖୀ ସମାଜ ଗଠନର ବିରାଟ

ଆଶା ପୋଷଣ କରି ଯୁଗ ଯୁଗଧରି ହତାଶ ତଥା କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୂଢ଼ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି, ତାର ସବୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ମାନବିକତା କଣ ପୁରୁଣା-ପନ୍ଥୀ ଅଭିଭାବକଙ୍କ ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରି ସମାଜକୁ ଏକ ଅନ୍ଧକାରମୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନେବା ପାଇଁ ଅଭିପ୍ରେତ ?

ଏହାଛଡ଼ା ଏ ଦିଗରେ ସରକାରୀ ଦାୟିତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । କେତେକ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କଲେଣି । କେତେକ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୋଧ କଲେଣି କଡ଼ା ଆଇନ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ, କିନ୍ତୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେବା ଓ ନେବା ଲୋକର ମନୋବୃତ୍ତି ନ ବଦଳିଛି, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଆଇନ ପ୍ରଣିତ ହେଲେ ବି ତାର ମୂଳୋଚ୍ଛେଦ ହେବନି । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର, ସମାଜର ଆର୍ଥିକ ପରିସ୍ଥିତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଉ ପୁଅଝିଅମାନଙ୍କ ଜାତିବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜ ନିଜର ଜୀବନସାଥୀ ବାଛିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରାହିଁ ଏ ପ୍ରକାର ହୀନ, ବ୍ୟବସାୟିକ ପରଂପରାର ମୂଳୋତ୍ପାଟନ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ସେଥିପାଇଁ ଭାବୀ ସମାଜର କର୍ଣ୍ଣଧାରମାନଙ୍କ ଆଜି ଏକମାତ୍ର ମନ୍ତ୍ର ହେଉ—ଯୌତୁକ ନେବା ମହାପାପ !

* * *

ସୁନାର ମୋହ !!

ଗତ ୧୯ ସେପ୍ଟେମ୍ବରରେ ବାଙ୍ଗାଲୋରରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ଅଖିଳ ଭାରତୀୟ ନିର୍ମାତା ସଙ୍ଘର ୨ୟ ତ୍ରୈମାସିକ ବୈଠକରେ ଘୋଷଣା କରି ସଙ୍ଘର ସଭାପତି କହିଲେ ଯେ ଭାରତରେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କ ଅଳଙ୍କାର ରୂପରେ ପ୍ରାୟ ୪୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ସୁନା ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛି । ଆତ୍ମବଡ଼ିମାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ଛଡ଼ା ଏହାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପଯୋଗ ନାହିଁ । ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅଳଂକାର ଯୋଗୁ ସ୍ତ୍ରୀ କନ୍ୟାମାନଙ୍କର ହତ୍ୟା ବି ହେଉଛି । ସୁନା ଅଳଙ୍କାରର ଅନାବଶ୍ୟକ ମୋହ ଆମ ସମାଜର ଏପରି ଏକ କୁସଂସ୍କାରରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି ଯେ ଲୋକ ପେଟକୁ ନଖାଇ, ବେଶପଟା ଦିଗରେ କୃପଣ ହୋଇ ଜୀବନର ସବୁ ସୁଖ ସୁବିଧା ତ୍ୟାଗ କରି, ସନ୍ତାନଙ୍କୁ

ଶିକ୍ଷାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଗୃହିଣୀ ତିଆରି କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଆଜି ଦେଶରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ପଞ୍ଚବର୍ଷୀୟ ଯୋଜନାର ସଫଳତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଦେଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରରୁ ଋଣ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଶର ଏତେବଡ଼ ସମ୍ପତ୍ତି ଜେଲ କୋଠରୀ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ଦୁଃଖର କଥା ! ଭାରତର ସୁଗୃହିଣୀମାନେ ଏହାକୁ ଚେତାବନି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଦେଶ ଓ ଦଶର ଯେ ମଙ୍ଗଳ ହେବ, ଏହା ଧ୍ରୁବସତ୍ୟ !

ମଣିଷର ଅସଲ ଭୂଷଣ ହେଉଛି ତାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଗୁଣ ! ଏହା ବ୍ୟତିରେକେ ନକଲି ଭୂଷଣ ରୂପରେ ଅଳଙ୍କାର କିପରି ଶୋଭା ବଢ଼େଇବ, ତାହା ଭାବୀ ଗୃହିଣୀଙ୍କ ମନନ ସାପେକ୍ଷ !!

* * *

କଳା ଓ କଳା

କିଛିଦିନ ଆଗରୁ ବିଲାତର ଗୋଟିଏ ନୃତ୍ୟଶାଳାରୁ ଜଣେ ଭାରତୀୟର ଦେହ ରଙ୍ଗ କଳା ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ବାହାର କରି ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ନିକଟରେ ସେଠାରେ କଳା ଗୋରା ଭେଦ ନେଇ କେତେକ ଉପଦ୍ରବ ହୋଇ ଯାଇଛି । କେତେକ ହୋଟେଲ ଓ ନୃତ୍ୟ ତଥା ସଙ୍ଗୀତାଳୟ-ମାନଙ୍କରେ କଳା ଲୋକର ପ୍ରବେଶ ନିଷେଧ କରି ନୋଟିସମାନ ଟାଙ୍ଗି ଦିଆ ଯାଇଛି । ଗୋଟିଏ ବଲ ରୁମର ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କୋର୍ଟରେ ଅଭିଯୋଗ କରିବା ଫଳରେ ଉକ୍ତ 'ବଲରୁମ'ର ଲାଇସେନ୍‌ସର ମିଆଦ ବୃଦ୍ଧି କରି ଦିଆ ଯାଇଛି । ସଙ୍ଗୀତ ସଂଘଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଏ ଦିଗରେ ବେଶ୍ ତତ୍ପର ହୋଇଛନ୍ତି ! ସଂଘର କୌଣସି ସଭ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣଭେଦମୂଳକ ନୃତ୍ୟଶାଳାରେ ଯୋଗଦେଲେ ତାକୁ ସଂଘରୁ ନିକାଲି ଦିଆଯିବା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ବିରଳ ନୁହେଁ । କଳାକାରମାନଙ୍କ ଏତାଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ଓ ମନୋବୃତ୍ତି କଳାକ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେଦୂର ପ୍ରାଜୁଯ୍ୟ ତାହା ଚିନ୍ତାର କଥା !

* * *

ଗଣତନ୍ତ୍ର ନା ଏକଛତ୍ରବାଦ

ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ଦୁଇଟି ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ବର୍ମା ଆଉ ପାକିସ୍ଥାନର ରାଜନୀତିରେ ନାଟକୀୟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖା ଦେଇଛି । ବର୍ମାର ବର୍ତ୍ତମାନ ଶାସନ କ୍ଷମତା ଭୂତପୂର୍ବ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ୟୁ, ନୁ, ବର୍ମାର ପ୍ରଧାନ ସେନାଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାର ବଦଳରେ ସାମରିକ ଶାସନ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି । ଏହି ସାମରିକ ସରକାର ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଛି । ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଇଁ ଏହି ସାମରିକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ କରାଇବା ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଏଣେ ପାକିସ୍ଥାନର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଇସ୍କନ୍ଦର ମିର୍ଜା ପାକିସ୍ଥାନର ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଓ ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ସବୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳକୁ ବେଆଇନ କରି ପାକିସ୍ଥାନର ଶାସନ ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ଆୟୁବ୍ ଖାଁଙ୍କ ହାତରେ ଟେକି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଏକପ୍ରକାର ସାମରିକ ଏକଛତ୍ରବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଛି ଏବଂ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସମାଧି ହୋଇଛି । ଏଭଳି ଶାସନତାନ୍ତ୍ରିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣସ୍ୱରୂପ କୁହା ଯାଇଛି ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁତର ମତଭେଦ ଏବଂ ରାଜନୈତିକ ଦଳମାନେ ଲୋକସ୍ୱାର୍ଥକୁ ନଗ୍ରହି ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ସାଧନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ପାକିସ୍ଥାନ ଶାସନ ପରିଚାଳନାରେ ଅଚଳ ଅବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ସେଠାରେ ଏକ ରକ୍ତାକ୍ତ ବିପ୍ଳବ ଘଟିବାର ସମ୍ଭାବନା ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ।

ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଲୋକପ୍ରିୟ ସାମରିକ ଏକଛତ୍ରବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବା ପରେ ପାକିସ୍ଥାନ ଓ ବର୍ମାରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ସେଥିରେ ଭାରତର ଶିଶୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଉପରେ ମଧ୍ୟ ବିପଦ ଘୋଟି ଆସୁଛି ।

=ଘୋଷଣା=

ଦୁର୍ଗାପୂଜା ଉପଲକ୍ଷେ ପ୍ରେସ୍ ବନ୍ଦ ରହୁଥିବାରୁ ଆସନ୍ତା ସଂଖ୍ୟା ଜନ-ସାହିତ୍ୟ ତା ୭ ରିଖ ନଭେମ୍ବର ବେଳକୁ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ।

ପରିଚାଳକ, ଜ. ସ

ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ

* ବଲୁଆ ନନାର ବାହାଘର—	ଶ୍ରୀ ଉଦୟନାଥ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ	ଟ°୳୵
* ମିନର ମନକଥା	,, ,,	ଟ°୳୵
* ମାଙ୍କଡ଼ର ବିଦେଶ ଭ୍ରମଣ	,, ,,	ଟ°୳୵
* ମଜାଗପ	ଶ୍ରୀମତୀ ସୀତାମଣି ଦେବୀ	ଟ°୳
* ପିଲାଙ୍କ କଥା	,, ,,	ଟ°।୵
* ଆମ ଓଡ଼ିଆ ପୃଷ୍ଠ	,, ,,	ଟ°୳୶
* ଦେବ ଦାନବ	ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ମିଶ୍ର	ଟ°୳୵
* ପିଲାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ୧ମ ଭାଗ	ଶ୍ରୀ ସଦାନନ୍ଦ ତ୍ରିପାଠୀ	ଟ°୳୵
* ପିଲାଙ୍କ ଗଳ୍ପ ୨ୟ ଭାଗ	,, ,,	ଟ°୳୵
* ବାଳ ବିନୋଦ	ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାପାତ୍ର	ଟ°।୵
* ଟୁଆଁ ଟୁଇଁ	ଶ୍ରୀ ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର	ଟ°୴
* ମହାଭାରତ କଥା	ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଆକୁଳ ମିଶ୍ର, କାବ୍ୟତୀର୍ଥ	ଟ°୴
* ସୁନାର ଭାରତ	ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ମିଶ୍ର	ଟ°୴୵
* ଝରଆ ପାର	ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ର, ବି.ଏ.,ଡି.ଇଡ଼	ଟ°୳୵
* ବାପୁବସା	ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ରାଉତରାୟ	ଟ°୳୵
* ଫଦ୍‌ଲୁ ପୋଖରୀ	,, ,,	ଟ°୳୵
* ଗଳ୍ପ ଲହରୀ ୧ମ ଭାଗ	ଶ୍ରୀ ଜ୍ଞାନେଶ୍ୱର ମିଶ୍ର	ଟ°୴
* ଗଳ୍ପ ଲହରୀ ୨ୟ ଭାଗ	,, ,,	ଟ°୳
* ଗଳ୍ପ ଲହରୀ ୩ୟ ଭାଗ	,, ,,	ଟ°୴
* ଗଳ୍ପ ଲହରୀ ୪ର୍ଥ ଭାଗ	,, ,,	ଟ°୴
* ଗଳ୍ପ ଲହରୀ ୫ମ ଭାଗ	,, ,,	ଟ°୴
* ଗଳ୍ପ ଲହରୀ ୬ଷ୍ଠ ଭାଗ	,, ,,	ଟ°୴
* କଇଁ ଲୁମାରୀ	ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀ ଭାଗୀରଥି ମିଶ୍ର	ଟ°।୵

ପ୍ରକାଶକ—କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପାନୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ-୨

ଶିଶୁ କବିତା

* ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟ ଜୀବନ ସଙ୍ଗୀତ	ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ପାଇକରାୟ	ଟ°୦୫/
* ବଣଫୁଲ	ଶ୍ରୀ ମୁକ୍ତିକାନ୍ତ ରାୟ	ଟ°୦୬
* ନୂଆ ଶିଶୁ ସଙ୍ଗୀତ	ଶ୍ରୀ ଯଜ୍ଞେଶ୍ୱର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ,	ଟ°୦।/

ଜୀବନୀ

ଆର୍ଯ୍ୟଋଷି ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା— ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ ଟ°୦।୵

* ଚ୍ୟବନ, ବଶିଷ୍ଠ, ନାରଦ, ଶୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟ, ଦଧିଚୀ, ବଶିଷ୍ଠ-ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର, ଅଷ୍ଟାବକ୍ର, ଦୁର୍ବାସା, ବାଲ୍ମୀକି, ସ୍ୱାମୀ ନିଗମାନନ୍ଦ।

*** ଦୀପକ ମହଲ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା:—** ପ୍ରତିଖଣ୍ଡ ଟ° ।୵

ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର

ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ, କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର, ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ, ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ, କବିବର ରାଧାନାଥ।

ଉତ୍କଳ ଦୀପକ	ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ମିଶ୍ର	ଟ°୧୵
* ଶ୍ରୀବତ୍ସ	ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାପାତ୍ର	ଟ°୦୬
* ଅଶୋକ	ଶ୍ରୀ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ମିଶ୍ର	ଟ°୦।୵
ମହାତ୍ମା ୱାସିଂଟନ୍	ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ମହାପାତ୍ର	ଟ°୧୫୵
ରାଷ୍ଟ୍ରନାୟକ ଜହରଲାଲ	ଶ୍ରୀ ଆକୁଳ ମିଶ୍ର	ଟ°୦୫/
ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ	ଶ୍ରୀ ବିନୋଦ କାନନଗୋ	ଟ°୦।୵
* ଗାନ୍ଧୀ କଥା	,, ,,	ଟ°୦୫୵
* ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ	,, ,,	ଟ°୦୫୵
ଗାନ୍ଧୀ ପଟେଲ	,, ,,	ଟ°୦୫୵
ପିଲଙ୍କ ଜବାହରଲାଲ	,, ,,	ଟ°୦୫୵

ଅନ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ପପୁଲାର ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ସମ୍ବଲପୁର

* ପିଲାଙ୍କ ବିଦ୍ୟାସାଗର ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରମଣି ମହାପାତ୍ର ଟ୦୳
ଶୈବ୍ୟା ଶ୍ରୀ ରାଧାନାଥ ରଥ ଟ୦୴
* ଯୁଗପ୍ରଶ୍ନ ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ, ବି.ଏ.,ଡ଼.ଇଡ଼. ଟ୧୯
* ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭାରତର ନାରୀ—ସ୍ୱାମୀ ଜଗନ୍ନାଥା ନନ୍ଦ ଟ୧୳
ନାରୀ ଦର୍ପଣ ୰ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ ଟ୦୴
ଜାମସେଦଜୀ ନସେରୱାଞ୍ଜିଟାଟା—ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଟ୧୳

*** ଆମ ଦେଶ ଗ୍ରନ୍ଥମାଳା :—** ପ୍ରତିଖଣ୍ଡ ଟ୦୴

ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ଶିବପ୍ରସାଦ ଦାଶ, ଏମ୍. ଇଡ଼.

ଆମ ଦେଶର ବୀର, ଆମ ଦେଶର ନାରୀ, ଆମ ଦେଶର ସାଧୁ, ଆମ ଦେଶର ମହାମାନବ, ଆମ ଦେଶର ଯୋଦ୍ଧା, ଆମ ଦେଶର ଓଡ଼ିଆ ରଜା, ଆମ ଦେଶର ଗୌରବ ।

*** ମୋ ନିଜ କାହାଣୀ**

ଲେଖକ—ଶ୍ରୀ ଜବାହରଲାଲ ନେହେରୁ { ୧ମ ଭାଗ ଟ ୫ ୯
ଅନୁବାଦକ—ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ { ୨ୟ ଭାଗ ଟ ୫ ୯

ଗଳ୍ପ

* ଟଲ୍‌ସଟୟଙ୍କ ଗଳ୍ପମାଳା—ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀଧର ଦାଶ, ଏମ୍.ଏ. ଟ ୧।
କାହାଣୀ ସଂଗ୍ରହ—ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଜାନକୀବଲ୍ଲଭ ମହାନ୍ତି, ଏମ୍.ଏ. ଟ୧୯
ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପାଖକୁ ଚିଠି—ଶ୍ରୀ ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର ଟ ୦।
ଗରିବର କାହିଁକି " " ଟ ୦।
* ଅମର କାହାଣୀ ଶ୍ରୀ ଆକୁଳ ମିଶ୍ର ଟ ୧।
* ସୁନା ପାହାଡ଼ ଶ୍ରୀ ବାଙ୍କନିଧି ପଟ୍ଟନାୟକ, ବି. ଏ. ଟ ୧୯
* ବୀରବଲ କାହାଣୀ " " ଟ ୧୯
* ଧୂପଗୁଣ୍ଡ " " ଟ ୧।
* ଧାରା ଶ୍ରୀ ରମାରଞ୍ଜନ ମହାନ୍ତି ଟ୦୴

ପ୍ରକାଶକ—କଟକ ଟ୍ରେଡ଼ିଂ କମ୍ପାନୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ-୨

* ପାପ ଓ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ—ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର,
ବି.ଏ., ଏଲଏଲ. ବି. ଟ ୧ ।
*ଉତ୍କଳ କାହାଣୀ ୰ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ଟ ୧ ୫

ଭ୍ରମଣ ବୃତ୍ତାନ୍ତ

* ଦାକ୍ଷିଣାତ୍ୟ ଭ୍ରମଣ ୰ ଶଶିଭୂଷଣ ରାୟ ଟ ୦ ୫/
* ସେ ଦେଶର କଥା ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର,
ଏମ୍.ଏ., ଏ. ଏମ୍. (ଷ୍ଟେନ.) ଟ ୧୫
* ବିଲାତ କଥା—ଶ୍ରୀ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ, ଏମ.ଏ (ଲଣ୍ଡନ) ଟ ୨୯
ପଥ ଓ ପଥିକ—ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ କୁଞ୍ଜବିହାରୀ ଦାଶ,
ଏମ.ଏ,ପିଏଚ.ଡି ଟ ୨ ୯

ଅର୍ଥନୀତି ଓ ରାଜନୀତି

ଅହିଂସାର ଅର୍ଥନୀତି—ଶ୍ରୀ କାଶୀନାଥ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ, ବି.ଏ. ଟ ୧ ।
* ଭାରତର ଆର୍ଥନୀତିକ ସମସ୍ୟା—ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର,
ଏମ.ଏ., ଏ. ଏମ., (ଷ୍ଟେନ) ଟ ୨ ୯
* ସମାଜ, ଶାସନ ଓ ସଂସ୍କାର—ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ବୈଦ୍ୟନାଥ ମିଶ୍ର,
ଏମ୍. ଏ, ଏ. ଏମ୍. (ଷ୍ଟେନ) ଟ୧୪
* ଭାରତ ସଂବିଧାନ ,, ,, ଟ୧୪

ଦର୍ଶନ

* ଆର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନ—ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ, ଏମ୍. ଏ. ଟ୦୫/
ମାନବ ଜୀବନ ଉପରେ ଦର୍ଶନର ପ୍ରଭାବ—ଅକ୍ଷୟ ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ଟ୨୯

ଆୟୁର୍ବେଦ ଏବଂ ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ର

ଚିକିତ୍ସା କଳ୍ପଦ୍ରୁମ—୰ ମାଗୁଣି ବ୍ରହ୍ମା ଟ୪୫
ସଂଗ୍ରାହକ—
ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀ କରୁଣାକର କର, ଏମ. ଏ.
ବସନ୍ତ— ଡାକ୍ତର ଶ୍ରୀ ବନବିହାରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଟ୦।୵

ଅନ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ପପୁଲାର ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ସମ୍ବଲପୁର

କୃଷି ଶାସ୍ତ୍ର

* କୃଷକ ବନ୍ଧୁ	ଶ୍ରୀ ମଦନମୋହନ ପ୍ରଧାନ	ଟ୩୷
* ମାଛଚାଷ—	ଶ୍ରୀ ବିନୋଦ୍ କାନନଗୋ	ଟ୧୷

ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ବିଶ୍ୱନାଥ ସାହୁଙ୍କ କୃତ

* ଫଳଚାଷ ୧ମ	(ବଗିଚା ଓ ଆଣ)	ଟ୨୲
* ଫଳଚାଷ ୨ୟ	(ଆମ୍ବ ଓ ଖଇରଟିଆ ଫଳ)	ଟ୨୲
* ଫଳଚାଷ ୩ୟ	(ବର୍ଷା ଓ ଉଷ୍ଣମଣ୍ଡଳୀୟ ଫଳ)	ଟ୧୲
* ଫଳଚାଷ ୪ର୍ଥ	(କମଳାଜାତୀୟ ଫଳ)	ଟ୨୲
* ଫଳଚାଷ ୫ମ	(କଦଳୀ, ଅମୃତଭଣ୍ଡା ଓ ସପୁରୀ)	ଟ୦୷୶
* ଫଳଚାଷ ଷଷ୍ଠ	(ନଡ଼ିଆ, ତାଳ ଓ ଖଜୁରୀ)	ଟ୧୷
* ଫଳଚାଷ ୭ମ	(ନାତିଶୀତୋଷ୍ଣ ମଣ୍ଡଳୀୟ ଫଳ)	ଟ୨୲

ଇତିହାସ

* ଉତ୍କଳ ଇତିହାସ	୰ କୃପାସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ.	ଟ୨୷
* କୋଣାର୍କ	,,	ଟ୩୳
* ବାରବାଟୀ ଦୁର୍ଗ	,,	ଟ୦୳
ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସ	ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟକୁମାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ	ଟ୦୳

ଶିକ୍ଷା

* ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ	ସ୍ୱାମୀ ରାମ ପ୍ରେମୀ	ଟ୦୳
* ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷାନୀତି—	ଶ୍ରୀ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥ, ଏମ୍. ଏ. (ଲଣ୍ଡନ)	ଟ୧।
* ବିବିଧ ଖେଳ ଶିକ୍ଷା—	ଶ୍ରୀ ବନମାଳି ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ	ଟ୧୷
ସହଜ ରନ୍ଧନ ଶିକ୍ଷା—	ଶ୍ରୀମତୀ ଆରତି ଦେବୀ	ଟ୨୷
ଗୃହଜୀବନ	ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ରଥ	ଟ୦୷
ସରଳ ଜୀବବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା—	ଶ୍ରୀ ଗଣେଶ୍ୱର ନନ୍ଦ, ବି. ଇ.	ଟ୨୲

ଉପନ୍ୟାସ

* ମେଘମାଳା	ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ସାହୁ	ଟ୧୯
* ସାବତ ମା	ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ବେହୁରା, ବି. ଏ.	ଟ୨୯
ବଡ଼ଘରର ଝିଅ	ଶ୍ରୀ ନରସିଂହ ସାହୁ	ଟ୧ଘ
* ଅଶ୍ରୁବିନ୍ଦୁ	ଶ୍ରୀ ବଟକୃଷ୍ଣ ପ୍ରହରାଜ, ବି. ଏ.	ଟ୧୳
ଯୋଡ଼ ମନ୍ଦିର	,, ,,	ଟ୧୳
* ଘନାବର୍ତ୍ତ	,, ,,	ଟ୧୷
* ଖାଲି ଆଖିରେ—ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀନିବାସ ମିଶ୍ର ଏମ୍, ଏ, ବି, ଏଲ,		ଟ୧।
ପୀରତି ପଥ ଖସଡ଼ା—ଶ୍ରୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର		ଟ୧୳
* ହାୟରେ ଦୁର୍ଭାଗା ଦେଶ	ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ନାୟକ	ଟ୧୳୷
* କୀର୍ତ୍ତିସ୍ତମ୍ଭ	ଶ୍ରୀ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର, ବି. ଏ.	ଟ୧।
* ହତ୍ୟାର ବର୍ଷିକା	ଶ୍ରୀ ଷଡ଼ାନନ ଶର୍ମା	ଟ୧୳
* ପଞ୍ଚମ ବାହିନୀ	ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମିଶ୍ର, ବି. ଏ.	ଟ୦ଘ

ନାଟକ

* ହ୍ୟାମ୍‌ଲେଟ୍—ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟକୁମାର ବନ୍ଦ୍ୟୋପାଧ୍ୟାୟ, ଏମ୍. ଏ.		ଟ୧୳/
* ଫେରିଆ	ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳ ଛୋଟରାୟ	ଟ୩୯
ଧ୍ରୁବ ତପସ୍ୟା	ଶ୍ରୀ ଦାମୋଦର ମି	ଟ୦।୷୭
* ସମ୍ବାଦ ବାଳ ରଜତ—ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ରଜତରାୟ		ଟ୧୳
ଗୁରୁବନ୍ଧୁ ଗୋପବନ୍ଧୁ	,,	ଟ୧୯

ଜ୍ୟୋତିଷ

* ସହଜ ସାମୁଦ୍ରିକ ଶିକ୍ଷା	ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ	ଟ ୩ ୯
ସହଜ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶିକ୍ଷା ୧ମ	ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ରଥ	ଟ ୦ ।୷୭
ସହଜ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶିକ୍ଷା ୨ୟ	,, ,,	ଟ ୦ ଘ
ସହଜ ଜ୍ୟୋତିଷ ଶିକ୍ଷା ୩ୟ	,, ,,	ଟ ୦ ଘ୷

ଅନ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ପପୁଲାର ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ସମ୍ବଲପୁର

ସର୍ବାର୍ଥ ଚିନ୍ତାମଣି— ପଣ୍ଡିତ ପରୀକ୍ଷିତ ଦାଶ ଟ ୧ ।
ଅଷ୍ଟବର୍ଗ ସାଧନ ଫଳ ଟ ୦ ।୶

ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ

* ମଣିଷ ଜାତିର ଜନ୍ମ କାହାଣୀ
ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମହାପାତ୍ର, ଏମ. ଏ., ଡି. ଇଡ୍. ଟ ୦ ୳
ଜୀବନ୍ତ ଜଗତ୍—ଶ୍ରୀ ଗୋକୁଳମୋହନ ସେନାପତି ଟ ୦ ।୳
ଆମ ସୌର ଜଗତ
ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଉପେନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର, ଏମ୍. ଏ. ଟ ୧ ୳
ବିଶ୍ୱ ବିସ୍ମୟ—ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ତ୍ରିପାଠୀ, ବି. ଏ., ଡି. ଇଡ୍. ଟ ୧ ୳
ଆବିଷ୍କାର ଓ ଉଦ୍ଭାବନ ,, ,, ଟ ୧ ୳
ଶିଳ୍ପ କାହାଣୀ ୧ମ ,, ,, ଟ ୧ ୲
ଶିଳ୍ପ କାହାଣୀ ୨ୟ ,, ,, ଟ ୧ ୲

ସ୍ତ୍ରୀ ପାଠ୍ୟ

* ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ୧ମ ଭାଗ ୰ ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂହ ଟ ୧ ।
* ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ୨ୟ ଭାଗ ,, ,, ଟ ୨ ୳
* ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ୩ୟ ଭାଗ ,, ,, ଟ ୨ ୳
* ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ୪ର୍ଥ ଭାଗ ,, ,, ଟ ୨ ୲
ବାଳିକାବନ୍ଧୁ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ମିଶ୍ର ଟ ୦ ।
ଆଦର୍ଶ କନ୍ୟା ୰ ରାଜକିଶୋର ମହାନ୍ତି ଟ ୦ ।୶
* ଗୃହ ବିଜ୍ଞାନ ୧ମ ଭାଗ } ଶ୍ରୀମତୀ ସୁହାସିନୀ ବେହେରା,
* ଗୃହ ବିଜ୍ଞାନ ୨ୟ ଭାଗ } ବି. ଏ., ଡି. ଇଡ୍. ଟ ୩ ୲
ଶ୍ରୀ ପିଫୁଲ ଚନ୍ଦ୍ର ବେହେରା, ଏମ୍. ଏସ୍‌ସି ଟ ୩ ୳

ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ

* ବିଶ୍ୱବନ୍ଧୁ	ଶ୍ରୀ ଶଶିଭୂଷଣ ନାଥ, ଏମ୍.ଏ. (ଲଣ୍ଡନ)	ଟ ୦ ୴୷
* ଉତ୍କଳ ଦର୍ପଣ	ଶ୍ରୀ ବିନୋଦ କାନୁନ୍‌ଗୋ	ଟ ୦ ୴୵
ଓଡ଼ିଶା ଭୂଗୋଳ	ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ	ଟ ୦ ୴
* ରାଜଧାନୀ ଦିଲ୍ଲୀ	ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାକର ମିଶ୍ର, ବି.ଏ.	ଟ ୧ ୳
ପିଲାଙ୍କ ଓଡ଼ିଶା	ଶ୍ରୀ ନୀଳମଣି ଜେନା	ଟ ୦ ।୵
* ଭୂତତ୍ତ୍ୱଙ୍କ ଜଗତ	ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ	ଟ ୧ ୴
* ବିବିଧ ସାର ସଂଗ୍ରହ	ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ	ଟ ୧୬ ୯

ସାଧାରଣ ସାହିତ୍ୟ ଓ କାବ୍ୟ କବିତା

ଭଗତମାଳ	୰ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ	ଟ୨।
* ଚିଲିକା	୰ ରାଧାନାଥ ରାୟ	ଟ୦।୵
ଶର୍ମିଷ୍ଠା	୰ ନନ୍ଦକିଶୋର ବଳ	ଟ୦୴
* ନବରାଜ	୰ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ	ଟ୦୷
ରସାବଳୀ	„ „	ଟ୦୷
ଭଗିନୀ ଗୋ	ଶ୍ରୀ ଉପେନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିପାଠୀ	ଟ୦୷
* ଅଶ୍ରୁ ତର୍ପଣ	ଶ୍ରୀ କ୍ଷେତ୍ରମଣି ମହାନ୍ତି	ଟ୦।୵
* ରାଧାନାଥ ଗ୍ରନ୍ଥାବଳୀ	୰ ରାଧାନାଥ ରାୟ	ଟ୬୯
* କୁଞ୍ଜ ବିହାର	୰ କୃଷ୍ଣ କର	ଟ୧।
ପାରିବାରିକ ପ୍ରବନ୍ଧ	୰ ପଦ୍ମଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ	ଟ୧୴
* ପ୍ରବନ୍ଧ କଳିକା	୰ ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ ଶତପଥୀ	ଟ୦୴୷
* କାଳିଦାସ	ଶ୍ରୀ ରାଧାମୋହନ ଗଡ଼ନାୟକ	ଟ୧।
* ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର	ଶ୍ରୀ ମାୟାଧର ମାନସିଂହ	ଟ୨୴
* ଗଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ	ଶ୍ରୀ ଶିବପ୍ରସାଦ ଦାସ, ଏମ. ଇଡ଼	ଟ୧୯

ଅନ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତିସ୍ଥାନ—ପପୁଲାର ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ସମ୍ବଲପୁର

ଅଭିଧାନ

ପକେଟ ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ ୬ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ ଟ ୩ ୲
English-English-Oriya Dictionary
ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାଥ, ଏମ୍. ଏ. (ଲଣ୍ଡନ) ଟ ୧୦ ୲

ପୌରାଣିକ ଗ୍ରନ୍ଥ

ମହାଭାରତ ୬ ରାଜା କୃଷ୍ଣସିଂହଙ୍କ କୃତ (୧୮ ଖଣ୍ଡ) ଟ ୩୦ ୲
ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣ ୬ କବି କୃଷ୍ଣଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ କୃତ (୭ କାଣ୍ଡ) ଟ ୧୪ ୲

ସଚିତ୍ର ଶ୍ରୀ ମଦ୍ଭଗବଦ୍ ଗୀତା
ସଙ୍କଳୟିତା—ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର ଟ ୫ ୲
* **ଚଣ୍ଡୀ ବିଧାନ ପଦ୍ଧତି** ଶ୍ରୀ ଗଙ୍ଗେଶ୍ୱର ରଥ ଟ ୧ ୳
ଅଷ୍ଟକ ମଞ୍ଜରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗତବନ୍ଧୁ ମହାପାତ୍ର, ଏମ୍. ଏ. ଟ ୦ ୷
ବାଇଦାସଙ୍କ ଭଜନ ୬ ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ ଟ ୦୷୬
ହରିଜନ୍ମ ଶ୍ରୀ କୈଳାସଚନ୍ଦ୍ର ସେନ ଟ ୦ ୳୷
* ଜପଯୋଗ ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦ ଟ ୨ ୲
* ଆନନ୍ଦ ଲହରୀ—ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ରଥ ଟ ୦ ।୷୬
* ବୃହତ କର୍ମକାଣ୍ଡମ୍ ୧ମ ପୂଜାପ୍ରକରଣ { ପଣ୍ଡିତ ୬ ଶ୍ରୀକଣ୍ଠ ଶାସ୍ତ୍ରୀ
୨ୟ ବିବାହ ଶ୍ରାଦ୍ଧ { ପଣ୍ଡିତ ୬ ମାୟାଧରଦାସ
୧ମ ଭାଗ ଟ ୩ ୳ ଏବଂ ୨ୟ ଭାଗ ଟ ୩ ୳

ବି.ଦ୍ର:—ତାରକା ଚିହ୍ନିତ ପୁସ୍ତକ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଲାଇବ୍ରେରୀ ବହି ରୂପେ ମଞ୍ଜୁର ।

ପୂଜା ଉପଲକ୍ଷେ ଏହି ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କ ମୂଲ୍ୟ କମିଲା

ବିବିଧ ସାର ସଂଗ୍ରହ

ପରିମାର୍ଜିତ ଏବଂ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୬

ଲେଖକ—**ଶ୍ରୀ ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ**

ଏଥିରେ ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ଉପନିଷଦ, ପୁରାଣ, ପୂଜା ମନ୍ତ୍ର, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ, ଶିଳ୍ପ ବିଜ୍ଞାନ, ପାକ ପ୍ରଣାଳୀ, ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଘଟଣା ଏବଂ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପରିଚୟ, ନିର୍ବାଚନର ଫଳାଫଳ, ନୂଆ ପଇସା ଏବଂ ମାଟ୍ରିକ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରଭୃତି ବିବିଧ ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ବହୁତ ଚିତ୍ର ସହ ଦିଆଯାଇଛି ।

ରାଜା କୃଷ୍ଣ ସିଂହ କୃତ

ମହାଭାରତ

(ସଂଶୋଧିତ ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ) ସେଟର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୩୦

"ଯାହା ନାହିଁ ଭାରତେ, ତାହା ନାହିଁ ଭାରତେ" ଏହି ଉକ୍ତିର ପ୍ରମାଣ କେବଳ ଏଥିରୁହିଁ ପାଇ ପାରିବେ । ବ୍ୟାସଦେବ କୃତ ମୂଳ ସଂସ୍କୃତ ମହାଭାରତର ଏହା ଏକମାତ୍ର ଅବିକଳ ଅନୁବାଦ ।

କବି କୃଷ୍ଣ ଚରଣ ପଟ୍ଟନାୟକ କୃତ

ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣ

(ସଂଶୋଧିତ ତୃତୀୟ ସଂସ୍କରଣ) ସେଟର ମୂଲ୍ୟ ଟ ୧୦

ବାଲ୍ମୀକି ରାମାୟଣର ଏହା ଅବିକଳ ପଦ୍ୟାନୁବାଦ ।

ପ୍ରକାଶକ—କଟକ ଟ୍ରେଡିଂ କମ୍ପାନୀ, କଟକ—୨

ସ୍ନେହର ସଂଧ୍ୟା,

ଅନେକ ଦିନ ହେବ ତୋ ଠାରୁ ଚିଠି ପାଇନି ! ଏଣୁ ପ୍ରାୟ ଗତ ବର୍ଷେକାଳ ତୋ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ନେଇ ମୁଁ କିଛି ଜାଣି ପାରିନି । କିନ୍ତୁ ତୋ ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି ମୋତେ ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗେଇଲା, ସେଥିରେ ମୋର ଜୀବନର ଗତି ଆଜି ବଦଳି ଯାଇଛି ।

ତୁ ଜାଣୁ ମୋ ବିବାହର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ କିପରି ନିରାନନ୍ଦ ଭିତରେ କଟିଛି । ଅବଶ୍ୟ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ବଂଧନର ରଜ୍ଜୁ ଏତେ ଶକ୍ତ ଯେ ସେଥିରୁ ମୁକୁଳି ଯିବା ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ ! (ନୂଆ ହିନ୍ଦୁକୋଡ଼ ବିଲ ପାଶହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ) ଭାରତର ନାରୀ ଏପରି ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରିବ ! ଏଣୁ ଯୌବନ-ମାଦକତାର ଆକର୍ଷଣ ପରସ୍ପରର ବୁଝାମଣା ଓ ଭଲ ପାଇବା ବଳରେ ଯେତେ ସୁନ୍ଦର ଓ ମହନୀୟ ହେବାକଥା, ତାହା ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା । ତୁ ଜାଣୁ ଆର୍ଥିକ ମୋହର ପ୍ରଭାବ ବଳରେ ତାଙ୍କପରି ଶିକ୍ଷିତ ରୁଚି ସମ୍ପନ୍ନ ସ୍ୱାମୀ ପାଇବା କେବଳ ମୋ ପକ୍ଷେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା । ନଚେତ ସେ ମୋ ପରି ଏକ ଅଳ୍ପ ଶିକ୍ଷିତାକୁ ବିବାହ କରିବାକୁ ଟିକେବି ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତେ ! (ସେତେବେଳ ସୁଦ୍ଧା ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାର ପିପାସା କମି ନ ଥାଏ । ବିଦେଶରୁ ଡିଗ୍ରୀ ଆଣିବା ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟରୂପେ ଠିକ କରିଥାନ୍ତି) ! ବିବାହ ପରେ ସେ ମୋଠାରେ ଆଶାନୁରୂପ ଯୋଗ୍ୟତା ନ ଦେଖି ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଦିନୁଦିନ ତାଙ୍କର ଉଦାସୀନତା ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ନ ପାରି 'ବାପା ମୋ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ କରିଦେଲେ

ଆଉ ଜୀବନରେ ସୁଖ କଣ !' ଦିନସାରା ଏଇ ଚିନ୍ତା ଚାଲିଲା—ଯାହା ଫଳରେ ଆମର ବ୍ୟବଧାନ ବଢ଼ି ଚାଲିଲା । କେହି କାହାକୁ ବୁଝି ପାରିଲୁ ନା ।

ସକାଳୁ ଉଠି ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷକରି ଅଫିସ ସମୟ ଆଗରୁ ସେ ଘରୁ ବାହାରି ଯାଆନ୍ତି, ଆସନ୍ତି ଅଫିସ ଛୁଟିର ଅନେକ ପରେ । ଯେବେ ଥରେ ଅଧେ ସଅଳ ଆସନ୍ତି, ଲୁଅଟେ ବୁଲି ବାହାରନ୍ତି ନାହିଁ ! ମତେ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରନ୍ତି ।

କେତେବେଳେ କେମିତି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗମାନେ ସସ୍ତ୍ରୀକ ଘରଆଡ଼େ ବୁଲି ଆସିଲେ, ସେ ମତେ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଶୁଣାଇଲେ କି ମୁଁ ଶୁଣେନା—ମୋତେ ସେ ସବୁ ଫିକା ଲାଗେ । ମୁଁ ଅନୁଭବ କରେ ମୋ ଜୀବନ ତ ଜଳିପୋଡ଼ି ଯାଉଛି ମତେ ସେଥିରୁ କଣ ମିଳିବ ! କିନ୍ତୁ ବେଳେ-ବେଳେ ମୋର ଭଗ୍ନଦ ମୂଦାଳକ ଅଳଙ୍କାର, ଲୁଗାପଟା ଆଣି ଦିଅନ୍ତି (ହୁଏତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଖାତିରରେ) । ମୋ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଏଇପରି ନିରୁତ୍ସାହ ଭିତରେ କଟିଲା ପରେ ମୁଁ ପିତାଳୟକୁ ଆସିଲି । ମୋର ଜୀବନର ଗତି ବଦଳିଗଲା ଏବଂ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେଲା କେବଳ ତୋର ସାକ୍ଷାତ ଯୋଗୁ । ଯାହା ଫଳରେ ଆଜ ମୁଁ ପ୍ରକୃତ ସୁଖର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି । ପର ଚିଠିରେ ତାର ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ମୁଁ ଦେବି ।

ଆଶାକରେ ତୋ ସଂସାର ଏହା ଭିତରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଉଠିଥିବ ! ଉମର ତାଙ୍କୁ ମୋର ଯଥାବିଧି ଜଣାଇବୁ । ନମସ୍କାର !

ତୋର ସ୍ନେହର
ସାବିତ୍ରୀ

———

ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି—ପୁରୁଷ ସହିତ ସୁଖରେ କାଳ କାଟିବା ପାଇଁ ତୁମେ ତାକୁ ଅପେକ୍ଷାକୃତ କମ ଭଲ ପାଇବ । ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ବେଶୀ ।

ପୁରୁଷ ପ୍ରତି—ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ସୁଖୀ ରହିବା ପାଇଁ ତୁମେ ତାକୁ ଖୁବ୍ ବେଶି ଭଲ ପାଇବ, କିନ୍ତୁ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ ।

—'ୱାର୍ଲଡ଼ ଡାଇଜେଷ୍ଟ'ରୁ

ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଓ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚ

ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାରେ 'ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ'

ଗତ ୨୫ ତାରିଖଠାରୁ କଟକ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ସୁପରିଚିତ ନାଟ୍ୟକାର ଭଞ୍ଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ନୂତନ ନାଟକ 'ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ' ଅଭିନୀତ ହେଉଛି ।

ବିଷୟବସ୍ତୁ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରକଲେ 'ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ' ଏକ ଐତିହାସିକ ନାଟକ । କିନ୍ତୁ ଇତିହାସ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାରକଲେ ଐତିହାସିକ ନାଟକଠାରୁ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ଦୂରରେ । ଇତିହାସ କେବଳ ଏହି ନାଟକର ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି । ମଗଧର ରାଜା ବିମ୍ବିସାରଙ୍କ ଜୀବନରେ ନର୍ତ୍ତକୀ ଜୟଶ୍ରୀ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲେ ତାକୁଇ ଭିତ୍ତିକରି ଏଇ କାଳ୍ପନିକ ନାଟକର କଥାବସ୍ତୁ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ଏଥିରେ ହସ ଅଛି···କାନ୍ଦ ଅଛି···ଉତ୍କଣ୍ଠା, ଆବେଗ, ବଳିଷ୍ଠ ସଂଳାପ ଯାହାକି ଏକ ସଫଳ ନାଟକ ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ, ତା ସବୁ କିଛି ରହିଛି । ନାହିଁ କେବଳ ଐତିହାସିକ ସତ୍ୟତା ।

ଜନତା ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଐତିହାସିକ ନାଟକ 'ପ୍ରତାପରୁଦ୍ର'କୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରି ଶ୍ରୀ ପଟ୍ଟନାୟକ ଯେଉଁ ଅଭିଜ୍ଞତା ହାସଲ କରିଛନ୍ତି, 'ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ' ପରିବେଷଣ କଲାବେଳେ ତା ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଦର୍ଶକଙ୍କ ମନୋରଞ୍ଜନ ପାଇଁ ଗାଁ ଗହଳରେ 'ଅପେରା ପାର୍ଟି'ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଭିନୀତ ହେଉଥିବା କାଳ୍ପନିକ ଐତିହାସିକ ନାଟକମାନଙ୍କରେ ଯେପରି ବିଦୂଷକ ଚରିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ, 'ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ'ରେ ସେହିଭଳି 'ବୟସ୍ୟ' ଚରିତ୍ରର ଅବତାରଣା କରାଯାଇଛି । କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ରୁଚିବୋଧ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏଭଳି ଚରିତ୍ରର ଆବଶ୍ୟକତା ସମ୍ପର୍କରେ ଏକମତ ନ ହେବାର ଯଥେଷ୍ଟ ଯାଥାର୍ଥ୍ୟ ଥିଲେ ସୁଦ୍ଧା ନାଟକର ବ୍ୟବସାୟିକ ସଫଳତା ଦିଗରେ 'ରାଜନର୍ତ୍ତକୀ'କୁ ଏହା ଯେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ମୂଳରୁ ଶେଷଯାଏ ନାଟକର ସଂଳାପ ବଳିଷ୍ଠ ଏବଂ ଉପଭୋଗ୍ୟ ।

କେବଳ ମଞ୍ଚରେ ଖଣ୍ଡବାକ୍ୟ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଦିଆଯାଇ ନାଟକର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗତିପ୍ରବାହକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରତିହତ କରାଯାଇଛି ।*

ନାଟକଟିର ସାର୍ଥକ ପରିବେଷଣ ପାଇଁ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣାର ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କ କଳାକୁଶଳତା ସର୍ବାଗ୍ରେ ପ୍ରଶଂସନୀୟ ।

—✻—

=ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କ ପ୍ରତି=

ଜନ-ସାହିତ୍ୟର ଧାରାବାହିକ ପ୍ରକାଶ ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମୁଦ୍ରଣ ବିଭାଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ଏଣୁ ଏହା ପ୍ରତି ମାସ ପହିଲାରେ ଏଣିକି ନିୟମିତ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ । କିନ୍ତୁ ଦୁଃଖର କଥା ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ପହିଲାରେ ପତ୍ରିକା ପାଇଲେ ବିକ୍ରୟର ସୁବିଧା ହେବ କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାଇଲେ ଦେୟ ପଠାଇବାରେ ତତ୍ପର ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ଏପରିକି ନିଜର ପରିସ୍ଥିତି ନଜଣାଇ ଚୁପ ରହୁଛନ୍ତି । ଭି. ପି. ଗତେଲ ଫେରସ୍ତ କରୁଛନ୍ତି । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆମେ ଘୋଷଣା କରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ଯେ ପହିଲା ସୁଦ୍ଧା ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବିକ୍ରି ଟଙ୍କା ନ ପହଞ୍ଚିବ, ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଜନ-ସାହିତ୍ୟ ପଠାଇବା ସମ୍ଭବ ହେବ ନାହିଁ । ଏଣୁ ସେମାନେ ଡିପୋଜିଟ୍ ପଠାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ !

=ଗ୍ରାହକଙ୍କ ପ୍ରତି=

ଅନେକ ସମୟରେ ଜନ-ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାରେ ବିଳମ୍ବ ହେଉଥିବାରୁ ଗ୍ରାହକମାନେ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚିଠି ଉପରେ ଚିଠି ପଠାଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପ୍ରକାଶ ସମୟ ଜଣାଇବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନା । ଏଣୁ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆମେ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛୁ ।

ପରିଚାଳକ—ଜନ-ସାହିତ୍ୟ

ନୂତନ ଠିକଣା—

ମାନେଜର, ଜନ-ସାହିତ୍ୟ, ଝୋଲସାହି, କଟକ—୧

ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ନିର୍ମାଣ ପଥେ—

ଯୌତୁକ

ଉପେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଗାଙ୍ଗୁଲିଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଅବଲମ୍ବନରେ ଫିଲ୍ମ କ୍ଲାସିକ୍ସ ତରଫରୁ ଜୀବନ ଗାଙ୍ଗୁଲି ପରିଚାଳନା କରୁଛନ୍ତି । ସଙ୍ଗୀତ—ହେମନ୍ତ ମୁଖର୍ଜି । ଉତ୍ତମ, ସୁମିତ୍ରା, ମଲିନା, କମଲ ମିତ୍ର, ତୁଳସି ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ମୁଖ୍ୟଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ।

ରାତେର ଅନ୍ଧକାରେ

ନବ ଇଣ୍ଡିଆ ଥିଏଟର୍ସର ଛବି । ଚିତ୍ରନାଟ୍ୟ ଓ ସଂଳାପ ଲେଖିଛନ୍ତି— ପ୍ରେମେନ୍ଦ୍ର ମିତ୍ର । ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକାରେ—ଛବି, ଅସୀମ କୁମାର, ସାବିତ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କି ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ରାତକେ ରାହି

ପୁଷ୍ପାଞ୍ଜଳି ପିକ୍ଚରର୍ସ ପ୍ରଯୋଜିତ ଏଇ ଛବିଟି ଶମିକପୁର ଓ ଜୀବନ-ଜିଲଙ୍କ ଅଭିନୟରେ ବେଶ ପ୍ରଣୟ ମଧୁର ହୋଇ ଉଠିଛି । ପାର୍ଶ୍ୱ ଭୂମିକାରେ ଅଚଳା ସଚ୍ଚଦେବ, ନାଜିର ହୁସେନ ଅଛନ୍ତି । ଛବିଟି ମୁକ୍ତି ଆସନ୍ନ ।

ଜେଲର

ମିନର୍ଭା ମୋଭିଟୋନର ପୁରାତନ ଚିତ୍ର ପୁଣି ନୂତନ ରୂପରେ ପରିବେଷିତ ହୋଇଛି । ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକାରେ କାମିନୀ କୌଶଲ, ଅଭି ଭଟ୍ଟାଚାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସୋରାବ ମୋଦି ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି । ସୋରାବ ମୋଦି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଜିସ୍ ଦେଶମେ ଗଙ୍ଗା ବହତି ହୈ

ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୬ରେ ଆର. କେ. ଷ୍ଟୁଡିଓରେ ମହରତ ଉତ୍ସବ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏ ଉତ୍ସବରେ ବିଶିଷ୍ଟ କଳାକାର ଓ ବିଶେଷଜ୍ଞ-ମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ, ଯେଉଁମାନେ କି ରାଜକପୁର ସହିତ ଶିଳ୍ପଗୋଷ୍ଠୀ ଏ ଚିତ୍ରଟିରେ ପ୍ରିୟଦର୍ଶିନୀ ପଦ୍ମିନୀ ନାୟିକା ଭୂମିକାର ରାଜକପୁର ସହିତ ଅଭିନୟ କରିବେ ।

ଆମ ପ୍ରକାଶନର କେତୋଟି ଉପାଦେୟ ପୁସ୍ତକ !

କ୍ରୁଶ- ମାନସିଂହ	ଟ୧୴	ବୈଜ୍ଞାନିକ ମାଡାମ କ୍ୟୁରୀ	ଟ୦୳
କଣ୍ଟା ଓ ଫୁଲ-ଗୋଦାବରୀଶ	ଟ୪୯	,, ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍	ଟ୦୳
ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି	ଟ୩୯	,, ମାର୍କୋନୀ	ଟ୦୳
ଭରସା- ଗୋପାଳ	ଟ୨୳	,, ନିଉଟନ	ଟ୦୳
ପରକଲମ ,,	ଟ୨୳	,, ରାମନ	ଟ୦୳
ଯୌତୁକ- ଆନନ୍ଦ	ଟ୧୴	,, ଏଡ଼ିସନ	ଟ୦୳
ଅବରୋଧ-ମନୋରଞ୍ଜନ	ଟ୧।	,, ପାଷ୍ଟର	ଟ୦୳
ଭୂମିକା- ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମାନ୍ତ୍ରୁ	ଟ୩୴	,, ରସ୍	ଟ୦୳
ଚୋରାବଜାରର ଚାବୁକ	ଟ୧।	,, ଜଗଦୀଶ ବୋଷ	ଟ୦୳
ମଦ ଭାଟି- କମଳା	ଟ୦୳	,, ଇରଉଇନ	ଟ୦୳
ମନପବନ- ରାମପ୍ରସାଦ	ଟ୧।	,, ରାଇଟ୍ ବ୍ରଦର୍ସ	ଟ୦୳
ଜାଣ କି ? ,,	ଟ୦୳	,, ଡେମଲାର	ଟ୦୳
୧୯୪୪- ବିଭୂତି	ଟ୧୴	,, ଜେମସ୍ ଓ୍ୱାଟ	ଟ୦୳
ଚିରା କାମିଜ	ଟ୧।	,, ବିଜାମିର	ଟ୦୳
ରକ୍ତ ଝଡ଼	ଟ୧୵	,, ଷ୍ଟିଫେନସନ	ଟ୦୳
ମିସେସ୍ ସାମୁଏଲଙ୍କ ସ୍ୱାମୀ	ଟ୧।	,, ବ୍ରାଡ଼ଲି	ଟ୦୳
ନୂତନ କବିତା	ଟ୧୳	,, ହମ୍ଫ୍ରେଡେଭି	ଟ୦୳
ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ ଅନୁଭୂତି -ମନୋଜ	ଟ୨୴	,, ଜେମସ୍ ସିମ୍ପସନ୍	ଟ୦୳
		,, ଏଡ଼ୱାର୍ଡ଼ ଜେନର	ଟ୦୳
ସାମାଜିକ ଶିକ୍ଷା ଆନ୍ଦୋଳନ	ଟ୧୯	ପେକିଂଡାୟେରୀ- (ଯନ୍ତ୍ରସ୍ଥ) ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି	

ଦେଶ ବିଦେଶର ଲୋକ କଥା ପ୍ରଥମ ଖଣ୍ଡ ଟ୦।୵

ଋଷିଆ, ମଙ୍ଗୋଲିଆ, ଚୀନ, ଭାରତ, ରୋମ, ଆରବ

ସ୍ପେନ, ଗ୍ରୀସ୍, ଫ୍ରାନ୍ସ

ପ୍ରକାଶକ—ଜନଶକ୍ତି ପୁସ୍ତକାଳୟ

ବାଙ୍କାବଜାର, କଟକ—୨

'ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ'ର ଏକ ରୋମାଣ୍ଟିକ ପୋଜରେ
ଉତ୍ତମ କୁମାର ଓ ସୁଚିତ୍ରା ସେନ୍

ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ

ଏଇଚ. ଏନ. ସି. ପ୍ରୋଡ଼କ୍ସନ୍‌ସଙ୍କ ଅନୁକୂଲ୍ୟରେ ନୀରେନ ଲାହିଡ଼ୀ ପରିଚାଳନା କରୁଛନ୍ତି । ଅଚିନ୍ତ୍ୟ କୁମାର ସେନଙ୍କ ଉପନ୍ୟାସ ଉପରେ ଆଧାର କରାଯାଇଛି । ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରୁଛନ୍ତି—ନଚିକେତା ଘୋଷ । ମୁଖ୍ୟ ଚରିତ୍ରରେ ଉତ୍ତମ, ସୁଚିତ୍ରା, ଛବି ବିଶ୍ୱାସ, ପାହାଡ଼ି ସାନ୍ୟାଲ, ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ, ନମିତା ସିନ୍‌ହା, ତପତି ଘୋଷ ଆଦି ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି

ରାଜଧାନୀ ଥେକେ

'ଛନ୍ଦାଛନ୍ଦ' ତରଫରୁ ମାନବ ରାୟ ପ୍ରଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି । ବିଦେଶୀ ଗଳ୍ପ 'ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଜେନେରାଲ' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ପ୍ରଧାନ ଭୂମିକାରେ ଅଛନ୍ତି କାଳି ବାନାର୍ଜି, ମଣି ଶ୍ରୀମାଲ୍ଲି, ମଂଜୁଳା ବାନାର୍ଜି ।

ଜନ-ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ଜାଣିବା ପାଇଁ

୧ । 'ଜନ-ସାହିତ୍ୟ'ର ବାର୍ଷିକ ମୂଲ୍ୟ ଟ ୨୷, ଷାଣ୍ମାସିକ ଟ ୧ । ଖଣ୍ଡି ଟ ୦୷ । ରେଜେଷ୍ଟ୍ରି ଡାକରେ ଅଧିକା ବାର୍ଷିକ ଟ ୬୵ ଅଗ୍ରୀମ ଦେବେ ।

୨ । ଜନ-ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ମାସ ପ୍ରଥମ ସପ୍ତାହରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ।

୩ । ଗ୍ରାହକମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ସର୍ଟିଫିକେଟ ଅଫ୍ ପୋଷ୍ଟିଂରେ ପଠା ଯାଉଥିବାରୁ ଡାକରେ ହଜିବା କପି ବଦଳରେ ବିନା ଦାମରେ ଅନ୍ୟକପି ଦିଆଯାଏ ନାହିଁ ।

୪ । ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଜନ-ସାହିତ୍ୟର ଏଜେଣ୍ଟ ଥିବେ ସେଠାରେ ଗ୍ରାହକମାନେ ଏଜେଣ୍ଟଙ୍କଠାରୁ ନିଜ କପି ନେଇ ପାରନ୍ତି ।

ଏଜେଣ୍ଟମାନଙ୍କ ଜାଣିବା ପାଇଁ

୧ । ଏଜେଣ୍ଟମାନେ ଅନ୍ୟୂନ ୧୦ ଖଣ୍ଡ କପି ନେବେ ।

୨ । ଦଶଖଣ୍ଡ ବା ସେଥିରୁ କମ୍ କପି ନେବା ଏଜେଣ୍ଟ ଖଣ୍ଡ ପିଛା ଟ ୦୵୬ କମିଶନ ପାଇବେ । ଦଶଖଣ୍ଡରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କପି ନେବା ଏଜେଣ୍ଟ ଶତକରା ୨୫ କମିଶନ ପାଇବେ ।

୩ । ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ ପିଛା ଟ ୦୷ ଜମା ଦେଲାପରେହିଁ ଏଜେଣ୍ଟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବେ ।

୪ । ପ୍ରତି ମାସର ବିକ୍ରୟ ଟଙ୍କା କମିଶନ ବାଦ ଉକ୍ତ ମାସର ୨୫ ତାରିଖ ସୁଦ୍ଧା ନ ପାଇଲେ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟା ପଠାଯିବ ନାହିଁ ।

ଲେଖକମାନଙ୍କ ଜାଣିବା ପାଇଁ

୧ । ଜନ-ସାହିତ୍ୟରେ ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ, ଐତିହାସିକ ଓ ରହସ୍ୟମୂଳକ ଉପନ୍ୟାସ ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଏହା ଛଡ଼ା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ।

୨ । ଜନ-ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଯେଉଁ ଲେଖକମାନେ ଲେଖା ପଠାଇବେ, ସେଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ୧୦୦ ପୃଷ୍ଠା ଭିତରେ ହୁଏ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବେ । ନୂତନ ଲେଖକମାନଙ୍କ ଲେଖା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ ଏବଂ ମନୋନୀତ ହେଲେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ ।

— — —

ଯାଯୀ ଓ ଯାନ

*

ମିଥ୍ୟା ଉପାସନାରେ ପ୍ରଭୁ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।
× × ଶାହିର ନୀତିକଥା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଥାଉ । ସ୍ୱର୍ଗ
ଗଲେ ଅପସ୍ୱରା ସଙ୍ଗିନୀ ହେବେ । ଅମୃତ ପାନ
କରିବାକୁ ହେବ । ମାତ୍ର ପୃଥିବୀ କଥା
ପୃଥିବୀରେ ହେଉ । ଏଇ ଧରା ପୃଷ୍ଠରେହିଁ
ପ୍ରେମ ବନ୍ଧନମୟରେ ଆମର ନନ୍ଦନ
କାନନ ରଚନା କରାଯିବ ··· ।

* ହେ ନାରୀ, ତମେହିଁ ଜଗତର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୃଷ୍ଟି । ତମେହିଁ
ଗୋଲାପର ସମସ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରା । ମୋର
ପଛକେ ନରକ ବାସ ହେଉ, ଏ ଧରାର
ମୋହ ଥାଉ । ମୁଁ ତମକୁ
ପାଇ ଧନ୍ୟ ହୁଏ ।

*

—ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ବେହୁରା

କଟକ କୃଷକ ପ୍ରେସରେ ବଂଶୀଧର ଭୂୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା
ସମ୍ପାଦିତ, ପ୍ରକାଶିତ ଓ ମୁଦ୍ରିତ ।

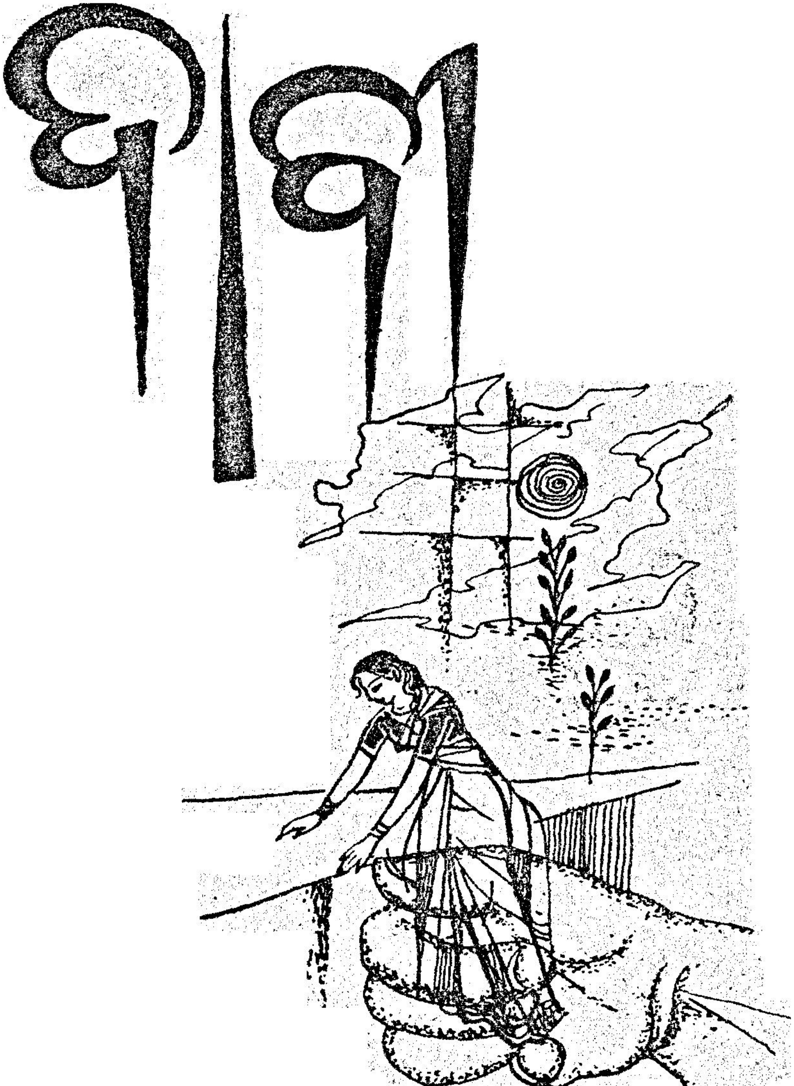

21 OCT 1958

=ଏକ=

ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ହଷ୍ଟେଲ । ରାତ୍ର ନଅଟା । ପଢ଼ାଘଣ୍ଟା ବାଜିଲା ଠଣ୍ ଠଣ୍ ଠଣ୍ । ଚଟି ଘୋଷାର୍ ଘୋଷାର୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ହାଜର୍ ବନ୍ଧୁ—ଦ୍ୱାରମୁହଁରେ । ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ବାହାର ପଡ଼ିଲା ଶଙ୍କର । କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ । ଯେମିତି ଆଗରୁ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ ମୁତାବକ ଠିକ୍ ହୋଇଯାଇଛି—ଘଣ୍ଟା ବାଜିଲେ ସେ ଆସିଯିବ ଓ ବିନା ବାକ୍ୟବ୍ୟୟରେ ଏ ଚାଲିଯିବ ତା କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇ ! କେରମ୍ ବୋର୍ଡ଼ର ଆକର୍ଷଣ । ବୋର୍ଡ଼ ପାଖରେ ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁ ବସିଯାନ୍ତି । ଚାଲେ ଖେଳ । ଖେଳରେ ବାଜିମରାଯାଏ । ହାରିଲେ ଗୋଟିଏ ରସଗୋଲା । ଖେଳ ପରେ, ବନ୍ଧୁ ହାରିଯାଏ, ରସଗୋଲା ରୋଜ୍ ଶଙ୍କରକୁ ମିଳେ ଚାରିଟାବେଳ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାବେଳେ । ଏହା ବାଦ୍ ଆଉ ଥରେଅଧେ ବନ୍ଧୁ ସହ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୁଏ ଶଙ୍କରର । ସକାଳ ସାଢ଼େ ଛଅଟାବେଳେ ଶଙ୍କର ଯାଏ ବନ୍ଧୁ ପାଖକୁ । ବନ୍ଧୁର ଯେଉଁ ଓ୍ୱାର୍ଡ଼ ଚାକର ଥିଲା ସେ ବାହାରୁ ଆସେ, ଆସିଲାବେଳେ ପାନ ଦୋକାନରୁ ଚାରିଖଣ୍ଡ ପାନ ଆଣିଥାଏ । ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଚାକରମାନେ ସକାଳୁ ପାନ ଦେଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପାନ ଦେଲାବେଳକୁ ଆଠ୍ । ଟେବୁଲ ଉପରୁ ଶଙ୍କର ପାନ ଖଣ୍ଡିକ ଧରି ଚାଲିଆସେ, କଥାବାର୍ତ୍ତା କିଛି ନାହିଁ । ସାତୁଟାରୁ ପଢ଼ାଘଣ୍ଟା ବାଜିବ ।

ପ୍ରାୟ ଆଠମାସକାଳ ଏହିପରି ଚାଲିଲା । ଦୁହେଁ ତଳ ଉପର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଲାସରେ ପଢ଼ନ୍ତି । ଶଙ୍କର ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର୍ଷିକ ଛାତ୍ର, ବିଧୁ ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକ । ବନ୍ଧୁତା ଜମିଲା, ନିବିଡ଼ ହେଲା । ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ଶଙ୍କର ଘରକୁ ଗଲା । ବିଧୁର ସର୍ ନଥାଏ । ଫଳ ବାହାରିଲା, ଶଙ୍କର ପାସ୍ କରିଛି । ହେଲେ ସେ ବର୍ଷ ସେ ପଢ଼ିପାରିଲାନାହିଁ, ଘରେ କାମ ପଡ଼ିଲା । ବର୍ଷେକାଳ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି; ଫେର୍, ବର୍ଷକ ଉତ୍ତାରୁ ଶଙ୍କର ପଢ଼ିଆସିଲା । ବିଧୁ ପାସ୍ କରିଥିଲା, ଦୁହେଁ ପଢ଼ିଲେ ବି. ଏ. । ଦୁହେଁ ଏକ ବିଷୟ ନେଲେ, ଏକ ବୋର୍ଡ଼ିଂରେ ରହିଲେ । ପୃଥକ୍ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ, ପାଖରେ ପାଖରେ, ହେଲେ ସେହି ଖେଳ ପୁଣି ଚାଲିଲା । ପରୀକ୍ଷାବେଳକୁ ଦୁହେଁ ଏକାଠି ପଢ଼ନ୍ତି, ପଚରା ପଚରି ହୁଅନ୍ତି । ବିଧୁ ବେଶୀ ଉତ୍ତର ଦିଏ, ଶଙ୍କର କମ୍ ଉତ୍ତର ଦିଏ, ସେଥିପାଇଁ ଶଙ୍କରର ନ ଥିଲା ଗ୍ଲାନି । ବିଧୁର ନଥିଲା ଅହଙ୍କାର । ପରୀକ୍ଷା ହେଲା, ନମ୍ବର ବାହାରିଲା । ବିଧୁ ଫେଲ୍, ଶଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀରେ ଦ୍ୱିତୀୟ । ପରେ ପରୀକ୍ଷକ ବିଚାର କରି କେତେ ନମ୍ବର ଅଧିକ ଦେବାରୁ ବିଧୁ ପାସ୍ କଲା । ଦୁହେଁ କ୍ଲାସ ଉଠିଲେ, ଛୁଟି ହେଲା । ଦୁହେଁ ଗଲେ ନିଜ ନିଜ ଘରକୁ ।

ଛୁଟିରେ ଚିଠିପତ୍ର ଚାଲିଥାଏ । ଦୁନିଆ କଥା ସେ ଚିଠିରେ ଥାଏ । ନଥାଏ ତାର ଆଦି, ନଥାଏ ତାର ଅନ୍ତ । ମସ୍ତ ଲମ୍ବା ଚିଠି, ବେଳେବେଳେ ତାହା ଅତିରିକ୍ତ ଡାକ ଟିକଟରେ ମଧ୍ୟ ଆସେ । ଶଙ୍କରର ଅଭିଭାବକ ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୁଅନ୍ତି, କି ଚିଠି ଏ ! ପ୍ରେମ ଚିଠି ତ ଏମିତି ହବନି ? ବିସ୍ମୟ ତାଙ୍କ ହୃଦୟରେ ରହିଯାଏ । ବନ୍ଧୁତାର ମାପ ସେ କରି ଜାଣନ୍ତିନି ନିଶ୍ଚୟ ।

ଚତୁର୍ଥ ବାର୍ଷିକ ଶ୍ରେଣୀ । ପରୀକ୍ଷାରେ ବିଧୁ ଭଲ କରିବବୋଲି ପାଟଣା କଲେଜ୍‌କୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଗଲା । ଶଙ୍କର ସେହି ରେଭେନ୍‌ସାରେ ରହିଲା । ସେମିତି ଚିଠି—ଲମ୍ବା—ପୃଷ୍ଠା ପୃଷ୍ଠା ଧରି । ସାଙ୍ଗ ପିଲାଏ ଚିଠି ଦେଖି ହସନ୍ତି । କଣ ବୁଝି କିଏ ଜାଣେ ? ଈର୍ଷା କରନ୍ତି, ତାହା ବରଦାସ୍ତ କରାଯାଏ । ସ୍ୱପ୍ନର ଦିନ ସେ, ଘଡ଼ିଘଣ୍ଟାରେ ହିସାବ ରଖାଯାଏନା । ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ, ଚିଠି ବି ।

୧୯୩୦ । ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବର୍ଷ । ସ୍ୱରାଜ ଆନ୍ଦୋଳନ ଘମାଘୋଟିଆ ଚାଲିଥାଏ । ଦୁହେଁ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧୁଥିଲେ । ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିବାକୁ ଆହ୍ୱାନ । ଦୁହିଁଙ୍କ ଚିଠିରେ ଦୁହେଁ ତାର ଇଙ୍ଗିତ ଦେଉଥାନ୍ତି । ହେଲେ ବଧୂ ପୁତ୍ର କହି ମୁହଁ ନେଡ଼ାପଡ଼ି ଦେଉଥିଲା । ଶଙ୍କର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ—ଛାଡ଼ିବ କି ନା ! ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ ଫାଟକ ପାଖରୁ ଯାଇ ଫେରୁଛି । ରମାଦେବୀ ଓ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ କଲେଜ୍ ଫାଟକ ଆଗରେ ପିକେଟିଙ୍ଗ୍ କରୁଥାନ୍ତି, ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ୁ । ଦେଶକୁ ଉଦ୍ଧାରକର—ପରାଧୀନ ଦେଶ ଆମର—ଦେଶର ଡାକ—ମା'ର ଡାକ ।

ପରାଧୀନ ଦେଶର ଯୁବକ । ସ୍ୱାଧୀନତା ନିଶ୍ଚୟ କାମ୍ୟ । ଚିନ୍ତା ନାହିଁ, ଡର ନାହିଁ, ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ—ଚଢ଼େଇପରି ସେ ଚାହେଁ ମୁକ୍ତି । ଜୀବନକୁ ସମସ୍ତ ମୁକ୍ତି ଚାହାନ୍ତି । ମଣିଷ ପିଲା ଚାହିଁବନି ? ମାତ୍ର ଅବସ୍ଥାର ପୀଡ଼ନ, ଅଭିଭାବକଙ୍କର ତାଡ଼ନା, ସାଙ୍ଗ ପିଲାଙ୍କର ଅହଙ୍କାର ସମ୍ୱଳିତ ନାସିକା କୁଞ୍ଚନ, କାହାକୁ ହେଲେ ଆଗେଇ ଦିଏ ନା, ଭରସା ମିଳେନା । ଆନ୍ଦୋଳନ ସରିଗଲେ ? ଇଂରେଜ ସରକାର କଣ ସତେ ଏମିତି ଏ କଲେଜ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ଏ ଦେଶ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବ ? ନେତାମାନେ ସେତେବେଳେ କଣ ତାକୁ ଓ ତା ପରିବାରକୁ ଭରଣପୋଷଣ କରିବେ ? ୧୯୨୧ରେ ଯେଉଁ ଛାତ୍ରମାନେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନରେ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଥିଲେ ସେମାନେତ ଫେର୍ ଆସି ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ? କାହିଁକି ? ଏହାହିଁ ଶଙ୍କରର ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଝାସ ନ ଦେବା ସପକ୍ଷରେ ଯୁକ୍ତି । କେହି ବୁଝାଇ କହିଦେଇ ପାରେ ନା—ଭବିଷ୍ୟତରେ ଏମ୍ଭା କରିବ । ବଧୂ ବି ଏମିତି ଭାବୁଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଅସ୍ଥିରତା ଉଭୟଙ୍କୁ ଏକ ସୀମାରେଖା ମଧ୍ୟରେ ରଖିଥାଏ, ଆଗେଇଦେବାକୁ ବଳ ଦିଏନା । ଦୁଆର ଆଗରେ କଣ୍ଟା । ଯିବ ତ କଣ୍ଟା ମାଡ଼ିବ, ଯିବ କିଏ ? ହେଲେ ପ୍ରୀତି ଥାଏ, ସହାନୁଭୂତି ଥାଏ, ପ୍ରାଣରେ ସ୍ପନ୍ଦନ ଥାଏ, ମାତ୍ର ଅକୁତୋଭୟ ନୁହନ୍ତି ଦୁହେଁଯାକ ।

ସମ୍ବାଦ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲା—ଇଞ୍ଚି ଭିତରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ—ପୁଲିସର ଅତ୍ୟାଚାର । ଦୁହିଁଙ୍କ ଦେହରେ ଲହୁ ଫୁଟିଲା, ଉପାୟ ନାହିଁ । ଚିଠି ଆସେ

ପାଟନାରୁ—ଦେଶପାଇଁ ପଢ଼ା ଛାଡ଼ିବାକୁ ଇଚ୍ଛା । ଆଜିର ଇଂରାଜି ସଂବାଦରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇଛି । ଚିଠିଯାଏ କଟକରୁ—ମୋର ସେଇଆ ଇଚ୍ଛା, ହେଲେ ଦାଦାଙ୍କର କଡ଼ା ତାଗିଦା । ଖବରଦାର ! ପଢ଼ାପଢ଼ି ଯେମିତି ଠିକ୍ ଚାଲେ । ପାଠ ପଢ଼ିସାରିଲେ ଯାହାକର, ମନା ନାହିଁ । ଟଙ୍କା ଗୁଡ଼ାକ ବରବାଦ କରି ଭବିଷ୍ୟତଟିକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଅ ନା । ବିରୁଦ୍ଧରେ କିଏ ଯିବ ? ଯୁବକ ପ୍ରାଣ କେବଳ ହା-ହୁତାଶ ହୋଇ ଚପିଯାଏ । ଆନ୍ଦୋଳନ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା ।

ପରୀକ୍ଷା ପାଖେଇ ଆସିଲା । ଦୁହେଁ ବେଶ୍ ପଢ଼ୁଥାନ୍ତି, ପାସ୍ କରିବାର ଅଦମ୍ୟ ପ୍ରୟାସ । ଜ୍ଞାନାର୍ଜ୍ଜନର ପନ୍ଥା କାହିଁ ? କେବଳ ପାସ୍ ହୋଇଯିବ, କାଗଜ ମିଳିବ, ତାହାହିଁ ଇହଲୋକରେ ଚଳାଚଳପାଇଁ ସନନ୍ଦ—ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ ପତ୍ର । ରାତ୍ରି ଉଜାଗର, ଚା' ପାନ, ରୁଟି ଭକ୍ଷଣ, ଔଷଧ ସେବନ, ଯାହା ଯିଏ କହିଦେଇଲା ସବୁ ଏହି ପାସ ପାଇଁ କରାଯିବ । ପାସ୍ ହେବ, ତାପରେ ଜୀବନଯାତ୍ରା । ଏହି ସମୟରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଯାଏ ଛାଡ଼ପତ୍ର ନେଇ—ରହେ ସାଧନା, ପୁସ୍ତକ ରୋମନ୍ଥନ । ହେଲେ ସ୍ୱପ୍ନର ସ୍ମୃତି ରହିଯାଏ ହଜିଗଲାପରି, ମନର ଅନ୍ଧାରୁଆ କୋଣରେ । ସୁଯୋଗକୁ ଖାଲି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ ।

ଶଙ୍କରର ଦାଦା ଏହି ସମୟରେ ତାର ବାହାଘର ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେଲେ । ତାକୁ ତାହା ଭଲ ଲାଗୁ ନ ଥିଲେହେଁ ଅଭିଭାବକଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱବୋଧଜ୍ଞାନ ତା ମତାମତକୁ ଅପେକ୍ଷା ରଖୁ ନଥିଲା, କିମ୍ବା ସେଥିପ୍ରତି ଖାତିର ମଧ୍ୟ କରୁ ନ ଥିଲା । ତରୁଣ ମନ ତାର ଚହଲିଗଲା । ବନ୍ଧୁ ପାଖକୁ ଚିଠି ଗଲା—ଭାଇ, ଜୀବନ ଶେଷ ହୋଇଗଲା, ସ୍ୱପ୍ନ ଭାଙ୍ଗିଗଲା, ଆଉ କରିବି କ'ଣ ? ବୋଝ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ତାକୁ ଥୁଆଥୋଇ କରିବାର ବଳନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିବାର ସତ୍‌ସାହସ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ସୁଦୂର ପାଟନାରୁ ଲେଖିଲା—ଯାହା ଘଟିବାର ଥିବ ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । କାତର ହେବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ । ଥରେ ତ ତାହା କରିବାକୁ ହେବ । ମଣିଷର ଜୀବନ ଯାତ୍ରା ଏ । ଶଙ୍କରର ଯୁବକ ପ୍ରାଣ ସେଥିରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ସନ୍ତୋଷ ଦୂରେଇ ଗଲା । ଅରଣା ମଇଁଷିପରି ସେ ଘୂରି ବୁଲିଲା । ଭୁଞ୍ଜାକୁ ମନକୁ ପ୍ରବୋଧିଲା—ନା, ତାହା ଭାବି ଲାଭ କ'ଣ ?

୦।।।।୨୩

ପଢ଼ାରେ ମନ ନଆସିବ । ମନ ତାହା ଜଟିଳରୁ ଜଟିଳତର ହୋଇଉଠିଲା । ଅପର ପକ୍ଷରେ ତାକୁ ବିଦ୍ରୋହାତ୍ମକ ବୃତ୍ତି ବଢ଼ାଇ କ୍ଷୁବ୍ଧ କରାଇଲା । ସମସ୍ତ ଚାଲିଥାଏ—ଅନନ୍ତ ପ୍ରବାହ—ବାହାରର ଭାବ, ଚିନ୍ତା, ଉତ୍‌କ୍ଷେପ, ବିକ୍ଷେପକୁ ଚାହେଁନା, ଅଟକି ଦେଖେନା । ଶଙ୍କର ବିମୂଢ଼ । ଉପାୟ ନାହିଁ ।

—ଦୁଇ—

ବସନ୍ତ ଋତୁ ।

ହୋଲିଖେଳ ଜମା କେଇଦିନ ହେଲା ସରିଥାଏ । ନୂଆଢେଢ଼ ଚାହିଁବ ମଉଳିବ । ଆକାଶ, ପୃଥିବୀ ସବୁଆଡ଼େ ହସର ଜୁଆର । ଶଙ୍କର୍ ଆସିଛି ଗାଁକୁ । ତା ବାହାଘର ସରି ଯାଇଥାଏ । ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ କେହି ବିଦା ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତି । ସେ ଦିନ ଚତୁର୍ଥୀ, ରାତିକି ମଧୁଶଯ୍ୟା ।

ଚାରିଟାବେଳେ ବୁଲି ଯାଇଥାଏ ସେ ସାନ ସାନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ନଈକୂଳକୁ । ଦେବୀ ନଦୀର ବାଲି ଶଯ୍ୟାରେ ପିଲାଏ ମହାନନ୍ଦରେ ଖେଳୁଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆନନ୍ଦ କହିଲେ ନ ସରେ । ନଥାଏ ଡର, ନଥାଏ ଭୟ, ନଥାଏ କ୍ଲାନ୍ତି, ନଥାଏ ଚିନ୍ତା । ଶଙ୍କର ଏକୁଟିଆ ନଈବନ୍ଧରେ ଚାଲୁଥାଏ । ଚାହିଁଥାଏ ସେ ନଈ ଆରପାରିର କ୍ଷେତକୁ । ମୁଗ କଅଁଳ ଶାଗୁଆ ଦିଶୁଥାଏ । ଆଖି ଫେରେ ଆକାଶକୁ । ଧୋବ ଆକାଶ । ଝୁମୁ ଝୁମିଆ—ଆରବ ଦେଶର ଧୋବ ମେଣ୍ଢା ପଲ ସେଠି ଚରୁଛନ୍ତି କି ଆଉ ! ବୁଲୁଛନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକ କି ସୁନ୍ଦର ! ଚାଲୁ ଚାଲୁ ସେ କଣ ନାହିଁ—କଣ ଭାବେ । ନଥାଏ ତାର ଅଗ ନଥାଏ ମୂଳ । ଅନାବନା ସୁଆଦିଆ ଚିନ୍ତା । ହଠାତ୍ ତାର ଡାହାଣ ଗୋଡ଼ର ଅଧା ଯୋଡ଼ା ଉପରେ ସର୍ କିନା ଗୋଟାଏ ନାଗସାପ ଚାଲିଗଲା । ସେ 'ବାପ ଲୋ' କହି ଡେଇଁପଡ଼ିଲା । ଠିକରୁ ରହିଗଲା, ନହେଲେ ବାନ୍ଧତଳକୁ ଖସି ଯାଇଥାନ୍ତା । ତ୍ରସ୍ତ ମନ ତାର । ଚମକି ଉଠିଲା ସେ । ଏ କଣ—ଦେଖା ନ ହେଉଣୁ ସେ ବିଧବା ହୋଇଥାନ୍ତା ? କି ଦୁର୍ଲକ୍ଷଣ ! ପ୍ରଭୁଙ୍କଠି ତାର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକିଲା । ଉପାୟ କ'ଣ ?

ମନ ତାର ଝକ୍ତ ହୋଇଉଠିଲା । ସ୍ୱାଦ ସବୁ ଯେମିତି ମରିଗଲା ! ନୂଆଁକର ଯେଉଁ ସ୍ୱାଦ ସେ ଗୃହ୍ଣିଥାନ୍ତା, ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତା, ତାହା କ'ଣ ଏମିତି ଆସି ଏମିତି ଯାଇଥାନ୍ତା ! ଟିକକ ପରେ ତ କାନ୍ଦବୋବାଳି । ସେ ହୋଇଥାନ୍ତା ଅଲକ୍ଷଣୀ, ଘଇତାଖାଇ । ଛି ଛି ! ମନ ତାର ଯୋଡ଼ ଘୃଣାର ହୋଇଗଲା । ହେଲେ ସମାଧାନ ତାର କଣ ଅଛି ? ପିଲାଙ୍କୁ ଡାକିଲା—ବେଳ ହେଲାଣି, ଘରକୁ ଯିବା ।

ଖେଳରୁ ମନ ଛାଡ଼ି ନ ଥିବାରୁ କିଏ ମଠ କଲା, କିଏ ବାଲିରେ କୋକିଗାତ କରିବ ବୋଲି ବଲାଗଣ୍ଠି ଯାକେ ଓଦାବାଲିରେ ଗୋଡ଼ ପୋତିଥିଲା, ହଠାତ୍ ଗୋଡ଼ ବାହାର କରିପାରୁ ନଥିଲା । କାହାର ବାଲିରେ କାଠିଗୁଞ୍ଜା ଖେଳ—ଆଉ ମୁଣ୍ଡେ ହେଲେ ବିପକ୍ଷକୁ କୁଣ୍ଡା ତୋରାଣି ପେଇବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । ସବୁ ଗୃହକୁ ଆସିଲେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି ହୋଇ । ଶଙ୍କର ସେ ଦୁର୍ଘଟଣା କଥା ହଠାତ୍ କାହାକୁ କହିବନାହିଁ ବୋଲି ଭାବିଲା, ମାତ୍ର ଗୋଡ଼ରେ ଗୈଠ ବାଜିଚି କି ନା ତାହାର ଯଥାର୍ଥ ଭିତରେ ଜାଣିନପାରି ସଂଶୟମୁକ୍ତ ହୋଇପାରୁ ନଥିଲା । ଯାହା ହବ ହବ । ଯାହା ଘଟିବାର ଥିବ ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ମନକୁ ମନ ଏମିତି ପ୍ରବୋଧିଲା । ଫେର୍ ଭାବିଲା—ବିଧାତାର ଇଚ୍ଛା ଯାହା ଥିବ ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । ପବନ ତୃଣକୁ ନଚେଇଲା ପରି ମଣିଷମନକୁ ସିଏ ତ ନଚାଏ, ଆୟତ୍ତ କାହାର ! ବନ୍ଧନ ସବୁ କଣ ଆୟତ୍ତ କରିଛି ? ସାପଟାକୁ କଣ ଆଉ ବେଳ ନଥିଲା ବାହାରିବାକୁ ? ଇଏ ଯେମିତି ଗଲା, ସେମିତି ଗାତରୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ! ଛାଡ଼ି ଅଗ ତାର ଯାଇ ନଥାଏ । କହିବ କାହାକୁ ? ମାତ୍ର ନ କହିଲେ ମନ ଥୟ ହେଉନାହିଁ । ବିପଦ ଆପଦ ଦୁଃଖ ଯାତନା ଅପର ପାଖରେ ପ୍ରକାଶ କରିଦେଲେ ମଣିଷ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ହୁଏତ ! କଣ ଭାବି କେଜାଣି ବୋଉକୁ ସବୁ କହିଦେଲା । ବୋଉ ସବୁଶୁଣି ଘଡ଼ିଏ କାନ୍ଦିବା ପଡ଼ିଗଲା । ସେଇଠୁ ଗୁଣି ଡକାଇ ଝଡ଼ାଇଦେଲା । ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲୋକଙ୍କୁ ଡକାଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଇନେଲା ତଳପାଦରୁ ଆଣ୍ଠୁ ଯାକେ । ଦୁଇ ଗୋଡ଼ପାକ ଟିକିନଖି ପରୀକ୍ଷା କରାଗଲା । ବିନ ଥିଲେହେଁ ବାହାଘରକୁ ଆସିଥିବା ପଞ୍ଚୁଲାଇଠ୍

ଲଗାଯାଇ ପୁଣି ପରୀକ୍ଷା କରାଗଲା । ବୈଜ୍ଞାନିକ ବି ତାଙ୍କ ଆଗାରରେ ଏମିତି ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବେ କିନା ସନ୍ଦେହ । ଶେଷରେ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା—ଜନ୍ତୁ ଛୁଇଁନାହିଁ । ସେ କାହିଁକି ଛୁଇଁବ ? ଏ ସିନା ତାର କଣ ଅନିଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ସେ ଚୋଟ ମାରିଥାନ୍ତା ! ମଣିଷ ତୁଚ୍ଛାକୁ ଅପରର ଅନିଷ୍ଟ କରେ, ମାତ୍ର ଜନ୍ତୁ ମହା ବୁଦ୍ଧିମାନ । ସେ ଆଘାତ ନ ପାଇଲେ କଦାପି ପ୍ରତିହିଂସା ନେବ ନାହିଁ ।

ଏହାପରେ କେତେ ମନ୍ତବ୍ୟ କିଏ କଲେ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଧାନତା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ଯାଇ ସେଥିମଧ୍ୟରୁ କିଏ ବି କହିଲେ—କିଛି ଗନ୍ଧ ସେବନ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହା କରାଗଲା । ଶଙ୍କର କିଛି କହୁ ନଥାଏ । ଯିଏ ଯାହା କହୁଥାଏ ବୋଉର ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ତାକୁ ତାହା ପାଳନ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ସେ ବାଧ୍ୟ । କୋଳପୋଛା ପୁଅ ସେ ବୋଉର । ନିହାତି ତାଠି ବେଶୀ । ଦୁ'ଘଣ୍ଟା କାଳ ଏ ସବୁ ଚାଲିଲା । ଚତୁର୍ଥୀର ସନ୍ଧ୍ୟା ବେଳର କାମ ଶେଷହେବାକୁ ଡେରି ହୋଇଗଲା । ତାପରେ ସେ ଯିବ ମିଳନକୁ ।

ଶଙ୍କର ଯିବାବେଳକୁ ସାବିତ୍ରୀ ବସିଛି ବିଛଣାରେ । ଓଢ଼ଣା ଟଣା । ସର୍ବାଙ୍ଗ ଆବୃତ । ଶଙ୍କରର ମନ ମରିଯାଇଛି । ଅପରାହ୍ଣର ଦୁର୍ଘଟଣାଟି ତା ମନରୁ ପୂରା ଅପସରି ଯାଇନି । ଛାତି ଥରା ପୂରା ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ । ମନ୍ତ୍ରର ଗତିରେ ସେ ଯାଇ ତା ପାଖରେ ବସିଲା । କଣ କଥା ହେବ ତାହା ଭାବୁଥାଏ । ଶେଷରେ ଜାଣିଲା ତାକୁହିଁ କଥା କହିବାକୁ ହେବ । କହିଲା—କିଛି କହିବ ନାହିଁ ?

ସାବିତ୍ରୀର ଚକ୍ଷୁ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଉଠିଲା ।

ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଷଣ କଲେ । ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କର ସାଙ୍ଗସାଥି । ବାପା ବୋଉ, ଘରଦ୍ୱାର ନାନା କଥା ଗପିଲେ । ଦୁହିଁଙ୍କ ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ଯେମିତି ଏ ମିଳନ ଆକାଙ୍କ୍ଷା କେଉଁ ଯୁଗରୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା ! ତାହା ଅସରନ୍ତି ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ଯେ ଯାହାର ସେ ତାହାରି ହୋଇ ଜୀବନସାରା ରହେନା ?

ସାବିତ୍ରୀ କିଛି ବୁଝିଲି ନାହିଁ । ବୁଝି ନ ପାରି ଉତ୍ତର ବା କଣ ଦେବ ? କେବଳ ହୁଁ ମାରି ଚୁପ୍ ରହିଲା ।

ଶଙ୍କର ହସି ହସି କହିଲା—ଅର୍ଥାତ୍ ତୁମେ ମୋର ମୁଁ ତୁମରି ।

ସାବିତ୍ରୀ ହସିଲା । ସେ କଥାଟିକୁ ଅନୁମୋଦନ କଲା ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ଆଜିର ଦୁର୍ଘଟଣା କଥାଟିକୁ ଶୁଣିଛ ?

ହଁ ।

କଣ କରିଥାନ୍ତ ?

ସାବିତ୍ରୀ ଭୁଖ ପଡ଼ିଲା ।

ଶଙ୍କର ଶୀକୁଲେଇ ହେଲା ।

ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ସ୍ୱାମୀ ଗଲେ ସ୍ତ୍ରୀ କଣ କରନ୍ତି ?

ବଞ୍ଚନ୍ତି ।

ନା ନା, ମରନ୍ତି ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ।

ସତୀ ଦାହ ପ୍ରଥା ଉଠିଗଲାଣି ତ ! ତୁମେ କଣ ସତୀ ହୋଇଥାନ୍ତ ?

ତାହାଛଡ଼ା ମୋର ତ ଦ୍ୱିତୀୟ ପନ୍ଥା ନଥାନ୍ତା ।

ଶଙ୍କର ଭାରି ଖୁସି ହେଲା । କାହିଁକି ଖୁସିହେଲା ତାହା ସେ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଦେଖିନାହିଁ । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାଣୀଜଗତ ଯାହା ଦେଖାଇଛି ତାର ବିରୁଦ୍ଧାଚରଣ କରିବାକୁ ଯିବ ସେ କାହିଁକି ? ଇତିହାସ ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ । ସତ୍ୟ ତାର ପ୍ରାଣ । ପୁରୁଷଠୁ ତା ସ୍ତ୍ରୀକି କେହି ନେଇପାରେ ନା । ସେଥିପାଇଁ ତ ରାମରାବଣ ଯୁଦ୍ଧ, ଟ୍ରୟ ଟ୍ରୋଜାନ୍ ଯୁଦ୍ଧ । ତାଠୁ ପ୍ରମାଣିତ ତଥ୍ୟ ଆଉ କଣ ଥାଇପାରେ ? ଆଦିମକାଳରୁ ପ୍ରାଣୀଜଗତ ତାହା ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇଛି । ଶଙ୍କର ତ ମୋଟେ ଚୁରିଦିନ ତଳେ ସାବିତ୍ରୀ କୁ ବିବାହ କରିଛି, ଆଜି ତାର ଏ ଅହେତୁକୀ ସନ୍ତୋଷ କାହିଁକି ? ତାହା କଣ ତାର ଅପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ପୁରୁଷମନର କାମନାପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାର୍ଥର ପରିପ୍ରକାଶ ନୁହେଁ ?

ଅପର ପକ୍ଷରେ ସାବିତ୍ରୀ—ସେ କ'ଣ ଜନ୍ମିଥିଲା ଜଣକ ପାଇଁ ମରିବାକୁ ? ଯାହାକୁ କେବେ ଦେଖିନାହିଁ, ଜାଣେନାହିଁ, ତାକୁ ଜୀବନଟାକୁ ଏମିତି ତୁଚ୍ଛାକୁ ଦାନ କରିଦେବ ବା କାହିଁକି ? କିଛି ଭାବିନି ସେ, ମାତ୍ର

ଲୋକେ ତାକୁ କହୁଥାନ୍ତେ ଅଲକ୍ଷଣୀ । ସେ ଲୋକଙ୍କନିନ୍ଦାକୁ ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ତାକୁ ବୋଧହୁଏ ଆଉ କେହି ବିବାହ କରିବାକୁ ରାଜି ହୁଅନ୍ତେ ନାହିଁ, ତାର ଉପାୟ ? ଏହାହିଁ ତାର ଅବଚେତନ ମନର ଚିନ୍ତନ । ସେ ତର୍କ କରିବାକୁ ଯାଇନାହିଁ । ବିଚାର ବୁଦ୍ଧିର ସ୍ଥାନ ବା ବେଳ ସେଠି ନଥିଲା । ଜଣେ ପଚାରିଲେ, ସେ କା' ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତା କ'ଣ ?

ଶଙ୍କରର ତରୁଣ ପ୍ରାଣ ସମସ୍ତ ଶଙ୍କା ଭୁଲିଯାଇ ରଙ୍ଗୀନ ହୋଇ ଉଠିଛି । ସାବିତ୍ରୀ ଛଡ଼ା ଦୁନିଆରେ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ୍ କି ଫେଲ୍—ସେଥି ଚୁଲିକୁ ଯାଉ । ସଦ୍ୟ ସେ ପାଇଛି ସାବିତ୍ରୀକି । ସେହି ହିଁ ତାର ସମସ୍ତ । ଜୀବନକୁ ସରସ କରିବ ସାବିତ୍ରୀ—ସେହି ହିଁ ବିଶ୍ୱର ଆତ୍ମା !

—ତିନି—

ଦିନ ଗଡ଼ିଚାଲେ । ସୁଖ ଦୁଃଖର ଦିନ । କାହାରି ଅପେକ୍ଷା ରଖେନା । ବିଧୁ ଚିଠି ଲେଖେ ଶଙ୍କରକୁ, ସାବିତ୍ରୀ କଥା ସେଥିରେ । ଶଙ୍କର ବି ଉତ୍ତର ଦିଏ । ସାବିତ୍ରୀକି କେନ୍ଦ୍ର କରି ନାନା ଜ୍ଞାତବ୍ୟ ବିଷୟ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥାଏ । ବିଧୁ ପଢ଼ି ହସେ ବେଦମ୍ । ଚିଠି ଲେଖେ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ପାଖକୁ । ଲାଜକୁଳୀ ସାବିତ୍ରୀ କଣ ବା ଉତ୍ତର ଦେବ ସ୍ୱାମୀର ଏବଂବିଧ ବିଦ୍ୱାନ ବନ୍ଧୁକୁ ! ଅଡୁଆରେ ପଡ଼େ । ଶଙ୍କରକୁ ପଚାରେ—ହେ ବତେଇଦିଅ ମ, ମତେ କିଛି ଆସୁନି ।

ମୁଁ କଣ ବତେଇଦେବି ଗୋଟାଏ ? ସେ ଲେଖିଛି ତମକୁ, ତମେ ଲେଖିବ ତାକୁ । ମୁଁ ଫେର୍ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା କ'ଣ କରିବି ? ଇଚ୍ଛା ନ ହେଲେ ନ ଲେଖ, ମୁଁ କାହାକୁ ଏଥିପାଇଁ ଜବରଦସ୍ତି କରି ନପାରେ । ହେଲେ ସେ ମୋର ବିଶ୍ୱସ୍ତ ସୁହୃଦ୍ ।

ସାବିତ୍ରୀ ମନ ମରିଯାଏ । ବିଧୁ ତାର କଣ କି ? ସେ କାହିଁକି ପର ପୁରୁଷ ପାଖକୁ ଲେଖିବ ଚିଠି ! ସେ ତାର ଗୋଡ ନା ପାଉଁଶ ? ଭୁଲିପଡ଼େ ସେ । ଉତ୍ତର ଯାଏନା ।

ଶଙ୍କର ତାର ଚିଠି ଲେଖି ଲଫାପା ଖୋଲା ରଖିଥାଏ । ସାବିତ୍ରୀ ଲେଖି ସାରିଲେ ଏକାଠି, ଏକ ଲଫାପାରେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଚିଠି ଚାଲିଯିବ । ବେକାର ଦିନରେ ପରଠୁ ପଇସା ଆଣିତ ଲଫାପା କିଣାଯାଏ । ଯେତେ କମ୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉ, ଅନ୍ତତଃ ଏଥିପାଇଁ ସଜାଗ ରହିବା ଦରକାର । ହେଲେ ଉତ୍ତରଟା ହତଭାଗୀ ଲେଖିଦେଲେ ସିନା ! ଏବେ ଚିଠି ଦେବାରେ ଡେରି ହେଉଛି । ଭରସି ତାକୁ କିଛି କହି ପାରୁନି । କଣ୍ଠ ତାର ରୁନ୍ଧ ହୋଇଯାଏ । ପେଟ ଭିତରେ ଆଉଟି ହୁଏ । ଚିଠିଟା ଦେଲା ସେ ଆଗ, ଉତ୍ତର ନ ପାଇଲେ କଣ ଭାବିବ ? ବଡ଼ ଛୋଟ ଲୋକଟା । ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିଲାନି ବନ୍ଧୁକୁ ? ନିଶ୍ଚୟ ତ ଏମିତି ଭାବିବ ? ହତଭାଗୀଟା !

ଦିନେ ଗଲା । ତା ଚିଠି ଲେଖା ହୋଇ ସେମିତି ଅବନ୍ଦ ଲଫାପାରେ ଥୁଆହୋଇଛି । ରାତିରେ ଶୋଇବାବେଳେ ଶଙ୍କର କହିଲା—ତମ ଚିଠି ଲେଖା କେତେଦୂର ଗଲା ? ବିଧୁଟା ମୋ ଚିଠିକି କାଠିଆ ଭଳି ଅନେଇ ବସିଥିବ । ତମେ ଲେଖିଲ ନି ?

ତୁନି ପଡ଼ିଗଲା ସାବିତ୍ରୀ ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ଲେଖିବା ଅନ୍ତତଃ ସୌଜନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଚିତ ତ !

ଟିକେ ରହିଗଲା ସାବିତ୍ରୀ । କହିଲା—ମୁଁ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ଲେଖିବି ? ମତେ ତ କିଛି ଆସୁନି । ତମକୁ ପଚାରିଲା, ତମେ ଅଧାର ହାଣ୍ଡିପରି ମୁହଁ କଲ । ଆଉ କାହାକୁ ପଚାରନ୍ତି ? ମୁଁ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ଜାଣେ ? ତମ ଜରିଆରେ ଜାଣିଲିତ !

ମାନେ—ମୋ ଜରିଆରେ ବି ଚିଠି ଲେଖିବ ? ଆଚ୍ଛା—କାଗଜ କଲମ ଆଣ ତାହାହେଲେ ।

ସାବିତ୍ରୀର ଅହଙ୍କାର ଯେମିତି ଚୂନ୍‌ଚୂନା ହୋଇଯାଇଛି । ହାତ ଯାଉନି ଆଣିବାକୁ । ମାତ୍ର ଆଦେଶ—ଆଣିବାକୁହିଁ ହେବ । ଲେଖିବାକୁହିଁ ହେବ । କାଗଜକଲମ ଆସିଲା ।

ଅର୍ଥାତ୍ ସନ୍ଧି ର ରଫ୍ତ·····ଅ ଆ ଲେଖ ।

ସାବିତ୍ରୀ ହସିଲା ।

ଲେଖ, ଆମ ଗାଁ, ସେଇଠୁ ତାରିଖ, ଆରେ ବାଁ'କୁ ଲେଖିଲ ଯେ··· ଏଇଟା ନୂଆ ଫେସନ୍ ନା କଣ ? ଆଚ୍ଛା, ପରୁଆ ନାହିଁ । ତା ତଳକୁ ଲେଖ ପ୍ରିୟତମ·········

ସାବିତ୍ରୀ ତାହା ଲେଖିଲା ନାହିଁ । ଗୁମ ମାରି ବସିଲା ।

ମଲ୍ଲ ବନ୍ଦ କଲ କାହିଁକି ? କଲମରେ କାଳି ନାହିଁ ନା କଣ ? ଦୁଆତ ଆଣ ।

କାଳି ଅଛି ତ !

ତେବେ ବସିଲ ?

ପ୍ରିୟତମ ଚଳିବ ନାହିଁ ।

ତାହାହେଲେ ଯାହା ଚଳିବ ତାହା ଲେଖ ।

ଦୋସର କ'ଣ କହ ।

ତମକୁ ତ ସବୁ ଜଣା ଫେର୍‌, ଡେରି ହଉଛ କାହିଁକି ?

ପ୍ରିୟତମ କଣ ସେ ମୋର ?

ମୋର ପ୍ରିୟତମ ତ !

ତମର ହୋଇପାରନ୍ତି, ମୋର ନୁହେଁ ତ !

ପରି ଆମେ ସମଧର୍ମୀ ଓ ସହଧର୍ମୀ !

ହେଲା କ'ଣ ସେଇଠୁ ? ସହଧର୍ମୀ ମାନେ ସମଧର୍ମୀ ନୁହେଁ ତ !

ବାଃ, ଆଚ୍ଛା ବକ୍ତୃତା ତମେ କାଢ଼ିଲଣି । ତେବେ କ'ଣ ଲେଖିବ ବୋଲି ତମେ କହୁଛ ?

କାହିଁକି ? ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁବାବୁ······

ଉଁ ହୁଁ, ମୁଁ ତ ଲେଖେ ପ୍ରିୟତମ ।

ତମକୁ ଲେଖିବାକୁ ମୁଁ କେଉଁଠି ମନାକଲି ! ମୁଁ ଲେଖିବି ନାହିଁ ।

ଲେଖିବ ନାହିଁ ?

ନା ।

ଆଚ୍ଛା, ତାହାହେଲେ ତମ ଖୁସି ଯାହା ତାହା ଲେଖ ।

ସାବିତ୍ରୀ ଲେଖିଲା—ପ୍ରିୟ ବନ୍ଧୁବାବୁ, ନମସ୍କାର......

ତାପରେ ଅଟକିଯାଇ କହିଲା—ଏଥର କଣ ଲେଖିବି ତମେ କହିଦିଅ।

ଫେର୍, ମୁଁ କଣ କହିବି, ତମେ ତ ଖାସା ଲେଖି ପାରୁଛ।

ଏଥା ମୁଁ ବହିପଢ଼ି ଶିଖିଛି। ଆଉ କ'ଣ ଲେଖିବାକୁ ହବ, ତମେ ଟିକେ କହିଦିଅ। ଗେଲେଇ ହେଲା ସାବିତ୍ରୀ।

ଲେଖ—ତମ ଚିଠିପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସିହେଲି।

ଆପଣଙ୍କ ଚିଠିପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସିହେଲି।

ବାଃ ତମେତ ବେଶ୍ ସଂଶୋଧନ କରି ଲେଖି ଗଲଣି। ମୁଁ ଆଲେ କହିଲେ ତମେ କାଲେ ଲେଖୁଛ।

ଭଲ ଲୋକରେ ବାବୁ ତମେ—ମୁଁ କେମିତି ତାଙ୍କୁ ତମେ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧିବି !

ମୁଁ କରେ, ତମେ କାହିଁକି କହିବନି ?

ଥରେ କହିଲି ପରା—ତମେ କରନା, ମତେ କାହିଁକି ଜଡ଼ଉଛ ସେଥିରେ—ପ୍ରଥମତଃ ମୁଁ ଚହ୍ନେନା ତାଙ୍କୁ, ଜାଣୁଛ ହାଲି ତମଠୁ। ଅପରିଚିତଙ୍କୁ ଚିଠି ଜରିଆରେ ଚିହ୍ନା କରାଇଛ। ସେଥିରେ ମୁଁ ସୌଜନ୍ୟ ହରାଇବି। ବାଃ, ଭଲ ବତଉଛ ମତେ ତ ? ମାଷ୍ଟର ହେଲେ ତମକୁ କମ୍ ଦରମା ମିଳିବ ନିଶ୍ଚୟ।

ତମ ମନ ଯାହା ହଉଚି ଲେଖ।

ବେଶ୍ ଲେଖୁଛି। ଆପଣଙ୍କ ଚିଠିପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖୁସିହେଲି। ଏ ଭଲ ଅଛନ୍ତି, ଆମେ ସବୁ ଭଲ ଅଛୁଁ। ଆଗାକରେ ପ୍ରଭୁଙ୍କ କୃପାରୁ ଆପଣମାନେ ଭଲଥିବେ। ଆପଣଙ୍କ ବାପା ଓ ବୋଉଙ୍କୁ ମୋର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଦେବେ। ନମସ୍ତେ।

ବାଃ ! ଶଙ୍କର ମୁରୁକି ହସିଲା। କହିଲା—ବଡ଼ ଚଟ୍‌ପଟିଆରେ କାମ ସାରିଦେଲ ତ! ମତେ ବି ଟିକିଏ ପୁଛିଁଲ ନା। କିନ୍ତୁ ଏ'ତ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଚିଠି ଲେଖୁଛନ୍ତି। ଫେର୍, ଏଁଙ୍କ କଥା କାହିଁକି ? ଏ'ତ ସମଧର୍ମୀ ନୁହଁନ୍ତି।

ଯାଃ, ସେମିତହେଲେ ଚଠିଟିଏ ସବୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ପକାଇବି ।

ଅଗତ୍ୟା ଶଙ୍କର ହାର ମାନି ଚଠିଟି ତାଠୁ ନେଇ ସେଇ ଖର୍ଦ୍ଦମ ଲଫାପାସ୍ଥ କଲା । କାଲେ ସେ, ବାସ୍ତବରେ ଚିରି ପକାଇବ । ଅକାରଣ କରିଆ ବି ଯିବ କଣ୍ଟିମ ବି ଯିବ । ସେ ମଝିରେ ଅପଦସ୍ତ ହବ । ମନେ ମନେ କହିଲା—ସବୁଗୁଡ଼ ଗଛରେ ମେଓ୍ୱା ଫଳେ ।

• • • • • • • • • •

ତା ପରଦିନ ସକାଳ । ଏପ୍ରିଲ୍‌ର ଖରା ବେଶ୍ ପ୍ରଖରହୋଇ ଆସିଲାଣି । ସକାଳୁ ଉଠିବାକୁ କେମିତି କେମିତି ଲାଗେ । ନିଦୁଆ ନିଦୁଆ ଭାବ । ତଥାପି ଉଠିବାକୁ ହେବ । ଉଠିଲା ଶଙ୍କର । ଚଲିଲା ବାଲବଚଙ୍କୁ ଧରି ନଈକୂଳକୁ ।

ବନ୍ଧ ଉପରେ ଚଲିବାକୁ ବୋଉର ମନା । ତାକୁ ମାନୁଚି କିଏ ? ମାତ୍ର ସାବିତ୍ରୀ ନିୟମଦେଇ କହୁଛି—ମୋ ରାଣ, ଜମା ସେଣେ ଯିବନି । କେଇଠା ଦିନ ଜମା ହେଇଛି । ସେ ହେଲା ସବୁ, ଆଉ ଯେ ଆଜନ୍ମରୁ ଏତେ ବକଟେଠାରୁ ଏତେଟିଏ କଲା ସେ ଗଲା ଗାଧୋଇ ! ବୋଉ କହୁଥିଲେ ମୁହଁ ନେଫେଡ଼ି ସେବାଟେ ସେ ଯାଇଥାନ୍ତା, ମାତ୍ର ଏ କହିଲାବୋଲି ଯିବନି । ଗଲାନି ସେ ଆଉ ଶଙ୍କର ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କୁ ନମସ୍କାର କଲା ଶଙ୍କର । ପ୍ରକୃତିର ବାଟରେ କଣ୍ଟା ପକାଇବ କିଏ ?

ସିକତା ଶେଯରେ ଖରପିଠିଆ ବସିଲା ସେ । ଦାନ୍ତକାଠି ଚବା ହେଉଛି । ପିଲାଏ ଖେଳରେ ମାତିଗଲେ । ତା କାମ ଶେଷହେବାରୁ ସେ ପିଲାଙ୍କୁ ଡାକିଲା । ନାଗବଚଦଳ ବାହାରି ଆସିଲେ । ବନ୍ଧ ଉପରକୁ ତାକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ତା ଦାଦି ତା ଅପେକ୍ଷାରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁହଁ ହସ ହସ । ଆରେ ତୁ ପାସ୍ କରିଛୁ । ମନ ତାର କୁଣ୍ଢେ ମୋଟ । ଚୌଦ ଖଣ୍ଡ ଚଠି ଆସିଛି । ସାଙ୍ଗ ପିଲାଏ ଲେଖିଛନ୍ତି । ବିଧୁ ବି ଲେଖିଛି । ସେ ମଧ୍ୟ ପାସ୍ କରିଛି । ହେଲେ ଭଲ କରିବବୋଲି ପଠେନା ପାଇଥିଲା, ଅନର୍ସ ପାଇନାହିଁ । ଯାଉ ଦେଖାଯିବ ଭବିଷ୍ୟତରେ । ପାସ୍ ଟାଏ ହୋଇଛିତ !

ଚଟାପଟ୍ ଫେରିଆସିଲା ଘରକୁ ଶଙ୍କର ! କହିବ ସେ ବୋଉକୁ ? ସେତ ମୂର୍ଖ ! ବୁଝିବ କଣ ସେ ପାସ୍‌ଫେଲ୍‌ରୁ ! ତେଣୁ ତାକୁ ଖୋଜାଖୋଜି ନକରି ସିଧାଗଲା ସାବିତ୍ରୀ ପାଖକୁ ।

ସାବିତ୍ରୀ ନିଜ ଶୋଇଲାଘରେ ଥିଲା । ମନ କୋହଲାରେ ସେ କିଛି ମାନିଲା ନାହିଁ । ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀରହୋଇ ସାବିତ୍ରୀର ଗଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଶକଲା । ତମେହିଁ ଦେଇଛ ପିଆଲି ଭରି ଏ ସୋମରସ । ତମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ସୌଭାଗ୍ୟ ଆଣିଛ ଯୌତୁକ । ଚେତନା ଆସିଗଲା । ଛଟପିଟ ହୋଇ ଫେରିଆସିଲା ସେଠୁ । କାଳେ କିଏ ଦେଖି ଦେଇଥିବ ପରା ! ଭାଉଜ କି ଖୁଡ଼ି ଦେଖିଥିଲେ ସର୍ବନାଶ !

=ଚାରି=

ରାତି ପାହିଲେ ଶଙ୍କର ଯିବ କଟକ ଫେରି ପଢ଼ିବାକୁ । ଚାକିରୀ କରିବାକୁ ହେବ । ପେଟ ପୋଷିବାକୁ ହେବ ତାକୁ—ଏକା ନୁହେଁ ଦୁଇଟି ପେଟ । ଚାକିରୀ ମିଳିବାଯାଏ ପଢ଼ିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନର ସମସ୍ତ ରଙ୍ଗୀନ୍ ସ୍ୱପ୍ନ ଉଭେଇ ଯାଇଛି । ଆଉ ଆକାଶ କୁସୁମ ତୋଳିବାକୁ ଫୁରୁସତ୍ ନାହିଁ । ତୁଚ୍ଛା ନାଗଅଇରି ଫୁଲର ଗନ୍ଧ ଶୁଙ୍ଘିବାକୁ ହେବ—ବାସନ ଫୁଲ ମଉଳି ଯାଇଛି, ବାସ ଉଡ଼ିଯାଇଛି । ସେଥିରେ ଅଭିଭାବକଙ୍କର ତାଡ଼ନା । ସେ ହେବ ହାଡ଼ମାଂସର ମଣିଷ । ରକ୍ତ ଶୀତଳ ହୋଇଯାଏ । ଭାବିପାରେ ନା ସେ । ଚିନ୍ତାଶୀଳ ମୁହଁଟି ମାନ ।

ରାତିରେ ସାବିତ୍ରୀ ସେ ଦିନ କହିଲା—ତମେ ସତେ ଯିବ କାଲି ସକାଳୁ ? ଜମା ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ ।

ଶଙ୍କର ତୁଣ୍ଡ ପଡ଼ିଲା । ମନେ ମନେ କହିଲା—ତିନିମାସ ଆଗରୁ ତ ଫେର୍, ଦିନରାତି ସବୁବେଳେ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା ! ମନର କଥା ଗୋପନକରି ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ନିକ୍ଷେପ କରି କହିଲା—ହଁ ଯିବାକୁ ହବ ।

ଦୁହେଁ ନୀରବ ।

ସାବିତ୍ରୀ ଆଖିରୁ ଅଜସ୍ର ଲୁହ ଗଡ଼ୁଛି । ହୃଦୟର ତନ୍ତ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ଛିଣ୍ଡି ଛିଣ୍ଡି ମେଞ୍ଚାଟିଏ ହୋଇଗଲାଣି । ରକ୍ତ ପ୍ରବାହ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ ।

ଶଙ୍କର ତା ମୁହଁଟିକୁ ନିଜ ଛାତି ଉପରକୁ ଆଣି ମୁଣ୍ଡର ଅଳଗାବାଳକୁ ସାଉଁଳି ଦେଇ କହିଲା—ଛିଃ, କାନ୍ଦନ୍ତି ? ଜୀବନରେ ଦୁଃଖସୁଖ, ବିରହ ମିଳନ ଲାଗିରହିଛି । ରହି ଥିବ । ଆଚ୍ଛା ଭାବିଲ ଦେଖି ପୂଜାକୁଟୀରେ ଯେତେବେଳେ ତମର କୋଳକୁ ଫେରି ଫେରିଆସିବ, ସେଦିନ କେମିତି ଖୁସୀହେବ ! ଖାଲି କୁଳୁକୁଳୁ ବାଜି ହସିବ, ସତ ନା ? ତମେ ମିଳନ ଚାହଁ, ବିରହ ଚାହଁବା ଦରକାର । ବିରହହିଁ ମିଳନକୁ ସରସ କରେ, ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରେ । ଜାଣ ତ—ଖାଲି ଗୀତ କଣ ଭଲ ଲାଗେ । ଦିନ ଲୋଡ଼ା । ଏମିତି ହୁଅନା, ସୁନାପରୀ !

ତମେ ରୋଜ୍ ଚିଠି ଦବ ?

ନିଶ୍ଚୟ—ଏକା ନୁହେଁ, ଦୋ—ବଧୁଙ୍କୁ କହିବ । ଜାଣିଛ, ଆମେ ଏକାଠି ରହିବାପାଇଁ ସେ ଲେଖିଛି ।

ଓଃ, ସେଥିପାଇଁ ତମର ସିବାକୁ ଏତେ ସକ୍ ସବୁ—ବନ୍ଧୁ ମିଳନ—ଏଥିପାଇଁ ବିରହ ମିଳନର ପ୍ରଯୁକ୍ତ ଉପମା । ମୂର୍ଖ ମୁଁ କାହୁଁ ବୁଝିବ ପାଠୁଆ ଲୋକଙ୍କ ମନର କଥା ।

ମୂର୍ଖ ହୋଇ ତ ଏତେ କଥା, ଡିଗ୍ରୀ ଆଗ ଥିଲେ······

ତାହାହେଲେ ତମକୁ ବିବ୍ରତ କରୁଥାନ୍ତି । ଆଚ୍ଛା, ତମ ବନ୍ଧୁଟି ସଚ୍ଚରିତ୍ର, ସୁଶ୍ରୀ, ସୁନ୍ଦର, ମିଷ୍ଟଭାଷୀ—ସବୁ ସଦ୍‌ଗୁଣ ତାଙ୍କଠି ଠୁଳ ନା ?

ଡାକୁର ବନ୍ଧୁ ନାହାନ୍ତିନା କଣ ?

ତମେ ତ ଡାକୁ ନୁହଁ ?

ମୁଁ କାହିଁକି ଡାକୁ ହେବ ?

ତମେ କହିଲ, ମୁଁ କହିଲରୁ କଣ ନା ମୁଁ ଡାକୁ ? ବାଃ···

ମୁଁ ଯାହା, ମୋ ବନ୍ଧୁ ତାହା ବୋଲି ଜାଣୁଛ କିପରି ?

ଯେ ଯେମିତି ତା ବନ୍ଧୁ ସେମିତି ହେବାକଥା ନୁହେଁ କି ?

ନା ସେମିତି ନୁହେଁ ।

ତମଠୁ ଖରାପ ।

ମୋଠୁ ଭଲ ହୋଇ ପାରେ ନା ?

ନିଶ୍ଚୟ, କାହିଁକି ନହେବେ ?

ସେ ଭଲବୋଲି ମୁଁ ଜାଣେ । ଭଲ ହେବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ । ସେହି ମୁଳଦୁଆ ଉପରେ ଘର ବନେଇ ମୁଁ କହିପାରେ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ।

ନାଇଁ ଗୋ ନାଇଁ, ସେଠା ତମର ଭୁଲ୍ ଯୁକ୍ତି । ମୁଳଦୁଆ ଯଦି ପଚ୍‌କା ମାଟିରେ ହୋଇଥିବ, ବର୍ଷେ ଦି'ବର୍ଷ ଗଲେ ତାହା ଭୁସୁଡ଼ି ପଡ଼ିବନି କି ?

ଧେତ୍ ତମେ ପଚ୍‌କା ଜଣେ ।

କଣ ବଦ୍‌ମାସ୍ ?

ନା, ମୁଁ କହିବନି ।

ନକହ, ଭଲହେଲା । ମୋ ବନ୍ଧୁ ଯାହା ମୁଁ ସେଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ । ତମ ସୁପାରିଶ୍ ପତ୍ର ଦରକାର ପଡୁନି । ତମେ ତ ଥରେ କହିଛ ତମେ ସହଧର୍ମୀ, ସମଧର୍ମୀ ନୁହଁ । ଫେର୍ ସେ କଥା କାହିଁକି ବାବୁ !

ହେଲେ ଜଣକ ବିଷୟରେ ଜାଣିଲେ କଣ ଦୋଷ ! ଫେର୍ ସହଧର୍ମୀଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଯେତେବେଳେ ?

ବେଳ ଆସିଲେ ଜାଣିବ । ଶଙ୍କର ରୁଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲା ।

ପାଣିରେ ପଶିବାପୂର୍ବରୁ ଆଗେ ଗାଡ଼ି ମାରିବାକୁ ହୁଏ ।

ନହେଲେ ବୁଡ଼ିଯିବ ।

ନୁହେଁ କି ?

ଯେ ପହଁରା ଜାଣିଥିବ !

ଭଉଁରୀ ଥିଲେ; ପହଁରା ଜାଣିଥିଲେ ବି ଡୁବିବ । ଫେର୍ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପହଁରା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ପୁରୁଷ ବି ସମସ୍ତେ ପହଁରା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତାହେଲେ ପାଣିରେ ପଶିବା ପୁର୍ବରୁ ଜଳର ଗଭୀରତା ମାପିବା ଯେମିତି ଦରକାର, ମଣିଷ ସହ ବନ୍ଧୁତା କରିବାପୂର୍ବରୁ ତାର ହୃଦୟ ସେମିତି ମାପିବା ଦରକାର, ଏମ୍ଭାତ ?

ମୁଁ ଜାଣିନ ।

ବାଃରେ—ଜାଣିନତ, ବାହାର କଲ କାହିଁକି ?

କହିବାରେ ଦୋଷ ନାହିଁ । ଅନେକ କଥା ଜାଣିବା ଦରକାର ସତର୍କ ଥିଲେ ପ୍ରମାଦ ନ ପଡ଼ଇ ଭଲେ ।

ପ୍ରମାଦ ପଡ଼ୁ ତ ବାହାର ପଛେ କରିବା । ମୋ ବନ୍ଧୁ ଖୁବ୍ ଭଲ, ହେଲାଡ଼ !

ତୁମେ ରୋଜ୍ ଲେଖିବ ?

ନ ଲେଖିଲେ ?

ଜୋରିମନା ଦବ ।

ଦୁହେଁ ହସିଲେ । ରାତି ପାହି ଆସିଲା, ଆଖି କଷା ହୋଇନି ଦୁହିଁଙ୍କର । ସୁଇନିଦ ଲାଗିଗଲା । ରାତି ଜାଗିଲା ଜାଗିଲା । ଶଙ୍କରର ବୋଉ ଡାକିଲା—ସୁଅଠା ପରା ଯିବ, କାହିଁ ଉଠିଲୁତ ନାହିଁ ଏତେବେଳଯାକେ ?

ଗୁଡ଼ିକାନା ସାବିତ୍ରୀର ପାତଳା ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲେ ଅନ୍ଧାରୁଆରୁ ଉଠି ଗାଧୋଇଯାନ୍ତି । ନିଦ ଭଲ ହୁଏନା । ସବୁବେଳେ ଡରୁଆ ଡରୁଆ ଲାଗେ—କିଏ ଖୁଣିଦବ କି ? ନୂଆ ଜାଗା । ନୂଆ ମଣିଷ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଗି ଚଳିବାକୁ ହେବ, ନହେଲେ ବଦ୍‌ନାମ ହେବ—ବାପଭାଇଙ୍କର ଗାଁଗଣ୍ଡାର ।

ଶଙ୍କରକୁ ଡାକିଲା ଥର ଥର—ହେ, ଉଠମ, ହେ, ହେ—ଉଠୁନା, ବୋଉ ପରା ଡାକୁଛନ୍ତି । କେତେଥର ହଲାଇଲାରୁ ସେ ଉଠିଲା, ମାଟି ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଥାଏ । ସାବିତ୍ରୀ ତାର ଦେହମୁଣ୍ଡ ଘଷାଘଷି କରିଦେଲା । ଏଥର ସେ ଉଠିଲା ।

କଣ ବୋଉ ! ବେଳ କଣ ହେଲାଣି ? ରାତି କେତେ ଅଛି ?

ନାଇଁରେ ପୁଅ, ସାହାନ୍ତିଆ ତାରା ଉଠିଲାଣି । ମୁଲକର ବାଟ ଯିବୁ । ମୋଟରେ ପାଇବୁ ଯେ—କହିଥିଲୁ ଯେ ଡାକିଦେଲି । ବର୍ଷା ହବ କି କ'ଣ ଆଗବେଳାକୁ……

ଅଚ୍ଛା ଠିକ୍ କରନ୍ତୁ, କିନ୍ତୁ ଭୁଲ୍ କରନ୍ତୁ ।

ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ଶଙ୍କର. ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି । ସାବିତ୍ରୀଙ୍କୁ ଶେଷଥରକ ପାଇଁ ଚୁହାଁ ଦେଲା । ଅଶ୍ରୁଳ ଆଖି ଦୁଇଟି । ଦେଖିଦେଲା କ୍ଷଣି ଛାତି ଭିତର ଭାରି କଣ ହୋଇଗଲା । ସାଇକେଲ ଧରି ବାହାରିଗଲା ବାଟ ଚେର୍

—ପାଞ୍ଚ—

ବାହାପାଣି ପଇଲେ ଟିକ୍‌କଣ ଦଗନ୍ତି, ସତେ ! ବଧୂ ହସିହସି କହିଲା ଶଙ୍କରକୁ ।

ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା ତାକୁ, ମନ ଖୁବ୍ ଖୁସୀ ହେଲା ବନ୍ଧୁକୁ ଦେଖି ଶଙ୍କର ।

ଦୁହେଁ ପଢ଼ିଥିଲେ ଆଇନ୍ । ବଧୂ ତା ସାଙ୍ଗକୁ ପଢ଼ିଲା ଏମ୍. ଏ. । ଏକାଠି ରହନ୍ତି । ବଧୂର ସାଇକେଲ ନଥାଏ । ଶଙ୍କର ଯୌତୁକ ପାଇଥିଲା ସାଇକେଲ୍ ଟାଏ । ଶଙ୍କର ଚଲାଏ ସାଇକେଲ୍ । ବଧୂ ପଛରେ ଠିଆ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଖଟରେ ଶୁଅନ୍ତି । ଏକ ଥାଳିରେ ଭୋଜନ । ଏକାଠି ସବୁ କାମ । ଖାଲି ବଧୂ ଏମ୍. ଏ. କ୍ଲାସକୁ ଯାହା ଦି'ଘଣ୍ଟା ଯାଏ । ଏ ବୟସରେ ସାଧାରଣତଃ ଦେହ ଦୁଃଖ ହୁଏନା । ତେବେ କଦବା-କେମିତି ବଧୂର ଦାନ୍ତମୂଳ ଧରିଲେ କଲେଜ କାମେଇ କରେ ଦିନେ, ଖୁବ୍ ଜୋର୍ ଦି'ଦିନ । ସାଙ୍ଗପିଲା ଶଙ୍କରକୁ ଏକା ଦେଖି ପଚାରନ୍ତି—ଯୋଡ଼ି ?

ଗପ, ଦୁଇଜଣିଆ ତାସ ଖେଳ, ବୁଲା—ଏସବୁ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ କାମ । ଦୁନିଆ ଗପ ତାଙ୍କର, ବଧୂ ଏବେ ବେଶୀ ସାବିତ୍ରୀ କଥା ପଚାରେ । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଯୁକ୍ତି ତର୍କ ହୁଏ ସବୁ ଶଙ୍କର ବଧୂକୁ କହି ହସାଏ ।

ଘର ଛାଡ଼ିବାର ତିନିଦିନ ହେଲାଣି । ଶଙ୍କରକୁ ଜମା ଫୁରସତ୍ ମିଳୁନି—ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ । ସେଦିନ ତାର ଗୋଟିଏ ଲଫାପା ଚିଠି ଆସିଲା । ଠିକଣା ତାର ହାତ ଲେଖା ।

ପ୍ରିୟତମ,

ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଯାଇଥିଲ ପରା ରୋଜ୍ ଚିଠି ଲେଖିବ ବୋଲି ! କାହିଁ ? ଦିନ ବିତି ଗଲାଣି । ଚିଠି ନଆସିବାରୁ ଆଜି ଲେଖୁଛି । ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ତମକୁ ? ଛିଃ-ପୁରୁଷଙ୍କୁ କାହିଁକି ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? ସେଦିନ ମୁଁ କ'ଣ ମିଛ କହିଥିଲି ? ବନ୍ଧୁ ଗହଣରେ ବସିଲେ ଆଉ କାହାକଥା କାହିଁକି ମନେ ପଡ଼ିବ ? ଏ ହତଭାଗିନୀ ଏଣେ ପଡ଼ିଛି ମରୁଥାଉ ! କାହିଁକି ବା ନଦିବ—ଷୀରଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ । ଆମେ ଝୋଉ ଗାଈର ଗୋବର ଯେ ! ତମେ ନା ସେଦିନ କହିଥିଲ—ନାରୀର ପ୍ରେମ ଚଞ୍ଚଳ, ପୁରୁଷର ସଖ୍ୟ ସ୍ଥିର । ତାହା ତମେହିଁ ତମଠାରେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଲ । ବାସ୍ତବିକ୍ ସତକଥା ଆପେ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିପଡ଼େ । ମଣିଷ ଗେଲରେ ଯାହା କହେ ତାହା ତାର ଅନ୍ତରର ବାଣୀ । ମନ ଯାହା ପାଇଁ ଧାଇଁ ଥାଏ, ତାହାର ଇଙ୍ଗିତ ପରିହାସରେ ଥାଏ । ବେଳ ଦେଖି ତାହା ଖସିଯାଏ । ଏଥିପାଇଁ ବକ୍ତା ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନଥାଏ । ଯାଉ ସେ କଥା ବୁଝିବ । ତମେ ଭଲରେ ଥାଅ, ତମ ବନ୍ଧୁ ଭଲରେ ଥାନ୍ତୁ । ଏ ହତଭାଗୀ ଏଣେ ଏକୁଟିଆ ମରୁଥାଉ ।

ଅଭିମାନ କଲେ କ'ଣ ହେବ ? ପାଖରେ ଥିଲେ ସିନା ସେଥି ଦାମ ଦିଅନ୍ତା ? ମୁଁ ତ ଦୂରରେ ତମେ ତ ଦୂରରେ—ଯକ୍ଷ ଓ ତାର ପତ୍ନୀ ପରି । ତମର ଛାଇ ଖାଲି ମୋ ପିଛା ଧରିଛି । କନ୍‌କନ୍ ହୋଇ ମୁଁ ଏଣେତେଣେ ଚାହିଁ ଦିଏ । କେହି ନାହିଁ । ମନ ମରିଯାଏ । ଛାଇ ଲିଭିଯାଏ । ସପନ-ସୁଆଦ କଥା କାନରେ ବାଜିଯାଏ । ଦେହ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହୁଏ । ମନକୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହେ—ହଁ, ସେତ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ବି ଲେଖୁନାହାନ୍ତି । ମୋର ଏତେ ଗରଜ ! ଅବୁଝା ମନ ମୋର ମାନେନା । ଫେର୍ ତମରି ଚିନ୍ତା ଆଡ଼ବାରି ବସେ । ସାଥି ଦେଇ ଫେର୍ ତାକୁ କାଢ଼ିନେଲ କାହିଁକି ବିଧାତା, କହିବଟି ?

ତୋ ଦୁଃଖେ ତୁ ଥିଲୁ ଦିନ ବାହି—ମୋ ଦୁଃଖେ ମୁଁ ଥିଲି ତତେ ଚାହିଁ । ତାହା ଭଲ ଥିଲା । ସୁନ୍ଦର ଜିନିଷ ଦେଖୁଥିଲେ ଖୁସି ଲାଗୁଥିଲା ।

କାମଧନ୍ଦା କରି ବହିପତ୍ର ପଢ଼ି ଦିନ ବେଶ୍ କଟିଯାଉଥିଲା । ଏବେ ଯେ ସବୁ ବିଷ ! ତୁମ ଛଡ଼ା ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଧନ୍ଦା ନାହିଁ । କାହିଁରେ ମନ ଲାଗେନା ।

ଗୋଧୂଳି । ତୁମେ ବୋଲୁଥିଲ, ଠିକ୍ ସେଦିନ ଏତିକିବେଳେ—ମାଣିକ୍ୟହାରଥାଳି ଟେକିଦେଇଛି—କି ସୁନ୍ଦର ତୁମେ ବୋଲୁଥିଲ ! ସବୁ ବୁଝି ଯାହା ତୁମେ ଅବୁଝା ହୁଅ । ମତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ତୁମ୍ କଥା । ଥାଅ, ତୁମ ଚିଠି ପାଇଲେ ଯାହା ହେବ । ଇତି, ତୁମର ମୁଁ ।

ପୁନଶ୍ଚ—ବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କୁ ମୋର ଯଥାବିଧି ଜଣାଇ ଦେବ । ତାଙ୍କ ପରି ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ମୁଁ ମୂର୍ଖଟା ବା କ'ଣ ଲେଖିବ ! ସେ ଭଲଥିବେ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛି ।

ଶଙ୍କରର ଚକ୍ଷୁ ଉଲ୍ଲସି ଉଠିଲା । ମନେ ମନେ କହିଲା—ଟୋକୀ କ'ଣ ବଳିପଡ଼ିଲା ! ମୁଁ ଯେ ତାକୁ ରୋଜ୍ ଲେଖିବି ବୋଲି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ଆସିଥିଲି ? କାହିଁ ? ଚିଠିଟିକୁ ତିନିଥର ପଢ଼ିଲା । ସବୁ ତାର ମୁଖସ୍ଥ ହୋଇଗଲା । ସେ ଆନନ୍ଦରେ ବିଭୋର ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମନର ଆନନ୍ଦ କାହା ପାଖରେ କହିବ ? ବନ୍ଧୁକୁ ଚିଠିଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ବନ୍ଧୁଟି ପଢ଼ିସାରି ହସିଲା ।

ଆରେ ବନ୍ଧୁ ! ତତେ ଯାହା ଶେଷରେ ପୁନଶ୍ଚରେ ରଖିଲା ! ପକ୍କା ଝଣ୍ଡେ ?

ବନ୍ଧୁ ହସିଲା । କହିଲା—ସୁନ୍ଦର ଚିଠି ଲେଖି ପାରୁଛି ତ ? ପଢ଼ିଛି ବେଶ୍ ।

ତାଙ୍କ ଘରେ ଟିକେ ପାଠ ଚର୍ଚ୍ଚା ହୁଏ । ବୁଦ୍ଧିମତୀ, ଟିକେ କ'ଣ କହି ଦେଲେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଧରିନିଏ ।

ରାତିରେ ଶୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ଶଙ୍କର । ଉଠି ପଡ଼ିଲା ଏଗାରଟାରୁ । ଚିଠି ଲେଖିବ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ।

ପ୍ରିୟତମ,

ଦୋଷୀ ମୁଁ । ଯାହା ଶାସ୍ତି ଦେବ ତାଅ ମନା ନାହିଁ । ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲି ଯେ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ଜମା ବେଳ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସ୍ୱପ୍ନେ,

ସପନେ କିବା ଜାଗରଣେ ତମରି ଛବି ଦେଖୁଥିଲି । ଆଜି ତ ତମେ ସାମନାରେ ଉଭା । ତେଣୁ ନିଦ୍ରାତ୍ୟାଗ । ଖାଦ୍ୟପେୟ ବିଷୟରେ କ'ଣ ବା ଲେଖିବି । ନ ଲେଖିଲେ ଭଲ । ଜାଣ ତ ସବୁଦିନେ ପେଟୁ । ମୁଠିଏ ଭଲ ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା । ହେଲେ ବନ୍ଧୁଟି ସେ କଥା ଭଲ ଜାଣେ । ଜଳଖିଆ ଦୋକାନରୁ ପେଟେ ଖୁଆଇ ଆଣିଥିଲା । ଏଠି ଆମର ଗୁଜରାଟିଆ ମେସ୍‌ରେ ଭଲ ଖାଇବାକୁ ହୁଏ । କୋଡ଼ା ଗୁଜରାଟିଆ ବାବୁଟିଏ ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି । ସେ ବୁଝନ୍ତି ସବୁ ମେସ ଖବର । ଲେକିନ୍‌····ତମେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର । ତମକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିବ ଅବଶ୍ୟ । କାହିଁକି ସମସ୍ତେ କହିଦେବି—ଜାଣିଲ ? ପୁରସ୍କାର—ସେଇଠା ଅବଶ୍ୟ ସାକ୍ଷାତରେ । ତମେ କହି ପାରିଲ ନାହିଁତ ? କହିବି ? ତମ ଚିଠିକି ବନ୍ଧୁକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ଦେଲି । ଭାରି ଲାଜ ହୋଇଗଲା ତମକୁ, ନା ? ମୁଁ ହସୁଛି । ବନ୍ଧୁ ମୋ ପାଖରେ, ଶୋଇଛି କି ନା ମୁଁ ଜାଣେ ନା, ଶୋଉ ବିଚାରା । ନ ହେଲେ କାଲିକି କୁନ୍ଥେଇବ । ଅପରକୁ ଫେର୍, ବନ୍ଧୁକୁ ଚିଠି ପଢ଼ାଇଲେ କ'ଣ ଦୋଷ ? ତାକୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ମତେ ଖୁସି ଲାଗେ । କାହିଁକି ଜାଣ ? ସେ ତମକୁ ତାରିଫ୍ କରିବ । ତମର ମାନ ବଢ଼ିଯିବ । ନୁହେଁ କି ? ମତେ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିବ ତାହା ଶୁଣି ।

ଆଚ୍ଛା ତମକୁ ଲଜ୍ଜା ଦେଲି । ଅବଶ୍ୟ ତମକୁ ହସାଇବି । ତମେ ହସିହସି ଗଡ଼ିଯିବ । ପେଟ ଫାଟିଯିବ । ଜାଣ, ବନ୍ଧୁ ଗୋଟିଏ ଗପ କହୁଥିଲା । ସେ ଗପଟି କିଏ ଲେଖିଛି ତମେ ଜାଣ ନା । ଇଟାଲୀ ଦେଶର ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଗଳ୍ପ ଲେଖକ—ଜିଓଭାନି ବୋକାସିଓ । ଶୁଣ—ଦୁଇଟି ବନ୍ଧୁ ଥିଲେ । ସଂକ୍ଷେପରେ ତାଙ୍କ ନାଁ ଟାନେନା ଓ ଜେପା । ଭାରି ଭଲପଡ଼େ ଦୁହିଙ୍କର । ଏକା ଗାଁରେ ତାଙ୍କ ଘର । ଏକାଠି ପଢ଼ୁଥିଲେ । ଦୁହେଁ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଂଶଜ । ଦୁହେଁ ବିବାହ କଲେ । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ନିବିଡ଼ତର ହୋଇ ଉଠିଲା । ତାଙ୍କର ପରଦା ନାହିଁ । ତେଣୁ ଦୁଇ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଅବାଧ ମିଳାମିଶା ଖାଇବା ପିଇବା ଚାଲିଲା । ଏ ତା ସ୍ତ୍ରୀ ସହ ଥଟ୍ଟା ପରିହାସ କରେ । ସେବି ସେମିତି କରେ । ସେଥିରେ କେହି କାହାକୁ ବାଧ

ଅନ୍ତ ନାହିଁ । କିଛିଦିନ ପରେ ଠାକେନା ଜେପାର ସ୍ତ୍ରୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପ୍ରଣୟ ନିବେଦନ କଲା । ସେ ସେଥିରେ ସଫଳକାମ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ଏହା କ୍ରମେ ଜେପା ଜାଣିପାରି କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହେଲା । ଜେପା ତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ପରିଷ୍କାର ପଚାରିଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ବହୁତ ଭୀତ ହୋଇ ସମସ୍ତ ସ୍ୱୀକାର କଲା ଓ ତାକୁ କ୍ଷମା କରିବା ପାଇଁ ଅନୁନୟ କଲା । ଜେପା ସ୍ତ୍ରୀର କାତରୋକ୍ତିରେ ପ୍ରୀତ ହୋଇ କହିଲା—ଆଚ୍ଛା ଯାହା ତ ହେବାର ହେଲାଣି । ଏହିକ୍ଷଣି ତମକୁ ଗୋଟାଏ କାମ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହାହେଲେ ମୁଁ ତମକୁ କ୍ଷମା କରିବି । ଜେପାର ସ୍ତ୍ରୀ ସେଥିରେ ରାଜି ହେଲା । ଜେପା କହିଲା—ଆଜି ତମେ ଠାକେନାକୁ ଠିକ୍ ଦଶଟାବେଳେ ଆସିବାକୁ କହିବ । ମୁଁ ଘରେ ନ ଥିବି । ମାତ୍ର କିଛି ସମୟ ପରେ ଫେରି ଆସିବି । ତମେ ମୋ ଆସିବା ଜାଣି ବିଚଳିତ ହୋଇ ତାକୁ ଆମ ସିନ୍ଦୁକ ଭିତରେ ପୁରାଇ ଚାବି ପକାଇ ଦେବ । ଚାବିଟି ମତେ ଦେଇ ଦେବ ।

ଜେପାର ସ୍ତ୍ରୀ କହିବା ମୁତାବକ ଠାକେନା ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଦଶଟା ଆଗରୁ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ଜେପା ଗାଁ ଆଡ଼କୁ ଯାଉଥିଲା । ବାଟରେ ଠାକେନାକୁ ଦେଖି ସେ କହିଲା—ଏତେ ବେଗରେ କୁଆଡ଼େ ?

ଗୋଟାଏ ଭୋଜି ଖାଇଯିବାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ।

ଦଶଟା ବେଳେ ?

ହଁ ଠିକେ ସକାଳ ଯିବାକୁ କହିଛନ୍ତି ।

ଦୁହେଁ ବିଭିନ୍ନ ମୁଖୀ ଦୁଇଟି ବାଟରେ ଯାତ୍ରା କଲେ ।

ଠାକେନା ଜେପାର ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖକୁ ଆସିଗଲା ।

ଟିକକ ପରେ ଜେପା ଆସିଗଲା । ତା ସ୍ତ୍ରୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ସିନ୍ଦୁକ ଭିତରେ ଠାକେନାକୁ ପୁରାଇ ଚାବି ପକାଇଦେଲା । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଦାଣ୍ଡଦ୍ୱାର ଫିଟାଇ ଚାବିଟି ଦେଇ ଦେଲା ।

ଜେପା କହିଲା ତା ସ୍ତ୍ରୀକୁ—ଆରେ, ଠାକେନା ତ ଆଜି ଭୋଜି ଖାଇବାକୁ ଗଲା । ଓ ସ୍ତ୍ରୀ କ ଜାଣୁନା, ଏଠି ଖାଇଦେବ । ଏକୁଟିଆ କ'ଣ ରାନ୍ଧିବ ?

ସ୍ୱାମୀ କହିବାକ୍ଷଣି ଜେପାର ସ୍ତ୍ରୀ ଯାଇ ତୁରନ୍ତ ଠାକେନାର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଡାକି ଆଣିଲା । ସେ ଆସିଲାରୁ ଜେପା ତା ସ୍ତ୍ରୀ କୁ ପେଖନା କରି ପଡ଼ିଶା ଘରକୁ ପଠାଇ ଦେଲା । ସେଉଠୁ ସେ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ସହ ଆଳାପ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା । କଥାରେ କଥାରେ ନାନା ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା । ଶେଷରେ ପ୍ରଣୟ ନିବେଦନ କଲା । ଠାକେନାର ସ୍ତ୍ରୀ ଏଥିରେ ମୁହ୍ୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ି କହିଲା—ଏ କ'ଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛ ତମେ ? ତମେ ମୋ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ଭାଇ ଭଳି ଦେଖିଥାଅ । ଆଜି ଏମିତି ବିଶ୍ୱାସଘାତକତା କରିବାକୁ ଯାଉଛ ମତେ ମୋ ଘରୁ ଡକାଇ ଆଣି ! ମତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅ । ତମକୁ ନେହୁରା ହେଉଛି ।

ଜେପା କହିଲା—ରାଣି, ତମେ କିଛି କହିବା ବା ଅଭିଯୋଗ ଆଣିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ କହୁଛି ଶୁଣ । ମୁଁ ତମ ପତିଙ୍କି ଭାଇଠାରୁ ବଳି ସ୍ନେହ କରୁଛି । ଆମର ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟରେ ଆବିଳତା ନାହିଁ । ମାତ୍ର କାଲି ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଲି ସେଥିରେ ମୋର ହୃଦୟ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ତମ ସ୍ୱାମୀ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସହ ଏମିତି ବ୍ୟବହାର କଲେ ତାହା ଦେଖି ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଭାବିଲି, ତମେ ହିଁ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଛ । ଠିକ୍ ସେ ତମ ସହ ଯେପରି ଲାଗନ୍ତି, ସେମିତି । ତାହା ହେଲେ ଏବେ ବୁଝି ପାରୁଛ ? ମୋର କ'ଣ କରିବା ଉଚିତ ଓ ମୁଁ କ'ଣ କରିବାକୁ ଯାଉଛି ସେଇ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ପାଇଁ ? ମୁଁ ଯାହା କରିବାକୁ ଯାଉଛି, ତାହାହିଁ କେବଳ ତାର ପ୍ରତିଶୋଧ । ସେ ଯେଉଁ ସମ୍ଭୋଗ ପାଇଛି, ମୁଁ ତାହା ପାଇବାକୁ ହକ୍‌ଦାର ।

ଠାକେନାର ସ୍ତ୍ରୀ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲା । କ'ଣ କରିବ କିଛି ବୁଝି ନପାରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

ତା ପରେ ଜେପା ତାକୁ ସିନ୍ଦୁକ ଉପରକୁ ନେଇଯାଇ ଘରର ଦରଜା ବନ୍ଦ କରିଦେଲା ।

କିଛି ସମୟ ପରେ କବାଟ ମେଲା କରି ଦେଇ ଜେପା କହିଲା—ଆଚ୍ଛା, ତମର ପୁରସ୍କାର ନାହିଁ ବୋଲି ବ୍ୟସ୍ତ ହଉଛ କି ? ଏଇ ନିଅ ଏ ଗୁଡ଼ା । ପୁରସ୍କାରଟି ନେଇଯାଅ ।

ଝାଟେକନାର ସ୍ତ୍ରୀ ସିନ୍ଦୁକ ଫିଟାଇ ଦେଲା । ସେ ତାଟକା ହୋଇଗଲା ।

ସେହିଦିନଠୁଁ ଜଣେ ପୁରୁଷର ଦୁଇଟି ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀର ଦୁଇଟି ସ୍ୱାମୀ ।

ଭାରି ହସ ମାଡ଼ିଲା ନା ! ହସ, ଖୁବ୍ ହସ । ହସିହସି ଆଖିରୁ ପାଣି ଗଡ଼ିବ ।

କିଛି ଭଲ ଲାଗୁନି ଏଠି । ଘରୁ ନ ଆସିଥିଲେ କେତେ ଆରାମରେ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଦିନ କଟୁଥାନ୍ତା । ବାହା କରିଦେବାକୁ କିଏ କହିଥିଲା । ଫେର୍ ବାହା କରାଇ ଘରୁ ବାହାର କରି ଦେବାକୁ କିଏ କହିଲା କିଓ ? ଭାରି କଷ୍ଟ ଲାଗୁଛି । ହେଲେ ଉପାୟ ?

ଆର ଶନିବାର ଦିନ ଯିବାକୁ ମନ କରିଛି ତ । ସେ'ଦିନ ଛୁଟି ଅଛି । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ବରଦ କ'ଣ କିଏ ଜାଣେ ?

ସେଇଠୁ ବନ୍ଧୁ କହୁଛି ଚିଠି ପଢ଼ିସାରି—ତାର ଯଥାବଧି ଓ୍ୱାପସ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଚିଠି ଲେଖିବ । ତାହାହିଁ ଏ ହତଭାଗାର ସମ୍ବଳ । ବୁଝିଲଟି ?

ତମର ମୁଁ

=ଛଅ=

ଦ୍ୱିତୀୟ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଢେର୍ ଦିନ ବାକି ଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଜର୍ମା ହିଟ୍ଲର୍ ବୃହତ୍ତର ଜର୍ମାନୀପାଇଁ ହାଲଡାକ ଦେଇ ଜର୍ମାନ୍‌ଜାତିକୁ ନିଜ ବଳଦ୍ୱାରା ମଜଭୁତ କରୁଥାନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଆର୍ଥିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ବିଷୟରେ କେବଳ ଏତିକି କହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବ ଯେ ଜିନିଷପତ୍ରର ଉତ୍ପାଦନ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ସରବରାହ ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ଅର୍ଥ ବା ମୁଦ୍ରାର ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ବିଶେଷଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିଲା । ମାଲ ଭରି, ଅଥଚ ପଇସା ନାହିଁ ହାତରେ କିଣିବାକୁ । ଓଡ଼ିଶା ସେତେବେଳକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହୋଇ ନଥିଲା । ମାତ୍ର କଳନା ଚାଲିଥିଲା ଶିକ୍ଷିତ ବେକାରଙ୍କ ହାଲ କହିଲେ ନ ସରେ । କିରାଣି ହେବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଶିକ୍ଷା ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲା ସେଥିରେ ସରକାରର ଗୃହଦା ମେଣ୍ଟିଲପରେ ଯେଉଁ ବଳକା ଶିକ୍ଷିତ ରହି

ଯାଉଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବିକଳ ମାଡୁଥିଲା । ବି. ଏ. ପାସ୍ କରି ସାରିଲାପରେ କିଏ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଆଇନ୍ ପଢୁଥିଲା, କିଏ ଏମ୍. ଏ. ପଢ଼ି ଚାକିରୀ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗୁଥିଲା । କାହୁଁ ସେ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ମିଳିବ ? ଆଉ ଉପାୟ କ'ଣ ? ବାବୁ ଏ ଇଂରେଜୀ ପଢ଼ି ସବୁଥିରେ ଅଯୋଗ୍ୟ, ଅପାରଗ ମଧ୍ୟ । ଧୋବ ସାର୍ଟ, ତା ସାଙ୍ଗକୁ ହଳେ ଚପଲ ଦରକାର । ଅଳପ ପଇସାଟେ ଦରମା ହଉ, ଖଣ୍ଡିଏ ଚାକିରୀ ଦରକାର । ସେହି ସମୟରେ ଭାରତରେ ସ୍ୱରାଜ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥାଏ । ତାହା କେତେବେଳେ ଜୋର୍‌ରେ ଚାଲେ । ଫେର୍, କେବେକେବେଳେ ଏମିତି ଧିମେଇ ଯାଏ ଯେ ଶିକ୍ଷିତ ବେକାର ଯୁବକ ସେଥିରୁ ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ, ଭରସା ତୁଟାଇବସେ ।

ଏହିଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଶଙ୍କରର ବୈବାହିକ ଜୀବନ ଯେ ଜଞ୍ଜାଳଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ସୁଖମୟ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ, ତାହା କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ମାତ୍ର । ସେଥିରେ ତାର ବାପା ଅନେକଦିନୁ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଦାଦା ଓ ଭାଇ ଅଭିଭାବକ । ବିଧୁର କିନ୍ତୁ ବାପା ଜୀବିତ । ତେଣୁ ତାକୁ କିଛି ଚାକିରୀ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ପଡୁ ନ ଥିଲା । ପଢ଼ିସାରିଲେ ଦେଖାଯିବ । ଯାହା ହବ । ଫେର୍, ସେ ଚତୁର ପଣିଆ କରି ବିବାହ କରୁ ନ ଥିଲା । ଯଥା ନପାଇ, କୁଳକନ୍ୟା ନ ଧରି ବିବାହ କରିବାକୁ ସେ ଦେଇବ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା । ଶଙ୍କରର କିନ୍ତୁ ସେ ସୁବିଧା ନ ଥିଲା । ତାର ବିବାହ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ନଥିଲା । କଣ୍ଟିକୁଆଡ଼େ ନ ଧରି ପରଝିଅକୁ ଆଣି ହଇରାଣ କରିବ ଓ ନିଜେ ହଇରାଣ ହେବ କାହିଁକି ? ମାତ୍ର ଅବସ୍ଥା ଓ ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ତାର ଫଳାଫଳ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାଯାଏ । ବାପା ଓ ଦାଦା ବା ଭାଇ ମଧ୍ୟରେ ତଫାତ୍ ଅଛି । ତାହା ଏ ଦୁହିଁଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉତ୍ତମ ରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଯୁକ୍ତିଛଳରେ ଜ୍ୟାମିତିକ ସୂତ୍ର ଆରୋପ କରି ତାହା ନିର୍ଭୁଲ ବୋଲି କେହି ହୁଏତ କହିପାରନ୍ତି, ହେଲେ ବି ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହା ପ୍ରମାଣିତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଶଙ୍କର ଓ ବିଧୁ ।

ଆଇନ୍ ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ସେଣୁ ବାପ ଓ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ତାଗିଦା ଆସିଲା ଶଙ୍କରକୁ—ଆଉ ଟଙ୍କା ଦେଇ ହେବନାହିଁ । କ'ଣ ଚାକିରି ବାକିରି ଖୋଜ ।

ଯାହାକୁ ଏବେ କିଏ କ'ଣ କରିବ ? କଉଁ ଏବେ ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଯୁବକ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୁ-ଜୀବନ ନେବ ! ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଫିସ ଦ୍ୱାରେ ଧାରଣା ଦେଇ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବ—ଆମକୁ ଚାକିରି ଦିଅ । କାହାକୁ କହିବ ? କପାଳରେ ସିନା କର ମାରିବ ? ବନ୍ଧୁକୁ ବେଳେବେଳେ କହେ—କ'ଣ କରିବ ? ଯେବେ ପାଠ ନ ପଢ଼ି ଥିଲେ କେଡ଼େ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା ! କେଡ଼େ ମଜାରେ ଥାନ୍ତି । ଆମ ଭାଇ ବରବରଗାଁରେ କେଡ଼େ ଆନନ୍ଦରେ ଅଛନ୍ତି । ଚାଷବାସ କରନ୍ତି, ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ପରିଶ୍ରମ, ଶରୀର ସୁସ୍ଥ ଥିଲେ ତାଙ୍କର କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ବିଲରେ ଧାନ ଫଳେ, ଗାଈ ଦୁଧ ଦିଏ, ପୋଖରୀରେ ମାଛ ଥାଏ । ବାସ୍, ଆଉ କ'ଣ ଦରକାର ? ଆଉ ପାଠପଢ଼ା, ଦିନରାତି ଘୋଷ, ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକ—ପାସ୍ ହେଉ । ଚାକିରି ଖୋଜ—ବାରଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ଅଣ୍ଟାଭାଙ୍ଗି ହାତଜୋଡ଼ି ଠିଆହୁଅ—ଏଣେ ସୁପାରିଶ୍ ପତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କର୍...... ଛି ଛି, ପାଠ ନ ପଢ଼ିଥିଲେ ? ମନ ତାର ବାଇବାଇ ହୁଏ । ବନ୍ଧୁଟି କେତେ ବୁଝାଏ । ମନ ଭୁଲିଯାଏ । ଚାଲେ ତାସ୍ ଖେଳ, ଗପ, ସାବିତ୍ରୀ କଥା ପଡ଼େ, ତାର ଚିଠି ପଢ଼ାଯାଏ । ଟିପ୍ପଣୀ ଚାଲେ । ଯାହା ନ ଥାଏ ତାହା ଆସେ, ଯାହା ଥାଏ ତାହା ଦୂରେଇ ଯାଏ । ଫେର୍ ଜୀବନ ହୁଏ ମସ୍‌ଗୁଲ୍ ।

ରୋଜ୍ ଚିଠି ଲେଖିପାରେ ନା ଶଙ୍କର । ମାତ୍ର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ଲେଖିବାକୁ ନିତି । ଘରେ ଟିପ୍ପଣୀର ଡର । ରୋଜ୍ କଣ ଏତେ ଚିଠି ଆସୁଛି ! ସାବିତ୍ରୀ ବି ତା ଚିଠିରେ ଯାହାର ସୂଚନା ଦେଇଛି—ଜଜ୍ ମେଜେଷ୍ଟରଙ୍କ ଭଳି ଏମିତି କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ହେଉଛି ଫର୍ଦ୍ଦ ଫର୍ଦ୍ଦ......ମଲ୍ଲୀ ଏ ମୂଲକର ନାମ ପଛରେ ଏଣେ ପଡ଼ିଥାଉ । ମାଲେ, ମତେ ମାରନା ମୁଁ ମଲିଣି । ଶଙ୍କର ଭାବ ବସେ । ବେଦନାତୁର ମୁହଁଟି ତାର ବିରସ ହୋଇପଡ଼େ । ମାତ୍ର ସରସ କରିଦିଏ ତାକୁ ବନ୍ଧୁ । ସେଦିନ ଚିଠି ଲେଖିଛି ସାବିତ୍ରୀ—ପାଠ ପଢ଼ିଛିଲ୍, ବାହାଘର ହେଲେ, ଏବେ ତାଙ୍କ କଥା ସେ ବୁଝନ୍ତୁ । ମାସକୁ ମାସ କାହିଁ ଏତେ ଟଙ୍କା

ତଏ ଦବ । ଚିଠି ପଢ଼ି ଶଙ୍କରର ବୁକୁ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲା । କ'ଣ କରିବ ସେ ? ଢାଢ ଭାଇ ମୁରବୀ । କୋଉ ବାପା ଅଛି ଯେ ଅଭିମାନ କରି ବସିବ ? ଡାକବାଲା ଚିଠି ଦେଇଯାଇଛି ବନ୍ଧୁ ନ ଥିଲାବେଳେ । ଥରେ ପଢ଼ି ଆଉ ଥରେ ତାକୁ ପଢ଼ିବାକୁ ହେଲାନାହିଁ ସେ ଦିନ । ଆଗପରି ସେ ତାହା ମୁଖସ୍ଥ କରିପାରିଲା ନାହିଁ ବନ୍ଧୁ ଆସିଲାବେଳକୁ । ବନ୍ଧୁକୁ ସବୁଦିନପରି ସେ ଅନାଇ ବସିନାହିଁ । ବାୟାପରି ହୋଇଛି ସେ । କିଛିପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ନାହିଁ । ଅବସନ୍ନ ଅଙ୍ଗ, ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ହୃଦୟ ।

ବନ୍ଧୁ ଆସିଲା । ସବୁଦିନପରି ହସ ହସ ମୁହଁ । ତାକୁ ଜଣା ଆଜି ସାବିତ୍ରୀର ଚିଠି ପାଇଛି । ଶଙ୍କର ଗଭୀର ମନୋନିବେଶ ସହକାରେ ଚିଠି ପଢ଼ିଥିବ । କେତେ ନୂଆ କଥା ସେ ଲେଖିଥିବ । ଭାରି ମନହେଲାଗେ ସାବିତ୍ରୀର ଚିଠି ପଢ଼ିବାକୁ । ପୁନଶ୍ଚରେ ତା କଥା ଲେଖାଥିବ । ଥରେ କହିଥିଲା ସେ—ଆଜି ଲେଖିବ—ମୁଁ କଣ ହରିଜନ ଯେ ମୋତେ ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ କଦଳୀ ପତରେ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯିବ । ଚିଠି ମଧ୍ୟରେ ମୋ କଥା ନ ଲେଖି ପୁନଶ୍ଚରେ ଲେଖିବାର ମତଲବ ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ? ଫେର୍ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ହୋଇଯାଏ ସାଥି ସହ । ଲେଖିପାରେ ନା । ସେମିତି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଏଁ । ସେ ଆପେ ଆପେ କହିଦିଏ ହସି ହସି ।

ବନ୍ଧୁ ଆସି ଦେଖିଲା ଶଙ୍କର ଶୋଇଛି ଖଟ ଉପରେ ମୁହଁମାଡ଼ି । କହିଲା—କିରେ, ତିନଟା ବାଜିଲାଣି, ବାବୁଙ୍କର ନିଦ ଭାଙ୍ଗୁନି ? କିଗୋ—ନାହିଁକି ଖାଅଁଗ ସୁଖ ? ଆଜି ଅଲବତ୍ ଚିଠି ଆସିଥିବନି ? କାଉ ଉଡ଼ି ଯାଉଥିଲା, ଗାଧୋଇଲାବେଳେ କାଉକୁ ପଚାରିଥିଲି ।

ଶଙ୍କର ସେମିତି ଚିତ୍ତି ପରି ପଡ଼ି ରହିଥିଲା । ଭୁଣ୍ଡ ଫିଟାଇ ନାହିଁ ହଲଚଲ ହୋଇନାହିଁ ।

କିରେ ହେଲା କଣ ? ତୋର ଦେହ ଭଲନାହିଁ ?

ଶଙ୍କର ଆଖି ମଲିଦେଲା । ତା ପରେ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା ଟେବୁଲ ଉପର ଚିଠିକି ।

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ସେ । ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ହୋଇ ଚିଠିଟି ପଢ଼ିଗଲା । ସେଇଠୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା—ହେଇଗଲା ସେଇଠୁ କଣ ? ଚାକିରୀଗୁଡ଼ାକ କଣ ବଜାରର ପଣ୍ୟ ନା କଣ ? ପଇସା ପକେଇଦେଲେ ମୁଣିରେ ପଶିଯିବ ? ବେକୁବ୍ ତୁ । ତୋର ସବୁଦିନେ ଏଇ ମାଇଚ୍ଚ ଢଙ୍ଗ ଗଲା ନି !

ଶଙ୍କରର ମନ ବୁଝିଲାନାହିଁ । ସ୍ୱଜନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଦୁଃଖ ପାଣିହୋଇ ଆଖିର ଲୁହରେ ଝରିଯାଏ ।

ବନ୍ଧୁ ତାର ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲା । କୃତ୍ରିମ କୋପ ଦେଖାଇ କହିଲା— ଉଠୁ ଉଠୁ, ବେକୁବ୍‌ଟା······ସାର୍ଟ ପିନ୍ଧ, ଯିବା······

ଜଳଖିଆ ଦୋକାନକୁ ଯାଇ ଜଳଖିଆ ଖାଇଲେ । ସେଠୁ ବୁଲି ବାହାରିଲେ ।

ଚମତ୍କାର ଗୋଧୂଳି । ନିର୍ମେଘ ନିର୍ମଳ ଆକାଶ । ଦୁହେଁ ବସିପଡ଼ିଲେ ମହାନଦୀର ପଥର ବନ୍ଧ ଉପରେ ।

ଆଚ୍ଛା, ଆଜି ତ ମୁଁ ମୁନଷ୍ଟରେ ନାହିଁ !

ସବୁଦିନେ ମୁନଷ୍ଟରେ ରହିବୁବୋଲି କି'ଣ ଲେଖାଅଛି ?

ବାଃ, ବଡ଼ ଜଲ୍‌ଦି କାମ ଉନ୍ନତି ହେଲା ମୋର । ମୁଁ ଭାବିଥିଲି କିଛିଦିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଶଙ୍କର ଭୁଲି ପଡ଼ିଥିଲା—କଣ ଭାବୁଥିଲା ସେ ସେ ଜାଣେ ।

=ସାତ=

ଏମନ ଭାବୁଥାଏ ଯାହା କାଲେ ପ୍ରାପତ ହୁଏ ତାହା । ମାଷ୍ଟରୀ ଚାକିରୀ ମିଳିଲା ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଶଙ୍କରକୁ । କାଲି ଯିବ ସେ । ଘରକୁ ଗଲାନାହିଁ । କାହିଁକି ଯିବ ? କି'ପଦ ଶୁଣିବାକୁ ? ଦୁହେଁ ଶୁଣିବାଠୁଁ ଜଣେ ଶୁଣିବା ଯୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଭଲ ତ ? ଶୁଣୁ ଯାହା ଶୁଣିବ ସାବିତ୍ରୀ । ସେ ଗଲା ନାହିଁ । ତା ବଦଳରେ ପ୍ରତିନିଧି ଯିବାର ସ୍ଥିର ହେଲା ।

ବଡ଼ି ସକାଳୁ ଦୁହେଁଯାକ ଉଠି ବୁଦୁସ୍ ଫଟୋ ଦୋକାନକୁ ଗଲେ । ଶଙ୍କର ଚୌକିରେ ବସିଲା । ବନ୍ଧୁ ଚୌକି ହାତ ଉପରେ ବସିଲା । ଫଟୋ

ପରେ ବସାକୁ ଫେରିଲେ ବୁଝେଁ । କଥା ରହିଲା—ତାଙ୍କ ଗାଁରୁ କିଏ ଆସିଲେ ବିଧୁ ଫଟୋ ବନ୍ଧାଇ ତା ହାତରେ ସାବିତ୍ରୀ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବ ।

ବିଦାୟ ନେଲା ବିଧୁ ରେଲ୍‌ଷ୍ଟେସନ୍‌ରୁ । ଆଖି ତାର ଛଳ ଛଳ । ବନ୍ଧୁକୁ ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ନିର୍ବାକ୍ ସେ । ବନ୍ଧୁଟିର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ବର୍ଣ୍ଣନା ନ କରିବାହିଁ ଭଲ ।

ନୂତନ କର୍ମ କ୍ଷେତ୍ର । ପ୍ରଥମକରି ସେ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଆସିଛି । ମାଷ୍ଟ୍ର ହେବା ସହଜ । ଏଥିରେ ବିଶେଷ ତାଲିମ୍ ପାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ସେ ବିତ ବି. ଏ. ପାସ୍ କରିଛି । ସେହି ବହି । ଖାଲି ଥରେ ଦେଖିନେଲେ ସବୁ ମନେ ପଡ଼ିଯିବ । କିଛି ଭୟ ନାହିଁ । ତେଣୁ କାମକୁ ପୁରା ପାରଗ ସେ । ହେଲେ ମନଟା ସେଠି ସ୍ଥିର ରହିଲେ ସିନା । ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାର ଅଦ୍ଭୁତ ସୃଷ୍ଟି ଏହି ମଣିଷର ମନଟି । ସବୁ ସୃଷ୍ଟି କରି ବିଧାତା ସାବାସ୍ ପାଇପାରିବ ନାହିଁ । କେବଳ ମନଟି ସୃଷ୍ଟି କରିଥିବାରୁ ବାହାଦୁର୍ ସେ ।

ମନେପଡ଼େ ବିଧୁ । ହସ, ଖେଳ, କୌତୁକ । ଜନଗହଳି ଭିତରେ ବି ସେ ଅନୁଭବ କରେ ବିଧୁକୁ । କବି ଗାଇଛନ୍ତି—ପାଖରେ ଥିଲେ ମୁଁ ଆଡ଼େଇ ଯାଏଁ, ଦୂରେ ଥିଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖୁଥାଏଁ । ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ କାହାଠି ଆତ୍ମୀୟତା ଦେଖିପାରେ ନା । କାହାର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ଦିଲ୍ ଖୋଲି କଥା କହିପାରେ ନା । ଟିକେ କାମରୁ ଫାଙ୍କ୍ ପାଇଲେ ସେ ସାବିତ୍ରୀ କଥା ଭାବିବସେ । ସୁନାର ସଂସାର ତାର ସତେ ହସି ଉଠିବ ? ସତେ କଣ ସେ ତା ସାବିତ୍ରୀକି ଆଣି ସଂସାର ଗଢ଼ି ବସିବ ? କେତେ ଖୁସୀ ହେବ ସେ ଓ ତା ପତ୍ନୀ ! ଭାବିପାରେ ନା ସେ । କମାରୁ ତ ଗୃହଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠିଙ୍କା ! ଏଥିରେ ହାତ ଭରି ନେବେ କେତେ ପାଠପଢ଼ା ବାବୁଙ୍କୁ । ଆଉ ବାକିତକ ଘେନି ସେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ସହ ଚଳିପାରିବ ? ଚିନ୍ତାଧାରା ତାର ଅଟକି ଯାଏ । ରେଲ୍‌ଷ୍ଟେସନ୍‌ରେ ରେଲଗାଡ଼ି ଯେମିତି ଅଟକି ଯାଏ ।

ଶତାଧିକ ଛାତ୍ର ଓ ଏକାଧିକ ସହଯୋଗୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ କାହାକୁ ଦେଖିପାରେ ନା—ଯେ ବିଧୁପରି ତାକୁ ସ୍ନେହ ଦେଇପାରିବ । ସାବିତ୍ରୀ କଥା ଛାଡ଼୍ । ସେ ତ କଳ୍ପନାର ଅତୀତ । ଦୋଳି ଛୁଟିକି ସେ

ଅନେକ ରହିଥାଏ । ପ୍ରତିଦିନ କ୍ୟାଲେଣ୍ଡରରେ ଗାର ପକାଏ—ଗଣେଇ ଏକ୍—ଆଉ ଏତେଦିନ ରହିଲା ।

ସକାଳୁ ଉଠିଲେ ପ୍ରଥମ କାମ ତାହା । ଚିଠି ଆସେ, ଚିଠି ଯାଏ । ସବୁଥିରେ ପ୍ରାୟ ଏକ କଥା । ନୂଆ ଯେ ସବୁଦିନେ ଆନନ୍ଦ ଦେବ ତାହାର ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ମହାଭାରତ, ରାମାୟଣକୁ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲାଣି । ପିଲାଦିନୁ ସେ ଗପ ଶୁଣିଶୁଣି ବି ତାହା ପଢ଼ିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗେ । ଜହ୍ନମାମୁଁଙ୍କୁ ନିତି ଦେଖି ଦେଖି ବି ଫେର ଅମାସିଆ ଗଲେ ଦେଖିବାକୁ ଖୁସି ଲାଗେ । ସେମିତି ବଧୂ ଓ ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଚିଠିରେ ନୂଆ କିଛି ନଥାଏ । ଶଙ୍କର ପଢ଼େ, ଗଭୀର ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ପୁରୁଣା । ହେଲେ ତାକୁ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି ଘାସ, ସେହି ମାଟି, ସେହି ପଥର । ଶିଳ୍ପୀ ମନ ମୁତାବକ ରୁଚି ଓ ଅଭିଳାଷ ଅନୁସାରେ ମନୋନୀତବେଶ ସୃଜି ସେଥିରେ ରଙ୍ଗବୋଳେ—ସେ ରୂପବାନ୍ ହୁଏ । ସରସ ହୁଏ । ତା ଜୀବନକୁ ମଧୁମୟ କରିପକାଏ । ଏମିତି ସେମାନେ ।

ଏବେ ବଧୂର ଉନ୍ନତି ଘଟିଛି । ସାବିତ୍ରୀ ତାକୁ ଚିଠି ଲେଖେ । ପୁନଶ୍ଚରୁ ସେ କଟିଯାଇଛି । ଶଙ୍କର କଟକ ଛାଡ଼ିଲାଦିନୁଁ ସେ ଚିଠିପାଏ ତାଠୁ ଅଲଗା ।

ଦୋଳଯାତ୍ରା ଆସିଛି । ପୃଥିବୀ ରଙ୍ଗୀନ୍ ହୋଇ ଉଠିଛି ଗାଲ ଅବିରରେ ହୁଏତ, ମଣିଷ ଦେଇଛି ତାକୁ ଆନନ୍ଦ—ହୋଇଛି ତାର ମହୋତ୍ସବ । ଉନ୍ମତ୍ତ କରିଛି ତାକୁ, ମାତାଲ୍ ହୋଇଛି ନିଜେ । ଧାନ କାଟିଛି ଚଷା ପୁଅ । ନୂଆ ବର୍ଷ ଆସିବ । ପୁରୁଣା ବର୍ଷଟାକୁ ବାସୀ ଖବର କାଗଜଭଳି ସେ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଛି । ନୂଆ ପାଞ୍ଜିରୁ ଜାଣିବ ଆଗାମୀ ବର୍ଷ କେତେ ଫସଲ ହବ । ଫୁରୁସତ୍ ମିଳିଛି ତାକୁ ଧାନ ଅମଳ କରିସାରି । ବାବୁଭାୟା ଚାକିରୀ ବାକିରୀରୁ କେତେ ଦିନ ଛୁଟି ପାଇବେ । ନିଜନିଜର ଗାଁକୁ ଆସିବେ, ପ୍ରିୟଜନଙ୍କୁ ଦେଖିବେ । ସହରର ହେଁ-ହାଁ ଭେଁ-ଭାଁରୁ କିଛି ଦିନ ସାହା ପାଇବେ । ସବୁରି ମନରେ ହର୍ଷ । ବିଷାଦ ଯାଇଛି ଧସି ଗଳି ।

ଶଙ୍କର ଆସିଲା କର୍ମସ୍ଥଳରୁ । ବନ୍ଧୁ ପାଇଥିଲା ଛୁଟି । ରେଲ୍ ଷ୍ଟେସନରୁ ବନ୍ଧୁକୁ ଆଣିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ସେଇଠୁ ଚାଲିଲେ ଦୁହେଁ ଶଙ୍କରର ଗାଁକୁ । ମନରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଦୁଇ ଭିନ୍ନମୁଖୀ ଚିନ୍ତା—ସାବିତ୍ରୀ ଶଙ୍କରକୁ ଦେଖିଲେ ଆହ୍ଲାଦରେ ନାଚିବ । ବନ୍ଧୁକୁ ଦେଖିଲେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବ । ପହଞ୍ଚିଗଲେ ଦୁହେଁ । ଦେଖା ହେବ ସାବିତ୍ରୀ ସହ କେତେବେଳେ ? ଶମ୍ଭୁଙ୍କ ସଙ୍ଖ୍ୟା ବେଶୀ । ମିତ୍ର ପ୍ରାୟ କେହି ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁକୁ ନେଇ ରାତିରେ ସାବିତ୍ରୀ ସହ ଦେଖା କରାଇଲେ ସକାଳୁ ଡବଡବ ନାଗରା ବାଜିବ । କିଏ ଗୋଟାଏ କଟକରୁ ଆସିଥିଲା । ଭୂଆସୁଣୀଟା ତା ସାଙ୍ଗରେ କଥା ହେଲା ? ବେସରମୀ କାହାକୁ କହନ୍ତି ? ଶଙ୍କର ମହା ଅଡୁଆରେ ପଡ଼ିଲା । ତାର ସାହସ ଥିଲା । ହେଲେ ପତ୍ନୀଟି ପାଇଁ ଚିନ୍ତା । ସେ ଏ ଅଗ୍ନିବାଣ ସହିବ ? ତାକୁ କାଟିବାକୁ ପାଣିବାଣ ଲୋଡ଼ା । ବଟୁ ଦାଣ୍ଡ ମେଲରେ ଶୋଇଲା ।

ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ କେତେ ସୁଖର କଥା ହେଲେ । ସରେ ନା ସେ କଥା । ନିଦ ନଥାଏ ଆଖିରେ । ଶୋଇବାକୁ ମନ ନଥାଏ । ବାଡ଼ିବସେ ବନ୍ଧୁକଥା ଶଙ୍କର । ସାବିତ୍ରୀ କହେ—ତମେ ଦୁହେଁ ସତେ ମାଇରୁ ! ତମେ ଚାକିରୀକି ଗଲାବେଳେ ଫେର୍ ଏମିତି କାନ୍ଦିଲ ? ଖିଲ୍ ଖିଲ୍ ହସ ସାବିତ୍ରୀର ।

ଖାଲି ମାଇପଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଇଛନ୍ତି ବିଧାତା, ପୁରୁଷଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଇନ ? ତାଙ୍କର ହୃଦୟ ନାହିଁ, ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତିନି ? ଅନୁଭବ କରିବାର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନାହିଁ ? ଆଖିରେ ଲୁହ ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତାହା ମଣିଷ କାହିଁକି, ଗୋରୁ ଗାଈ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ଅଛିତ ? ତମେ ଗୋରୁ ଛେଳିଙ୍କ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖିନ ? ମଣିଷ କଥା କାହିଁକି ?

ପୁରୁଷ କେତେ କଥା କହିପାରେ । ତାର ହୃଦୟ ପଥର ପରି ଟାଣ !

ଓହୋ, ତମ ହୃଦୟ ଟିକକରେ ଦ୍ରବିଯାଏ । ତମ ଛାତି ବରଫ ପରି ଟାଣ, ମାତ୍ର ପାଣେଇବ ଟିକକ ଉତ୍ତାପରେ, ଏୟା କହୁଛ ରାଣୀ ?

ହୁଁ ।

ହଁ, କହୁଥିଲି କ'ଣ କି ? ତମେ ବନ୍ଧୁ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିବ ନାହିଁ

ତମେ କହୁଛ ଯଦି କହିବ ।

ମାନେ ?

ମାନେ କଣ—ସେ ତ ମୋର ବନ୍ଧୁ ନୁହଁନ୍ତି । ତମ ଜରିଆରେ ବନ୍ଧୁ । ମୁଁ ତମର ସହଧର୍ମିଣୀ ଯେତେବେଳେ, ଯାହା କରିବାକୁ କହିବ, କରିବି ।

ଅର୍ଥାତ୍ ତମର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ?

ମୋର ସ୍ୱାଧୀନ ଇଚ୍ଛା ଫେର୍ କୁଆଡୁ ଆସିଲା ? ତମ ଇଚ୍ଛା ତ ମୋର ଇଚ୍ଛା ।

ଶଙ୍କର ଗୁମ୍ ହୋଇ ରହିଗଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ କହିଲା—ସେ କ'ଣ ଭାବିବ !

ସେ ଭାବିବେ ଏଇ ଦୁହିଙ୍କର ମତ ଭେଦ ଘଟିଲା । ସାମାଜିକ କଟକଣା । ଫେର୍ ଭାବି ପାରନ୍ତି—ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସର ଅଭାବ । ତେଣୁ ସୁବିଧା ହେଲା ନାହିଁ ।

ନା ନା, ତମକୁ ତା ସହ କଥା କହିବାକୁ ହେବ ।

ମନା କଲା କିଏ ?

ତମେ ।

କେତେବେଳେ ?

ବାଃ, ଭଲ ତ

ଖରାପ କେଉଁଠି ବୋଲି ଜାଣିଲ ?

ସତେ ?

ମିଛେ କଣ ?

ଶଙ୍କର ତା ପିଠିରେ ଚାପୁଡ଼ାଟିଏ ଥରକର ପିଟିଲା । ମୁହଁ ବୁଲେଇ ଶୋଇଲା ସାବିତ୍ରୀ ।

=ଆଠ=

ବଢ଼ି ଅନ୍ଧାରରୁ ଗାଧୋଇଗଲା ସାବିତ୍ରୀ। ଶଙ୍କର ନିଜ ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଉଠିଗଲା ବନ୍ଧୁ ପାଖକୁ। ନିଦ ଆଖିରେ ଭରା। ହେଲେ ଆଖି ମଳିଦେଇ କହିଲା—ସେ ଗାଧୋଇ ଯାଇଛି, ଏହିକ୍ଷଣି ଆସିବ, ଚାହିଁଥା……

ବନ୍ଧୁ ଚାହିଁ ରହିଲା। ମନରେ କୌତୁକ। ନାରୀକୁ ଦେଖିବାର ଆଗ୍ରହ, ଆକାଙ୍କ୍ଷା। ମନ ତାର ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ଉଠିଲା—ଉଛୁଳା ମନଟା! ଜୀବନରେ ଯେମିତି ଏଇଟାହିଁ ପ୍ରଥମ ନାରୀ ଦର୍ଶନ। ନିଜ ଜନନୀଙ୍କୁ ଦେଖିଛି। ଗାଁଗଣ୍ଡାରେ କେତେ ଯୁବତୀ, ପ୍ରୌଢ଼ାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି। କାହାକୁ ଦେଖିବାକୁ ତ ଏତେ କୌତୁକ ମନରେ ଜନ୍ମି ନଥିଲା? ଆଜି ଏକ ଅଭିନବ ଚାହାଣୀ ତା ମନକୁ ଚଞ୍ଚଳ କରିଦେଲା, ତାକୁ ବିକ୍ଷିପ୍ତ କଲା। ସେ ଚାହିଁଛି। ଖୁଡ଼୍ କିନା ଶବ୍ଦ ହେଲେ, ସେ ଉତ୍କର୍ଣ୍ଣ ହେଉଛି।

ଫରଚା ହୋଇଗଲାଣି। ସାବିତ୍ରୀ ଆସିଲା ଓଦା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି। ସରୁ ଲୁଗାଟା ଦେହରେ ଅଠାପରି ଲାଗିଯାଇଛି। ତନୁଶ୍ରୀ ଫୁଟି ଉଠିଛି। ଧପ୍ ଧପ୍ ଚାଲରେ ନିଜ ଘରକୁ ପଶିଯାଇ ଲୁଗା ପାଲଟିଲା। ଦଣ୍ଡକ ବାଦ୍ ଫେର୍ ଆସିଗଲା। ମୁଣ୍ଡରୁ ଲୁଗା ଖସିଗଲା, ଇଚ୍ଛା କରି ଖସାଇ ଦେଲା କି? ତରବରରେ ଟାଣିଦେଲା ବେଳକୁ ସେଟା ଫେର୍ ମୁଣ୍ଡ କଣ୍ଟା ଦେହରେ ଲାଗିଗଲା। ଲଜ୍ଜିତ ସେ ହୋଇ ଗଲାଣି ସେତେବେଳକୁ। ଜଲ୍‌ଦି ଓଢ଼ଣା ଟାଣିଆଣି ଓଦା ଲୁଗାକୁ ଚାଲର ଏମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡଯାକେ ଟାଙ୍ଗି ଦେଲା। ମେଲାକୁ ଅନାଇ ଦେଲା—ଯୁବକଟିଏ ଶୋଇଛି କଦଳୀ ଗଛର ଗଣ୍ଡିପରି। ଆଉ ଜଣେ ତାରିଆଡ଼େ ଚାହିଁଛି। କ'ଣ ଯେମିତି ଦେଖୁଛି ସିଏ। ଆଖିରେ ପିପାସା, ମେଣ୍ଟିବାର ନୁହେଁ। ସରିବାର ନୁହେଁ। ସାବିତ୍ରୀ ଜଲ୍‌ଦି ଜଲ୍‌ଦି ଚାଲିଗଲା। ଯେମିତି ଚାରିଆଖି ଏକାଠି ହୋଇଗଲା ଗଲାବେଳେ।

ବନ୍ଧୁ କହିଲା—ଓଃ!

ଶଙ୍କର ଉଠି ବସିଲା। କହିଲା—ଦେଖିଲୁ? କେମିତି

ଓଃ ବାପ୍‌ରେ ବାପ୍, କି ଚାଲି? କଣ କହନ୍ତି ଆଉ……ସଞ୍ଚାରିଣୀ ପଲ୍ଲବିନୀ ଲତେବ!

ଆଉଜଣଙ୍କୁ ତାର ·ଅନ୍ତେ ଖୁନ୍ଦିଛି·······ଆଖିରେ ପିପାସା ।
ମେଣ୍ଟିବାର ନୁହେଁ ।

ଶଙ୍କର କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ସଂଶୟ ମୁକ୍ତ ମନ ତାର । ବନ୍ଧୁ ହର୍ଷୋତ୍ଫୁଲ୍ଲ । ଉନ୍ମତ୍ତ ପ୍ରାୟ ।

ଶଙ୍କର ବନ୍ଧୁର ଆନନ୍ଦରେ ଓ ପତ୍ନୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ବିଶେଷତଃ ବନ୍ଧୁ ମୁଖରେ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷରେ ଅତ୍ମହରା ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ମନ କୋହଲରେ କହି ପକାଇଲା—ରହିଥା, ଆଜି ଖରାବେଳେ ତମ ଦିହିଁଙ୍କର ଭେଟ କରାଇ ଦେଉଛି ।

କଣ ରୁକ୍ମଣୀ-ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭେଟ ?

ବେରସିକ ଠା······

ପର ସ୍ତ୍ରୀ-ପର ପୁରୁଷର ଭେଟ ।

ଏଁ···ଏଁ······

ମାନେ ବନ୍ଧୁ ଓ ବନ୍ଧୁ ପତ୍ନୀର ଭେଟ । ଅର୍ଥାତ୍ ମିଳନ ।

ବିରହ ତ ହୋଇଛି, ମିଳନର ଫଳ ?

ମିଳନ ହୋଇଗଲେ ବିରହ, ଫେର୍ ସେଇ ମିଳନ ?

ତାକୁ ତ ପୁନର୍ମିଳନ କହନ୍ତି ।

ଫାଜିଲ୍ ଠା । ଅବଶ୍ୟ ତ ମିଳନ ହୋଇଗଲା । ଖରାବେଳପାଇଁ ବିରହ । ତାପରେ······ରହିଥା, ଆଜି ଖରାବେଳେ-ବୁଝିଲୁ ? ତୁ ପରା କାଲି ଗୁଲିଯିବୁ ବୋଲି କହୁଛୁ ?

କିମିତି ? ତମ ଖୁଡ଼ୀ ହେବକି ପରା ଥିବେ ? ସୁବିଧା ହେବନି । କାହିଁକି ଏତେ ଗୋଲମାଲ ! ଦିନେ ଦେଖା, ଚିରକାଳକୁ ଚିନ୍ତା । ସେ ବିଚାରୀ ଅକାରଣ ହଇରାଣ ହେଉଥିବ । ମତେ ଭଲ ଲାଗୁନି । ଦେଖା ତ ହୋଇଗଲା ।

ନାଇଁ ରେ, ରହିଥା । ମୁଁ ସବୁ ସୁବିଧା କରାଇ ଦେଉଛି । ତୁ କାହିଁକି ସେମିତି ହେଉଛୁ । ଦେଖ······

ସାହିରେ ତାର ଲେଖାରେ ଜଣେ ଭାଉଜ ହେବ । ତାକୁ କହି ଦେଇ ଆସିଲା ଯେମିତି ସେ ତା ଖୁଡ଼ୀ ଓ ଭାଉଜଙ୍କୁ କାମ ବାହାନାରେ ଡକାଇ ଆଣିବ ।

ସେୟା ହେଲା । ଖୁଡ଼ୀ ହେଉବକା ଖଦ୍ୱବେଳେ ଗ୍ଭଲଗଲେ ସାହ୍ନକ । ବୋଉଠୁ ଅନୁମତ ନେଇ ଆସିଲା । ବାସ୍ ଆଉ କ'ଣ ?

ବଧୂ ସହତ ସାବବୀର ଭେଟ । ରୁକ୍ମଣୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଭେଟ ନୁହେ । ଆଳାପ ଜମିଗଲା । ଯେମିତ କେତେକାଳୁ ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଅପେକ୍ଷା କର ରହଥିଲେ ।

ବହୁତ ପାଠ ତ ତମେ ସ୍କୁଲ କଲେଜକୁ ନଯାଇ ପଢ଼ିଛ !

ସାବବୀ ମୁରୁକ ହସିଲା ।

ମନେ ମନେ କହୁଥିଲା—ମୂର୍ଖ ହୋଇଥିଲେ କ'ଣ ଏଙ୍କର ପସନ୍ଦ ହୋଇଆନ୍ତା ! ଏକଥା ବଧୂ ଖାଇ ସାରଲାପରେ ଶଙ୍କରକୁ ହସିହସି କହଥିଲା ।

କଛି କଥା କହବନ ବୋଲ ପ୍ରତଜ୍ଞା କରଛ ତାହାହେଲେ ? ଆଚ୍ଛା ଆମକୁ ପୁନଶ୍ଚରେ ରଖିବାରେ ମତଲବ ?

ଶଙ୍କର ଉପରେ ପଡ଼ି କହଲା—ବେ······ଏଥରକ ସେଠା ତୋର କଟିଗଲା । ଏଣିକ ତୋ ଦର୍ଶନ ଚଠିର ଆରମ୍ଭରେ ନହେଲେ ମଝିରେ ମିଳବ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ।

କ'ଣ କଟିଗଲାଟି ? ତମର ସେ ଯାହା କହଲେ ତାହା ସତ ?

କାମରେ ଦେଖିବେ ।

ଫେର୍ ତ ଆପଣ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲ ?

ଭୁଲ୍‌ରେ ନାହିଁ ହୋ··ସାବବୀକ ହଲେଇଦେଇ ଶଙ୍କର କହଲା ।

କାଲକ ରହଗଲେ କ'ଣ ମାଡ଼ ହୋଇଯିବ ?

ହବ ଆଉ କ'ଣ ? କଏ କ'ଣ ଶେଯ ପାର ଉଜାଗର ବସିଥିବ ନା କ'ଣ ? ବାପାଙ୍କର ବରାଦ ଅଛି ଯିବାକୁ ହବ ।

ଏଇଠା ଶେଯ ଆସିବା ନା ଫେର୍..କେବେ·····?

ବାଃ, ବେଶ୍ ବୁଲେଇ କହପାରୁଛ ତ ? ତମେ କ ଆପଣ ଯେଉଁଥିରେ ନ ଲାଗିବା ସେମିତ ବାକ୍ୟମାନ ଗ୍ଭଲଛି ତ ଖାସା······।

ତନହେଁଯାକ ହସିଲେ ।

ଖୁବ୍ ହୋଇଗଲ, ଏବେ ବିପଦ ଘନାୟମାନ । ଯିବା ବାହାର—କହି ଶଙ୍କର ହାତ ଧରି ବନ୍ଧୁ ବାହାରି ଆସିଲ ।

ହେଲେ ଶଙ୍କର ଲୁଗାକୁ ପଛରୁ ସାବିତ୍ରୀ ଭିଡ଼ି ଧରିଛି ।

ଫେରି ଚାହିଁଲ ଶଙ୍କର । ବନ୍ଧୁ ଚାଲିଯାଇଛି ଘରୁ ।

ଦେଖ ତ, କେଡ଼େ ଅଭଦ୍ର ମୁଁ । ବନ୍ଧୁବାବୁଙ୍କୁ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ଦେଇ ପାରିଲ ନାହିଁ ! ଭଙ୍ଗାହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ଡାକ ତାଙ୍କୁ ।

ନା, ନା, ଆଉ ହେଇପାରିବ ନି, ମୋ ହାତରେ ଦିଅ ।

ଭଙ୍ଗାପାନ ବଢ଼ାଇଦେଲ ସାବିତ୍ରୀ ।

ଆରେ, ତାଙ୍କର ପୁଣି ଭୁଲ୍ ହୋଇଯାଇଥିଲ—ପାନ ଭଙ୍ଗା ହୋଇ ତୋ ପାଇଁ ଥୁଆ ହୋଇଛି ? ମନେ ନାହିଁ, ନେ··· ଯା ସାଙ୍ଗରେ ବହୁ ମନସ୍ତାପ ଅଛି । ହଁ, ସତ ତ···ବନ୍ଧୁ ଆସିଲେ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା କରିବା କଥା । ମନେହୁଏ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ଦେଖି ସୌଜନ୍ୟ ଉପରେ ଚଢ଼ାଉ ହୋଇଗଲ ।

ଦୁହେଁ ତାନେ ହସି ହସିକା ନଈକୂଳକୁ ବାହାରିଗଲେ । ନାନା ଗଳ୍ପ ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ । ସାବିତ୍ରୀ ତାର କୈନ୍ଦ୍ରୀକ ବସ୍ତୁ ।

ବେଶ୍ ରୁଚିସମ୍ପନ୍ନା ସାବିତ୍ରୀ ତ ? ବୁଦ୍ଧିମତୀ ଯେମିତି ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ ସେମିତି । ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା ନାରୀର ଦୁର୍ଗୁଣ କି ସୁଗୁଣ କହିଲୁ ଶଙ୍କର ?

ଦୁର୍ଗୁଣ ନିଶ୍ଚୟ ।

ଜମା ନୁହେଁ, ଯେ ମଉନମୁହାଁ ସେ ଗୋପଜମାରୁ । ଭଡ଼୍‌ଭଡ଼୍ ଯେ, ସେ ଛନ୍ଦକପଟ ଜାଣେ ନା । ଜାଣୁ ବୋକା ?

ମନେ ମନେ ଶଙ୍କର କହିଲ—ତାହାହେଲେ ସାବିତ୍ରୀର ଏଇଟା ଗୁଣ ? ଆତ୍ମ ସନ୍ତୋଷରେ ତାର ଚିତ୍ତ କେମିତି ହାଲୁକା ହୋଇଗଲ ।

କାହିଁ କିଛି ଝଡ଼ଝଞ୍ଜା ତ ଜମଘରେ ନାହିଁ । ସେଠିରେ ଏତେ କଥା ଆଏ·····

ଦୁର୍ ବୋକା ! ଲୁଣିଆ ମଇଳା ଘରେ ଥିଲେ କ'ଣ ସେ ସବୁ ବାହାରେ ? ମଣିଷର ଦେଖେଇହବା ଗୁଣଟା ଲୁଆଡ଼େ ଯିବ ? ସେ କଥା କ'ଣ କହିବୁ—ଆମ ଗାଁରେ । ସେ କଣ ମୁଣ୍ଡକୁ ତା ଘର । ସୁବିଧା ହେଲେ

ତତେ ତାକୁ ଚହ୍ଲାଇଦେବ । ତା ସ୍ତ୍ରୀକି ସେ ଏମିତି ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରେ ଯେ କ'ଣ କହିବ ! ମାତ୍ର ଯେଉଁଦିନ ତା ଶଶୁର ଆସିଥିବ, ଦେଖ ସେଦିନ—ଏମିତି ଦେଖେଇ ହବ ଯେ ସେ ଠୋକା ଯେ କ'ଣ ଶୁଣିବ··ଏଣେ ଶଶୁର ବାବୁର ମହାଖୁସୀ । ସେ ମନେକରେ—ତା ଝିଅ ପୃଥିବୀର ସବୁଝିଅଙ୍କଠାରୁ ଖୁସୀରେ ଓ ସୁଖରେ ଅଛି । ମାତ୍ର ସେ ଯେମିତି ଦିନେ ଓଳିଏ ରହି ଘରୁ ଯାଏ, ଗୁଲଲ୍ ସମର ଆଉ କଣ ? ସେମିତି ଆମର ରଣଚଣ୍ଡୀମାନଙ୍କର ଗୁଣ ଅଶେଷ । ମୁଁ କଣ ଆଗରୁ ତାହା ଜାଣି ନଥିଲି ନା କ'ଣ ? ଜାଣିଥିଲି, ହେଲେ ଉପାୟ ? ବରଦାସ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁ ଯା ତ କାଲି, ପରେ ଶୁଣିବୁ । କେତେ କଥା ବାହାରିବ—ତୁଛା ମିଛ । ଏମିତି ମିଛକୁ ଯୋଡ଼ା ଯୋଡ଼ି କରି ଗପ ବାହାରିବ ଯେ ସତ୍ୟକୁ କାନମୋଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁ ଓକିଲାତି କରି ବି ତାହା ଶିଖି ପାରିବୁନି ।

ବେଳ ବୁଡ଼ିଗଲା । ପଶ୍ଚିମର ରଙ୍ଗୀନ ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଘରକୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଲା—କାମ ସରିଛି । ବିଶ୍ରାମ ନିଅ । ଫେର୍ କାଲିକି ଉଠିବ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ । ବୋଲମାନ ଦୁହେଁ ଘରକୁ ଆସିଲେ ।

==ନଅ==

ସ୍ନେହାସ୍ପଦ,

ଚିଠିଟିଏ ଆଉ ରହିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦର୍ଶନପରେ ଆଉ ଦର୍ଶନର ପ୍ରୟୋଜନ ନଥିଲେହେଁ, ନିକଟତମ ବାସ କାମ୍ୟ ନ ହେଲେହେଁ ନିଶ୍ଚୟ ଉପଭୋଗ୍ୟ । ଯାହାହେଉ, ବିଧାତାର ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ତାହାହିଁ ମାନିବାକୁ ହେବ । ତମେ ଯେ ଏତେ ସ୍ନେହ ଅକାତରେ ବିତରଣ କରିପାର ତାହା ଦ୍ୱିତୀୟ ନାରୀର ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ନ ଆସିଥିବାରୁ ଅଭିମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ । ତାହା ଆଜି ହୃଦୟକନ୍ଦରରେ ଜଜମୁଦ ଦିଆଯାଇ ଚୁପ ପଡ଼ି ରହିଲା । ଭବିଷ୍ୟତରେ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଫିଟାଯିବ ଓ ତୁଳନା କରାଯାଇ ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରାଯିବ ।

ଚିନ୍ତାଶୀଳ ପଦ୍ଧତି ତମର । ଯୋଗ୍ୟଂ ଯୋଗ୍ୟେନ କଥାଟି ବାସ୍ତବିକ୍ ସତ । ତମେ ଯେମିତି ଦଣ୍ଡେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହି ପାରନା, ପଦ୍ଧତି ସେମିତି

ସବୁବେଳେ ନୀରବ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଦୁହେଁଯାକ ଏକାପରି ହୋଇଥିଲେ ହୁଏତ ସବୁବେଳେ ମୂକ ହୋଇ ବସନ୍ତ; ନହେଲେ କଳି ତକରାଳ କରି ମତେହେଁ ଶେଷରେ ବିକଳ କରନ୍ତ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଭୁ ଯାହାକୁ ଯେମିତି ଚଳାଇବା କଥା ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଦୟା ଅସୀମ । ଯାହାହେଉ, ରାତ୍ରଟି ତମ ଦୁହିଁଙ୍କର ନୀରବ ନ ହୋଇ ସରସ ହେଉଥିବ କେବଳ ତମରି ଯୋଗୁଁ ।

ମୋ କଥା କଣ ଲେଖିବି ? ଉପବାସୀର ଏକାଦଶୀ, ଦ୍ୱାଦଶୀ ମଧ୍ୟରେ ତଫାତ୍ କଣ ଥାଇପାରେ ? କମିତହେଲେ ଚାଲିଛି, ଚାଲୁଥାଉ । ପରାଧୀନ ଦେଶରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଅନେକ । ମାତ୍ର ପାଠ ପଢ଼ି ସେଥିରୁ ଆମକୁ କ୍ଷାନ୍ତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏହାର ଅର୍ଥବୋଧ ହୁଏତ ତମେ ଏହିକ୍ଷଣି ବୁଝି ପାରୁନା । ବଖତ ହେଲେ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିବ । ମୁଁ ଆସିଲାପରେ ମୋ ବିଷୟରେ ଉଭୟଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବହୁ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିବ । ତାହା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଛି । ଆଜି ଏତିକି । ନମସ୍ତେ ବନ୍ଧୁ !

ପୁନଶ୍ଚ—ଶଙ୍କର ଭଲଥିବ । ମୁଁ ଆସିଲାପରେ ସେମିତି ମୁହଁ ଭୁରୁଙ୍ଗା କରି ବସିଥିବ । ଆଶା, ତାର ନୀରସ ମନକୁ ତମେ ଏକା ସରସ କରାଇ ପାରିବ ।

ଲଫାପା ଉପରେ ଶଙ୍କରର ଠିକଣା ଲେଖା । ଅକ୍ଷର ଦେଖି ସେ ଚିଠିଟିର ପରିଚୟ ପାଇ ଖୋଲିଲା । କିଛିଦୂର ପଢ଼ିଗଲା । ପରଚିଠି ପଢ଼ିବା ଗର୍ହିତ । ମାତ୍ର ସେ ତାହା ବୁଝିଲାନାହିଁ । ଏମୁଣ୍ଡରୁ ସେମୁଣ୍ଡ ଯାକେ ପଢ଼ିଗଲା । ପଢ଼ିସାରି ଚିଠିଟିକୁ ପୂର୍ବବତ୍ ବନ୍ଦକରି ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ଥଳକୁ ପଠାଇ ଦେଲା । ନିଜେ ନେଇ ଦେବାର କୌତୁକଟାକୁ ସେ ଦବାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ରାତିରେ ଶଯ୍ୟାଉପରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଭେଟ ।

ବାଃ । ବଧୁବାବୁ ତ ପକ୍କା ଜଣେ ! ମୁଁ ତାଙ୍କ କଥା ତମ ଚିଠିରେ ଯେମିତି ଲେଖିଥିଲି, ସେ ମତେ ଭଲ ଚେଁଗେଁ ଦେଲେ ତ ? ବଢ଼ିଆ ଲୋକ କିନ୍ତୁ !

ତାଙ୍କୁ ବିବାହ କରିଥିଲେ ସୁଖୀ ହୋଇଥାନ୍ତ ?

କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।

ବଢ଼ିଆଲୋକ କିଏ ତାହାହେଲେ ?

ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ବଢ଼ିଆ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କଣ ମୁଁ ବିବାହ କରନ୍ତି ?

ଓ, ମୁଁ ବି ବଢ଼ିଆ ଲୋକ ତାହାହେଲେ !

ନିଶ୍ଚୟ ତମଠୁ ବଢ଼ିଆ ଲୋକ ପୃଥିବୀରେ କିଏ ଅଛି ମୋ ପାଇଁ ?

ସାବାସ୍ !

ସାବିତ୍ରୀ ପିଠିରେ ସ୍ନେହବୋଳା ଗୁମ୍ପୁଡ଼ାଟିଏ ଦେଲା ସେ ।

ଯାଃ, ମୁଁ କିଛି କହିବିନି ତମକୁ ।

ନିଶ୍ଚୟ କହିବ । ଅଲବତ୍ କହିବ । ବନ୍ଦା ହାଜର ଅଛି ସବୁଥିପାଇଁ । ଯାହା ଇଚ୍ଛା ତାହା କହ ।

ତମେ ଭାରି ଆଣ୍ଡୁଆ ଲୋକ ତ !

ସବୁଦିନେ ତାହା । ମାତ୍ର ତମେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ସେଇଠୁ ଛଡ଼ାଇ ଦେଇ ପାରିବ ।

ନା ନା, ତମେ ସେଇଠୁ ଛାଡ଼ନା । ମୁଁ ଛଡ଼ାଇବି ନାହିଁ । ଯାହାର ଯାହା ମୌଳିକ, ତାହା ଛଡ଼ାଇ ହୁଏନା ।

ଶଙ୍କର ଚୁମା ପଡ଼ିଲା ।

ପୁରୁଷର ଯାହା ଇଚ୍ଛା, ସେ ତାହା କରିପାରେ ନା ?

କହୁଛି ତ, ସୃଷ୍ଟିର ଆରମ୍ଭରୁ ସେ ତାହାହିଁ କରି ଆସୁଛି । ହେଲେ ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ମଣିଷର ଭାବିବାର ଶକ୍ତି ଅଛି । ବିଚାର କରିବାର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି । ଭଲମନ୍ଦର ରୁଚି ଅଛି । ପୁରୁଷବେଳକୁ ତାହା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ସେଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ । ପୁରୁଷ ତାହା ଭୁଲିଯାଏ ।

ବାସ୍ତବିକ୍ ଭୁଲିଯାଏ । ମାତ୍ର ସେଇଟା ବିଲ୍‌କୁଲ୍ ଭୁଲ୍ । ତାହା ତାର ହୀନ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ । ଖାଲି ମଣିଷଠି ତ ଏଥା ନାହିଁ, ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣୀଜଗତରେ ତାହା ଅଛି ।

ହୁଁ ।

ମାନେ ?

ମାନେ ସ୍ତ୍ରୀକି ଉପଭୋଗ୍ୟ ବୋଲି ସେ ଦେଖିଛି । ସେଥିଯୋଗୁଁ ପ୍ରାଣୀର ଅହଙ୍କାରହିଁ ଦାୟୀ । ପୁରୁଷ ଯୋଗ୍ୟତମ ନ ହେଲେ ବଞ୍ଚନ୍ତା କିପରି ? ଏଥିରୁ ଯେଉଁ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରମାଣ କରୁଛନ୍ତି, ସେ କଦାପି ଭୁଲ୍ କରି ନାହାଁନ୍ତି । ଆମେ ନିତି ତ ତାହା ଦେଖୁଁ ।

ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରତିକାର ବୋଧେ କିଛି ନାହିଁ ?

ସୃଷ୍ଟିର ଆଦିମକାଳରୁ ଯାହା ରହି ଆସିଛି, ବିଜ୍ଞାନ ଯାହା ଜଡ଼ ବସ୍ତୁରୁ ଆବିଷ୍କାର କରେ, କ'ଣ ତାକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇପାରେ ରାଣି ? ନାରୀ ପୁରୁଷ—ନାରୀ ଉପରେ ତାର୍ ଏକଚୁଟିଆ ଅଧିକାର । ବିଜ୍ଞାନ ସେଇଟାକୁ କ'ଣ କରିପାରିବ ? ତେଣୁ ତମକୁହିଁ ତାକୁ ବରଦାସ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ କ'ଣ କହିଦେଲି ଯେ ତମ ମନରେ ଏତେ କଷ୍ଟ ହେଲା ? ଯା, ଆଉ କହିବିନି ।

ନ କହିଲେ ଭୁଲ୍ କରିବ । ମଣିଷ ସତ୍ୟକୁ ଗୋପନ କଲେ ଆତ୍ମପ୍ରବଞ୍ଚନାରେ ନିଜକୁ ଦୂଷିତ କରାଏ । ଅନ୍ୟଠି ବିଶ୍ୱାସ ହରାଏ । ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇଲେ ମମତା ହରାଏ । ମତେ ଏଣିକି ସତର୍କ ରହିବାକୁ ହେବ ।

ତମେ ସତର୍କ ରହିଲେ, ଜୀବନରୁ ସ୍ୱାଦ ଚାଲିଯିବ ନାହିଁକି ? ସତ୍ୟ ଦିଏ ସ୍ୱାଦୁ ।

ଉପାୟ ନାହିଁ । କ'ଣ ତ ହେଲେ କରିବାକୁ ହେବ, ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ନେହ କରିବା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ନ ହରାଇବା । ଜୀବନ ଯାହା ପାଇଁ ତାହା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।

ନା, କିଛି କରିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ । ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦଗତିରେ ଯେମିତି ଚାଲୁଥିଲ ସେମିତି ଚାଲ । କାହା କଥା କେହି ଧରିବା ନାହିଁ । ଆମେ ଏମିତି ସାଲିସ୍ କଲେ ?

ସାବିତ୍ରୀ ନୀରବ । ଫେର୍ କହିଲା ଶଙ୍କର—

ଆମେ କଣ ଶପଥ କରିନଥାଇଁ ପ୍ରଥମ ଦିନ ରାତିରେ ତମେ ମୋର, ମୁଁ ତମର ! ଦୋସର କାହାକୁ ସେଠି ପୂରାଇ ଦେବା ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀ ବାଦ୍ ବି

ଆସ୍ତୁରି କଠକଣା ଲୋଡ଼ା ! ଯଦି ଲୋଡ଼ା, ତାହାହେଲେ ଫେର୍ ତ ସେହି ସନ୍ଦେହ ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ଘାଉଁରି ଖାଉଥିବା !

ସାବିତ୍ରୀ କ'ଣ କହିବ କହିବ ହଉଥିଲା । ତାକୁ ଅବକାଶ ନଦେଇ ଶଙ୍କର କହିଲା—ବୁଝିଲ ରାଣି, ସ୍ୱାମୀ-ସ୍ତ୍ରୀର ଯେଉଁ ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଦୈହିକ ଓ ମାନସିକ ବନ୍ଧନ, ତାହା ଏମିତି ସେମିତି ବନ୍ଧନ ନୁହେଁ । ତାହା ପବିତ୍ର ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆତ୍ମିକ । କେହି ତାକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ପାରେନା । ଯେଉଁଠି ଛିଣ୍ଡେ, ସେଠି ତାହା ପ୍ରଣୟର ବନ୍ଧନ ନଥିଲା; ଅର୍ଥନୈତିକ ବନ୍ଧନ ଥିଲା ମାତ୍ର ।

ଯଥାର୍ଥ କହିଲ । ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ପଶୁନି ।

ଥାଉ ତେବେ । ହଁ, କ'ଣ କହୁଥିଲ ! ପନ୍ଦରଦିନ ମୁଁ ତ ଚାଲିଯିବି । ଫେର୍ ତମ ସାଙ୍ଗରେ ଯିବେ ?

ତାକୁ କିଏ କ'ଣ କରିପାରିବ ?

ସେଠିକି ନେବାର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ଅର୍ଥାଭାବ ।

ମୁଁ ତ ଯିବନି ସେଠିକି । ତମେ ନବ କ'ଣ ?

କାହିଁକି ?

କାହିଁକିର ଜବାବ୍ କ'ଣ ତମେ ଦେଇ ପାରୁନା ଯେ ମତେ ପଚାରୁଛ ? ଯାଉ କିଛିଦିନ । ତମେ କିଛି ଟଙ୍କା ଦେଉଥା । ସୁବିଧା ହେଲେ ହୋଇଯିବ ।

କି ଟଙ୍କା ଦେବି କାହାକୁ ? ମତେ ନିଅନ୍ତୁ ନା ଗାଁରେ ବାଣ୍ଟୁ !

ତାହା କିଏ ବୁଝୁଛି ? ପାଠ ପଢ଼ିବ । ଗୃହସ୍ଥି କରୁଛ । ଟଙ୍କା ନାହିଁ ଦବାକୁ ହେବ ।

ମୁଁ ଗଲେ କାହାର ତମେ ଭାରି କଷ୍ଟରେ ଥାଅନା ?

ତମେ ଗଲେ ଏଠୁ ତମର କଷ୍ଟ ହୁଏନା ?

ଆରେ ନାଇଁ ହୋ……

ଖାଇବା ପିଇବାରେ କଷ୍ଟ ନାହିଁ ତ ?

ସେତିକିରେ ମଣିଷ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଏ ?

ସାବିତ୍ରୀ ଝୁନି ପଡ଼ିଲା ।

ଋଷିଆରେ ଏତେ ହାଣକାଠ ଯୋଜନା ହୁଅନ୍ତା କାହିଁକି ତାହା ହେଲେ ?

କାହିଁକି ?

ଜେଲରେ ରହିବେ । ମଣିଷପରି ରହିବେ ।

ଭଲ ଖାଇ ଭଲ ପିନ୍ଧିଲେ ଆରାମ ମିଳେ ?

ଆଉ କଣ ?

ଉଁ ହୁଁ, ସ୍ୱାଧୀନତା ଦରକାର ।

ତାହାହେଲେ ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସମୃଦ୍ଧି ଦରକାର । ସୁନାପିଞ୍ଜରାରେ ରହି ଦୁଧଭାତ ଖାଇଲେ ସୁଖ ମିଳେ ନା । ଏଯ୍ୟା !

ସାବିତ୍ରୀର ଆଖି ପାଣେଇ ଆସିଲା ।

—ଦଶ—

ଛୁଟି ସରିଲା । ଫେରିଗଲା ଶଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟସ୍ଥଳକୁ । ଓନପଥ୍ୟରେ ମନଟା ଖାଲି ଟାଣି-ଓଟାରି ହେଉଥାଏ—ସାବିତ୍ରୀଙ୍କୁ ଆଣି ପାଖରେ ରଖନ୍ତା । ସୁବିଧା ହୁଏ ନା । ଘର ନାହିଁ । ମଫସଲ ସ୍କୁଲ । ହାଇ ହୋଇଛି । ଡେଇଁରେ ଫେର୍, ଗାଁରେ ଦୁଇଦଳ ସ୍କୁଲ ପାଇଁ । ଗୋଟିଏ ଦଳକୁ ସମର୍ଥନ କଲେ ବିପକ୍ଷଦଳ ଗାଉଁଜନା ମାଡ଼ିବସିବେ—ଦେବେ ନିକାଲି । ସେଥିରେ ମଫସଲ ଗାଁରେ ଭଡ଼ାଘର ମିଳେନା । ଦରମା ଅଳ୍ପ । ଚାକିରୀରେ ସ୍ଥିରତା ନାହିଁ କି ସ୍ଥାୟୀତ୍ୱ ନାହିଁ । ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ମନ ଲାଗିବ କୁଆଡୁ ? ଖବରକାଗଜ ଦେଖେ—ଖାଲି ବିଜ୍ଞାପନ । ଲୋକେ ଜାଣିବାକୁ ନୂଆ ମାଷ୍ଟରଙ୍କର ଅଗାଧ ସାଧାରଣ ଜ୍ଞାନ । ଖବରକାଗଜ ନ ପଢ଼ିଲେ ତାଙ୍କୁ ନିଦ ହୁଏନା । ମାତ୍ର ମାଷ୍ଟ୍ରେ ଯେ ନିଜକୁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖିବାକୁ ଖବରକାଗଜ ପଢ଼ନ୍ତି, ସେ କଥା ବୁଝୁଛି କିଏ ? ଯେଉଁ ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଖେ ସେଥିରେ ମନ ମାନେ ନା । ଯେଉଁଠି ଦେଖେ ବିଜ୍ଞାପନ ଅଛି । ବିଚାରେ—ଯୋଗ୍ୟତା ଚାକିରୀକୁ ମୁହଁ ବୁଲେଇ ପଡ଼ୁଛି । ଏମିତି ଅତି କଷ୍ଟରେ ଥାଏ । ଦିନେ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରୁ ଚିଠି ଆସିଲା—ଚାକିରୀ ଖାଲି । ସରକାରୀ ଚାକିରୀ । ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛାଥିଲେ ଦରଖାସ୍ତ କର ।

କଲା । ଭାଇଙ୍କ ଯୋଗାଡ଼ରୁ ତାହା ମିଳିଗଲା । ନିଯୁକ୍ତିପତ୍ର ଯଥାସମୟରେ ହସ୍ତଗତ ହେଲା । ସେ ନୂତନ କର୍ମସ୍ଥଳରେ ଯୋଗଦାନ କଲା ।

କଟକରେ ଚାକିରି । ସାବିତ୍ରୀକି ନଆଣି ସେ ଛାଡ଼ିବ ? ମାସକର ଦରମା ପାଇ ସାରିଲା ପରେ ସେ ଆସିଲା । କି ଖୁସି ସେ ! ଯେମିତି ଦଅଁ-ଦେବତା ପୂଜା କରି ପାଇଛି ବର । ସେ ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା । ହଉ, ଏଠିକି ବୋଉକୁ ନେଇ ଆସିଲେ କ'ଣ ହବନି ? ସେୟା ହେଲା । ବାପୁ ବୋର୍ଡ଼ିଂରେ ରହୁଥିଲା । ସେ ଆଉ ସେଠି ପୁଖୁରୀ ରନ୍ଧା କାହିଁକି ଖାଇବ ? ସେ ବି ଆସିଲା ଶଙ୍କର ବସାକୁ । ମହା ଖୁସିରେ ଦୁଇବନ୍ଧୁ ଓ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ରହିଲେ । କେତେ ଗପ ତିନିଙ୍କର ! ଅସରନ୍ତି ସେ ଗପ । ଶଙ୍କର ଚାକିରି କରିଏ ଭଣିବାକୁ ଗଲେ, ବାପୁର ଯଦି କଲେଜ ନଥିବ ସେ ଘରେ ରହେ । ଦୁହେଁ ମଜା ଗପ ଲଗାନ୍ତି । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଗପରେ ମୁଗ୍‌ଧ ହୁଅନ୍ତି । ସହସ୍ର ଜନ୍ମର ଦୁଃଖ ଅପସରିଯାଏ । ଜୀବନ ସ୍ୱପ୍ନମୟ, ଛବିଳ ହୋଇ ଉଠେ ।

ଶଙ୍କରର ବୋଉ ସେଠିକି ଆସିଲେଣି । ବୁଢ଼ୀ ଲୋକ । ସେ କାଳର । ଏବ କାଳର ଏ ରଙ୍ଗଢଙ୍ଗ, ଚାଲିଚଳଣି ଭଲ ଲାଗେନା । ହେଲେ, ବାପୁକୁ ସେ କୋଉ କାଳୁଁ ଦେଖି ଆସୁଛନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେବ । ଶଙ୍କର ପରି ସେ ବି ପୁଅ । ଉରସିକର ମୁହଁ ଉପରେ ମୁଖଲଜ୍ଜାବଶତଃ କିଛି କହି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ଖାଲି ରଡ଼େଇ ଖଡ଼େଇ ହୁଅନ୍ତି ।

ଲୋକଲଜ୍ଜାର ଫେର୍ ଅଛି ? ମରଦ ପୁଅ ଯେତେ ହେଲେ । ବୋହୂଭୁଆସୁଣୀଙ୍କି କାହିଁକି ତାହାହେଲେ ବଡ଼ବଡ଼ଙ୍କେ ଆକଟରେ ରଖିଥାନ୍ତି ? ମାଇ ଯାହାର ମାଲ ସେ ତ ଛାଡ଼ିଦେଇଛି । ସାହିପଡ଼ିଶାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟଥା କାହିଁକି ?

ଦିନ ହୋଇଗଲା । ସାବିତ୍ରୀ ଝିଅଟିଏ ଜନ୍ମକଲା । ସୁରୁଖୁରୁରେ ସବୁ ହୋଇଗଲା । ପଇସାପତ୍ର ବି କିଛି ଆପଣା ଓଜନକୁ ଅନେଇ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା । ଏକୋଇଶା ଦିନ ଝିଅର ନାମ ଦିଆଗଲା—ମୈତ୍ରୀ । ବୋଉଙ୍କର କାମ ଡେରି ଗାଁରେ । ସେ କଟକରେ ରହିବାକୁ ଆଉ ଇଚ୍ଛା କଲେ ନାହିଁ । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ କହିଲେ—ପୁଅଟିଏ ହୋଇଥିଲେ କେଜାଣି ରହିଥାନ୍ତି !

ଏଯାବତ୍ ସେହି ଦୁଇବନ୍ଧୁ, ବନ୍ଧୁସଖୀ । ଅବଶ୍ୟ ବୋଉ, ସିବାକୁ ସଂଖ୍ୟାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇ ନଥିଲା । ହେଲେ ବୟସର ତଫାତ୍ । ଲିଙ୍ଗଭେଦ ବି ନୁହେଁ । ଚାଲେ ହସ, ଖୁସି ଗପ, ମାନ ଅଭିମାନ, ମିଳାମିଶା ଆନନ୍ଦ । ମହୋତ୍ସବର ଦିନଗୁଡ଼ାକ ସେ ।

ଶଙ୍କର କାମକୁ ଗଲେ, ସାବିତ୍ରୀ ଝିଅ କାମ ଶେଷ କରି ବସେ । ଆସେ ବଧୂ କଲେଜରୁ । କଲେଜରେ ସେ ବେଶୀ ସମୟ ରହେନା । ଚାଲେ ଦୁହିଙ୍କର ଗଳ୍ପ । ବଧୂ କହେ—ଜାଣ ଭଉଣି, ଯୌବନ କ'ଣ ଚାହେଁ ?

କଣ ?

ଭୋଗ ।

ଭୋଗ କର । ତମର ଅଭାବ କ'ଣ ଅଛି ! ବିବାହ କର ।

ତାହା କରାଯିବ ନିଶ୍ଚୟ ।

ତେବେ ଏ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ?

ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଯିବ କୁଆଡ଼େ । ସୁନ୍ଦରୀ ତରୁଣୀର ଅଙ୍ଗ—ଜାଣ, ତାର ଉନ୍ନତ ଜଘନ, କୋମଳ ଓଷ୍ଠାଧର, ଚିକ୍କଣ କୃଷ୍ଣକେଶ ଆଉ···ଆଉ··· ପୀନପୟୋଧର·····ଭାରି ଲାଜ ମାଡ଼ୁଛି ତମକୁ ନା·····ଅଶ୍ଳୀଳ····· ହା ହା·····ହସିଲା ବଧୂ ।

ଲଜ୍ଜାବତୀ ସାବିତ୍ରୀ । ମୁହଁ ରଙ୍ଗା ପଡ଼ିଗଲା । କ'ଣ କହିବ ସେ ? ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ବସିଲା ।

ଏଗୁଡ଼ା ଭଲ ଲାଗୁନି ? ଲାଗିବା କଥା ତ ?

ବହି ପଢ଼ି ତମ ମଗଜ ବିଗିଡ଼ି ଯାଇଛି ବୋଧହୁଏ ।

ଜମା ବିଗିଡ଼ିବ କାହିଁକି ? ତମକୁ ଭଲ ନ ଲାଗିଲେ ମୁଁ କହୁନି । ମାତ୍ର ସତ୍ୟ ଗୋପନ କରାଯାଏନି ତ ?

ଅର୍ଥାତ୍ ?

ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନକୁ ରସମୟ କରିବାକୁ ହେବ । ବାସ୍ତବତାକୁ କଳୁଷିତ କରିବ ନାହିଁ । ବାସ୍ତବତା ବାସ୍ତବତାର ହିଁ ଜବାବ୍ । ପୁରୁଷ ପାଖରେ ନାରୀ ଥିଲେ ସେମାନେ ବାସ୍ତବତାକୁ ଦେଖନ୍ତି । ଏହା କ'ଣ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର

ବିଷୟ ? ପ୍ରକୃତର ବସ୍ତୁମାନଙ୍କ ତାହା । ଏଥିରେ ବିସ୍ମୟର ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଯୌବନ ବୃତ୍ତେହିଁ ବିସ୍ମୟ—ତାହାହିଁ ଧରଣୀର ଜୀବନ। ତାହାହିଁ ଜୀବନର ମହୋଲ୍ଲାସ ।

ଏମିତି କହିବାର ମତଲବ ?

ମତଲବ୍ ଫତଲବ୍ କିଛି ନାହିଁ । ତମେ କ'ଣ ମତେ ସନ୍ଦେହ କରୁଛ ? କ'ଣ ପାଇଁ ?

ସନ୍ଦେହ ?

ତମ କଥାରୁ ତାହା ବୁଝାଯାଉନି କି ?

କାହାକୁ ସନ୍ଦେହ ? ତମକୁ ?

ହଁ ।

ପାଗଳ ହୋଇଛ ଆଜି ତମେ ।

ପାଗଳ ହୋଇନି । ହୋଇ ପାରେ ନା ।

ତାହାହେଲେ ପ୍ରଳାପ କାହିଁକି ?

ପ୍ରଳାପ ନୁହେଁ—ବାସ୍ତବତା ।

ବାସ୍ତବତାକୁ ଛାଡ଼ି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖ ।

ଆଚ୍ଛା !

ଶଙ୍କର ଆସିଲା କଚେରୀ କାମ ଶେଷ କରି । ଲୁଗା ପାଲଟି କହିଲା—କୁଇଁ ସମ୍ବାଦ୍ ।

ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ହୋଇ ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—କ'ଣ ହେଲା ?

ହବ ଆଉ କ'ଣ ? ବଟର୍ଷ ନହେଉଣୁ ବଦଳି ! ଯାଅ ଭଦ୍ରଖ ।

ଯିବାର ଯୋଗାଡ଼ ହେଲା । କନା କବଣା ଯେ-ଯେଉଁଠି ଥିଲା ସବୁ ସଜାଡ଼ା ସଜାଡ଼ି ହେଲା । ଘର ମୁଖର ହୋଇଉଠିଲା । ଯିବା ଆଗଦିନ । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହେଁ ପାଖକୁ ପାଖ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଶଙ୍କର କୋଳରେ ମୈତ୍ରୀ । ବନ୍ଧୁ ବଜାରକୁ ଯାଇଥିଲା ବସା ଠିକ୍ କରିବାକୁ । ଫେରିଲା । ବସିପଡ଼ିଲା ଦୁହିଁଙ୍କ ଆଗରେ ।

ତୋର କଥା ପଡ଼ିଥିଲାରେ ।

ମୋ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ମୋ କଥା ? ସନ୍ଦେହ ହୁଏ । ସେ ହସିଲା । ଶଙ୍କର ବା । ସାବିତ୍ରୀ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସିଥିଲା ।

ଆରେ ତମ ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଚିନ୍ତା ତୋ ପାଇଁ । ଆଉ କେତେ ଦିନ ଯାଇଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ପରୀକ୍ଷା ଅଲଗା ଦିନ । ପରୀକ୍ଷା ସରିଲେ ସେଣ୍ଟ କୁଆଡ଼େ ଗୁଲକୀ କରି ଯାଇଥାନ୍ତେ । ଏହିକ୍ଷଣି କେଉଁଠି ରହିବେ, କ'ଣ ଖାଇବେ । ତାଙ୍କର କେତେ ଅସୁବିଧା ହେବ । ଅକାରଣ କେତେ ଦିନ ପାଇଁ ଏଠିକି ଆସିଲେ ।

ବାଧୁ ହସିହସି କହିଲା—ସେ ଉଦ୍ଧସାଉ ନାହାନ୍ତି ?

ହଇଓ, ସତେତ ! ତମେ କିଛିଦିନ ରହିଗଲେ ତ ହୁଅନ୍ତା । ଟୋକାର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି ଖାସା । ମୋର ତ ଏଥା ସ୍ମରଣ ନଥିଲା । ବେଶ୍ ବେଶ୍ । ତମେ ରହିଯା ।

ଏଥର ସାବିତ୍ରୀ ହସିହସି କହିଲା—ମୁଁ କ'ଣ ନାହିଁ କରୁଛି । କିଏ କହିଲା ପରି ଯେତେବେ ପାଇଥାଏ ଘଇତା ବୁଲୁ ନା ସଜ ହେଉଥାଏ ବାପ ଘରକୁ ।

ବେଶ୍ ତାହାହିଁ ହେଉ । ମୋ ଲୁଗାପଟା ବଛଣା ପଟ ବାନ୍ଧିଦଅ । ମୁଁ ଏବାଯାଏ ।

ଆବେ ତୋ ମୁହିଁ ଏଥା କହୁଛି ନା ପେଟ କହୁଛି ?

ପେଟ ଚରିକରି ଦେଖିପାରୁ । ହେଲେ କଣା ଶୁଙ୍ଘେଇ ମତେ ଅଟେତା କର ନା ।

ମାନେ ପେଟ ତରି ହେବ, ତୋର ଚେତା ଥିବ ?

ବାଃ......ଠାକୁରଘରେ କିଏ ନା ମୁଁ କଦଳୀ ଖାଇନି ।

ହସି ହସି ବାଧୁ କହିଲା—ମୁଁ କ'ଣ ମିଛ କହୁଥିଲି—ଓମା ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ମୋ କଥା ! ମୋର ସନ୍ଦେହ ଠିକ୍ ଏଥା କିପରି ? ଆଇନ୍ ତ କହିଲା—ଅପରାଧୀ ସାମନାରେ ତା କଥା ବିଗୃର କରିପିବ । ନ ହେଲେ ତୀହା ବାତିଲ୍ । ମକଦ୍ଦମା ଖାରଜ ।

ଫାଜିଲ୍‌ଟା ! ସବୁଦିନେ ତୋର ଏହି ଫାଜିଲାମି ଗଲାନି । ସତରେ କହୁଛି, ବସାଥା ଆଉ । କ'ମାସ ଗଲେ ତୋ କାମ ଶେଷ ହୋଇପିବ ।

ସେଇଠୁ ନେଇ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବୁ । ଏଥା କଣ ଏମିତ ଖରାପ ହୋଇଗଲ୍ଲ—ତକେ ଘଣ୍ଡାସ ଲାଗୁଛି ।

ଯା ଯା, ଏସିବ । ଯା ଭଣ୍ଡାଙ୍କୁ ପୁଣି ମୋ କଡରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯିବ । ତୋର ତ ଫେର୍ ଅସୁବିଧା ହେବ !

ଶଙ୍କର ଭୁଜା ପଡ଼ିଲ୍ଲ ।

ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ସେ କହୁତ କଥା କହି ପାରନ୍ତି । କହନ୍ତୁ । କାହା ଗୁଣରେ କଣ କଏ ଭୁଣ୍ଡୀ ବାନ୍ଧୁଛି ? କର୍ତ୍ତ ମୁଁ କମିତ ଏଠି ରହିବ ? ତମେ ରହିବ ଦିଲ୍ଲୀରେ ମୁଁ ରହିବ—ଦୌଲତାବାଦରେ ? ଯଦି ନ୍ୟାୟ ଖୋଜିବା ଦରକାର ହୁଏ, ତେବେ ତମରି ପାଖକୁ ଆଗ ଆସିବ । ସେଥିପାଇଁ କହେ ତମେ କାଶ୍ମୀରପଣ୍ଡ ହେଲେ କମ୍‌ଦରମାରେ ମୁକଦ୍ଦର୍ ହେବ ।

ବେଶ୍ ରାଣୀ ଅବ କହତ ? ତମେ ତ ଜମା ସେଦିନ ଆଇଚ । ମୋ କଥା ତମକୁ ଏତେ ଖରା ଲାଗୁଛି କପର ? ମୁଁ କ'ଣ ତମେ ଆସିବାଯାକେ ଗଛମୂଳେ ଥିଲ । ଉପାସରେ ଥିଲ ? ହାୟ, ହାୟ, ମରିଯାଉଁ ଥାଏଁ ! ଝରଣା ନହେଲେ କ ?

ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଯାଇ ପୁଣି କହିଲ ବଧୂ—ଏତେ ଦିନ ତମ ଘରେ ରହିଗଲ । ତାହା ପ୍ରଭୁଙ୍କର ବରଦ । ତାଙ୍କର ଅସୀମ ଦୟା । କାହା କଥା କଏ ବୁଝେ କର୍ତ୍ତ ? ମୋର ତ ଏୟା ମନେହୁଏ । ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଆସୁଥିବ, ବେଶ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଭୋଗ କରିଯାଅ । ଇଏ ନହେଲେ ସିଏ ହବନ । ୟା ନକଲେ ତାହା ହବନ । ସେ ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ! ମୋର୍ ବା କ'ଣ ଅଛି—ନା ଅଛି ପେଡ଼ି ନା ଅଛି ପେଟେରା । ନାଗାବାଗା, ଯେଉଁଠି ଇଚ୍ଛା ସେଠି ବସିଯାଅ । ଯେଉଁଠି ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମିଳିଗଲ୍ଲ ଭୋଗ କର । ବାସ, ଖତମ୍ ! ମୋ ପାଇଁ ବୋର୍ଡ଼ିଂ ଅଛି ତ ! ମୋର ଟଙ୍କା ଅଛି । ମେ' ବାପା କହିଛନ୍ତି । ପରୁଆ କ'ଣ ? ଏତେଦିନ ତ ଫେର୍ ସେଠି କଟିଛି । ଯାହାହେଉ ବନ୍ଧୁଟିଏ କରିଥିଲ ବୋଲି ସିନା ଏତକ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲ୍ଲ । ତେଉଁରେ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀଙ୍କର ଆଦର ସ୍ନେହବୋଳା ସୁଆଦିଆ କଥା ଦିପଦ—ଲକ୍ଷେ ସେ ମୋଜ । ଅଟେର ବାଃରେ ମୁଁ ! ସେ ହସିଲ୍ଲ ବେଦମ୍ ।

• • • • • • • • • •

ଶଙ୍କର ଓ ସାବିତ୍ରୀ ଭଦ୍ରଖ ଆସିଗଲେ । ଚିଠି ଗଲା ବାଧୁ ପାଖକୁ । ଉତ୍ତର ଦେଖା ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ଓ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ଦୁହେଁ କାତର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଚିଠିର ଉତ୍ତର ପାଇବା ଦିନ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ତାଙ୍କର ଦେହ କୋଉଥିରୁଏ ଖରାପ ହେଲା ନା କ'ଣ·····ଚିଠି ନ ଲେଖିବାର କାରଣ କିଛି ନାହିଁତ ? କଟକ ସହରରେ ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ଼ ଖଣ୍ଡେ ମିଳୁନି ? ଦୁ'ଧାଡ଼ି ଲେଖିବାକୁ ବେଳନାହିଁ ? ଦୁହେଁ ନାନା ଆଶଙ୍କା କଲେ ।

ଫେର୍ ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କ ଦେହ ଖରାପ । ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ସେଠି ବୋର୍ଡ଼ିଂରେ କ'ଣ ଖାଇଲେ—ସେୟା ବୋଧହୁଏ·····

ଶଙ୍କରଙ୍କୁ କଥାଟା ବେଖାପ୍ ବୋଧହେଲା ନାହିଁ । ହେଲେ ସେ ଜାଣେ ବନ୍ଧୁଟା ବେଳେବେଳେ ଏମିତି କ'ଣ କରିବସେ । ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା ଡାକରେ ପକାଇବାକୁ—ଦେଖ୍ ଦେଖ୍ ବାକ୍ସ ଭିତରେ ସେଇଟା । ଚିଠି ପାଇବାରୁ ମନେ ପଡ଼ିଛି । ବନ୍ଦ-ଡାକଘରେ ସେଇଟା ପଡ଼ିଛି । ଆଜି ସରକାରୀ ଡାକଘରକୁ ଗଲା । ଯାହା କହିବୁ କହ·····

ଏମିତି ସେ ବହୁଥର କରିଛି । ଏଥର ସେୟା ନକରିଥିବ ବୋଲି କିଏ କହିବ ? ଆଚ୍ଛା ତମେ ଆଜି ଲେଖ ତ !

ସେୟା ହେଲା । ସାବିତ୍ରୀ ଲେଖିଲା ଚିଠି—

ସ୍ନେହାସ୍ପଦ,

ତମକୁ ସେ ଓ ମୁଁ ଏଠିକି ଆସିବା ପାଇଁ ଚିଠି ଲେଖିଲୁ । ତମେ ଉତ୍ତର ଦେଉନ । ଆମେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ । ତମ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଫେର୍ ତମ କଥା କେତେ ପକାଇଲୁ । ତମେ ପୁଣି ଚିଠି ଲେଖି ବନ୍ଦ-ଡାକଘରେ କି ପକେଟ-ଡାକଘରେ ପକାଇ ନିର୍ଦ୍ଧୁମ ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ଛାଡ଼ ! ତମ ବନ୍ଧୁ ତମ ବିଷୟରେ ଏମିତି ଟିପ୍ପଣୀ ଛାଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମୁଁ ଏ ପତ୍ର ଲେଖୁଛି । ମନେ କରୁଛି ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲରେ ଥିବ । ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛ ନା ! ଏବେଣି ତ ଗପିବାକୁ ବେଳନାହିଁ । ମୋ ସାଙ୍ଗରେ କିନା ଗପିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗୁଥିଲା । ଫେର୍ ଘଡ଼ିଏ ଗଲେ ଅନୁତପ୍ତ ହେଉଥିଲ ।

ଏହିକ୍ଷଣି ମନମୂନ ଲଗାଇ ପଢୁଥିବ । ଚିଠି ଲେଖିବାରେ କେତେ ବା ସମୟ ନଷ୍ଟ ହେବ । ନିରାଶ କରିବାକୁ ହେଲା ! —ସାବିତ୍ରୀ ।

ଶାସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ବଦ୍‌ମାସୀ କରି ଚିଠି ଲେଖି ନ ଥିଲା । ମନେ ମନେ ହସି କହୁଥିଲା—ଦେଖିବା ମଜାଟା, ଚିଠି ବନ୍ଦ କରିଦିଏଁ । ସତକୁ ସତ ମଜାଟା ଦେଖିଲା । ସେମାନେ ଅକାରଣ ନାନା ଆଶଙ୍କା କଲେ । ସାବିତ୍ରୀର ଚିଠି ପାଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଜବାବ ଦେଲା ।

ତା ଚିଠି ପାଇ ଶଙ୍କର ଲେଖିଲା—ବାସ୍ ସିଏ ଲେଖିଲେ ଜବାବ୍ ଆସିବ । ମୁଁ ଲେଖିଲେ ବା ଆମେ ମିଳିତ ଭାବରେ ଲେଖିଲେ ନଦାରଦ୍ ! ବାଃ ରେ ବାସେ, ବାସେ ଭଲ ଫାନ୍ଦିକି ଗଲେ—ବାସେ । ଆଉ ବଦ୍‌ମାସୀ କରିବୁନି, ଲେଖିବୁ । ସେ କ'ଣ କୁଆଡ଼େ ସେଥିରେ ଲେଖିବେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଜାଗା ଛାଡ଼ିଦେଲା ।

ଶଙ୍କରର ଚଟିପାଇ କେତେ ହସିଲା ବାଧୁ । ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ଯତ୍ନକରି ପଢ଼ିଲା ।

=ଏଗାର=

ବାଧୁର ବୋଉ କେତେଥର ବାର୍ତ୍ତା ପଠାଇଛନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ—ପୁଅକୁ କହିବ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ସାରି ଗାଁକୁ ଟିକେ ଆସିବ । ଏତେ ତ ଲମ୍ବା ଛୁଟି ହେଲେ ଗାଁକୁ ଆସୁନି । ଆଗପରି ଛୁଟି ତ ଫେରି ହଉଛି । ଏଣେ ଯୁଗ୍ମ ନିମନ୍ତ୍ରଣ—ପରୀକ୍ଷା ଯେଉଁଦିନ ସରିବ, ରାତି ଗାଡ଼ିରେ ବାହାରି ଆସିବ । ଏକୁଟିଆ ସାବିତ୍ରୀ ବି ଲେଖିଛି ରାଣ ପକାଇ—ପରୀକ୍ଷା ସରିଲାକ୍ଷଣି ଆସିବ । ବିଚରା ଭଲ ଦୋଧାଇରେ ପଡ଼ିଲା । କଣ କରିବ ସ୍ଥିର ହେଲା । କିଛି ଠିକଣା କରି ନପାରି ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନାଁ ଧରି ଗୁଳା ପକାଇଲା କାଗଜରେ ଲେଖି 'ବୋଉ' 'ସାବିତ୍ରୀ' । ଗୁଳା ଉଠାଇଲା ଆଖି ବୁଜି—ବୋଉ । ମନେ ମନେ କହିଲା—ଧେତ୍ ଏମିତି କ'ଣ ଉଠିଲାନ ! ବୁଢ଼ୀ ଓ ଯୁବତୀର ଆକର୍ଷଣ । ଯୁବତୀ ଜିତିଲା । ସେ ଆସିଲା ଭଦ୍ରଖ । ତାକୁ ଦେଖି ବନ୍ଧୁ ଓ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ମହା ଖୁସୀ ହେଲେ । ମୈତ୍ରୀ ପାଇଁ ଆଣିଛି ସେ ଅନେକ ଖେଳନା—ଗୋଟାଏ ଦୋକାନ ସେ । ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ଆଉ ସେ ଦୋକାନରେ ଖେଳନା ନ ଥିଲା !

ତମେ ଖେଳିବ କି ! ତମ ପାଇଁ ତ ଅଛି ।

ଲୁଡୁ ପଠାଠା ବାଲା ଭଲ କାମ ଦବ । ବସି ବସି ବେଜାର ଲାଗେ ଖେଳିବା ଏଥର ଟିକେ ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ଆରେ ତୁ ଗାଁକୁ କିମିତି ନଗଲୁ । ମାଉସୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବେ । ମତେ ତ ଗାଳିଦେବେ ନାହିଁରେ ?

ତୁ ଗାଳି ଖାଇବୁ, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ସେଇଥିକୁ ।

ଶୁଣିଲା ଦି'ମାସର ବାଳାମ୍ବା ଗପ । କି ଗଳ୍ପ ସେ ! ଅର୍ଥହୀନ । ମାତ୍ର ସ୍ୱାଦୁଯୁକ୍ତ । ଅର୍ଥ ଓ ସ୍ୱାଦୁର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥଳରେ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରୟୋଗ ଅଛି । ତେଣୁ ପ୍ରୟୋଗ ଅନୁସାରେ ହିଁ ତାର ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଶଙ୍କର ଦଶଟାବେଳେ ଖାଇଦେଇ ଚାଲିଗଲା କାମରେ । ଫେରିବ ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ କହିଯାଇଛି ।

ଦୁହେଁ ବସିଛନ୍ତି ପିଣ୍ଡାରେ ଖଟଣ୍ଡେ ସପ ଉପରେ । ମୈତ୍ରୀ ଶୋଇଛି ଘରେ ଖଟ ଉପରେ ।

ବନ୍ଧୁ କହିଲା—ତମେ ଓମର ଖାଏମ୍‌ଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣିଛ ?

କବି ନା !

ହଁ ।

କ'ଣ ହେଲା ?

ତାଙ୍କ କବିତା ଶୁଣିଛ ?

ନା ।

ଶୁଣିବ କି ?

କହ ।

ଅଚ୍ଛା, ମଣିଷ ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଛି କାହିଁକି ?

ବଞ୍ଚିବ, ଧର୍ମ କର୍ମ କରିବ । ଶାନ୍ତି ଅଶାନ୍ତି ବାଣ୍ଟିବ ।

ଧେତ୍ ତମେ ସୁଦ୍ଧୁ ମଫସଲି । ଏମିତା ପରି ଜୀବନ ଏ ଧରଣୀରେ ?

ଆଉ କ'ଣ ? ଉପାସନା କରିବ, ଭଗବାନଙ୍କ ନାମ ନେବ ।

ଦୂର, ଭ୍ରାନ୍ତ ଚିନ୍ତା ତମର । ବିଶ୍ୱର ଆନନ୍ଦଠାରୁ ନିଜ ହୃଦୟକୁ କଦାପି ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖ ନା । ମିଥ୍ୟା ଉପାସନାରେ ପ୍ରଭୁ କଦାପି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟର ବାଧ୍ୟକୁ ହିଁ ମାନିବାକୁ ହେବ । ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ଏହା ଲଙ୍ଘନ କଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ରର ନୀତିକଥା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଥାଉ । ସ୍ୱର୍ଗ ଗଲେ ଅପ୍ସରାସଙ୍ଗିନୀ ହେବେ । ଅମୃତ ପାନ କରିବାକୁ ହେବ । ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ମନୁଷ୍ୟକୁ ମିଳିବ । ମାତ୍ର ପୃଥିବୀ କଥା ପୃଥିବୀରେ ହେଉ । ନାରୀର ପଦ ଧୂଳି ପାନକଲେ ସୁଖସମୁଦ୍ରରେ ସେ ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଭାସିଯିବ । ଧ୍ୟାନ ଉପାସନା ପୃଥିବୀରେ ଚଳେ ନା । ତାର ସ୍ଥାନ ଏଠା ନୁହେଁ । ଏହାକୁ ଫନ୍ଦ ମନ୍ଦ ବୋଲି ଜାଣିଲ, ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ନେଲ କାହିଁକି ? ଏହି ଧରାପୃଷ୍ଠରେ ହିଁ ପ୍ରେମ ବିନିମୟରେ ଅମର ନନ୍ଦନ କାନନ ରଚନା କରାଯିବ ହେ ପ୍ରିୟ,

ଯଦ କଳ୍ପନାଙ୍କୁ ଆମେ କେହେଁ ପକଡ଼ି ପାରନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ତାର ଭୁଲ୍ ବଦଳାଇ ଦିଅନ୍ତେ । ଏ ଧରାକୁ ଚୂର୍ ମାର୍ କରିଦିଅନ୍ତେ । ତାରି ଉପରେ ଆମର ମନୋମତ ଜଗତ୍ ଗଢ଼ି ପକାନ୍ତେ । ହେ ନାରି, ତମେହିଁ ଜଗତ୍‌ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୃଷ୍ଟି । ତମେହିଁ ଗୋଲପର ସମସ୍ତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରା । ମୋର ପଛକେ ନର୍କ ବାସ ହେଉ, ଏ ଧରାର ମୋହ ଥାଉ । ମୁଁ ତମକୁହିଁ ପାଇ ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ବୁଝିଲ ତ ?

ବଢ଼ିଆ କଥା କହୁଛନ୍ତି ତ ? ହେଲେ ଖାଲି ନାରୀ ଓ ନର କଥା ସେଥିରେ ?

ତାଠୁଁ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ସୃଷ୍ଟି କ’ଣ ଆଉ ଥାଇପାରେ ?

ଅଛି, ଯାହା ଆମେ ଉପଲବ୍ଧି କରୁ ।

ମୁଁ ତାହା କରିପାରେ ନା ।

ସାଧନା କଲେ ପାରିବ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ବାସ୍ତବତାକୁ ଛାଡ଼ି ଫେର୍ କୋଉଠି ସାଧନା ଅଛି ?

ନିଶ୍ଚୟ ।

ତାହା ମୋର ବିଶ୍ୱାସର ଅତୀତ ।

ଧରାଟାକୁ କ’ଣ ତମେ ତମ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖିଛ ? ତା ବାହାରେ କିଛି ନାହିଁ ?

ଆଉ କ’ଣ ଥାଇପାରେ ? ସେଦିନ କହୁଥିଲ ନା ବାସ୍ତବତାହିଁ ବାସ୍ତବତାର ଜବାବ୍ ଦେଇଥାଏ ।

ମୁଁ ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରେନା

ସବୁ କଥା ତମେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ବୋଲି କ’ଣ ଲେଖା ଅଛି ନା ସବୁ ତମରି ପାଇଁ କିଏ ଥୋଇ ଦେଇଛି ?

ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ସେ ଭରସା ଦିଏ, ବଳଦିଏ, ଆଗକୁ ନେଇଯାଏ ।

ଫେର୍ ସେ ଶାସ୍ତ୍ର ! ମୁଁ ମାନେ ନା ସେ ଶାସ୍ତ୍ର । ମୋର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ମୁଁ ଅପରକୁ ଦେଇ ପାରେନା ।

ସାବିତ୍ରୀ ଘୁମ୍ ମାରି ବସିଲେ ।

ବିଧୁ କହିଲେ—ନିରୁତ୍ତର କାହିଁକି ରାଣି !

ମନରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ।

ମନରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଥାଉ, କ୍ଷତି କଣ ?

ମନରେ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଥିଲେ ମଣିଷ ଆଗେଇବ କି ?

ନିଶ୍ଚୟ ।

ମାନିବି ନାହିଁ ତାହା ।

ଅଲବତ୍ ମାନିବ । ବାସ୍ତବତାକୁ ହିଁ ମାନିବ ।

ବିଧୁ ବାବୁ, ଏ ସବୁ କହିବାର ମତଲବ ?

ମତଲବ୍, ବୁଝିଲନି ରାଣୀ ! ଗପ କି କରିବା । ସ୍ୱାଦୁ ଲାଗିଲା ଭଳି ଅସୁର ଅସୁରୁଣୀ ଗପ କାହିଁକି ? ରାଜକନ୍ୟା ରାଜପୁତ୍ର କଥା କହିଲେ ?

ଥାଉ, ଥାଉ, କାମ ଅଛି । ସେ ଆସୁଥିବେ ।

ସେ ଆସୁ, ସେ କ'ଣ ଜାଣେ ନା । ଆମେ ରାଜପୁତ୍ର ରାଜକନ୍ୟା କଥା କହୁ ବୋଲି । ଜୀବନ ଓ ମରଣର ମଝିରେ ଯାହା, ତାକୁ ଆଲୋଚନା କରୁ ବୋଲି ।

ମୁଁ ଯାଏ, ଝିଅପାଇଁ ଦୁଧ ଗରମ କରିବି ।

ହଁ ଯାଇପାର ।

ସେତିକିବେଳେ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ହାଜର ଶଙ୍କର ।

ଶଙ୍କର—ବଡ଼ ଜୋର୍ ଗପ ଲାଗିଥିଲା !

ହଁ—ଆରେ ରାଜପୁତ୍ର ରାଜକନ୍ୟା କଥା ଶୁଣିବାକୁ ପୁଣି ଏଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗେନା । ଖାଲି ବୁଢ଼ା ଅସୁର ଅସୁରୁଣୀ କଥା ଶୁଣିବେ । ଆଜି କହୁଥିଲି—ଓମର ଖାଏମ୍ ।

ନା, ନା, ସେ ଖରାପ ହୋଇଯିବେ । ଥାଉ ଥାଉ ସେଗୁଡ଼ାକ । କଳ୍ପନା । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ବିଗିଡ଼ିଯିବ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କିଦାମ୍ବ ନେବେ । ହସିଲା ଠୋ ଠୋ ଶଙ୍କର ।

ସାବିତ୍ରୀ ଖାଇବାକୁ ଆଣିଲା । ତିନିଜଣଯାକ ବସି ଏକାଠି ଖାଇଲେ ।

=ବାର=

ଅନେକ ଦିନ ବର୍ଷା ପରେ ଆଜି ବର୍ଷା ଛାଡ଼ି ଯାଇଛି ସକାଳୁ । ଝିଙ୍କେ ଖରା ଦେଖେଇଛି । ଶଙ୍କର ଏହି ବର୍ଷା ଯୋଗୁଁ ଗସ୍ତରେ ଯାଇପାରୁ ନଥିଲା । ଖାଇପିଇ ବାହାରିଲା ଗସ୍ତକୁ । ଆସିବ ଦି'ଦିନ ପରେ । କହିଯାଇଛି ସ୍ତ୍ରୀକି ଓ ବନ୍ଧୁକୁ ।

ଧରଣୀର କୃଷ୍ଣା ମୁହଁ ହର୍ଷମୁଖର । ଘନ ଆବରଣ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇଛି । ସଞ୍ଜବେଳେ ଦୁହେଁ ବସିଛନ୍ତି ପାଖକୁ ପାଖ ଲଗାଲଗି ହୋଇ ଅଗଣାର ପକ୍କା ଚଟାଣ ଉପରେ । ପିଣ୍ଡାତଳ ମଲ୍ଲୀଗଛରେ ଧରିଛି କଢ଼ି । ଫୁଟି ଆସୁଛି—ବର୍ଷାଧୌତ ହେଲେହେଁ ବାସନା ଅଛି । ବେଶ୍ ଆମୋଦଦାୟକ । ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଖେଦା ଖେଦା ପକ୍ଷୀ ନିଜନିଜର ନୀଡ଼ ଅଭିମୁଖେ ରବ କରି ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । ନାରୀର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଆଣିଛି ବଧୂ ମନରେ ଉନ୍ମାଦ । ଶିରାପ୍ରଶିରାରେ ଛୁଟିଛି ତତଲା ରକ୍ତ । ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ।

ବୁକୁରେ ପିପାସା । ଓଷ୍ଠ ଶୁଷ୍କ । କଥା କହିବାର ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛା । କଣ୍ଠ ରୁଦ୍ଧ । ବେପଥୁମାନ୍ ବଧୂ ଢଳିପଡ଼ିଲା ସାବିତ୍ରୀର କୋଳକୁ । ସାବିତ୍ରୀ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା । ମାତ୍ର ତା ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ପଡ଼ି ପିଚି ହୋଇଯିବା ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ତାକୁ ରକ୍ଷାକରିବା ନିମିତ୍ତ ସେ ତାର ହାତ ଦେଖାଇ ଅଟକାଇ ଦେଲା । ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ବଧୂ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲା । ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିଲା ନାହିଁ ।

ସାବିତ୍ରୀର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ସେ ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା । ମନକୁ ତାର କଷ୍ଟ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଅତିଭକ୍ତା ଇନ୍ଦ୍ରିୟାସକ୍ତ ହୋଇନି ସେ । ସ୍ୱାମୀ ଛଡ଼ା ସେ କାହା କଥା ଭାବେ ନାହିଁ । ପ୍ରଣୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ ଦେଖାଇବ ସେ ନିଜର ପତିକୁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୁରୁଷର କଳ୍ପନା ବି କରିପାରିନି । ସେ ଘଡ଼ିକ ବାଦ୍ ଉଠିଗଲା । ବଧୂ ବସି ରହିଲା । ନିଜକୁ ଏକ ଅପରାଧୀ ପରି ମନେକଲା । ମନେ ମନେ କହିଲା—ନ୍ୟାୟର କୁଫଳ ଫଳିବ । ଭୋଗିବି ତ ମୁଁ ! ମଣିଷର ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ କ'ଣ ସେ ଦାୟୀ

ନୁହେଁ ? ହୃଷୀକେଶ ହୃଦୟରେ ଥାଇ ଯେମିତି ନିଯୁକ୍ତ କରାନ୍ତି ସେମିତି କରିବାକୁ ହେବ । କ'ଣ ଶେଷକୁ ହୃଷୀ ଏମିତି ନିଯୁକ୍ତ ଦେଲେ ? ତାଙ୍କୁ ତେବେ ବସ୍ତ୍ରହରଣ କାଳେ କାହିଁକି ହୃଷୀକେଶ ? ସେ ତ ବରାବର କହୁଛନ୍ତି—ଇନ୍ଦ୍ରିୟକୁ ବଶ କରିବ । ଅନାସକ୍ତ ରହିବ । ମୋ ଛଡ଼ା ଦ୍ୱିତୀୟ କେହି ନାହିଁ । ମତ୍ତଃ ପରତରଂ ନାନ୍ୟତ୍ ! ସବୁ ମୁଁ—ସବୁ ମୋର ମାୟା । ମାନ ଯାର ଭିତରେ ଯେଉଁ କଳମାୟାଟି ଖେଳୁଛନ୍ତି ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ଚତୁରତା । ହାତର ପାଞ୍ଚ ତାଙ୍କର ତମେ ବୁଲୁଥାଅ····· ଦ୍ୱନ୍ଦାତୀତ ସେ ନୁହେଁ ।

ମନ ତାର ମରିଗଲା ।

ତେଣୁ ଉଠିଲା ଫେର୍ ସେ । ଫେର୍ ଭାବିଲା । ଫେର୍ ନିଜ ସଂସାରରେ ଯୁକ୍ତ କଲା । ଲାଗିଲା ସେ । ସାବିତ୍ରୀ ଘର ଭିତରକୁ ଉଠିଯାଇଥିଲା । ତାକୁ ଶମ କି ବସ୍ତ୍ର କିଛି କହୁ ନଥାଏ । ଖାଲି ଝୁଞ୍ଚାଟାକୁ ଏଥିରେ ସେଥିରେ ହାତ ମାରୁଥାଏ । ଝିଅ ଉଠିନାହିଁ । କ'ଣ କରିବ ସେ ! ମନ ଖାଲି ଚଞ୍ଚଳ ହେଉଥାଏ । ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଡାକୁଥାଏ—ସେ ହେଲେ ଫେରିଆସନ୍ତେ ଗସ୍ତରୁ ! କାମରେ ଲାଗିଲା—ଚୁଲ୍ଲୀ ଲଗାଇଲା । ଶଙ୍କର ଥିବା ଦିନ ଚଟାପଟ କାମ ସାରିଦିଏ । ଫୁର୍ତ୍ତିର ଦିନ ସେ । ରାତିରେ ପୁରୀ ବା ପରଟା, ଗୋଟିଏ ତରକାରୀ କରିଦେଇ ସମସ୍ତେ ସହିତ ଖାଇଦେଇ ଗପ ଲଗାନ୍ତି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ତାକୁ କିଛି ସୁଖ ଲାଗୁନାହିଁ । ଚୁଲ୍ଲୀଟି ଜମା ଲାଗୁନି । କାଠ ଓଦା । ମନ ତାଟୁ ଭାରି । ନ ହେଲେ ତ ସେ କୁହୁକ ଜାଣିଲା ପରି ଖରଖର ସବୁ କରିଦିଏ । ଦୁର୍ଘଟଣାଟି ନ ଘଟିଥିଲେ ସେ ରାନ୍ଧିସାରି ଖାଇ ଦେଇଥାନ୍ତେ । ସେଇଠୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ଲୁଡୁଖେଳ । କେତେ ହସ କୌତୁକ·····ସବୁଗଲା ପୋଡ଼ି । ଝିଅକୁ ଦୁହେଁ ଗେଲ କରୁଥାନ୍ତେ । ଚୁଲ୍ଲୀ ଲଗିଲା ବେଳକୁ ଝିଅ କାନ୍ଦିଲା । ଅନ୍ୟଦିନେ ବାପୁ ତାକୁ କାଖେଇ ବୁଲେଇ ଥାନ୍ତା । ଆଜି ସେ ଗଲାନାହିଁ । ବାଧ ହୋଇ କାଠ ଚୁଲ୍ଲୀରୁ କାଢ଼ି ଦେଇ ସାବିତ୍ରୀ ଝିଅକୁ ଦୁଧ ପିଆଇଲା ।

ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ଆସିଲାଣି । ପୁଣି ବର୍ଷା ପକାଇଲାଣି ଝିପି ଝିପି । ବଧୂ ବସିଛି ସେ ତଉଡ଼ତର ଉପରେ । ଦେଖେଇ ଦେଖେଇ ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ବର୍ଷା ପଡ଼ିଲାଣି । କାହାକୁ ଜଣା ପଡୁନି କି ? କେମାର ପଡ଼ିବ ଯେ !

ବଧୂର ଘୁମ ଭାଙ୍ଗି ଗଲା ପରା ! ସେ ଉଠି ଆସିଲା ଶୋଇବା ଘରକୁ । ସେଠି ତାକୁ ରହିବାକୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ବାହାରିଗଲା ବାରଣ୍ଡାକୁ । କନା ଆରାମ ଚୌକି ପକାଇ ବସିଲା । ବର୍ଷା ବେଶୀ ହେଲା । ଛଞ୍ଚଡ଼ା ମାରିଲା । ପରବାଏ ନାହିଁ । ତନୁ, ମନା କରୁଛି କିଏ ?

ସାବିତ୍ରୀ ଝିଅକୁ ଖୁଆଇ ଶୁଆଇ ପକାଇଲା । ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଗଲା । ଚୁଲ୍ଲୀ ଲିଭିଛି । ପୁଣି ଲଗାଇଲା ଚୁଲ୍ଲୀ । ରନ୍ଧା ଶେଷ କଲା । ଖାଇବା ଜିନିଷ ଭିତର ବାରଣ୍ଡାକୁ ନେଇ ଆସିଲା ।

ଶଙ୍କର ଥିଲାବେଳେ ଏକାଠି ଖାଆନ୍ତି ଉଭୟେ । ଶଙ୍କର ନଥିଲେ ଏ ଦୁହେଁ ମଧ୍ୟ ଏକା ଥାଳିରେ ଖାଆନ୍ତି । ଆଜି ପିଣ୍ଡାରେ ବାଢ଼ିଦେଇ ସେ ବଧୂକୁ ଡାକିଲା—ବଢ଼ା ହେଲାଣି, ଆସ ଖାଇବ ।

ବଧୂ ଖାଇ ବସିଲା । ଇଚ୍ଛା ହେଉନି ଖାଇବାକୁ । ଖଣ୍ଡେ ପରଠା ନେଲା । ସାବିତ୍ରୀ କୁ ପଚାରିଲା—ତମେ ଖାଇଲ ନା !

ନା, ମୁଁ ଖାଇବି ନି । ଭୋକ ନାହିଁ ।

ଆଗ. ଦିନମାନଙ୍କରେ ସେ କେବେ ବଧୂକୁ କହେ—ଏଇଟା ଖାଅ । ସେଇଟା ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଛି ଦେଖିଲ, ଟିକେ ଦେଖ । ଆଜି କିଛି କହୁନି । ବଳକା ଜିନିଷମାନ ସେ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ନେଇ ସିକା ଉପରେ ରଖିଦେଲା । ପାଣି ଝାଳ ଓ ଗିଲାସ ଧରି ଶୋଇବା ଘରକୁ ଆସିଲା ।

ବଧୂ ପରଠାଖଣ୍ଡକ ଓ ସନ୍ତୁଳାତକ ଖୁଣ୍ଟିଲେଇ ଗିଳିଲେଇ ଖାଇ କୌଣସିମତେ ତାକୁ ଗର୍ଭସ୍ଥ କଲା । ହାତଧୋଇ ପାନଡାଲାରୁ ଗୁଆଖଣ୍ଡ ପକାଇ ଧରି ଚାଲିଗଲା ବାରଣ୍ଡାକୁ । ଗରମ ଲାଗୁଥାଏ । ଘଣ୍ଟାଏ ଖଣ୍ଡେ ବାରଣ୍ଡାରେ ବସିଲା ଏକୁଟିଆ । ଅସୁସ୍ଥ ମନ । କେଉଁ ଜିନିଷକୁ ଧରି ଚିନ୍ତା କରିବ ?

ବର୍ଷା ଛାଡ଼ି ଯାଇଛି । ଶୋଇବା ଘର କବାଟ ଖୋଲା । ଦୁହେଁ ଦୁଇଟି ଖଟରେ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ବ୍ୟବଧାନ ମୈତ୍ରୀ ।

ଦଶଟା ବାଜିଲା । ଦୁହିଁଙ୍କ ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ଜଣକର ମନରେ ଭୟ—ଦେହ ଥରୁଛି । ଅପରର ମନରେ ଦମ୍ଭ । ରକ୍ତ ଗରମ, ଦେହ ଥରୁଛି ।

ବଧୂ କହିଲା—ଶୋଇଲଣି ?

ସାବିତ୍ରୀ ହଠାତ୍ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ଟିକକ ପରେ ଛେପ ଢୋକି କହିଲା—ପାନ ସରିଗଲାଣି ?

ପାନ ତ ସରିଲାଣି । ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି । ଏ ଘରେ ଭାରି ଗରମ ଲାଗୁଛି । କବାଟ ଫିଟାଇ ଦେଲେ ଝିଅକୁ ଥଣ୍ଡା ଲାଗିବ । ପଦାକୁ ଆସ ।

ପାନ ପାଛିଆ ଧରି ସାବିତ୍ରୀ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଅଧା ଡେକା ଲଣ୍ଠନଟିକୁ ସେ ପୂରା ତେଜିଦେଲା କ'ଣ ଭାବି କେଜାଣି !

ଢ'ଙ୍ଗଣିଆ ଶୋଇବା ସପଟି ପିଣ୍ଡାରେ ପାରିଦେଲା ବଧୂ ।

ସାବିତ୍ରୀ ତଳେ ବସି ପାନ ଭାଙ୍ଗିଲା ।

ବଧୂ କହିଲା—କ'ଣ କହୁଥିଲ କି—ମଣିଷ କ'ଣ ଖାଲି ଦେହ ସର୍ବସ୍ୱ ?

ସାବିତ୍ରୀ କିଛି ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ପାନ ଗୁଣ୍ଡିଖଣ୍ଡ ଭିଡା ଖୋଳଟିଏ ତା ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ।

କିଛି କହିଲ ନି ଯେ ?

କ'ଣ କହିବି ? କେବେ ମୁଁ ଯାହା କଳ୍ପନା ବି କରି ପାରି ନଥିଲି ତାର ସୂଚନା ଆଜି ତମେ ଦେଲ ।

ତମ ସ୍ୱାମୀର ଉପସ୍ଥିତିରେ କ'ଣ ମୁଁ ତମର ଅଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ନି ? କେବେ ତ କେହି ବାଧା ଦେଇ ନି ? ଆଜି ଦେଲ କାହିଁକି ? ସେଥିପାଇଁ କହିଲି ଦେହ-ସର୍ବସ୍ୱ । ନାରୀ-ପୁରୁଷର ଅଙ୍ଗ ସ୍ପର୍ଶରେ କାହାର କ'ଣ କୌଣସି ଭାବାନ୍ତର ଆସେ ନା ? ତାହା ଅବାସ୍ତବ ? ଯଦି ଏପରି କିଛି ଅର୍ଥାତ୍ ଭାବାନ୍ତର ଆସିବା ତମେ ବା ତମ ସ୍ୱାମୀ ଭାବିଥାଅ ତାହାହେଲେ ଏପରି ଭାବନା ମୋର ନିଶ୍ଚୟ ଭୁଲ । ଏହା କିନ୍ତୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ପୂର୍ବରୁ

ତମକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛି । ଯୌନକ୍ରିୟାକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଆଉ ଯାହା ସମ୍ଭବ ତାହାହିଁ କେବଳ ଶାସ୍ତ୍ର ସମ୍ମତ !

ମୁଁ ତ ଏସବୁ କେବେ ବିଚାର କରି ଦେଖିନି । ତାର ଅବକାଶ ଘଟି ନଥିଲା । କାରଣ ମୃତ୍ୟୁର ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ପରିଣତି ଯେ ଏମିତି ହେବ ତାହା ମୋର କଳ୍ପନାର ବାହାରେ ଥିଲା । ନୂତନ ଭାବର ଆବର୍ତ୍ତନରେ ନୂତନ ଚିନ୍ତାଧାରା ଆସିଯିବ । ମା ପୁଅ, ବାପଝିଅଙ୍କର ତ ଅଙ୍ଗସ୍ପର୍ଶ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ବିକାର ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ଏହି ରୀତିରେ, ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରେ ହିଁ ମୁଁ ଦେଖି ଆସିଛି । ବନ୍ଧୁ ଭାବରେ ଦେଖିଛି । ପୁରୁଷଭାବରେ ଦେଖି ନାହିଁ ।

ମୁଁ ତମର ପୁଅ ନୁହେଁ କିମ୍ବା ବାପ ନୁହେଁ । ଦୁହିଁଙ୍କ ପାଇଁ ମୋର ବୟସ ନାହିଁ । ବରଂ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ବୟସ ଅଛି ତାହାର ସ୍ୱାଭାବିକ ପରିଣତି ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ଯୌନ କ୍ଷୁଧା । ତାହାହିଁ ତମର ଓ ମୋର ଅବଚେତନ ମନର ଆକାଂକ୍ଷା ।

ସାବିତ୍ରୀ ନିରୁଦବନ୍ଧ ହୋଇ ବସିରହିଲା ।

ବିଧୁ କହିଲା—କଣ କହୁଛ ?

ମୁଁ ଯେ ଅପରର ସ୍ତ୍ରୀ !

ନିଶ୍ଚୟ ତମେ ଅପରର ସ୍ତ୍ରୀ । ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ କହି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ତେବେ ଏ ପ୍ରସ୍ତାବ କାହିଁକି ଆସୁଛି ?

ପ୍ରସ୍ତାବ ଆସିବାର ସରଳ ଗତି, ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ପନ୍ଥା—ତାହା ଆଉ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଦରକାର ? ଆମେ ଏକତ୍ର ରହୁଥାଇଁ, ଏକତ୍ର ଖାଉଥାଇଁ, ଶୋଉଥାଇଁ । ଆମେ କଣ ନିଜନିଜକୁ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ଭାବି ଏପରି କରୁଥାଇଁ କି? ଯେ ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ତାର ସ୍ଥାନ ଏଠି ନାହିଁ । ତମେ ଓ ତମ ସ୍ୱାମୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାସକ୍ତ ହୋଇ ରହୁଥିବ, ମୁଁ ଏକା ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ?

ତମେ ବିବାହ କରୁନା !

ସେକଥା ମୋ ବାପା ଓ ବୋଉ ବୁଝିବେ । ତମର ବୁଝିବାର ଦରକାର ନାହିଁ । ମୋ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ୍ ମୁଁ ଚାହେଁ ।

ଏଙ୍କର ବିବାହ ପରେ ତମ ଦୁହିଁଙ୍କର ବନ୍ଧୁତା ଯଦି ଛିନ୍ନ ନ ହେଲା, ମୋ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା କରିବା ଉଚିତ ନଥିଲା ।

ସେଠା ମୁଁ କରିନି ତ ? ତମ ସହିତ ତମ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ମୋର ବନ୍ଧୁତା ନ ଥିଲା । ତମର ବିବାହ ପରେ ହିଁ ହୋଇଛି । ତମ ଉଭୟଙ୍କ ସମ୍ମତିରେ ।

ସେ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର କ'ଣ ଏହାହିଁ ବାସ୍ତବ ପରିଣତି ?

ନିଶ୍ଚୟ, ଏଥିରେ ଭୁଲ କେଉଁଠି ଥାଇପାରେ ?

ମୁଁ ତ ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ ?

ମୁଁ ଜାଣେ ନା ।

ସେ ଆସନ୍ତୁ । ତାଙ୍କୁ ପଚାରିବା ।

ଆଗରୁ ପଚାରିବାକୁ ମୁଁ ତ ଯଥେଷ୍ଟ ସୂଚନା ତମକୁ ଦେଇଛି । ମୁଁ କଦାପି ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ହୋଇ ନ ପାରେ ।

ସାବିତ୍ରୀ କ୍ଷୁବ୍ଧ ମନରେ ପାନଡାଲା ଧରି ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା କବାଟ କିଳିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ରାତି ନ'ଟା ବାଜିଲାଣି । ମେଘ ଛାଡ଼ିଯାଇଛି । ଆକାଶ ନିର୍ମେଘ, ନିର୍ମଳ । ଜହ୍ନ ପଡ଼ିଛି । ଗରମ ନାହିଁ । ଶୀତେଇ ଉଠୁଛି ଦେହ । ଫୁଲି ଉଠୁଛି ମନ ।

ଡାକିଲା ବିଧୁ—ଶୁଭୁଛି·····ଶୋଇ ପଡ଼ିଲଣି ?

ନା, କାହିଁକି ? ପାନ ଦରକାର ?

ହଁ, ଡାଲା ଧରି ଆସ ।

ସାବିତ୍ରୀ ଆସିଗଲା । ପାନ ଭାଙ୍ଗି ବସିଲା ପିଣ୍ଡାରେ । ଖଟରେ ବସିଛି ବିଧୁ । ଚଟାଣ ଉପରେ ସାବିତ୍ରୀ । ବିଧୁ କହିଲା—ଜୀବନଟାକୁ ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ପାଇ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନା ? ପ୍ରାଣ କେବେ ବନ୍ଧନ ମଧ୍ୟରେ ଆବଦ୍ଧହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ସେ ଚାହେଁ ଖୋଲା ଦ୍ୱାର—ବନ୍ଧନ ଛିନ୍ନକରି ପଳାଇବାକୁ । ପିଞ୍ଜରା ଭିତରେ ରହିବ କାହିଁକି ସେ ? ପ୍ରକୃତିର ନିୟମକୁ ସେ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ତାକୁ ମାନିବାକୁ ହିଁ ହେବ—ସେ ନାଚାର ।

ପ୍ରାଣୀ କେବେ ଅପ୍ରାକୃତିକ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ନା । ଚାହିଁଲେ ତାର ମୃତ୍ୟୁ ।
ତାହାହିଁ ଜୀବନ ଦର୍ଶନ । ବନ୍ଧରେ ଯେଉଁ ମିଥ୍ୟା ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅଛି, ମୁଁ ତାକୁ ମାନିବାକୁ ଯିବ କାହିଁକି ? ବନ୍ଧ କଥା ବନ୍ଧରେହିଁ ରଖ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଯାହା ତାହାହିଁ ସୁନ୍ଦର । ତାହାହିଁ ମଙ୍ଗଳ । ତାହାହିଁ ସତ୍ୟ । ପ୍ରାଣ ଚାହେଁ ସତ୍ୟ । ଚାହେଁ ସୁର । ଚାହେଁ ସାଙ୍ଗୀ । ତାକୁ ତାହା ଦେବାକୁହିଁ ହେବ । ତାହାହିଁ ଶାନ୍ତି । ଜୀବନ ସବୁ ସ୍ତରରେ ସରସ । ଯେତେବେଳେ ନୀରସ ହୁଏ, ସେ ମରିଯାଏ । ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଉପାଦାନ ଲୋଡ଼ା ତାକୁ ତାହା କାଢ଼ିବାକୁହିଁ ହେବ । ତେଣୁ ତମକୁ ଯାହା କହୁଛି ତାହା ସତ୍ୟ । ତାହା ଆତ୍ମାର ମୁକ୍ତି ।"

ସାବିତ୍ରୀର ମନ ସେତେବେଳକୁ କ'ଣ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ପାନ ଧରି ବସିପଡ଼ିଲା ସପ ଉପରେ ପୁରୁଷର ଦେହକୁ ଲାଗି ।

ଖୁଆଇ ଦିଅ ରାଣି !
ସେ ଖୁଆଇଦେଲା ପାନ ବିଧୁକୁ ।

● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

ଝିଅ ରାତିରେ ଉଠି ନାହିଁ । କୋଡଲରେ ଖାଏ ସେ । କୋଡଲ ଭରିଥିଲେ ସେ ଆପେ ଅଣ୍ଡାଳି ନେଇ ଖାଏ । ଖାଇସାରି ଶୋଇପଡ଼େ ।

ବିଧୁ ଓ ସାବିତ୍ରୀ ଶୋଇଯାଇଛନ୍ତି ବାରଣ୍ଡାରେ ଝପ ଉପରେ । ସକାଳ ହୋଇଗଲାଣି । ବର୍ଷା ଝିପି ଝିପି । ଝିଅ କାନ୍ଦିଲା । ଗୁଡ଼ିକନା ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ସାବିତ୍ରୀର । ଉଠିପଡ଼ିଲା ସେ । ବିସ୍ମିତ ଦୃଷ୍ଟି । ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ହୃଦୟ । ବ୍ୟସ୍ତ ମନ ।

ସକାଳର ସକଳ କାମ ଶେଷକରି ଡାକିଲା ବିଧୁ—ଶୁଣ ଗୋ ରାଣି ।

ଆଉ ନୂଆ ବାଣୀ କ'ଣ ଶୁଣାଇବ ?

ପୃଥିବୀ ପୁରୁଣା ହେଲେ ବି ନିତି ନୂଆ ଦିଶେ ତ ! ମଣିଷର ମନ କେବେ ପୁରୁଣା ହୋଇପାରେ ନା । ସେ ଯେ ଜୀବନ୍ତ, ସରସ । ହଁ, କ'ଣ କହୁଥିଲି ସବୁକଥା ଶଙ୍କରକୁ କହିଦେଲେ ଉତ୍ତମ ହେବନି ? ବାଞ୍ଛନୀୟ ମଧ୍ୟ । ନହେଲେ........

ନହେଲେ ବିଶ୍ୱାସଘାତକତାରେ ପଡ଼ିବ ?

ସେ ଭୟ ମୋର ନାହିଁ ରାଣୀ ।

ତେବେ ?

ତେବେ ଫେରେ ନାହିଁ ଯେ, କହିଦେବାଟା ସ୍ୱାଭାବିକ ପନ୍ଥା ।

ସାବିତ୍ରୀ ଚୁପ୍ ପଡ଼ିଲା ।

ଚୁପ୍ ପଡ଼ିଲ ଯେ ? ସେ ବିଗିଡ଼ିବ ? ତା ବିଗିଡ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ମୋର ଯାଏ ଆସେ କେତେ ? ମୁଁ ଯାହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି ତାହା ପ୍ରକାଶ କରିବାରେ ଭୟର କାରଣ ଦେଖେ ନା ।

ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ିଲା ସାବିତ୍ରୀ । କହିଲା—ସେ ଥରେ କହୁଥିଲେ ଚାର୍ଲ୍ସ ଏସ୍ ବକ୍ସଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଘଟଣା । ସେ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ଘର

ପେନ୍‌ସିଲ୍‌ଭେନିଆରେ ଥିଲେ, ଦିନେ ଉଦୁଉଦିଆ ଖରାବେଳେ ଗୋଟାଏ ପଡ଼ାରୁ ଘରକୁ ଫେରୁଥାନ୍ତି । ବାଟରେ ଭାରି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ହେଲା । ସେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ମନେ ମନେ କହିଲେ—ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି କାମ କରୁନି । ଲୋକଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରତି ତାର ଜମା ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ସଭ୍ୟ ଦେଶରେ ବି ଲୋକ ଏହା ବରଦାସ୍ତ କରିବ ? ସେ ଏମିତି ବଗିଚାର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ବାହାରୁଥିବା ସ୍ଥାନକୁ ଗଲେ । ତାହା ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ବଗିଚା । ବଗିଚାର ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଏକ ପ୍ରକାଣ୍ଡ କୋଠାଘର । ସେଠି ବଗିଚାରେ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଅନାବୃତ ମୃତ ଦେହ ଓ ତାର ଅନତିଦୂରରେ ଏକ ପୁରୁଷର ମୃତ ଦେହ । ମାଳୀକି ଡାକି ପଚାରିଲେ—ଏ କ'ଣ ? ସେ କହିଲା, ପୁରୁଷଟି ହେଉଛନ୍ତି ଏ ଘରର ମାଲିକ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଟି ତାଙ୍କର ବିବାହିତା ପତ୍ନୀ । ଯାଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୃତଦେହ ଥିଲା, ତାକୁ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟମାନେ କବର ଦେବାପାଇଁ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଗୃହସ୍ୱାମୀ ଯୁବକ, ସୌଖିନ୍, ଶିକ୍ଷିତ ଓ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତବଂଶଜ । ସେହିପରି ଏକ ପରିବାରରେ ସେ ବିବାହ କରିଥିଲେ । ଯେଉଁ ଯୁବକର ମୃତ ଦେହ ଚାଲିଯାଇଛି, ସେ ଯୁବକଟି ଏଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଣୟ ଥିଲା । ଦିନେ ମାଲିକ ଯୁବକଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଏ ତାଙ୍କ ଘରେ ପଶିଥିଲେ । ଯୁବକ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଏକ ନିଭୃତ କକ୍ଷରେ ଥିବାବେଳେ ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବରେ ମାଲିକ ଘରକୁ ଆସିଗଲେ ଓ ତାଙ୍କ ଦୁହିଁଙ୍କି ଏଭଳି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି, ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିକୁ ଗୁଳି କରି ମାରିଦେଲେ ଓ ନିଜେ ଗୁଳିଖାଇ ମଲେ । ଏ ଦୁହେଁ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ପ୍ରଭୁ ଜାଣନ୍ତି, କେବେ ଏ ସଢ଼ା ଶବ ଏଠୁ ଉଠିବ । ଏହା କହି ସାରି ସାବନୀ ଭୁଗୀ ପଡ଼ିଲା ।

ବନ୍ଧୁ ହା ହା ହସି କହିଲା—ମୃତ୍ୟୁକୁ ତମେ ଭୟ କର ରାଣୀ ତାହାହେଲେ ?

ତମେ କର ନା ?

ନା । ଜନ୍ମିଥିଲେ ମରିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ତାହାହିଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ । ଯେତେଦିନ ବଞ୍ଚିବ, କାପୁରୁଷ ପରି ବଞ୍ଚିବ କା କାହିଁକି ? ଓଃ, ଏଥିପାଇଁ ମନା କରୁଛ କହିବାକୁ ?

ନା, ସେ ଏଣ୍ଟାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦେହସର୍ବସ୍ୱ ସେ । ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତି ।

ସତେ ?

ହୁଁ ।

ଆଚ୍ଛା ତମକୁ ବିବ୍ରତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେ ଭାର ନେଉଛି । ତମେ ନିରାପଦରେ ରହିବ । ହେଲା ତ ?

ସାବିତ୍ରୀ ଚିନ୍ତାକ୍ଲିଷ୍ଟ ମନରେ ବସିରହିଲା । ନିର୍ବାକ୍ । ନିର୍ବେଦ ।

ଚିନ୍ତିତ କାହିଁକି ରାଣି ?

ନା କହିଲେ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ସେ କଦାପି ଏହାକୁ ବରଦାସ୍ତ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ଉଠିବେ । ମୋ ସହିତ ତାଙ୍କର ଏହାହିଁ ସନ୍ଧି ଥିଲା ।

ମୁଁ ସତ୍ୟ ଗୋପନ କରିପାରେ ନା । ତାହା କହୁଛି ପରା ! ମତେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରୁ ନା ?

ଓଃ ସେ ଯଦି କ'ଣ କରି ବସିବେ ?

ବିପଦ ଆସିଲାବେଳେ ତାହାର ପ୍ରତିକାର ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ହେବ । ସେତେବେଳେ କାହିଁ ଉପାୟ ବାହାରିବ । ଆଗରୁ ଛନଆ ହୋଇ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମରିବ କାହିଁକି ?

ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସାବିତ୍ରୀ କହିଲା—ତମ ଇଚ୍ଛା ।

=ଚଉଦ=

ଶଙ୍କର ଅସିଗଲା ଠିକ୍ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ । ବନ୍ଧୁ ଘରେ ଥିଲେ ସେ ବେଶୀ ସମୟ ପଦାରେ କଟାଇବାକୁ ଚାହେଁନା । ଗପ କରିବାକୁ ସାନ୍ନିଧ ପାଇବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠେ । ଫେରି ଆସିଲା । ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବନ୍ଧୁ । ତୁଣ୍ଡରେ ତାର ହସ ନାହିଁ । ମନ ଯେମିତି କାହିଁରେ ନାହିଁ—ଉଦାସୀନ ଦୃଷ୍ଟି ! ବନ୍ଧୁ କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇ ସେ ନେଇ ଆସିଲା ତାକୁ ଘର ଭିତରକୁ । ଝିଅକୁ ଗେଲ କରି ପକେଇଲା ବୁଢ଼େ । ସାବିତ୍ରୀ ରନ୍ଧାଘରେ

କ'ଣ କରୁଥିଲୁ । ଶଙ୍କର ଡାକ ପକାଇଲା—ଆରେ ସେଠେ ପୁଣି ଏତିକିବେଳେ ତମର କ'ଣ କାମ ଥାଏ ! ଭଲ ଲୋକ ଏ । ତମର ସମୟ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଥାନ ଅଥାନ ବିଚାର ନାହିଁ ! ବିଧୁ, ତୁ ଯାହା ଯାଙ୍କୁ ଶିଖେଇ ନ ଦେଲୁ । ମଲା ଏ ଶୁଣ ମ ! ଗୋଟାଏ ମାଛ ମିଳିଗଲା ବାଟରେ । ଅଢ଼େଇ ସେରରୁ ଟିକେ ବେଶୀ ଅଛି । ସାଇକେଲ୍‌ରୁ ଫିଟେଇ ଆଣିଲୁ ବିଧୁ । ମଜାରେ ରନ୍ଧାବଢ଼ା କର ଆଜି ।

ବିଧୁ ମାଛଟା ଫିଟାଇ ଆଣିଲା
ସେ ଦୁହେଁ କାମରେ ଲାଗିଗଲେ ରନ୍ଧାଘରେ ।
ମୈତ୍ରୀ ରହିଲା ଶଙ୍କର ଜିମା ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳେ । ଜଳଖିଆ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ପାନ ଗୁଆଖଣ୍ଡେ ଲେଖା ଧରି ଗପ କରିବାରେ ବସିଗଲେ ତିନିଜଣଯାକ । ଶଙ୍କର ହୋଇଥାଏ ବକ୍ତା । ସେ କେତେ ଆଡ଼ର ଗପ । ତିନିହେଁ ଏକ ଅତଏବ କରି ବସିଥାନ୍ତି । ଚୁଲ୍ଲୀ ଝିଙ୍କା କହିଲେ ବି ଚଳିବ । ଶଙ୍କର ହୋଇଥାଏ ଚୁଲ୍ଲୀର ତୃତୀୟ ଝିଙ୍କା ।

ବିଧୁ କହିଲା—ଗୋଟାଏ କଥା କହିବ । ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଚାର କରି ମତାମତ ଦବୁ ।

ଚୋଠି ପୁଣି ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ କଥା କାହୁଁ ଆସିଲା ବେ !

ନାଇଁ, ସବୁବେଳେ ଫାଜିଲାମି କର ନା, ଶୁଣ ।

କହନ୍ତୁ ମାହାପ୍ରଭୁ—ଶୁଣିବା ହେବେ ମଣିମା ।

ଯାଃ……।

ଆରେ କହ, ମୁଁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ବସି ଶୁଣିବ । ମତେ ମହା ପ୍ରଭୁ ଦେଇ ।

ଆଉବେଳେ କହିବ ।

ଆରେ ଭଲ ଲୋକରେ ବାବୁ, କହ ନା, ଧେତ୍ !

ଆଚ୍ଛା, ତୋ ସ୍ତ୍ରୀକି ଯଦି ଜଣେ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥାଏ ?

ସେ କଦାପି ରାଜି ହେବ ନାହିଁ ।

ଏଇଟା କ'ଣ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ୍ ?

ମୋର ଅନୁମାନ ମିଛ ନୁହେଁ । କାରଣ ମୁଁ ଜାଣେ ସେ କଦାପି ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ଯିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେଇଟା ତାର ଉତ୍ତର ହେଲା ନାହିଁ ? ସେ ସିନା ରାଜା ହେଲେ ମୁଁ କ'ଣ ଭାବିବି ? ତେବେ ସିନା ମନେ ଭାବିବା'ରୁ ଖାଦ୍ୟ ମିଳିବ ? ନନ୍ଦୀଭୃଙ୍ଗୀଙ୍କି ଡେଇଁଲେ ତ ମହାଦେବଙ୍କ ସାକ୍ଷାତ୍ ! ମୁଁ ତାହା ଜାଣେ ।

ନା ତାହା ନୁହେଁ, ସେ ରାଜା ହେଲେ ?

ମଲା, ସେ ରାଜା ହେବ ନାହିଁ ତ । ଫେର୍ ରାଜା ହେଲେ ? ରାଜା କାହିଁକି ଓ କପର୍ ହେବ !

ଯଦି ସେପର୍ କିଛି ଘଟି ଯାଇଥାଏ ?

କେବେ ଘଟିପାରେ ନା ।

ଓଃ, ତୁ ସବୁଦିନେ ଅଣ୍ଡୁଆ ।

ନା ତ, ମୁଁ ଜମାରୁ ଅଣ୍ଡୁଆ ନୁହେଁ । ଅଣ୍ଡୁଆ କ'ଣ ଏମିତି ସଳଖ କଥା କହି ପାରନ୍ତି ?

ମୁଁ କହୁଛି ପରା, ଯଦି ଏମିତି କିଛି ଘଟି ଯାଇଥାଏ ?

କେବେ ତାହା ଘଟିପାରେ ନା । ତାହାହେଲେ ତ ମୁଁ ନିଜ ଛିଡ଼ାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ତାହା ତୁ ନ କରିପାରୁ । ମାତ୍ର ଏମିତି ହୋଇଯାଇଛି ।

କଦାପି ହୋଇନାହିଁ । ସବୁ ମିଛ, ଫାନ୍ଦକରି କହୁଛୁ ।...

ସାବିତ୍ରୀ ଭୂମି ପଡ଼ି ବସିଥାଏ । ତଳକୁ ଚାହିଁ ଥାଏ ସେ । କାହାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁବାର ସାହସ ତାର ନ ଥିଲା ? ବ୍ୟସ୍ତ ମନ ତାର । ମୈତ୍ରୀ ତାକୁ ବାନ୍ଧିଲା ଦେଇ ସେତେବେଳେ । ସେ କାନ୍ଦିଲାରୁ ଉଠିଗଲା ସେ । ଆଉ ଦୁହେଁ ବସି ରହିଲେ । ମାତ୍ର ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ କଥା ନାହିଁ । ବାଧୁରି ଯେମିତି ଆଉ କହିବାକୁ କିଛି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଶଙ୍କରର ବି ଶୁଣିବାକୁ କିଛି ନ ଥିଲା ।

—ପନ୍ଦର—

ଦୁଇଦିନ ପରର କଥା।

ବାପାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାବେଳ ହୋଇଗଲା । ବାପାଙ୍କ ପାଖରୁ ଚିଠି ଆସିଲା ଯିବାକୁ । ଶଙ୍କର କି ସାବିତ୍ରୀ କେହି ବାଧା ଦେଲେ ନାହିଁ ଯିବାରେ ।

ଅନ୍ତଃସତ୍ତ୍ୱା ସାବିତ୍ରୀ । ଦେହ କେତେବେଳେ ଭଲ ରହୁ ନାହିଁ । କେତେ ମାସ ହୋଇଗଲାଣି । ଦେହରେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡ ବୁଲାଉଛି । କିଛି ଖାଇଲେ ହଜମ ହୁଏ ନା । ଶଙ୍କରକୁ ଛନିଆ ଧରିଲା । ପ୍ରାଣଠାରୁ ଭଲପାଉଛି ତାକୁ । ବିଶ୍ୱସ୍ତ ରହିଛି ତା ପାଖରେ । ତାର ଦେହ ଦୁଃଖ ତାକୁ ବିଚଳିତ କରୁଛି । କ'ଣ କଲେ ସେ ଆରାମ ହୋଇଯିବ, ତାହା କରିବାକୁ ସେ କୁଣ୍ଠିତ ନୁହେଁ । ହେଲେ ଦଇବ ଦଉଡ଼ି ମଣିଷ ଗାଈ । ତାକୁ ବଳ କାହାର !

ସାବିତ୍ରୀର ମନ ସଦାବେଳେ ଖରାପ । ଜୀବନ ତା' ପ୍ରତି ବିଷେଇ ଉଠିଛି । ମୃତ୍ୟୁହିଁ ତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମ୍ୟ । କିଛି ଭଲ ଲାଗେନା ତାକୁ । ଦେହ ରୁଗ୍‌ଣ—ମନରେ ଧରିଛି ଘୁଣ । ସମୟହିଁ ମଣିଷର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୈଦ୍ୟ । ସେ ସବୁ ନିରୋଗ କରିଦିଏ, ନିର୍ମୂଳ ବି କରେ । ମଣିଷ ଭୁଲିଯାଏ ସବୁ—ମନଜ ହୋଇଥିଲେ ପାସୋରି ଯାଏ । ଦେହଜ ହୋଇଥିଲେ ମାଟିରେ ମିଶି ମାଟି ହୋଇଯାଏ । କାଳର ଅନନ୍ତ ସ୍ରୋତରେ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଯାଏ । ସତ୍ତା ଲୋପ ପାଇଯାଏ । କିଛି ରହେନା । ଯାହା ଭୁଲରେ ଯଦି ରହିଯାଏ, ତାହା କାହାର ଅଂଶ ବିଶେଷ । ତାହା ଧରି ହୁଏନା— ପ୍ରତ୍ନତାତ୍ତ୍ୱିକଙ୍କୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଲାଗିବ ତାକୁ ଖୋଜି କାଢ଼ିବାକୁ । ନିର୍ଭୁଲ ବୋଲି ବି କହି ହେବ ନାହିଁ ।

ବିଦୁର ପରୀକ୍ଷା ଫଳ ବାହାରିଲା । ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ । ଶଙ୍କର ଦେଖି କହିଲା—ଗଧଟା କେବେହେଲେ ତନବାଡ଼ ତଳକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଏତେ କୋଉ ଚୁଲ୍ଲୀକି ପଡ଼େ କେଜାଣି !

ସାବିତ୍ରୀ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ଏବେ ବିଧୁର କଥା ପଡ଼ିଲେ ସେ ବାଆଁରେଇ ଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ସବୁବେଳେ ତାକୁ ଭୟଲାଗେ କ'ଣ କହିବାକୁ । ଚିତ୍ତ ଥରି ଦବିଯାଏ ତା କଥା ପଡ଼ିଲେ । ମନ ମରିଯାଏ । ଆଉ ବାଟ ଖୋଜେ ଯିବାକୁ, ମୁକ୍ତି ପାଇବାକୁ ।

ବୁଝିଲ, ବିଧୁ ଚିଠି ଦେଇଛି । ମାଷ୍ଟ୍ର ହୋଇ ଯାଉଛି ବାଙ୍କୀ ।

ଆଉ କ'ଣ କରନ୍ତେ ? ତମେ ତ ଚାକିରି ଖୋଜି ଖୋଜି ବାୟା ହୋଇ ଏଥିରେ ପଶିଲ ।

ପିଲାଟା ଆଶା ବାନ୍ଧିଥିଲା—କାହିଁ ? ବାଙ୍କୀ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଆସିଲାନି ଟିକେ ?

ସାବିତ୍ରୀ ଚୁପ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଦିନକୁ ଦିନ ସେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଡାକ୍ତର ରୋଜ ଦେଖେ ଆସି । ବ୍ୟବସ୍ଥା ପତ୍ର ଦିଏ । ଔଷଧ କିଣାଯାଏ; ମାତ୍ର ତାହା ଖାଇବାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ଖାଇବାରେ ଆଗ୍ରହ ନଥାଏ । ଶଙ୍କର ଜିଦ୍ କରେ—ଅଭିମାନ କରେ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବସେ । ଫେର୍ ମନ କ'ଣ ହୁଏ—ଖୋସାମତ କରି ଫୁସୁଲା ଫୁସୁଲି କରି ଖୁଆଏ । ଦିନେ କାନ୍ଦି ପକେଇ ତାକୁ କହିଲା—ଦେଖୁଛି ଆମ ପ୍ରତି ଟିକେ ବୋଲି ମମତା ତମର ନାହିଁ । ତମେ ନା ପ୍ରଣୟର ପ୍ରଥମ କେତେଦିନ ରାତିରେ ବରାବର କହୁଥିଲ—ମଲେ ଏକାଠି ମରିବା, ଚିରଜୀବନ ଅମର ଥାଉ । ଏଇଟା ତାର ସୂଚନା କି ? ତମେ ଆମକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ଖୁବ୍ ଚେଷ୍ଟାକରୁଛ ତ ? ଆମେ ଦି'ଟା । ଆଉ ଜଣେ ବି ଆମ ସାଥିକି ଆସିପାରେ । ଫେର୍ କରିବୁ କ'ଣ ? କେତେ ହଇରାଣ ହେବୁ । ତାହା କ'ଣ ତମେ ଭାବି ପାରୁନା ? ସ୍ୱାର୍ଥପର ତ ତମେ ଭାରି !

ସେ ଉଁ କି ଚୁଁ, ରାମ କି ବସ୍ତୁ କିଛି କହେ ନା । ସକଳ ମମତା ଯେମିତି ସେ ହରାଇ ବସିଛି ଜୀବନରୁ !

ବଧୂ କର୍ମସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ଚିଠି ଦେଲା । ମାମୁଲି ଚିଠି ଶଙ୍କର ପାଖକୁ । ଭଲ ଅଛି, ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ ଦେହ ବୋଧହୁଏ ଭଲ ରହୁନାହିଁ । ଚିକିତ୍ସା ନିଶ୍ଚୟ ହଉଥିବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ଉତ୍ତର ଯାଏ ଶଙ୍କରଠୁ । ସେ ଏବେ ନିଜ ଶରୀରର ଯତ୍ନ ଜମା ନେଉନି । ଜୀବନର ସରସତା ଯେମିତି କିଏ ଚିପୁଡ଼ି ନେଇ ତାକୁ ଅନ୍ତଃସାରଶୂନ୍ୟ କରିଦେଇଛି ।

ଦିନ ଆଖର ହେଲା । ସାବିତ୍ରୀର ଝିଅଟିଏ ହେଲା । ପ୍ରସବ ପରେ ସେ ସଜ୍ଞା ହରାଇଲା । ଡାକ୍ତର ବହୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ । ଲାଭ କିଛି ହେଲାନାହିଁ । ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ସିଭିଲ୍ ସର୍ଜନ ଆସିଲେ । ଦେଖିଲେ । ମୁହଁ ନେଫେଡ଼ି ଦେଲେ । ସେ ଯାହା ଚାହିଁଥିଲା, ପ୍ରଭୁ ତାକୁ ତାହାହିଁ ଦେଲେ । ଶଙ୍କର ଯାହା ଚାହିଁଲା, ତାହା ହେଲା ନାହିଁ । ବଧୂ [illegible] ଆସିଲା । ସେତେବେଳକୁ ସାବିତ୍ରୀ ଶବ ।

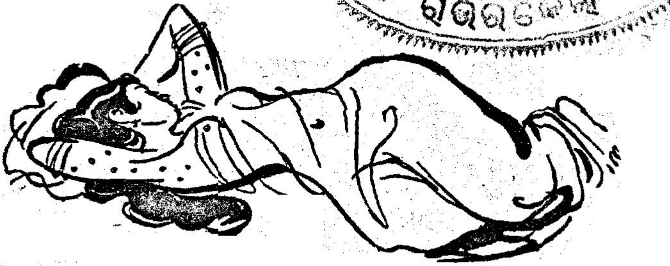

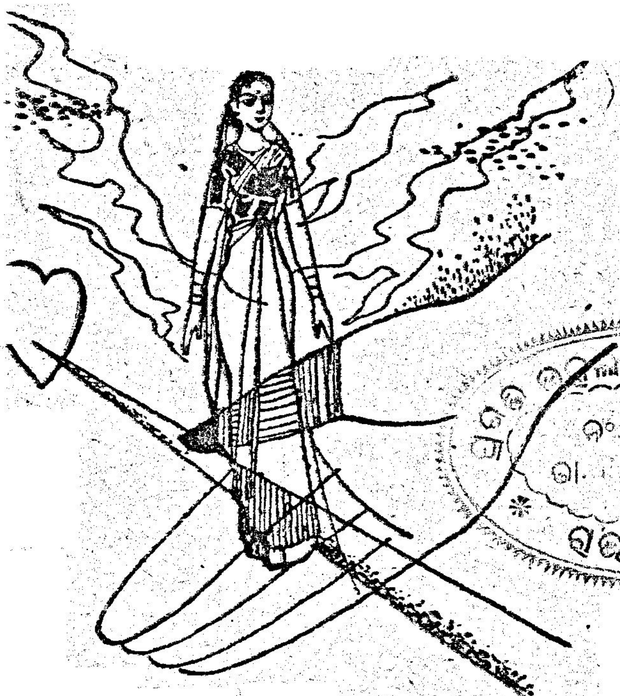

ଭୁବନେଶ୍ୱର

ଦାଗ

== ଏକ ==

ବିଧୁ ଅଛି । ସାବିତ୍ରୀ ଛାଡ଼ିଯାଇଥିବା ଦୁଇଟି ଶିଶୁ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ, ସେବା କରିବାକୁ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ୀ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଛି । ସେହି ଘର, ସେହି ଆସବାବ୍ ପତ୍ର—ସକଳ ଅଛି । ମାତ୍ର ଏକା ସାବିତ୍ରୀ ନାହିଁ । ଶଙ୍କରର ବିମର୍ଷତା ଯେ ଦେଖିବ ସେ ବ୍ୟଥିତ ହେବ । ଦୁନିଆରେ ବିଚ୍ଛେଦ ତ ବ୍ୟଥାଦାୟକ, ପତ୍ନୀ ବିଚ୍ଛେଦ ଯେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ, ତାହା ଶଙ୍କରକୁ ଦେଖିଲେ ଉତ୍ତମରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ସେଦିନକୁ ପନ୍ଦର ଦିନ ହୋଇଗଲାଣି । ବିଧୁ ଯାଇନି । ସେ ଥରେ ଯିବ ବୋଲି ଇଙ୍ଗିତ ଦେଇଥିଲା । ଶଙ୍କର ତାକୁ କହିଲା—କିଛିଦିନ ରହିଯା । ସେ ରହିଛି । ମନରେ ତାର ହର୍ଷ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁର ଦୁଃଖରେ ଯେତେ ଦୁଃଖୀ ହୋଇନି ସାବିତ୍ରୀଙ୍କୁ ହରାଇ ସେ ବିଶେଷ ଭାବରେ ମର୍ମାହତ ହୋଇଛି । ସେ ଯେ ହଠାତ୍ ଏମିତି ଚାଲିଯିବ, ତାହା ବିଧୁ କଦାପି ଜାଣୁ ନଥିଲା । ଜନ୍ମ ମରଣରେ କାହାର ହାତ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚିତ ମଧ୍ୟ । ହେଲେ ବି ମଣିଷ ବିଧାତାକୁ ଦୋଷ ଦେଇଥାଏ ।

ସେଦିନ ଦୁହେଁ ଦୁଇଟି ଖଟରେ ପାଖକୁ ପାଖ ଲଗାଲଗି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ଶଙ୍କର କହିଲା—କେତେ କଥା କହେ ସେ ବିଧୁ ! ଓଃ ପାଠ ପଢ଼ି ନଥିଲା

ବେଶୀ । ମାତ୍ର ଥରେ କ'ଣ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଲେ ସେ ମନେ ରଖି ଏମିତି ପ୍ରୟୋଗ କରିବ ଯେ ପାଠ ପଢୁଆ ଲୋକ ବି ତାର ସମକକ୍ଷ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଏଠା ସେ କରେ । ତାକୁ ଏହି କେତେ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ କଥା ଜଣା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ବାସ୍ତବିକ୍ ମୁଁ କମ୍ ବାଳକ ଦେଖିଛି ତା'ପରି । ହସକଥା କହି ହସେଇ ହସେଇ ପେଟ ବଥା କରାଇଦେବ । ବେଳେବେଳେ ଫେର୍, ଏମିତି କଥା କହିବ ଯେ ହୃଦୟରେ ଛୁରୀ ଫୋଡ଼ି ହୋଇଯିବ । ବନ୍ଧୁ ଭୁଲି ପଡ଼ିଲା ।

ଶଙ୍କରର ବୁକୁ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହେଉଥିଲା । ପେଟ ଭିତର ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିଲା । କାହିଁକି ଚାଲିଗଲା ସେ ? ଆସିଥିଲା କ'ଣ ଚାଲିଯିବାକୁ ? କେତେଟା ଦିନ ଭିତରେ କେତେ ମମତା ! ଉଃ......।

ସବୁ ଯାଏ ଶଙ୍କର, କିଛି ରହେ ନା । ସେ ଗଲା । ତୁ ଯିବୁ ! ମୁଁ ଯିବି । ଏ ଧରଣୀ ମାତ୍ର ସେମିତି ଥିବ । ମଣିଷର ଯିବା-ଆସିବା ଲାଗିଥିବ......।

ଏବେ କେତେଦିନ ହେବ—ଏ ପିଲାଟା ପେଟରେ 'ରହିଲା ଦିନୁଁ' ଖାଲି ତ ମୃତ୍ୟୁର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା । ସବୁବେଳେ କହିଲା—ମରିଗଲେ ଭାରି ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ମୁଁ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । କାହିଁକି, କାହିଁକି ବନ୍ଧୁ ତୁ ଜାଣୁ ? ତାର ତ ଏଠି କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉ ନଥିଲା । ଏଠି ତାକୁ କେହି କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ । କିଏ ବା ଅଛି କହିବାକୁ । ଗାଁରେ ଥିଲେ ବା ତାର ପ୍ରଶ୍ନ ଥିଲା । କାହିଁକି ! କାହିଁକି ବନ୍ଧୁ ? ତୁ ତ ଅନେକ ଦିନ ଥିଲୁ । ଜାଣୁ ବନ୍ଧୁ ତାର କାରଣ ?

ବନ୍ଧୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା । ସ୍ୱର ଶୁଖିଗଲା । ହଠାତ୍ କିଛି କହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପରେ କହିଲା—ତତେ ମୋର ଗୋଟାଏ କଥା କହିବାର ଅଛି, ଶଙ୍କର ।

ସେ କେଡ଼େ ସ୍ନେହଶୀଳ ବନ୍ଧୁ ! ବୁକୁ ଖାଲି କରି ଦେଇଗଲା......ବନ୍ଧୁ, କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଗଲା ?

ବଧୂ ମୂକ ପାଲଟିଗଲା । କ'ଣ ଉତ୍ତର ଦେବ ସେ ? ଘଡ଼ିଏ ଗଲା ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ହଁ କ'ଣ କହିବୁ ବୋଲି କହୁଥିଲୁ, ସାବିତ୍ରୀ ବିଷୟରେ—ତାର ପ୍ରଶଂସା, କହ ବଧୂ । ମୁଁ ଶୁଣିବି, ସହସ୍ର କର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଶୁଣିବି ।···କହ ବଧୂ, ବାଧା କ'ଣ କହିବାରେ ?

କହିବାରେ ବାଧା ନାହିଁ ଶଙ୍କର, ତୋର ଶୁଣିବାରେ ବାଧା······ ସହି ପାରିବୁ ?

ଶଙ୍କର କିଛି ବୁଝିଲା ନାହିଁ । ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ଚାହିଁଲା ବଧୂ ଆଡ଼େ । ବଧୂ ତଳକୁ ମୁହଁ କରିଥିଲା ।

ଶଙ୍କରର ମସ୍ତିଷ୍କ ଫାଙ୍କ୍—ଚିନ୍ତାଶକ୍ତିରହିତ ମନ ।

ବଧୂ କହିଲା—ସେଦିନ କହିଥିଲି । ମନେଥିବ···ତୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଅପରର ଭୋଗ୍ୟା ହୋଇଛି । ତୁ କିଛି ବୁଝିଲୁ ନାହିଁ । ତୋ ସ୍ତ୍ରୀ ବଞ୍ଚିଥିଲା । ମନେ ପଡ଼ୁଛି ?

ଶଙ୍କରର ଜୀବନୀଶକ୍ତି ତାଠି ନ ଥିଲା । ସେ ଚାହିଁଛି ଅପଲକ ନେତ୍ରରେ—କାହାକୁ ?

ନିଜର ଅବସ୍ଥିତି ଜାଣି ପାରୁନି । ପନ୍ଦର ମିନିଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ଚେତା ନାହିଁ । ବଧୂ ତାକୁ ଚାହିଁଲା—କ'ଣ କରିବ ସେ ?

ଉପାୟାନ୍ତର ହୋଇ ଉଠି ପଡ଼ି ପାଣି ଆଣି ତା ମୁହଁକୁ ଛାଟିଦେଲା । ଶଙ୍କର କହିଲା—ଉଃ·····।

ବଧୂ ଖଟ ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଚାହିଁଲା ଛାତକୁ—ଚନ୍ଦ୍ର ପରି ।

ପରେ ଶଙ୍କର ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା । କହିଲା, ଶଙ୍କର·····

ସତେ ବୌ ?

ରହିଗଲା ବଧୂ । ପରେ କହିଲା, ମୁଁ ମିଥ୍ୟା କହିବି ନାହିଁ । ସେଦିନ ତା ସାମନାରେ ତ ସେଥିପାଇଁ କହିଥିଲି ।

ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନି ବଧୂ । ମାତ୍ର ତୁ କହୁଛୁ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି ! କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । ଆମର ବୁଦ୍ଧି ଥିଲା ତ ? ବୁଦ୍ଧିଭଙ୍ଗର କାରଣ ମୁଁ ଦେଖି ପାରୁ ନଥିଲି ତ !

ବନ୍ଧୁ ନୀରବ ରହିଲା ।

ସତେ ବନ୍ଧୁ, ସତ କହୁଛ ?

ବନ୍ଧୁ ଚୁପ ପଡ଼ିଥିଲା ।

କହ ବନ୍ଧୁ—ସତ ?

ସତ ।

କେତେକ ମିନିଟ୍ ଆଗରୁ ଶଙ୍କର ଯେମିତି ଶୋକାଭିଭୂତ ହୋଇଥିଲା, ଏହିକ୍ଷଣି ତାହା ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା—ଘୃଣା, ଦ୍ୱେଷ ଓ ହିଂସାରେ । ମୁହଁ ରଙ୍ଗା । ଘୃଣାରେ ସର୍ବାଙ୍ଗ ତାର ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କ'ଣ କହିବ ସେ ବନ୍ଧୁକୁ ? ବନ୍ଧୁ ତ ତାକୁ କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇନି ? ସେ ତ ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ନଥିଲା ? ଯାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିଲା, ଯେ ତାକୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲା, ସେହି ଯେ ତାର ସର୍ବନାଶ କରି ବସିଛି ! କ'ଣ ଭାବିବ ? ସେ ଯେ ନାହିଁ ? ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଭଙ୍ଗ କରି ଚାଲିଗଲା ? ପାରୁଚି ନ ଥାନ୍ତା ତାକୁ ? କ'ଣ କରନ୍ତା ତାକୁ ? ତାକୁ ଟାଣି ଆଣି ତଳେ ପକାଇ ଛାତି ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ନପାନ୍ତା କି ? ଓଃ·····ସେ ଯେ ପାଗଳ ! ଦେହ ମୁଣ୍ଡ ସବୁ ତାତିଲା—ସେ ଥିଲେ ଏହି ତାପରେ ସେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇଥାନ୍ତା । ବନ୍ଧୁ ତାହା ଦେଖି ବିମୁଖ ହୋଇଥାନ୍ତା । ବିକଳ ହୋଇଥାନ୍ତା ? ସତ ? ସେ ହୋଇଥାନ୍ତା କ'ଣ ? ମହୋଲ୍ଲାସ—ପ୍ରତିହିଂସାର ଉଲ୍ଲାସ···ତାର ପଟାନ୍ତର ନଥାନ୍ତା···କ'ଣ କରିଥାନ୍ତା ତାକୁ ? ଛିଃ ଛିଃ···ଉଃ···ଛାତି ତାର ଫାଟିଯାଏ···ସେ ଯେ ନାହିଁ···ଉଃ·····

ଘଡ଼ିଏ ଗଲା । କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁ ବସିଛି । କିଛି ନାହିଁ ବାକି ତାର କହିବାକୁ ।

ରାତି ହେଲା । ସେମିତି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଦୁହେଁ । ଶଙ୍କର ଭାବିଲା—ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଭଙ୍ଗକରି ଚାଲିଗଲା ? ଭଲ ପାଉଛି ତାକୁ, ବିଶ୍ୱସ୍ତ ହୋଇଛି । ମନର କାମନା ରଖି । ତାହା କି ଭଲ ପାଇବା ? ଯାହା ନିଷ୍କାମ ନୁହେଁ ତାହା କି ଭଲ ପାଇବା ? ତାର କି ଆଦର୍ଶ ଅଛି । କି ବାସ୍ତବତା ଅଛି ? ଲଳିତା ରଖି କ'ଣ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲା ? ଭଲ ପାଉଥିଲା କାହାକୁ ? ସୁନ୍ଦରୀ

ସାବିତ୍ରୀଙ୍କ—ତାର ଦେହ ମନ ସମସ୍ତ ଏକାନ୍ତ କରି, ନା ଖାଲି ତାର ଚର୍ମକୁ ? ଚର୍ମର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଛି । ମନର ଘଟିଛି କି ? ସେ ତ ମନରେ ଜାଗେ । ମନରେ ଉଭେଇ ଯାଏ । ସେଇଠା ହିଁ ତାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟର ସରଣୀ । ସେ ସରଣୀକୁ ସେ ପିଚ୍ଛିଳ କରିବ କାହିଁକି ? ମନରେ ତାର ସହସ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ । ଉତ୍ତର ପାଇ ପାରେନା । ପାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ନାହିଁ । ଖାଲି ପ୍ରଶ୍ନ ।

ବଧୂ ପଡ଼ିଛି ଖଟରେ—ନିର୍ବେଦ ହୋଇ । ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ସେ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇଛି । ନା ତ ! ବନ୍ଧୁକୁ ତ ସେ କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ନଥିଲା ? ଅପରନ୍ତୁ ପଥରେ ବନ୍ଧୁହିଁ ତାକୁ ପଙ୍କିଳ ପଥକୁ ଟାଣି ଆଣିଛି । ପ୍ରାକୃତିକ, ସ୍ୱାଭାବିକ କ୍ରିୟାରେ ଯାହା ଘଟିବା କଥା, ସେ ତାକୁ ରୋକି ନାହିଁ । ରୋକିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ସେ ଅନୁଭବ କରି ପାରି ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ବନ୍ଧୁ ପର ଦାୟୀ କରେ ସେ ନାରୀକୁ । କ'ଣ କହିବ ସେ ଶଙ୍କରକୁ ? ତାକୁ କିଛି ପଇଠିଲା ନାହିଁ ।

ମୈତ୍ରୀ କାନ୍ଦିଲା । ପରିଚିତ ସେ ତାର । ତା ବାପା ଯେମିତି ତାକୁ ସ୍ନେହ କରେ ବଧୂ ବି ସେମିତି ତାକୁ ସ୍ନେହ କରେ । ମୈତ୍ରୀକୁ ବୁଝାଇବାର କଥା ଶଙ୍କରର । ପିଲାଟା ଖୁବ୍ କାନ୍ଦିଲା । ଶଙ୍କର ଚଳିଲା ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ବଧୂ ଉଠିଲା, ତାକୁ ବୁଝେଇଲା । ସେ ଲୁଚିଗଲା । ଖାଇବା ଆଣିଦେଲା ବଧୂ ତାକୁ । ସେ ଖାଇ ଆରାମ କଲା—ଖେଳିଲା । କଥା କହିଲା । ବାପା ପାଖରେ ଗେଲ ହେଲା । ଶଙ୍କର ତାର ଜବାବ୍ ଦେଲା ନାହିଁ—ତାର ଅନ୍ନଦାତା ଭାବି ତାକୁ ହତାଶ କଲା । ସେ ଫେରିଆସିଲା ବଧୂ ପାଖକୁ । ଭାରି ଭଲ ପିଲାଟା । ଭାରି ମନ ବୁଝେ । ବୁଢ଼ୀ ପାଖକୁ ସେ ଜମା ଯାଏ ନା । ପରିଚିତ ଯୁବକଙ୍କ ମେଳରେ ରହିବାକୁ ସୁଖ ପାଏ । ବଧୂ ସାଙ୍ଗରେ ଲାଗିଲା । ବଧୂ କହିଲା ଗପ । ସେ ତା ପେଟ ଉପରେ ପଡ଼ି ଗପ ଶୁଣିଲା ।

ରନ୍ଧା ଘରରୁ ପିଅନ୍ ଡାକିଲା—ଆସନ୍ତୁ ବାବୁ, ଭାତ ବଢ଼ା ହେଲାଣି ।

ଗୋଟାଏ ଥାଳରେ ଭାତ । ଶଙ୍କର ଉଁ-ଚ୍-ଚୁଁ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ।

ବଧୂ ଡାକିଲା—ଉଠ ଶଙ୍କର, ଭାତ ସବୁ ବଡ଼ା ହେଲଣି ?

ଶଙ୍କରର ଆଖି ଲାଲ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଉଠି ବସିଲା । କହିଲା ବଧୂକୁ—ତୁ ଖା ଯା, ମୋର ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନାହିଁ ।

ବଧୂ ପିଅନ୍‌କୁ କହିଲା—ନେଇଯା ଭାତ ସଖାଙ୍କ ଦେବ । ତମେ ଖାଇନବ ।

ଶଙ୍କର ବାଧା ଦେଲା ନାହିଁ ।

ପିଅନ୍ ମନେ ମନେ କହିଲା—ମୋ ପାଇଁ କ'ଣ ରନ୍ଧା ହେଲା ? ଆଗରୁ ମନା କରିଥିଲେ ହୋଇଥାନ୍ତା !

ମୈତ୍ରୀ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି । ବଧୂ ପାନ ଭାଙ୍ଗିଲା ପାନଡାଲା ବାରଣ୍ଡାକୁ ଆଣି । ହାତ ତାର ଥରୁଥିଲା । ସର୍ବାଙ୍ଗରେ କମ୍ପନ । ମନେ ହେଲା ତାର—ପାନ ନଭାଙ୍ଗି ଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର ଅଭ୍ୟାସ । ଗୃହ ଲାଗିଲେ ତାହା ଦରକାର ପଡ଼େ । ପାନ ଭାଙ୍ଗିସାରି ଛଅ ଖଣ୍ଡ ଶଙ୍କରକୁ ଦେଲା—ତା ଡବାରେ ରଖିଦେଲା । ତୁଣ୍ଡରେ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ବଡ଼ା ଶବ୍ଦରେ ସେ ଚମକି ପଡ଼ି ଚାହିଁଲା—ବଧୂ......।

ବଧୂ, ଏମିତି ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବ ବୋଲି ମୁଁ ଜମା ଭାବି ପାରି ନଥିଲି ।

ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବା କ'ଣ କେବେ କେହି ଭାବି ପାରିଥାଏ ? ତାହାହେଲେ ତାହା ଦୁର୍ଘଟଣା ହୁଅନ୍ତା କାହିଁକି ?

ନ ଶୁଣିଥିଲେ ଜୀବନର ଗତି ବଦଳି ଯାଇଥାନ୍ତା । ଶୁଣିକରି ଦୋଷର ପନ୍ଥା ନେବାକୁ ହବ । ବଞ୍ଚିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନା ବଧୂ ! ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ଦେଇଗଲା କାହିଁକି ସେ ବଧୂ ?

ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା, ତାହା ଅନ୍ୟଥା ହୋଇ ପାରେନା ।

ଆଚ୍ଛା ! କହି ଶଙ୍କର ମୁହଁ ମାଡ଼ି ଶୋଇଲା ।

ଆଖିରେ ନିଦ ନାହିଁ । ଦେହ ଓ ମୁଣ୍ଡ ସବୁ ତତଲା । ମେଲେରିଆ ଯେମିତି ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଧରୁଛି—ସତେ କି ସେଠା ଫାଟିଯିବ—ଖଇ ବାହାରି ପଡ଼ିବ—ସେ ମରିଯିବ !

ବଧୂ ଶୋଇଛି । ମନ ବିଗିଡ଼ି ଯାଉଛି । ଚାଲିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା । ମାତ୍ର ଯାଇପାରୁ ନା । ବେଳେବେଳେ କହେ—ଏବେ ଯିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର ସେ ଚିନ୍ତାଟାକୁ ଚାପିଦିଏ । ଡରୁ ତାର ମନ । ଆଗେଇ ଦିଏନା ତାକୁ ।

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳୁ ଉଠିଲେ ଦୁହେଁ । ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷହେଲା । ବଧୂ କହିଲା—ମୁଁ ଆଜି ଯାଉଛି ।

ଶଙ୍କର କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଲାନାହିଁ

ମିନିଟିଏ ପରେ କହିଲା—ଫେର୍ କେବେ ଆସିବୁ ?

ଯେବେ ଲେଖିବୁ !

ନ ଲେଖିଲେ ?

ମନ ହେଲେ······।

ଆଚ୍ଛା ।

ବଧୂ ବିଦାୟ ନେଲା ।

ଗଲାବେଳେ ପିଲାଙ୍କୁ ଗେଲ କରିଦେଇ ଗଲା । ଆଖି ତାର ଛଳ ଛଳେଇ ଗଲା । କାହିଁକି ସେ ଜାଣେନା । ମାତ୍ର ମୈତ୍ରୀ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଯିବା ବୋଲି ଅଝଟ ହେଲା । ଶଙ୍କର ତାକୁ ବୁଝାଇ ନେଲା । ସେ ଭୁଲି ପଡ଼ିଲା ।

=ଦୁଇ=

ସରକାରୀ କାମରେ ତାର ମନ ଲାଗେନା । କାହିଁରେ ନ ଥାଏ ସୁଖ । ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖିବାରେ ନ ଥାଏ କୌତୁକ । ବରଂ ଭାବେ—ଏମାନେ ନ ଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା । ହେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିଦେବାକୁ ହାତ ଯାଏନା । ମନ ମଧ୍ୟରେ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲେ । ତା ପ୍ରତି ଘୃଣା ଜାତ ହେଲାରୁ ତାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କ'ଣ ଏମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼ିବ ? ଦବିଯାଏ ଚିନ୍ତା । ପିଲାଙ୍କୁ ହେପାଜତ କରିବାରେ ମନଦିଏ । ସେ କେତେକ୍ଷଣ ? ତିନି ମାସ ଉତ୍ତାରୁ

କରୁଣାକୁ ଜର ହେଲା । ତିନିଦିନ ଜରରେ ସେ ସଂସାର ତ୍ୟାଗ କଲା । ଡାକ୍ତର ଡାକି ଦେଖାଇନାହିଁ । ତିନିଦିନ ଜରରେ ମରିଯିବ ବୋଲି କିଏ ଜାଣିଥିଲା ? ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ତାର ଏ କୈଫିୟତ୍ । ନିଜ ପାଖରେ କି କୈଫିୟତ ଦବ ସେ ? ଅଯତ୍ନ, ଅବହେଳାରୁ ସେ ମରିନି କି ? ସେ କ'ଣ ତାହାହିଁ ଚାହୁଁ ନଥିଲା ? ତାହାହିଁ ତାର ଅବହେଳାର କାରଣ । ବନ୍ଧୁକୁ ଲେଖିଲା ଚିଠି ।

ପ୍ରିୟତମ,

ଏବେ ଚିଠି ଲେଖିବାକୁ ମନ ବେଶୀ ହୁଏନା । ବୋଧହୁଏ ସଂସାର ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏଭଳି ଘଟୁଥିବ । ଆମ ଜୀବନରେ ଘଟିଲା ବୋଲି ଆମେ ତାକୁ ଅନ୍ୟକାରଣ ଦ୍ୱାରା ଜଡ଼ାଇ ଦେଉଥାଇଁ । ତାହା ସତ ! ଯାହାହେଉ, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ରକମ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇଛି । କରୁଣା ଦୁଇଦିନ ଜରରେ ସଂସାରରୁ ଚିରଦିନପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଲା । ଏହା ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଅପାର ଦୟା ବୋଲି ମାନିବାକୁ ହେବ । ତୋର ମନେଥିବ—ସେ ଥିଲାବେଳେ କହୁଥିଲା—ଝିଅ ହେବ । ତାର ନାମ କରୁଣା ଦିଆଯିବ । ତା ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇ ଝିଅର ନାମ କରୁଣା ରଖା ଯାଇନି ଯେତେହେତୁ ସେ ସମ୍ମାନର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ହେଲେ କ'ଣ ବୋଲି ତ ଡାକିବା କଥା । ତାହାହିଁ ଆମେ ଡାକୁଥିଲୁ । ସେ କଣ ତାର ଜବାବ୍ ଦେଇଥିଲା ?

ଅନେକ ଦିନ ତ ହୋଇଗଲାଣି । ଆସିବାର ସୂଚନା ଚିଠିରେ ନ ଥାଏ । ସତେ କଣ ଏତେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ? ମୈତ୍ରୀ ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ! କିଏ ଜାଣେ ତାର କେବେ କ'ଣ ହେବ ?

—ଶଙ୍କର ।

ଚିଠିପାଇ ବନ୍ଧୁ ବିଚଳିତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । କରୁଣା ଚାଲିଯିବାକୁ ଏ ଏ କ'ଣ ଚାହିଁ ବସିଥିଲା ? ସତେ ! ସଂସାରର ମାୟା ମମତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଜଡ଼ାଇ ନାହିଁ ? ଜଣକ ଯୋଗୁଁ ସବୁ ମମତାକୁ ବିଷବତ୍ ବୋଧହେଲା ? ନିଜ ଶିଶୁ ପ୍ରତି ତାର ଏ କି ଅକ୍ଷମଣୀୟ ଅବହେଳା ? ତଥାପି ତାର ଥର

ବୁଝିଲା । ଚିଠିରେ ଅନେକ କଥା ଲେଖିବ ବୋଲି ସେ ଭାବିଲା । ଫେର୍‌
କ'ଣ ଭାବି ପଛେଇଗଲା । ମାମୁଲି ପତ୍ର ଲେଖିଲା—

ଶଙ୍କର,

ତୋ ଚିଠି ପାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହେଲି । କରୁଣାକୁ ଚାକରୀଚ୍ୟୁତ କରାଇଥିବା ତୋ ଚିଠିରେ ଲେଖା ନାହିଁ । ମଣିଷ ଶିଶୁପ୍ରତି ଏ କି ଅପରାଧ ? ମନେହୁଏ ତୁ ଯେମିତି ଶିଶୁ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଛୁ । ଏଥି ତୋ ପରି ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ବସ୍ତୁରବନ୍ତ ଲୋକକୁ କ'ଣ ବା କହିବ ? ଅରଣ୍ୟ ରୋଦନ ମାତ୍ର । ତଥେ ବଢାଇଦେବା, ଚେତାଇଦେବା, ଶିଖାଇଦେବା ବନ୍ଧୁଭାବରେ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମାତ୍ର ତୋର ଉପଦେଶ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ବୟସ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ । ତଥେ ଯାହା ଭଲ ବୋଧହେଉଛି ତାହା କର । ମୋର କହିବାର କ'ଣ ଅଛି ? —ବନ୍ଧୁ ।

ଚିଠି ପାଇ ଶଙ୍କର ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ନିକ୍ଷେପ କଲା । ମୈତ୍ରୀକି ଦେଖି ଏବେ ସେ ଖୁସୀ ହୁଏ ନା । ଆଗେ ଯେ ତାକୁ ଦେଖି ସବୁସବୁ ଜଞ୍ଜାଳ ଦୁଃଖ ଭୁଲି ଯାଉଥିଲା ! ପାଖରୁ ଅନ୍ତର କରିପାରେ ନା—କେତେ ଆପଣାର ସେ । କରୁଣା ଗଲାଦିନୁ ସେ ଖାଲି ବିରକ୍ତ ହୁଏ । ଦୈନନ୍ଦିନ ଅଭାବ ଅସୁବିଧା କଥା ବୁଝିହୁଏ । ସେଥିରେ-ନ ଥାଏ ଆନ୍ତରିକତା । ନ ଥାଏ ସ୍ନେହ ମମତାର ଇଙ୍ଗିତ । ମାତ୍ର ଗୃହଥାଏ ସବୁ ।

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କରୁଣାର ମୃତ୍ୟୁ ପରଠାରୁ ମୈତ୍ରୀ ଭାରି ଏକୁଟିଆ ଅନୁଭବ କରେ । ଚିଡ଼ ଚିଡ଼ ହୁଏ । ଟିକିକ କଥାରେ କାନ୍ଦେ । ଶଙ୍କରର ତାହା ସହ୍ୟ ହୁଏନା । ସେ ତାକୁ ନିସ୍ତୁକ ଛେଚେ । ସେ ଡରିଯାଏ । ଗୁହାରି କରିପିବ କାହା ପାଖକୁ ? ପିଅନ୍‌ଟିର ତାହା ସହ୍ୟ ହୁଏ ନା । ସେ ଗେଲ କରି କଅଁଳ କଥା କହି ତାକୁ ନେଇଯାଏ । ଭୟରେ ତାଙ୍କ ବାହାରେ ମୈତ୍ରୀ ।

ଦିନେ ଦିନେ ଶଙ୍କର ଗସ୍ତରୁ ଫେରିଲାବେଳେ ତା ପାଇଁ କ'ଣ କ'ଣ ଖାଇବା ଜିନିଷ ଆଣିଥାଏ । ମୈତ୍ରୀ ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଡରେ । ଶଙ୍କର ଡାକିଲେ ଆସେ—ଜିନିଷମାନ ଦେଖେ । ନେବାର ଆଗ୍ରହ ସେତେ

ନଥାଏ । ମାତ୍ର ଖାଏ । ବେଶୀ ଖୁସୀ ହୁଏନା । ଶଙ୍କର ତାକୁ ଦେଖି ହସେ । ସେ ତାର ଉତ୍ତର ଦିଏ । ମନ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ । ଫେର୍, କ'ଣ ଭାବେ କେଜାଣି ତାଠାରୁ ଅପସରିଯାଏ । ଖାଇବା ଜିନିଷ ନେଇ ଟିକେ ଖାଏ । ଫିଙ୍ଗେ, ରଖିଦବାକୁ କହେ । ତାହା ଶଙ୍କରର ଦୃଷ୍ଟି ଏଡ଼ାଏ ନା । ସେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ କହେ—ଯାଃ ପାଜୀ, ତୋ ପାଇଁ ଆଉ କିଛି ଆଣିବିନି । ଏ ଅଭିମାନର ଅର୍ଥ ଝିଗୃହୀ କିଛି ବୁଝେନା । ପୁଣି ଗୁଲେ । ଫେର୍, ସାମାନ୍ୟ ତ୍ରୁଟିରେ ସେ କାନ୍ଦେ । ବସେ ପ୍ରହାର । ଯେତେବେଳେ ପିଅନର ତାହା ଅସହ୍ୟ ହୁଏ । ସେ କହେ—ବାବୁ, ଆପଣଙ୍କ ପିଲା, ଆପଣ ମାରନ୍ତୁ । ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ମା ଛେଉଣ୍ଡ ପିଲା । କିଛି ବୁଝେନା । ଟିକକ କଥାରେ ତାର ଅଭିମାନ ହେଉଛି । ତାହା ସ୍ୱାଭାବିକ । ଆପଣ ଏତେ ଅଧୀର ହୋଇ ତାକୁ ପିଟିଲେ ସେ ବେଶୀ ଜିଦ୍ଡ଼ା ଧରିବ । ସେ ଯେ ଆପଣଙ୍କୁ କେତେ ଭୟ କରୁଛି । ତାହା ଆପଣ ଜାଣି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଆପଣ ଗସ୍ତରେ ଥିଲାବେଳେ ସେ ତ ମୋଟେ କାନ୍ଦେ ନାହିଁ । କାହିଁକି ? ପାଠୁଆ ଲୋକ । ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲୋକ ଏମିତି କ'ଣ ହେଉଛନ୍ତି ? ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଗଲେ ଲୋକେ ପିଲାଙ୍କ ପ୍ରତି ବେଶୀ ଯତ୍ନବାନ୍ ହୁଅନ୍ତି । ଆପଣଙ୍କର ଦେଖୁଛି ଓଲଟା । ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି, ସେ ଦିନକୁ ଦିନ କିମିତି ଝିଡ଼ି ଯାଉଛି ? କି ସୁନ୍ଦର ପିଲାଟା ! ଖାଲି ଦି'ଖଣ୍ଡ କଣ୍ଟା—ଆପଣ ଯାହା ଭାବନ୍ତୁ ପଛକେ । ମୁଁ ବରଦାସ୍ତ ନ କରି କହି ଦେଉଛି । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣୁଛି—ଆପଣଙ୍କ ପିଲା । ଆପଣଙ୍କର ତା କଥା ବୁଝିବା କଥା । ମାତ୍ର ମଣିଷ ହିସାବରେ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ତାର ମଙ୍ଗଳ ଆପଣ ଯେମିତି ଚାହାନ୍ତି ମୁଁ ବି ସେମିତି ଚାହେଁ ।

ଶଙ୍କର ଅପରାଧୀ ପରି ଭୂଇଁ ପଡ଼ିଲା ।

ତା ଆରଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେ ଅଝଟ ହୋଇ ଭାରି କାନ୍ଦିଲା । ଶଙ୍କର ବିରକ୍ତ ହେଲା ନାହିଁ । ତାକୁ କୋଳ କଲା । କାଖେଇ ବୁଲେଇଲା । ତାପରେ ଖଟ ଉପରକୁ ଆଣି ପେଟ ଉପରେ ପକାଇ ଶୁଆଇଲା—ଗୀତ ବୋଲିଲା—

ମୈତ୍ରୀ ଆମର ରାଣୀ ହେବ ରାଜା ତାର ନାହିଁ
ରାଜା ଗୋଟେ କିଣି ଆଣିଲେ ମନକୁ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଶୋଇପଡ଼ ମା ! ···ଏଁ···ଏଁ·····
ଆଚ୍ଛା ବଲୁଆ ଗୀତ ଶୁଣ·····
ବଲୁଆ ଡାକେ ହୋକେ ହୁ ବଲେଇ ଡାକେ ମ୍ୟାଉଁ,
କୁକୁର ଭୁକେ ଭୌ ଭୌ ପିଠା ଖଣ୍ଡିଏଁ ଦଉଁ ।

ଆମ ବଲଆ କୁକୁରକୁ ତୁ ଆଜି ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲୁ ମା ?

ନାଇଁ ବାପା, ଦେଲି ଯେ ସେ ଖାଇଲା ନାହିଁ । ତା ଦେହ ଖରାପ ତାକୁ ଜର ।

କାଲିକି ଦବୁ । ତାର ଜର କାଲିକି ଛାଡ଼ିଯାଇ ଥିବ ଯେ ।

ଗୀତ ବୋଲ ବାପା !

ନଈ ଅଧରେ ନାହା ଚୁଲେ ନଥାଏ ତାର ପାଲ
ଅକାତ ପାଣିରେ ଭବୁଟୁବୁ ମଣିଷ କଲବଲ
ନାହିଁ ତ କାର ସାହାଭରସା
ଅକାରଣରେ ଉଡ଼ଇ ହଂସା
ଦଇବ ଏକା ସାହା
ମୈତ୍ରୀ ମୋର ମଣିଷ ହବ ଭରସା ଅଛି ଏହା ।

ଆଉ ଶୁଣିବୁ—

ନଈବାଲିରେ ହଂସହଂସୁଲି ଥକି ପଡ଼ନ୍ତି ଚୁଲି
ପାଣିରେ ପକ୍ଷି ରଙ୍ଗ ଛାଡ଼ନ୍ତି
ଝାଡ଼ନ୍ତି ପର ନାଲି
ମୈତ୍ରୀ ଦେଖିବ ମହୁଆ ଫୁଲ
ସଞ୍ଜରେ ମତେ କରିବ ଗେଲ
ଯିବ ମୋ ଦୁଃଖ ଚୁଲି
ଆରେ ଛୁଆ ବଲି,
ବଲଆ ବଲଆ ଡାକିଲେ ସେ ଯେ କରଇ କେତେ ଗେଲ ।

ଯାଲେ, ତୁ ଶୋଉନୁ ! ମୁଁ ଆଉ ତୋ ବାପା ହେବିନ ।

ସେ ଶୋଇପାରୁନା । ଖାଲି କୁନ୍ଥଉଛି ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ମା, ତୋ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁକି ? ତତୁଛି ତ ତୋ ଦେହ ? ପିଅନକୁ କହିଲା—ହଇଓ ମାକୁ କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ଦେଇଥିଲ ?

ପିଅନ କହିଲା—ସେ ତାହାଁକ ଆଜି ଦୁଧ ପିଇଲେ ନାହିଁ । ପାଉଁରୋଟି ବି ଆଣିଥିଲି । ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ମନା କଲେ ।

ମା, ଦୁଧ ପାଉଁରୋଟି ଖାଇଦେ ଟିକେ । କାଲିକି ଯାଇଁ ଡବାଏ ବିସ୍କୁଟ୍ ଆଣିବି । ବଜାରକୁ ମୋ ସୁନାକୁ ବୁଲେଇ ନେଇଯିବି ।

ମୈତ୍ରୀ କଥା ଶୁଣିନ । ସେ ନଦେଇ ଯାଇଥିଲା ସେତେବେଳକୁ । ଶଙ୍କର ତାକୁ ତା ବିଛଣାରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା । ରାତିଯାକ ସେ ଅସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କରୁଥିଲା । ଟିକେ ଶୋଇଥିଲା । ଫେର୍ ଟିକେ କୁନ୍ଥାଉ ଥିଲା । ଶଙ୍କର ଉଠି ନାହିଁ ରାତିଯାକ । ସତେ କ'ଣ ସେ ତା କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ତ୍ରୁଟି କରିବ ତାହା କର !

ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳ । ରୋଜ ମୈତ୍ରୀ ବଡ଼ ସକାଳୁ ବାପାକୁ ଡାକେ । ତାକୁ ଝିଙ୍କାମାରେ । ଶଙ୍କର ଭାରି ବଡ଼କଷ୍ଟ ହୁଏ ଉଠିବାକୁ । କାରଣ ସେ ରାତିରେ ଜମା ଶୋଇପାରେ ନା । ବହି ପଢ଼ୁଥାଏ । ଶେଷ ରାତିକୁ ତାକୁ ନିଦ ଲାଗିଯାଏ । ମନ ବାଧ ହୋଇ ଉଠେ । ଆଜି ମୈତ୍ରୀ ଉଠି ନାହିଁ । ବେଳ କେତେ ହେଲାଣି । ଶଙ୍କର ଉଠିଲା । କିଣ ଭାବି କେଜାଣି ତା ଦେହରେ ହାତ ମାରିଲା । ତାତି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଛି । ଶୀତ ଲାଗୁଛି । କୁଙ୍କୁଡ଼ି ବାଙ୍କିର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଶଙ୍କରର ଛାତି ଧଡ଼ାସ୍ କଲା ହୋଇଗଲା । ସେ ତୁରନ୍ତ ପିଅନକୁ ଡାକି କହିଲା—ଯା ତ ଟିକେ ଡାକ୍ତର ସାହେବଙ୍କୁ ଡାକ ଆଣିବ ।

ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଡାକ୍ତର୍ ଆସିଗଲେ । କହିଲେ—କର୍ତ୍ତା ! ଏତେ ସକାଳୁ ଫେର୍ କ'ଣ ହେଲା ?

ଟିକେ ଝିଅଟାକୁ ଦେଖନ୍ତୁ ତ ! ତାତି ବେଢ଼ାଏ ।

ଡାକ୍ତର ଦେଖିଲେ । ଅନେକ ସମୟ ଧରି ପରୀକ୍ଷା କଲେ । ଚିନ୍ତାଶୀଳ ହୋଇ କହିଲେ—ହାହାହଉ, ସମୟରେ ଡାକିଛ । ଡେରି କରିଥିଲେ ଅବସ୍ଥା ସଙ୍ଗୀନ୍ ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଶଙ୍କର କହିଲା—କ'ଣ ହେଲା ?

କିଛି ଭୟ କରିବାର ନାହିଁ । ଚେଷ୍ଟା କରାଯିବ । ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା । ହଁ କହୁଥିଲି କ'ଣ କି, ତାକୁ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ନେଇଗଲେ ? ତମର ତ ଏଠି କେହି ନାହିଁ ଦେଖିବାକୁ । କଣ ?

ଆପଣ ଯାହା ଭଲ ଭାବୁଛନ୍ତି କରନ୍ତୁ । ମୁଁ କ'ଣ କହିବି ?

ଆଚ୍ଛା ।

ଡାକ୍ତର ତାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ତାକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଶଙ୍କର ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷ କରି ସାଇକେଲ୍ ଧରି ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଗଲା !

କାଳେ ଶଙ୍କର ଡରିଯିବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ତାକୁ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମୈତ୍ରୀକୁ ଧରିଛି—ସେରିବ୍ରାଲ ମେଲେରିଆ । ନର୍ସଠାରୁ ବୁଝିଲା ତାହା ଶଙ୍କର । ମନେ ମନେ କହିଲା—ଆଚ୍ଛା, ତୋର ଇଚ୍ଛା ତାହାହିଁ ହେଉ ।

ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଦୁଇ ଦିନ ରହିବାପରେ ମୈତ୍ରୀ ଏ ଜଗତରୁ ବିଦାୟ ନେଲା ଚିରଦିନ ପାଇଁ । ଶଙ୍କର ସେତେବେଳେ କାନ୍ଦି ନାହିଁ । ଅଭିମାନ କରିଥିଲା ସେ ? କାହା ଉପରେ ? ନା, ସେ ବୁଝିନଥିଲା—ସେ ମରୁ । ତାର ଜୀବନ ଯିବ ? ତାକୁ ଯେ ଆଣିଥିଲା ତାପ୍ରତି ତାର ଅସୂୟା ଆସିଥିଲା । ଏହାହିଁ ତାର କାରଣ ? ଯେଉଁଦିନ ମୈତ୍ରୀ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଗଲା, ସେଦିନ ସେ ବନ୍ଧୁକୁ ସବୁକଥା ଲେଖିଥିଲା । ମୈତ୍ରୀର ପ୍ରାଣବାୟୁ ଉଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ବନ୍ଧୁ ପହଞ୍ଚିଗଲା ଡାକ୍ତରଖାନାରେ । ତାର ଚେତା ଥାଏ । ବନ୍ଧୁ ତାକୁ ଡାକିଲା—ସେ ଉଁ କହିଲା । ମୁହଁରେ ତାର ହସ ଟିକିଏ । ବାସ୍ ! ବନ୍ଧୁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

ଶବ ସତ୍କାର କରି ବନ୍ଧୁ ଓ ଶଙ୍କର ଗୁଳି ଗୁଳି ବସାକୁ ଆସିଲେ । ଖାଇପିଇ ସାରିଲା ପରେ ଶଙ୍କର କହିଲା—ଏକ ଅଧ୍ୟାୟ ଶେଷ ।

ତାପରେ……

=ତିନି=

ଶଙ୍କର ବିପତ୍ନୀକ ହେବାର ଆଠମାସ ହୋଇ ଗଲାଣି । ସାଙ୍ଗସୁଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ସଙ୍ଗୋଳି ଗଲେଣି । କିଏ-କେମିତି କହିଲେଣି—ହଁ ପିଲାଟା । ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗମାନେ ତ କେତେ ଜିଦ୍ କରୁନାହାନ୍ତି । କୋଉ ବୟସ ବୁଢ଼େଇ ଯାଉଛି । ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଦୋଡ଼େଇ ! କୋଉ ପିଲା ଅଛନ୍ତି—ସାବତ ମା ପିଲାଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ଆଉ ଥରେ ବାହା ହେଲେ ହବ । ବୟସ ଯାହାଙ୍କର ନାହିଁ, ସିଏ ତ ଏବକାଳେ ହଉଛନ୍ତି । ନଜିର୍ ବି ଦ'ଅଣ୍ଡା ଦଶଟା ଏଥିରୁ ଦିଆଯାଏ ।

ଶଙ୍କର ଉତ୍ତର ଦିଏ ନା । ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ହାଲି ଦାଦା ଚିଠି ଲେଖିଛନ୍ତି—ବଡ଼ଘର ଗୋଟାଏ ଜାଗାରେ ସ୍ଥିର ହୋଇଛି । ହଁ ଭରିଲେ ଜବାବ୍ ଦିଆଯିବ ।

ଶଙ୍କର ରାଗିମାଗି ମୁର୍ଛିଲ୍ । ତୁରନ୍ତ ଚିଠି ଲେଖିଲା—ଆପଣଙ୍କ ଚିଠି ଯଥା ସମୟରେ ପାଇଛି । ମୁଁ ଥରେ ବିବାହ କରିଛି । ଯେ ବିବାହ ନକରିଥାଏ ଶାସ୍ତ୍ରାନୁସାରେ ତାର ପତ୍ନୀ ବିବାହ କରିବା କଥା ! ତେବେ ମୋର ପୁଣି ବିବାହ କଥା ପୁନର୍ବାର ଉଠୁଥିବାରୁ ମୁଁ ବିସ୍ମିତ ହେଉଛି । ମୁଁ ଥରେ ବିବାହ କରିଛି । ଆଉ କରି ନପାରେ । ଏ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଉ ପତ୍ର ଲେଖି ତିକ୍ତତା ନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଚିଠି ପାଇ ଦାଦା ବି ଆଉ ଦ'ଡିଗ୍ରୀ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲେ । ହେଲେ ଭରସି ଆଉ କିଛି ଲେଖି ନପାରି ମନର ରାଗ ମନରେ ମାରି ଚୁପ୍ ପଡ଼ିଲେ । ବୋଉ । ତାକୁ ଭୁଲେଇ ଦବାକୁ କେତେବେଳୁ ଲାଗୁଛି ତାକୁ ! କେତେ କଣ ହୋଇ ଖବର ଦେଲା । ସେ ମାନିଲା ନାହିଁ ।

କଥାଟା ଚୁପା ପଡ଼ିଗଲା । ଲୋକେ କହିଲେ—ହଉ, ଏଇକ୍ଷଣି ହାଲି ଏଟା ଘଟିଛି । କିଛିଦିନ ଯାଉ । ମନ ବଦଳି ଯିବ ।

ବଧୂ ତାକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଇଥିଲା ଥରେ ଚିଠିରେ । ପୁଣି ଥରେ ଆସି ଛୁଟିରେ ବି କହିଥିଲା । ଶଙ୍କର ତାକୁ ଯେଉଁ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା, ସେଥିରେ ତାର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ମଗଜ ବିଗିଡ଼ିଗଲା । ସେତିକୁ ସେ ଆଉ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ କିଛି କହି ନାହିଁ । ଦି'ଦିନ ଭିତରୁ ବଧୂ ଚାଲିଗଲା । ଶଙ୍କର ତାକୁ ଅଟକାଇ ନାହିଁ ।

ଏହି ଘଟଣାର ପନ୍ଦର ଦିନ ଭିତରୁ ଶଙ୍କର ବଧୂକୁ ଲେଖିଲା ଚିଠି—କାମ ନଥିଲେ ଦିନକ ପାଇଁ ଆସିବୁ । ଜରୁରୀ କଥା ଅଛି । ଚିଠିରେ ଲେଖି ହେଉ ନାହିଁ ।

ଚିଠି ପାଇ ବଧୂ ସେହିଦିନ ଗାଡ଼ି ଧରିଲା ।

କିରେ ପୁଣି ଭୂତ ଲାଗିଲା କ'ଣ ?

ଭୂତ ତ ଲାଗିଛି । ଗୁଣିଆ ଦରକାର । ଯେ ଲଗେଇଛି ତାର ଗୁଣିଆ ଆଣି ଛଡ଼େଇବା ଦରକାର ନୁହେଁ କି ?

ନିଶ୍ଚୟ, ମନା କଲା କିଏ ?

କହୁଥିଲି କ'ଣ—ହଁ, ମୁଁ ଚାକିରୀରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ସାରିଲିଣି । ତୁ ଗଲାଦିନୁ ମୁଁ ମୋ ବିଷୟରେ ଏମିତି ବିଚାର ସ୍ଥିର କରିଛି ।

ସ୍ଥିର କରି ସାରିଛୁ ଯେତେବେଳେ ମତେ ପଚାରିବାରେ ଦରକାର କ'ଣ ଅଛି ?

ଦରକାରଟା କ'ଣ, ସେଇଟା ମୁଁ ଜାଣେ । ତୋର ଜାଣିବା ଦରକାର ନାହିଁ ବା ତୋ ଦରକାର ପାଇଁ ମୁଁ ଚାକିରୀ ଛାଡ଼ିନାହିଁ ।

ଜଣା ତାହାହେଲେ ତୋ ଦରକାରଟା ।

ବନ୍ଧୁଭାବରେ ମୋ ଖବରଟା ଦେବା ଅଦରକାରୀ ବା ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ଭାବ ନାହିଁ ।

କିଏ କହିଲା ତାହା ?

ମୁଁ ମତାମତ ଲୋଡ଼ୁଛି ବୋଲି କହିଲୁ ପରା ?

ଆଚ୍ଛା ସେଇଠୁ ?

ମୁଁ ଏ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ିଯିବି, ବାବୁଲିଷ୍ଟା ।

ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ଅଧିକାର ବା ପରଓ୍ୱାନା ପାଇନି, ମୋର ଖାଲି ଶୁଣିବା ଛଡ଼ା ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ମତାମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ସ୍ୱାଧୀନତା ତୁ ନିଜେ ହରାଇଛୁ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ନାଚାର ।

ମୁଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ହରାଇ ନାହିଁ

କିପରି ?

ତାହା ତୁ ଗ୍ରହଣ କରିବୁ ନାହିଁ, ମୁଁ କହିବି ନାହିଁ ।

ତାହା ହିଁ ହେଉ ।

ତେବେ ସ୍ପଷ୍ଟରେ କୁହାଯାଇ ପାରେ । ନିରୁଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନହୋଇ ବେଳେ ବେଳେ ଚିଠି ପତ୍ରରେ ନିଜର ଅବସ୍ଥିତି ବା କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର, ଆବାସସ୍ଥଳ ବା କର୍ମ ଯୋଜନାର ସୂଚନା ଦେଉଥିଲେ କ୍ଷତି କ'ଣ ହୋଇଯିବ ? ମୁଁ ଯଦି ଏକାନ୍ତ ଘୃଣାର ପାତ୍ର, ତେବେ ଫେର୍ ଚିଠି ପତ୍ର ଡକାହକାର ଆବଶ୍ୟକତା କେଉଁଠି ଥିଲା ?

ଦେଖା ସାକ୍ଷାତର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରି ଯାଉ ନଥିଲେ ତାହା କରାଯାଉଥାନ୍ତା କିପରି ?

ଅଦ୍ଭୁତ ତୁ, ଅଦ୍ଭୁତ ତୋର ମନୋଭାବ ।

ଅଦ୍ଭୁତ ମୁଁ ନୁହେ । ମତେ ଜଣେ ତାହା କରିଦେଲା । ନହେଲେ ମୁଁ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ତରରୁ ଏତେ ଟିକେ ବି ବେଶୀ କି କମ ନୁହେଁ । ସାବିନୀ ବଞ୍ଚିଥିଲେ କ'ଣ ହୋଇଥାନ୍ତା, ବା ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ତାହା ଜାଣିଥିଲେ କଦାପି ଆଜି ଏ ମନ୍ତବ୍ୟ ତୋ'ଠାରୁ ଶୁଣି ନଥାନ୍ତି । ସାଧାରଣତଃ ଏଭଳି ଘଟଣାରେ ପ୍ରାଣୀ ଯାହା କରିଥାଏ ମୁଁ ତାହାହିଁ କରିଥାନ୍ତି । ଊଣା ନୁହେଁ କି ବେଶୀ ନୁହେଁ । ଯାଉ, ଯାହା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଆଉ ଜଟିଳତା ବୃଦ୍ଧି କରାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ବିଚାରବନ୍ତ ବୋଲି ବିଧାତା ଆମକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଆଉ ଯୋଗ୍ୟତମର ଅଧିକାର କୈଙ୍କିନକ ଆମକୁ ଦେଇଛି ସତ !

ସେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ, ତୁ ଜାଣିଥିଲେ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତୁ ?

ଦୁଷ୍ଟଙ୍କୁ ଖୁନ୍ କରି ନିଜକୁ ଖୁନ୍ କରିଥାନ୍ତି ବା ଫାଶୀ କାଠକୁ ଦଣ୍ଡ୍ୟ ଅପରାଧ ପାଇଁ ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଏବେ ମତେ ଖୁନ୍ କରିଦେଲେ ଲାଭ କ'ଣ ? ମୁଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଛି ଏଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ବନ୍ଧୁବର—ନବଂ ବୟଃ କାନ୍ତମିଦଂ ବପୁ ଛୁ·····ହାଃ ହାଃ··· ତମ ଉପରେ ମୋର ପରେ ବା ଦୁର୍ଘଟଣା ଉଭର ଆକ୍ରୋଶ ଥିଲେ ଫେର ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥାନ୍ତି ? ବୁଝିଲ ନାହିଁ ବନ୍ଧୁ !

ମାନେ··ମୁଁ ସେହି ବନ୍ଧୁ ସ୍ତରରେ ଅଛି ? ଅଦ୍ଭୁତ··ଅଦ୍ଭୁତ··· ।

ଏ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟି ବି ତୁ ବନ୍ଧୁ । ସେହି ବନ୍ଧୁର ସ୍ତରରୁ ତଳକୁ ଆସିନାହୁଁ । ଯୁକ୍ତି ଅଛି ତାର—ଶୁଣ୍—ତୋ ସହିତ ମୋର କୌଣସି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ନଥିଲା । ଯାହା ସହିତ ହୋଇଥିଲା ସେହିଂହିଁ ତାକୁ ଭଙ୍ଗ କରିଛି । ତୁ ଦେବାକୁ ଜୁଟିଗଲୁ । ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ତତେ ସେ ସ୍ତରରେ ରଖିପାରି ନାହିଁ । ଯେମିତି ଘରଟି ଚାକର ଜିମାରେ ଛଡ଼ାଯାଇଛି । ଲୁହାଯାଇଛି ଘରର ଆସବାବ୍ ପତ୍ର ଚୋରିଗଲେ ସେ ଦାୟୀ । ଗୃହସ୍ୱାମୀ ନାହାନ୍ତି । ଚାକର ଘର ମେଲାକରି ଝାଡ଼ାଗଲା । ଚୋର ଆପଣାର ଓର ଉଣ୍ଡି ତା ସ୍ୱାଭାବିକତାରେ ଘରେ ପଶି ଆସବାବ୍ ପତ୍ର ନେଇଗଲା । ମୁଁ ଚୋରକୁ ଦୋଷୀ କରି ନପାରେ । ଚୋର ସବୁବେଳେ ଚୋର । ତାକୁ ରୋକିବାକୁ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଆମକୁ ଘରେ ତାଲା ପକାଇବାକୁ ହେବ । ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଜିନିଷ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ରଖି ଦେବାକୁ ହେବ । ଦୋଷୀ ଚୋର କି ? କଦାପି ନୁହେଁ । ଚାକର ହିଁ ଦୋଷୀ । ଏ ସକ୍ରାନ୍ତରେ ତାହାଙ୍କୁ କରାଯାଇଛି । ଏଥିପାଇଁ ବରଂ ଗୃହସ୍ୱାମୀ ଜଣା ଅଧିକେ ଦୋଷୀ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ଚାକରର ଚରିତ୍ର କର୍ତ୍ତା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାର ଥିଲା । ତେଣୁ ବନ୍ଧୁତାର ସ୍ତର ଊଣା ହୋଇ ନାହିଁ । ମହତ୍ତ୍ୱ ବରଂ ବଢ଼ିଛି ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରି । ତାହାହିଁ ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉଦାରତା ।

ସେ ଯେ ଦୋଷୀ ନୁହେଁ । ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଦାୟୀ ?

ମୁଁ ତାହା ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସେ ଦୋଷୀ। ତାହା ମୋର ଦୃଢ଼ମତ । ସେ ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ, ବାରନାରୀ । ମୋର ଦ୍ୱିଧା କରିବାର ନାହିଁ ।

ଓଃ······ଭାଇ ଜାମୁଡ଼ି ପକାଇଲା ବଧୂ । ସର୍ବାଙ୍ଗ ତାର ଢଳି ପଡ଼ିଗଲା ।

ଘଣ୍ଟାଏ ଗଲା । ଦୁହେଁ ବସିଥାନ୍ତି । ଦୁହିଁଙ୍କ ଦେହ ତତଲା ।

ବଧୂ କହିଲା—ଶଙ୍କର······

କ'ଣ ?

ମତେ ଖୁନ୍ କରିଦେ—କହ···କହ ଶଙ୍କର । ମତେ ଖୁନ୍ କରିବୁ ? ଓଃ, ମୁଁ କେତେ ଖୁସୀ ହୁଅନ୍ତି ତାହା ଶୁଣି ? କରିବୁ ଶଙ୍କର ?

ରହ ବନ୍ଧୁ, ମୁଁ ଫେର୍ ଖୁନୀ ହେବି ଆଉ କାହିଁକି ? ବେଳ ଗଡ଼ିଯାଇଛି । ବିଧାତାର ଇଚ୍ଛା ଦୋସରି । ନହେଲେ ତତେ ତାହା କହିବାକୁ ପଡ଼ି ନଥାନ୍ତା ।

ନା, ଶଙ୍କର । ମୁଁ ଦୋଷୀ । ମତେ ଖୁନ୍ କର । ମୁଁ ଆଣି ଦେଉଛି ତତେ ପିସ୍ତଲ, ଖଣ୍ଡା, ଯାହା ତୋର ସୁବିଧା ହେବ······।

ହାଃ, ହାଃ···ବୋକୀ···ରେ, କାହା ଉପରେ ଆକ୍ରୋଶ ରଖି, କେଉଁ ଅଭିମାନରେ, କେଉଁ କ୍ରୋଧରେ, କାହାପାଇଁ ଖୁନ୍ କରିବି ? କିଏ ଦେଖିବ ! ଯଦି ତାର ପ୍ରେତାତ୍ମା ଦେଖନ୍ତା ତାହାହେଲେ ବା ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ମୁଁ ତ ସେଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରେ ନା······ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତିଗଲୁ ମଝିରେ ତୁହି—ଯାଉ ସେ କଥା । ଅଭିନୟ ବେଶ୍ କରି ପାରିଲୁ । ଆଉ ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଅବ କାମକୁ ଆସ······ହଁ, ଡାକିଥିଲି ବୋଲି କୈଫିୟତ୍ ମାଗିଛୁ—ଦେଖ୍—ତାର କେତେ ଜିନିଷ ଅଛି । ସେ ସବୁ ତୁ ଚାହିଁଲେ ନେଇଯାଆ । ନନେଲେ ମୁଁ ସେ ସବୁ ପୋଡ଼ି ନଷ୍ଟ କରିଦେବି ।

ସୁନାରୂପା ସବୁ ?

ସେଗୁଡ଼ା ମୋର କ'ଣ ହେବ !

ବଞ୍ଚି ରହିଲେ ଅର୍ଥର୍ ଦରକାର ପଡ଼େ ନା ?

ତାହା ମୁଁ ବିଚାରି ଦେଖିନି ନା କ'ଣ ?

ବଗୃର କ'ଣ ସବୁଦେଲେ ନଭୁଲି ?

ଜମା ନୁହେଁ ।

ତେବେ ?

ତାର କୌଣସି ଜିନିଷ ମୁଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ ନା, ଘୃଣା ଆସେ । ତା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ତାତି ଯାଏ । ମୁଣ୍ଡ ଘାଉଁରି ଯାଏ । ଯାହାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଘୃଣା ଆସୁଛି ତାକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ ?

ମତେ ଦେଇ ଦେ ।

କିଏ ପଚାରିଲେ ଏ କାହାର ?

ମୋର ପ୍ରଣୟିନୀର ବୋଲି କହିବି ।

କହିବୁ ଆଚ୍ଛା, ତାହାହିଁ କହ ।

ମୁଁ ଆଜି ଚାଲି ଯାଉଛି ।

ଯା ।

ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଅନୁରୋଧ କରି ପାରିବି ?

ନିଶ୍ଚୟ ପାରିବୁ ।

କେଉଁଠି ରହିଲେ ଚିଠି ଲେଖିବୁ ?

ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇ ପାରୁନି । ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।

ଦୁହେଁ ଚିନ୍ତିତ ମନରେ ବସି ରହିଲେ ।

ବନ୍ଧୁ, ଭଗବାନଙ୍କର ଅସୀମ ଦୟା । ମୈତ୍ରୀ ଓ କରୁଣା ଗୁଣଗଲେ କିମନ୍ତି କହ ତ ?

ବଞ୍ଚିଥିଲେ ତୁ ତାଙ୍କୁ ଘୃଣା କରିଥାନ୍ତୁ ?

ସନ୍ଦେହ ଫେର୍ ତୋର କି ଅଛି ? କିଏ ଜାଣେ ତାକୁ ଖୁନ୍ କରି ନଥାନ୍ତି ବୋଲି !

ଓଃ...କ'ଣ କହୁଛୁ ଶଙ୍କର ? ତୁ ପାଗଳ ହେଲୁ ?

ପାଗଳ ହେଲେ ମଣିଷ ତାହା କହି ପାରେନା ।

କ'ଣ ତେବେ ?

ସାଧାରଣ ରକ୍ତମାଂସର ମଣିଷ । ମଣିଷ ହିଁ ତାହା କହେ । ପ୍ରାଣୀହିଁ ତାହା କହେ ।

ଓଃ······ସାଙ୍ଗାତୀ ତତେ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭାବରେ ଦେଖିଛି ତ ?

ବାଃ···ବାଃ···ସାବାସ···ଙ୍କୁ କହିପାରୁ ତ ବେଶ୍ !

ମିଛ କହୁନି ।

ପ୍ରେମ କର୍ ମଧ୍ୟ ?

ଦେହଟା ଭୋଗ କରୁଛି, ମନଟା ନିର୍ଗୁଣ ରହି ।

ଦେହ ସର୍ବସ୍ୱ ମୁଁ ମନର ଜନାଗ୍ର ମାଡ଼ିପାରେନା । ତାହା ଅଙ୍କ ମାନବର କାମ । ପ୍ରାଣୀର କାମ ନୁହେଁ ।

ଦୁହେଁ ନୀରବ ହୋଇ ବସିଲେ ।

● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

କୋ-ଅପରେଟିଭ୍ ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ଶଙ୍କର 'ଇସ୍ତଫା' ଦେଇଛି । ପ୍ରସ୍ଥାନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତର କୌଣସି 'ଉଦ୍ୟମ୍' ନଥିଲା । ପ୍ରୟୋଜନ ନଥିଲା ବୋଧହୁଏ । ଘରଭଡ଼ା ସେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦିଆସରିଛି । ଯାହାର ଯାହା ପଇସା ବାକି ଥିଲା, ସବୁ ତୁଟାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ସରକାରୀ କାମରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପାଇଛି । ସେ ବୁଲିଗଲେ ଆଜି ଆଉ ଜଣେ ସେ ଘରେ ଆସି ରହିବେ । ସ୍ତିତକ ପିବା କଥା ।

ଦୁଇବନ୍ଧୁ ବଜାରକୁ ଯାଇ ଜଳଖିଆ ଦୋକାନରୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇକରି ଆସିଲେ ।

ତାପରେ ଗଲେ ରେଲ୍‌ଷ୍ଟେସନକୁ ।

ବନ୍ଧୁ କହିଲା—ତୋ ଗାଡ଼ି ଆଗେ ନା ମୋ ଗାଡ଼ି······।

ତୁ ଯାଇ ସାର । ମୁଁ ଯିବି । ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହୀନ ଯାତ୍ରା—ତୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ତେବେ ଗୋଟାଏ ଟିକେଟ କିଣିବୁ ତ ? ମନେ ମନେ କ'ଣ ଠିକ୍ କରି ନଥିବୁ ?

ନା, ଠିକ୍ ଗୋଟାଏ କ'ଣ କରିବ ? ପରିଚିତ ମେଳରୁ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ମନ ।

ବନ୍ଧୁର ଆଖି ସଜଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ତଣ୍ଟିତାର ରୁନ୍ଧ ହୋଇଗଲା । କଣ୍ଠ କହି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଶଙ୍କର କିଛି ଭାବୁନି । ସବୁ ଫାଙ୍କା, କିଛି ଚିନ୍ତା ନାହିଁ । ଉଦ୍‌ବେଗ ନାହିଁ । ଉତ୍କଣ୍ଠା ନାହିଁ ।

ବଧୂର ଗାଡ଼ି ଆସିଗଲା । ସେ କିଛି କହି ପାରୁ ନଥାଏ । ଆଖିରେ ଲୁହ ଜମି ଯାଇଥିବାରୁ ତାକୁ କିଛି ଦିଶୁ ନଥାଏ । ପୋଛି ଦେଇପାରୁ ନଥାଏ ଲୁହ—ଲୋକେ ଜାଣିବେ । ଠେଲେଇ କରି ଗାଡ଼ିରେ ବସିଲା । ରେଲ୍‌ଡବାର କାଠ ପାହାଚ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ଇଞ୍ଜିନ୍‌ଆଡ଼େ ଅନେଇଛି ଶଙ୍କର । ବଧୂ ଅନେଇଛି ତା ମୁହଁକୁ । ଗାର୍ଡ଼ ସିଟି ଫୁଙ୍କିଲା । ବଧୂ କହିଲା— ଏଠାରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ଦେ ।

ସେ ଦେଲା କାଢ଼ି ।

ଗାଡ଼ି ଭସ୍‌ଭସ୍ ଧୁଆଁ କାଢ଼ି ଛୁଟିଲା

=ଚାରି=

ଗାଡ଼ିରେ ବସିଛି ବଧୂ । ଗାଡ଼ି ଚାଲିଛି ଅବଶ୍ରାନ୍ତ କାତର ହୋଇ । ତା ମନଟା ବି ସେମିତି ଚାଲିଛି । ଅଟକୁ ନାହିଁ । ମନକୁ ଆସିଛି ଏକ ପ୍ରଶ୍ନ— ଶଙ୍କର ଆଜି ଦେଶାନ୍ତର ହେଲା । କାହା ଯୋଗୁଁ ? ଉତ୍ତର ପାଇଲା ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତିକର ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ ତାକୁ ଆଜୀବନ କଷ୍ଟ ପାଇବାକୁ ହେବ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ସଭ୍ୟତାରେ ଦେହର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ? ତାର ଅବସାନ ଘଟିଛି । କେବଳ ମଣିଷର ସ୍ନେହ ହିଁ ସେତୁ ପରି ଏ ସଭ୍ୟତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବ । ଏତେ ଅପରାଧ ତାର ସତେ ? ଯାହାର କ୍ଷମା ନାହିଁ, ଯାହା ସୁଧାର ହୋଇ ପାରେନା ? ଦେହଟା ହିଁ ମଣିଷ ଜୀବନର ସର୍ବସ୍ୱ ? ଦେହାନ୍ତରେ କିଛି ନାହିଁ । ଏହାହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ଧର୍ମ ! ଆମର ଆଦର୍ଶ ? ଜଣକୁ ଅନ୍ତର ଦେଇ ଭଲ ପାଇଥିଲେ ଅନ୍ତରହିଁ ସର୍ବସ୍ୱ ହେବା କଥା । ଦେହର ସ୍ଥାନ ସେଠି ନାହିଁତ ? ସେ ଦେହଟା ତ ବିଲୁଆ କୁକୁରଙ୍କର ଭକ୍ଷ୍ୟ । ତାଙ୍କର ଭୋଗ୍ୟ ! ଜୀବନୀ ଶକ୍ତି ପାଇଲେ ସେ ଦେହ କ'ଣ ଅମୂଲ୍ୟ ହୁଏ । ଦୁର୍ଲଭ ହୁଏ । ତାହାହେଲେ ଏହି ମୂଲ୍ୟ ପାଇଁ, ଏ ଦୁର୍ଲଭତା ପାଇଁ ସେ କେବଳ 'ଦେହକୁହିଁ' ଦେଖିଥିଲା !

ତାହାକୁ ହିଁ ଭଲ ପାଇଥିଲି ? ନହେଲେ ଦେହର ଅବସାନରେ ସେ କାତର ହୋଇଥାନ୍ତା କାହିଁକି ? ଯଦି ତା ମୃତ୍ୟୁରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇଥିଲି, ଫେର୍ ସେହି ମୃତ ଦେହକୁ ଘୃଣା କରି ବସିଲି ? ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସ୍ୱାଦ ଚାଲିଗଲା ? ତାହାହିଁ ତାର ଭଲ ପାଇବା । ତାହାହିଁ ତାର ପ୍ରେମ ? ଫେର୍ ତାକୁ ଦୋଷୀ ନକରି ଭୁକ୍ତାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଦୋଷୀ କରି ବସିଲି ? ସେ ଦୈବାତ୍ ଆସିଗଲା ! କାହିଁ ସେ ତ ଅପର କାହାକୁ ତା ଦେହଖଣ୍ଡକୁ ଦେଇ ନାହିଁ ? ତେବେ ଦୁହିଁଙ୍କର ଏକ ଦୋଷ । ଏକ ଅପରାଧ । ତାହାର ସମଭାଗ ହେବା ଭୁଲ । ଅଦ୍ଭୁତ, ଅଦ୍ଭୁତ ଏ ପ୍ରାଣୀ । ଅଦ୍ଭୁତ ନ୍ୟୁର ମନୋଭାବ, କାହିଁକି ତାହା କଲି ମୁଁ ? ତାକୁ ଏତେ ପୀଡ଼ା ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ କଦାପି ତାହା କରି ନାହିଁ । ସେ ଯେ ସମସ୍ତ ଜାଣି ସମସ୍ତ ବୁଝି ଏକ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଆବରଣ ତଳେ ନିଜକୁ ଢାଙ୍କି ଦେଲା । ଲାବ୍ରାଡ଼ରର ଉପରିଭାଗର ସୁନ୍ଦର ଫୁଲରେ ମୁଗ୍ଧ ହେଲି—ସୃଷ୍ଟି ତଳେ ହେମାଳ ! ଓଃ......କିଏ ତାହା ଜାଣିଥିଲା ? ଜାଣିଥିଲେ କ'ଣ ଜନସ୍ରୋତରେ ସେ ଭସିଯାଇ ତା' ଜୀବନକୁ ଏକ ଘୂର୍ଣ୍ଣି ମଧ୍ୟକୁ ଟାଣି ଆଣିଥାନ୍ତା ! ନିଜକୁ ସେଥିରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା ? ଦେହଟି ମଣିଷର ସବୁ ମମତା ! ସବୁ ମାୟା ତାରିଠି ଖାଲି ! ଭାରତୀୟ ଦର୍ଶନ ତ ତାହା କହେନା । ଦେହରେ ବାଧା ହେଲେ ତାହା ପାଣି ଧୁପ ହୋଇ ଫେର୍ ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ହୋଇଯାଉଛି । ଟିକେ ଦାଗ ରହୁଛି । ରହୁ, ସେଥିରେ ତ ଅଙ୍ଗର କୌଣସି କ୍ଷତି ହେଉ ନାହିଁ ! ସେ ଆକୁଳ ହୋଇ ଡାକୁଛି—ଭଗବାନ, ଏ ବିପଦ ଦେଇଛ ତମେ । ତମେହିଁ ତାର ସମାଧାନ କରିଦେବ । କୌଣସି ଅଭିସନ୍ଧି ମୋର ନଥିଲା । ଘଟଣା ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ଏଭଳି ଏକ ଅଭାବନୀୟ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା । ଯେଉଁଠାକୁ ମୁଁ କେବେ ଅନୈତିକ ବୋଲି ଭାବିନାହିଁ । ପ୍ରାକୃତିକ କ୍ରିୟାରେ ଘଟିଛି ମାତ୍ର । ସେଥିପାଇଁ ମଣିଷର ଶାନ୍ତି ଘଟିଯିବରେ ? ତାହା ମୋର କଳ୍ପନାର ଅତୀତ—ପ୍ରଶ୍ନ......

ଗାଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିଲା । ଯାତ୍ରୀଙ୍କ କୋଳାହଳରେ ତାର ଚିନ୍ତାଧାରା ବାଧା ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ସେ ମୁହଁ ଟେକି ଚାହିଁଲା—ଅପରିଚିତ ଜଗତ । *

ଆରେ ବାବୁ ଯେ···ମୁହଁ ଫୋଡ଼ିହୋଇ ବସିଛ । କିଏ ଜାଣିବ କହତ ? ଉଠ ଉଠ ଜାଗା ଦିଅ ।

ଏଠି କୁଆଡ଼େ ?

ସେ କଥା କହନା ଭାଇ । ତମର ବାପା—ଜମା ତ ରଖେଇଥୋଇ ଦେଲେ ନାହିଁ । ତମର ବାଭୁଘର ବିଷୟରେ ସବୁ ଏ ଯାଜପୁର ଆସିଥିଲେ । ସେ ଆସି ନିଜେ ଦେଖିଯାଇ ଥିଲେ । ସବୁ ଠିକ୍ କରି ଗଲେ । ଫେର, ମତେ ପଠାଇଲେ, ପକ୍କା କରି ଆସିବାକୁ—ତମରଠି ଶେଷ କଥା·····

ନିଜ ବାଭୁଘର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି କହିବାକୁ ତାକୁ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ ହେଲା । କିଛି ପଚାରିବାକୁ ମନ ନଥିଲା ସେତେବେଳେ ।

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲର ସେ ବାକ୍ୟଟି ମନକୁ ମନ ଗଡ଼ି ଲାଗିଥାନ୍ତି—ସବୁ ଭଲ । କିଛି ବାଛିବାକୁ ନାହିଁ । ଏକଦମ୍ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଜାପତି ବରକୁ କନ୍ୟା ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟି । ବାପା ତମର ଭାରି ଖୁସି । ଖୋଜି ଖୋଜି ଯାହାହେଉ ଶେଷକୁ ମନଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋହୂଟିଏ ମିଳିଲା । ମତେ କେତେ ଖୁସି ହୋଇ କହି-ପକେଇଲେ—ହରି, ଏଇଠି ଥିଲା । ଆମେ କେତେଆଡ଼େ ଧନ୍ଦା ହେଉଥିଲେ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ଦୟା ନଥିଲେ କି ଆମକୁ ଏ ରତ୍ନ ମିଳନ୍ତା ! ହଁ, ଭଲ ହେଲା । ହଜିଲା ବଳଦ ଖୋଜିଲା ଠେଇଁ । ମତେ ଅକାରଣ ବାଙ୍କି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ତମେ କ'ଣ ଦେଖିବାକୁ ଯିବ ?

ମତେ ତ କେବେ କିଛି ପଚାରି ନାହଁ । ହଠାତ୍ ଦେଖିଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ?

ତମକୁ ଗୋଟେ ପଚାରିଯାନ୍ତା ଫେର୍ କ'ଣ କରନ୍ତି ? ବାପା ଭାଇ ଠିକ୍ କରନ୍ତି । ଆଜିକାଲି ଏଇଠା ଗୋଟେ କ'ଣ ଫେସନ୍ ହୋଇଛି—ଦେଖାଦେଖି । ଦେଖ ତମ ଇଚ୍ଛା । ଯାହା କହିବ ଅବଶ୍ୟ କରି ଦିଆଯିବ । ମାତ୍ର ମୋ ମତରେ କିଛି ବାଛିବାର ନାହିଁ ।

ତାହାହେଲେ ତମେ ତ ସବୁ ଠିକ୍ କରିଦେଇଛ । ଫେର୍ ମତେ ଉପର ଠାଉରିଆରେ ପଚାରିବାର ମତଲବ କ'ଣ ? ଯାନେ ଦେଖ, ମୋର ଦେଖିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ତମେ ସବୁ ଯେତେବେଳେ ଜମା

ପ୍ରଶଂସାପତ୍ର ଦେଉଛନ୍ତି । ତାହାହିଁ ମୋର ହେଉ । ମୋର ଦେଖାଇବାର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ।

ତାହାହେଲେ ତାଙ୍କୁ କହିଦେବି । ଜବାବ୍ ଦେଇ ଦେବେ ? ଦେଖ, ଭବଚନ୍ଦ୍ର କହ । ନହେଲେ ଫେର୍ ପଛରେ ଆମକୁ ବାବୁ ଦୋଷିବ । ତାହାଠାରୁ ଏବେ ବେଳ ଅଛି । ଜବାବ୍ ଦିଆଯାଇନ ।

ମୋର କିଛି କହିବାର ନାହିଁ । ବଡ଼ ହେବାକୁ ହେବ । ହେବ । ତମେ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ ହିସାବରେ ଯାହା କରୁଛ, ମୋର ସେଥିରେ କହିବାର କିଛି ନାହିଁ ।

ତଥାସ୍ତୁ । ସେ ବାବୁ ଟିକେ ରହିଯାଇ ଫେର୍ କହିଲେ—

ହଁ, ଆଜ କହିଦେବ ତ ! ପ୍ରଭୁଙ୍କର ବରାଦ କମିଛି ଦେଖତ ! ସବୁ ସୁରୁଖୁରୁରେ କମିଛି ହୋଇ ଯାଉଛି । ସରଳ ମଣିଷର କାହିଁରେ ହରକତ୍ ନାହିଁ, ହଇରାଣ ନାହିଁ ।

କ'ଣ କହୁଥିଲ । ଖାଲି ପଚେ କହିବାର ଅଛି—ତମେ ଯଦି ଭରସା ଦେବ କହିବି ।

ନିଶ୍ଚୟ, କହ ।

ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟେ ସମସ୍ତ ଦିଅନ୍ତ ଯଦି ଭାରି ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । କରାଇ ଦେଇ ପାରିବ ?

ଏଇଠା ଛଡ଼ା—ଆଉ ଯାହା କହିବ କରାଇ ଦେଇ ପାରିବ । ଟଙ୍କା ପଇସା ଦାନ-ଯୌତୁକ ସେ ବାବତ୍‌ରେ କହିବ ବୋଲି ଭାବିଥିଲି ସିନା । ତମ ବାପା ତ ଜମା ମାଗିବେ ନାହିଁ । କନ୍ୟା ଘର କଥା ଛାଡ଼ । ସେ ତ ପାଦ ଟେକି ବସିଛନ୍ତି । ବୁଢ଼ା ତ ସବୁ କରିବେ । ତମର ଆପତ୍ତିର କାରଣ ମୁଁ ଦେଖୁନି ।

ମୋର ଆପତ୍ତି ? ସେଠା କ'ଣ ଭ୍ରମଣକାରୀର ଟ୍ରଙ୍କ୍‌ରେ ଲେବୁଲ ବା ମାର୍କା ଯେ ତମକୁ ଦିଶିବ ? ମନର କଥା ସେଠା । ପଦାକୁ ଦିଶେନା । କାହାର ବାହାର ବୁଦ୍ଧିକି ତାହା ଆସି ପାରେନା । ପର୍ବତ ଦୂରକୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ— ପାଖରେ କଣ୍ଟା, ପଥର·····

ନିଶ୍ଚୟ ନିଶ୍ଚୟ । ମନ ଭାଉଜଙ୍କ କଥା ମତେ ଜଣା ନାହିଁ । ହେଲେ କାହା ନ ମଗିଲେ ?

ଫେର୍ ନ ମଗିଲେ ? ତମେ ସବୁ ମଗାଇ ଦବ । ତମକୁ ବୁଝାଗଲା କାହିଁକି ତାହାହେଲେ ?

କିଣ ସେ ସବୁ କହୁଛି ତମକୁ ଟଙ୍କା ଦେଇ ବିଲାତ ପଠାଇବ ବାରିଷ୍ଟରି ପଢ଼ିବାକୁ । ତମେ ଫେର୍ ଅଗ ଭାଙ୍ଗୁଛ କାହିଁକି ? ଏଠି ମାଷ୍ଟ୍ରି କାମରେ କେତେ ଦିନ ଥିବ ? ସେଠୁ ଆସିଲେ କୋର୍ଟ ନହେଲା ବଖତବେଳେ ଜଜ୍‌ପଟେ ତ ହେଲେ ହବ !

ମନ ତ ତାହା ଏହାପଣି କହୁନ ?

ଦେଖ ବାବୁ, ସେଥିରେ ଦଖଲ ଆମର ନାହିଁ । ନିଜକ ପଇସା କଉଡ଼ି ମାମଲାରେ ଆମେ କାଂସ୍ତ ଥାଉ । ହେଲେ ହାତରୁ ଗଲେ ଅଣହାତ । ତାହା ବିଚାର କର ।

ତମ ଇଚ୍ଛା ।

ବାପୁ କର୍ମ ଦୋଷରେ ସବୁଆଁ ସବୁ ଅଛନ୍ତି ସତେ କଇ ଗଲା । ଭୁଲିଗଲା ସେ ବାଡ଼ିଘର କଥା । ଆହ୍ଲାଦ ଅନେକ ।

=ପାଞ୍ଚ=

ବାଡ଼ିଘର ହୋଇଗଲା ବଧୂର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହ । ସେ ଏହାପଣି ବିଲାତ ଯିବ ଶଶୁରଠୁ ଟଙ୍କା ନେଇ । ଅଷ୍ଟ ନଅଷ୍ଟକୁ କାହା କରୁଛି ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ଯିବାପାଇଁ ପୋଷାକ ପତ୍ର । ଟିକଟ କଣା—ସବୁ ତିଆର । କେତେ ବର୍ଷ ଚାକିରୀ କରି ସେ ସଞ୍ଚୟ କରିଛି ଏଥିପାଇଁ । ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛା—ବିଲାତ ନଗଲେ କି ମଣିଷ ହେବ ସେ ! ଏ ମାଟିରେ ଖାଲି ଧାନ ଫଳେ । ମେଦ ବଢ଼େ । ବୁଦ୍ଧି ବଢ଼େ ନା । ମାଟିରେ ଜୀବନ ନାହିଁ । ଖାଲି ମାଟି ଭିତରେ ଜୀବନ । ଧରାରେ ଧରା କଥ ଚକ୍ଷା ନାହିଁ । ଧରାରୁ ଯିବାର ଉଦ୍‌ଯୋଗ—ପର ଜୀବନ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା । ଏଠି ରହିଲେ ମଣିଷ । ତେଣୁ ଯିବ ସେ—ଯାହା ହଉ ପଛକେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହ କଥା ହେବାକୁ ହେବ—ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା । ଏ ଧରାର ମଣିଷ ବନାଇବ ସେ ତାକୁ । ଧରଣୀ ବାହାର ଚନ୍ଦ୍ରା ତାକୁ ଯେମିତି ନହୁଉ, ତାହା ସେ ଭାବେ । ନିଜେ ଯେମିତି, ତାକୁ କରିବ ସେମିତି ନିଜ ଅନୁରୂପରେ ।

ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ମନକୁ ପାଇଛି ତାର ଖୁବ୍ । ଟକ୍‌ଟକ୍ ଗୋରି ଦେହଟା । ଡେଙ୍ଗେଇ ନୁହେଁ କି ଗେଡ଼ି ନୁହେଁ । ଜାପାନୀ କଣ୍ଢେଇ ଭଳି । ମୁହଁଟି ହସହସ, କଣିକଣା ଭଳି । ସୁରାପାତ୍ର ଉଚ୍ଛୁଳା ପଡ଼ିବ । ସେ ହେବ ଆତ୍ମହରା । ତାରୁଣ୍ୟ ଯାହା ଚାହେଁ, ତାହାହିଁ ଦେବ ସେ ତାକୁ ।

ମାତ୍ର ନୂଆ ଦମ୍ପତ୍ତିରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ସେ । ବାପା, ବୋଉ, ଭାଇ, ଭଉଣୀଙ୍କ ମେଳରୁ ଆସିଛି । ଛଳକପଟ କିଛି ବୁଝେ ନା । ନୂଆଟରେ ଆପଣା ଲୋକଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସି ପର ଘରେ ରହିବ ସେ କିପରି ? ତାହାହିଁ ତାର ସମସ୍ୟା । ବଧୂ କ'ଣ ତାର ଆପଣାର ହୋଇ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ନାହିଁ । ଭରସା ରଖିଛି ସେ ତାଠି ଖୁବ୍ । ପରୁଆ କରେନା ସେ ସେଥିପାଇଁ, ଭୁଲ ଭଟକା ପାଇଁ । ସ୍ୱାମୀହିଁ ଜୀବନ-ମରଣର ସାଥି । ତାହାହିଁ ସେ ବୁଝିଛି । କାହାଠୁ ଶିଖି ନାହିଁ ତାହା । ଏ ମାଟିରେ ତାହାହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି ଜାଣିଛି । ହେଲେ ବଧୂ ତାକୁ କହୁଛି—ଖବରଦାର, ମୁଁ ଜୀବନର ସାଥି ହୋଇପାରେ, ମରଣର ସାଥି ନୁହେଁଟି ? ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ସେ ଚାହିଁଲା ତା ମୁହଁକୁ ବଲବଲକରି । ରାମ କି କୃଷ୍ଣ କିଛି ପାଟି ଫିଟେଇଲା ନାହିଁ ।

ସେ ଦିନକୁ ଆଠଦିନ ହୋଇ ଗଲାଣି । ନୂଆପଣ ତାର ସ୍ୱାଦ ଯାଇନି । ବଧୂ କହିଲା—ଗୋଟାଏ ଗପ କହିବ ।

ମତେ ଭାରି ଭଲଲାଗେ । ଗୋଟାଏ କଥା କହନା—ମୋ ରାଣଟି !

କିସ କଥା—

ବେଙ୍ଗୁଲି କଥା ।

ନା, ନା, ବେଙ୍ଗ କଥା କହିବ । ଶୁଣିବ ?

ବେଙ୍ଗୁଲିଠୁ ବେଙ୍ଗ ବେଶୀ ଶୁଆଦିଆ ।

ନାହାଠୁ ମୁ ବୁଝ ସ୍ୱାଦ ?

ନିଶ୍ଚୟ ।

ଅଚ୍ଛା, ତାହାହେଲେ ବେଙ୍ଗ କଥା । ବେଙ୍ଗ କଥା ନାହିଁ.....ସେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେଲା ।

ଭୁଲି ପଡ଼ିଲ ଯେ...ମନେ ପକାଅ......

ନାହିଁ ଗୋ, ସେଠା ସବୁବେଳେ ମନରେ ଥାଏ । ମନେ ପକାଇବି କ'ଣ ?

କହୁନା, ହୁଁ'ଚ......।

ମୋର ଜଣେ ବନ୍ଧୁ । ନାମ ଶଙ୍କର । ମତେ ଭାରି ଭଲ ପାଏ ।

ତମେବି ତ ସେମିତି ତାଙ୍କୁ ଭଲ ପାଉଥିବ ?

ଦବାଖାନା ଲାଗିଛି । ଦେଲେ ଯାଇ ରୋଇଲେ ଦାଇ ।

ବାହାଘରକୁ ତ ସେ ଆସିନଥିଲେ ?

ବଧୂ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ନିଦ ମାଡ଼ିଲାଣି ! ଏତେ ଚଞ୍ଚଳ ଖାଲି ବିଛଣା ଧରୁ ଧରୁ ଏକୁଁ ନିଦ । କି ନିଦ ସେ ଲୋ ମା...ଖରା ବେଳଯାକ ଶୋଉନା......

ନାହିଁ ମ, ନିଦ ମାଡ଼ୁନାହିଁ—ତମକୁ ସିନା ବିଛଣା ଧରୁ ଧରୁ ନିଦ—ଅଚିନ୍ତା ନିଦ...ସେ ତ ଏଠି ନାହାନ୍ତି । ନିମନ୍ତ୍ରଣ-ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତା କିଏ ?

କୁଆଡ଼େ ଗଲେ ?

ବଧୂ ନୀରବ ରହିଲା । କଣ୍ଠ ତାର ରୁଦ୍ଧ—ବାଷ୍ପାପ୍ଳୁତ, ଆଖିରେ ଲୁହ । ଆତ୍ମସମ୍ବରଣ ପାଇଁ ତକିଆରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ଶୋଇଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୁଝିଲା ନାହିଁ କିଛି । କି ଡାକ୍ତର୍ କଥା ଏ । ବନ୍ଧୁକଥା କହୁକହୁ ଫେର୍ ଏ ଅଟକିଗଲେ । ତକିଆରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ିଲେଣି । ସେ ତାଙ୍କୁ ହଲେଇ ପକେଇଲା । କୁହୁକୁହୁ କଲା । ମୁହଁ ତାର ଟେକିଦେଲା । ସେ ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ବଧୂ କାନ୍ଦୁଛି କହିଁ କହିଁ ହୋଇ । ରୁଦ୍ଧ ଲୁହର ଧାର ଫିଟିଗଲା । କାବ୍‌ବା ହେଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ମନେ ମନେ କହିଲା—ଅଜବ ଲୋକ ତ ଏ...... ବନ୍ଧୁଙ୍କ କଥା ଏକଥର ଶୁଣୁଥିଲା କିଏ ବା...ସତ ବା କହିଲେ, କାନ୍ଦିବାର କ'ଣ ବା ଅଛି । ଆଉ ଅନ୍ୟ ମଣିଷ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବାବା ଫେର୍ କ'ଣ......

ଫୁକାଶଂରେ କହିଲା—ସେ କ'ଣ ମରି ଯାଇଛନ୍ତି ? ଗଲେ ଗଲେ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବ କାହିଁକି ? ଥୟ ଧର୍, ବାପୁ କଲେ ହେବ ।

ବାପୁ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଦେଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଫେର୍ କହିଲା—ମଲାଲୋକ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବା କାହିଁକି ? ସେ ତ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମଜାରେ ଥିବେ । ଆମେ ସିନା ଏଠି ହାଣ୍ଡି ହେଉଥାଉଁ । ସ୍ୱର୍ଗ ଭାରି ସୁନ୍ଦର, ତମେ ଜାଣ ?

ବାପୁ ତା ସ୍ତ୍ରୀର ସରଳତାରେ ମୁଗ୍‌ଧ ହୋଇ କହିଲା—ତମେ ଯେ କେତେ କଥା କହିଗଲ କେତେ ଜଲ୍‌ଦି—କିଛି ନ ଶୁଣି ! କିନ୍ତୁ ସେ ମରିବ କାହିଁକି ? ମରିବା ଲୋକ ପାଇଁ କାନ୍ଦିବ କାହିଁକି ? ସେ ତ ମଲାଣି । ଜୀବନ୍ତ ପାଇଁ ସିନା କାନ୍ଦନ୍ତି ?

ଆଚ୍ଛା ଲୋକ ତ ଏ—ଏଙ୍କର ସବୁ ଓଲଟା । ସେ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି, ତମେ କାନ୍ଦିବ କାହିଁକି ? ଚିଠି ଲେଖିଦେଲେ ତ ସେ ଆସିବେ । ବେଶ୍ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ୍ । କାନ୍ଦ କାହିଁକି ? ସେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, କହିବତ ମୁଁ କାଲି ତାଙ୍କୁ ଚିଠି ଲେଖିବି—ଏ ଆମର ତମପାଇଁ ଅନେକ ଦିବସ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ତମେ ଶୀଘ୍ର ଆସ ।

ନାଇଁ ଗୋ, ସେ କଣ ଏଠି ପାଖରେ କେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି—ମତେ ଜଣାଥିଲେ ସିନା ଠିକଣା ?

ଆମ ଗାଁରେ ଜଣେ ହଜିଥିଲା ଯେ ପୁଲିସରେ ହୁଲିଆ ଦିଆଗଲା । ପୁଲିସ ତାକୁ ପକଡ଼ି ନେଇଆସିଲା । ସେମିତି କଲେ ?

ନା ନା···ତମେ କିଛି ଜାଣନା ସେ ସବୁ—ହୁଲିଆ କଲେ ଲାଭ ନାହିଁ । ସେ ଆସିବ ନାହିଁ ।

ଆଚ୍ଛା ଅଜବ କଥା ଏ·····

ଲକ୍ଷ୍ମୀ·····ସେ ଫେର୍ କାନ୍ଦିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏଥର ଡରିଗଲା । ସେ ଭାବିଲା—ଏଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ଡାହାଣୀ ଲାଗିଛି । ସଞ୍ଜବେଳେ ବନ୍ଧଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲେ—ଏ ପ୍ରଭୁ·····ସେ ପିଲାଏ ତ କ'ଣ କହୁଥିଲେ—ଏବେ ତାଙ୍କ ଗାଁରେ କିଏ ମରିଛି—ନିଶ୍ଚୟ ଡାହା··· ପ୍ରଭୋ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ମନେ ମନେ ଜାଗୁଳେଇ ପାଖରେ ଭୋଗ ମନାସିଲା—ଡାହାଣି ଘଉଡ଼ାଇବ ।

ବାପ୍ନ ଉତ୍ତରକୁ ସମ୍ବରଣ କଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀକି ଉତ୍ତରୁ ଦେଖି ହସି କହିଲା—ଭାରି ଭୀରୁ ବୀର ତମେ ତ ! ମଣିଷଟାଏ ତମ ପାଖରେ ଶୋଇଛି, ତମକୁ ଡର……

ଓଠ ହୋରେ ମଣିଷ—ଭଲ ମଣିଷ ତ ତମେ……ଉଠ ଉଠ ସକାଳ ମାଡ଼ିଲାଣି ଜୋର୍……

ଲାଗାରେ……

ଛିଃ ଛିଃ……ତମେ ଆଚ୍ଛା ଗପ କହିଲ……

ଦୁହେଁ ବାହାରକୁ ଯାଇ ଆସିଲେ ।

ଗପ ଶୁଣିବ ନାହିଁ ? ବଧୂ କହିଲା ।

ନା ଶୋ, କାନ୍ଦଗପ କହନା । ହସଗପ ଥିଲେ କହ ।

ତମକୁ କାନ୍ଦିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗେ ନା ?

ନା, କାନ୍ଦିବ କାହିଁକି । ବାପା ବୋଉ ଅଛନ୍ତି । ଭାଇ ଭଉଣୀ ଅଛନ୍ତି । ଏବେ ତମେ ଅଛ । ତମ ବାପା ବୋଉ ଅଛନ୍ତି—କାନ୍ଦିବା ଦରକାର ?

ଦରକାର ପଡ଼େ । ଆଚ୍ଛା ଶୁଣ……ସେ କେଉଁଠି ଅଛି ମୁଁ ଜାଣେ ନା ଲକ୍ଷ୍ମୀ । କେଉଁ ଅଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ମୋର ଦେଖା ହୋଇଥିଲା—ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଏତେ ପିଲା ପଢ଼ୁଥିଲେ—ତାକୁହିଁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ରୂପରେ ଗ୍ରହଣ କଲି । କଲି ତ କଲି, ଏତେ ଦୂରକୁ ଗଲି କାହିଁକି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ? କାହିଁକି ?……ସେ ଫେର୍ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏଥର ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଆଶଙ୍କା ଘନୀଭୂତ, ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହେଲା—ଏଙ୍କୁ ଭୂତ ଲାଗିଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କଥା ସେ ଭାବିଲା ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ । କ'ଣ କହିବ ସେ ତାକୁ ? ମନ ଭଙ୍ଗି ଦେଲା, ତାକୁ ଭୂତ ଲାଗିନାହିଁ । ଧରାରେ ଭୂତ ନାହିଁ ।

ବାଳିକା ବଧୂ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସଂସାରର ଅବଳତା, ଜଟିଳତା ମଧ୍ୟକୁ ସେ ଆସିନାହିଁ । ବୟସ ହୋଇନାହିଁ । ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ । ଅଭିଜ୍ଞତା ଆସିନାହିଁ । ଫୁଲ ପରି ମନ ହାଲୁକା, ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ପରି ନିର୍ମଳ । ମନ ଖୋଲି ଦୁହେଁ—

ପୀରତ୍ତ ଭଅ ହେ ପୀରତ୍ତ ନାଅ । ମାନ ଏ ହତଭାଗା ଏତକବେଳେ ଭୁସୁଭୁସା କାନ୍ଦୁଁ ଆଣି ପୂରେଇ ତାକୁ ମାଟି କରିଦେବାକୁ ବସିଲା ! ସେ ବିକଳ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସ୍ୱାମୀର ଦୁଃଖ ସେ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ । ତାକୁ କ'ଣ କହି ସେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେବ ? ବାହାରେ ପଢ଼ିଛି କେତେ ଘଟଣା—ଅଭିଆଡ଼ୀ ଜୀବନରେ କେତେ ସାଙ୍ଗ ସୁଖ ଘଟିଥାଏ, ହେଲେ ସେଥିପାଇଁ କଣ ଏତେ କାନ୍ଦିବାକୁ ପଡ଼େ ? ସେ ବାସ୍ତବିକ୍ ଘାବରେଇ ଗଲା । ହେଲେ ଉପାୟ ଖୋଜି ବସିଲା । କ'ଣ କହିବ ସେ ଏ କାନ୍ଦୁରା ସ୍ୱାମୀଟିକି ତାର ? କ'ଣ ଭାବିଲା କେଜାଣି, ତାର ମୁହଁ ଟେକିଲା—ଆଖି ତାର ଲାଲ । ତତଲା ଇଞ୍ଜିନ୍ ପରି । ପକ୍ଷ ଗୁଡ଼ିକ ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ । ବଧୂର ଭାରି ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ନିଜ କୋଳକୁ ଆଣିଲା । କଣ କହିବ ଖାଲି ଖୋଜି ହେଉଥାଏ । କାନରେ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲା । କହିଲା—ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନ ହେଲେ ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି, ଆସିବେ । ଏତେ କାତର କାହିଁକି ହଉଛ ? ମଣିଷ ମନ କ'ଣ ସବୁବେଳେ ସମାନ ଥାଏ ? ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଆସିବ ସେତେବେଳେ ତାର ବିଗୃହ କରିପିବ । ଏ ନୂଆ ଜୀବନ ହୋଇଛି କାହାପାଇଁ ? ବେଳ ଦେଖି ଭୋଗ କରିବାକୁ ହବ । ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ? ବଂଶାବୁଲତା କାହିଁକି ? ଯାଇଥାନ୍ତୁ, ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବେ । ଅଲବତ୍ ଆସିବେ । ବନ୍ଧୁ ମିଳନ ହବ । ଭାରି ଖୁସୀ ହେବା ସମସ୍ତେ । ଏବେ ପଛ କଥା ଭୁଲିଯାଅ ।

ନାଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ପଛକଥା କେବେ ଭୁଲି ହୁଏ ନା । ବର୍ତ୍ତମାନର ସୃଷ୍ଟି ଅତୀତ ଯୋଗୁଁ । ଭବିଷ୍ୟତ ତା'ର ପ୍ରେରଣାରେ ଗଢ଼ି ଉଠିବ । ଜୀବନକୁ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚାହିଁଲେ, ଅତୀତ ଉପରେହିଁ ତାକୁ ଛିଡ଼ା କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୂଳଦୁଆ ତାହା । ତାକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବେ । ତେବେ ସେହି ଅତୀତର ସ୍ମୃତି ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ଯଦି କେହି ମଜବୁତ୍ ସୌଧ ଗଢ଼ିବାର କଳ୍ପନା କରେ, ତା ପାଇଁ ମଜବୁତ୍ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦରକାର । ତାହା କିଏ ଦେଇପାରିବ ? ମୁଁ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ କହିପାରେ ଜୀବନ ମଧୁମୟ ହୋଇଉଠିବ ।

ମୋଠୁ କିଛି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଚାହିଁ ? କି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି !

ବିଧୁ ନୀରବ ରହିଲା ।
ଭୁଲି ପଡ଼ିଲ ସେ !
ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇପାର ?
ଦରକାର ଥିଲେ ଦିଆ ନ ଯିବ କାହିଁକି ?
ଶୋଇପଡ଼ ରାଣି ! ସେହି ଲକ୍ଷେ । ରାତି ହେଲାଣି ବେଳାଏ

— ଛଅ —

ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ ବିଧୁକୁ କଟକ ଷ୍ଟେସନରେ ପୁରୀ ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍‌ରେ ବସାଇ ଦେଇ ଅଶ୍ରୁଳ ଚକ୍ଷୁରେ ତାଠୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ତାକୁ ଏସବୁ ବିଷବତ୍ ବୋଧ ହେଉଥିଲା । ସାମାଜିକ ଜୀବ ଭାବରେ ସେମାନେ ଆସିବା କଥା, ଆସିଥିଲେ । ବିଧୁର ଖାଲି ମନେ ହେଉଥିଲା—ସେ ଥିଲେ ଆଜି କେତେ ଖୁସୀ ହେଉଥାନ୍ତା । କଲିକତା ବା ବମ୍ବେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ୍ୟ ଯାଇଥାନ୍ତା । ତାକୁ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥାନ୍ତା ସେ···ଦିନେ ଏହି ଷ୍ଟେସନରେ ସେ ତାଠୁଁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ଆସିଥିଲା । ଦୁହେଁ କେତେ କାନ୍ଦିଥିଲେ । ଆଜି ସେହି ସ୍ମୃତି ତାର ମାନସପଟରେ ଭାସି ଉଠୁଛି । ସେ କାନ୍ଦୁଛି, ରୋକିବ କିଏ ତାକୁ ? ଉପସ୍ଥିତ ଆତ୍ମୀୟ ଓ ବନ୍ଧୁମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି—ସେ ଦୂର ଦେଶକୁ ଯାଉଥିବାରୁ ଏଭଳି କାନ୍ଦୁଛି । ହାୟରେ ହତଭାଗ୍ୟ . । ମଣିଷର ମନକଥା ସେ କାହୁଁ ଜାଣିବ ? ଅତୀତ ଦେଇଛି ଦୁଃଖ । ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଁ ତାହାର ପରିପ୍ରକାଶ ।

ଗାଡ଼ି ଭଦ୍ରଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଚାହିଁଲା ସେ ପ୍ଲାଟଫର୍ମକୁ । ହେଲେ ସେ ଏଠି ବୁଲୁଥାନ୍ତା ! ମଲାଣି କି ବଞ୍ଚିଛି କିଏ କହିବ ? ଏତେ କରି କହିଥିଲି—ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ କାହିଁ ଥିଲେ ବି ଲେଖିବୁ । ମୋର ତୋଠୁ କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ତୁ ଅଛୁ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିବାକୁ ଚାହେଁ··· । ଭାବୁଭାବୁ ତାର ଗଣ୍ଡ ସିକ୍ତ ହେଲା ତତଲା ଲୁହରେ । କହିଁ କହିଁ ହୋଇ ସେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେଠା ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ । ଛୋଟ କାମରା । ଦୋସର ଯାତ୍ରୀ ନଥିଲେ ।

ତେଣୁ ତାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଥିଲା । ମନକୁ ଜମା ବାଗେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ସେ । ଅତୀତର ସହସ୍ର ଘଟଣା ତା ଅଶ୍ରୁରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କାହିଁ ଶଙ୍କର—ସେ ଝରକାବାଟେ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା··ଶଙ୍କର, ଶଙ୍କର··ମୁଁ ଏଇଠି······

ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଦେଲା ଭଦ୍ରକ ।

ଜାହାଜରେ ବସିଲା । ସାଗର ବକ୍ଷରେ ଯାତ୍ରା । ଦେଶ, ବାପା, ବୋଉ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସବୁ କ୍ଷଣିକ । ସବୁବେଳେ ମନେ ପଡ଼ିଲା ଶଙ୍କର । ତା ପାଖରେ କେତେ ବର୍ଷ ତଳେ ସେ ବି. ଏ. ପାସ୍ କଲା ପରେ କହିଥିଲା—ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ବିଲାତ ଯିବି । ତୁ ଯିବୁ ? ଦୁହେଁ ପଢ଼ିକରି ଆସନ୍ତେ । ଶଙ୍କର କହିଥିଲା—ତୁ ଯୁବାବେଳେ ଯିବୁ । ତୁ ପଢ଼ିକରି ଆସିଲେ ରୋଜଗାର କରି ମତେ ପଠେଇବୁ । ମୁଁ ବୁଢ଼ାଦିନେ ଯିବି । ପଢ଼ି ଆସିବି । ସାବିତ୍ରୀ ତୋ ପାଖରେ ରହିଥିବ, ହେଲା । ଦୁହେଁ ହସିଥିଲେ । ଏ କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ି ଅନ୍ତର ଦୁହିଁ ହୋଇଗଲା । କାହିଁ ଶଙ୍କର । ଆଜି ତାକୁ ଚିଠି ଲେଖୁଥାନ୍ତା ଜାହାଜରୁ । ଚିଠି ପାଇ ସେ କେତେ ଖୁସୀ, କେତେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତା ! ଉଃ·····ପ୍ରଭୋ·····ତମେ ହିଁ ଭରସା ।

ବିଲାତରେ ପହଞ୍ଚି ତାକୁ ତ ସବୁ ନୂଆ ଲାଗିବା କଥା, ଲାଗିଲା । ଆସିବାକୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲା ଆସିଗଲାରୁ ତାହା ସବୁ ବାସ୍ତବତା ସ୍ପର୍ଶରେ ବରଫ ତରଳିଲା ପରି ପାଣି ହୋଇଗଲା । ସାଧନା ହିଁ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ । ପ୍ରାପ୍ୟ ମିଳିଗଲେ ସ୍ୱାଦ ମରିଯାଏ । ତାର ସେଇଆ ହେଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାଖକୁ ବେଳେବେଳେ ଚିଠି ଲେଖେ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାକୁ ଜଗର କରି କହିଥିଲା—ଦେଖ, ନୂଆ ଦେଶକୁ ଯାଉଛ । ବରାବର ଚିଠି ଲେଖିବ । ମୋ ରାଣ । ସେଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ପାଳନ କରିବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟିତ ଥାଏ । ନୂଆ ଜାଗାରେ ସେ ନୂତନତାରେ ଆପଣାକୁ ଚଳାଇବାକୁ ଯାଇ ନିଜ ଦେଶକୁ ଭୁଲିଗଲା । ବେଳ ନାହିଁ । ଆଦବ୍‌କାଇଦା ଦୋରସ୍ତ କରିବାରେ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଟି ପ୍ରାୟ କଟିବାକୁ ବସିଲା । ମାମୁଲି ଚିଠିରେ ବାପା ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ରହିଲେ ।

ପୃଷ୍ଠା ପୃଷ୍ଠା ଧରି ଚିଠି ତ ସେ ପୁଣି ପୂର୍ବ ଜୀବନରେ ଶଙ୍କର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଲେଖି ପାରୁଥିଲା । ଆଜି ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ଲେଖି ଦେଲେ ତାର କଲମ ରହିଯାଏ । କ'ଣ ପାଇଁ ତାହା ଘଟିଲା ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଫେଣେଇ ଫେଣେଇ ପ୍ରେମ ଚିଠାଉ ଲେଖିଲେ ହେଁ ବୁଢ଼ା ନାଗକୁ ପଦ୍ମତୋଳା କାଠି ନକଲା ଭଳି ତାକୁ କାଠି କରୁ ନଥାଏ । ସେଗୁଡ଼ାକ ଯେମିତି ତାର ଦେହ ଘସଡ଼ିଆ ହୋଇ ଯାଇଛି ! ବାସ୍ତବତାକୁ ଛାଡ଼ି ସେ କଳ୍ପନାରେ ଭାସିବ କାହିଁକି ? ବିବାହିତ କ'ଣ ପାଇଁ ? ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତାଙ୍କର ଇଙ୍ଗିତ । ପ୍ରକୃତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ । ବନ୍ଧନ ଓ ସଂସାରରେ ଚଳିବାପାଇଁ ଏକ ଅବଲମ୍ବନ ନୁହେଁ କି ? ନିଜ ଜୀବନର ବିଫଳତା ଦେଖି ନାହିଁ କି ସେ ? ପୃଷ୍ଠା ଓଲଟାଇ ଦେଖିଛି— ହତାଶ । ପିଆଲା ଖାଲି । ସୁରା ସରି ଯାଇଛି । ସାକୀ ଉଦାସ ।

• • • • • • • • • •

ବୁଲିଯାଏ ସେ ପାର୍କକୁ । ଚିହ୍ନା ହେଲା ସେଠି ତାର ନାନା ସହିତ ନାନାର ପିତା ଫରାସୀ, ମାତା ଇଂରେଜ । ନାନା ଇଂରେଜୀ ପଢ଼େ, ଫରାସୀ ବୋଲେ ପରିଚିତା ନୁହେଁ । ବାପ ମା ଫ୍ରାନ୍ସ ଯାଇଛନ୍ତି । ଟଙ୍କା ପଠାନ୍ତି ତ ପାଖକୁ । ନାନା ଯୁବତୀ, ଛନୀ । ସୁନ୍ଦରୀ ସେ । ପାର୍କରେ ଆକସ୍ମିକଭାବରେ ଦୁହିଁଙ୍କର ପରିଚୟ ହୋଇଗଲା । ବନ୍ଧୁତା ହୋଇଗଲା କିଛିଦିନ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ହେବାପରେ । ପ୍ରତିଦିନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଦୁହେଁ ଭେଟନ୍ତି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୁଅନ୍ତି । ବିଦାୟ ନିଅନ୍ତି ।

ଦୁଇମାସ ଏମିତି କଟିଗଲା । ବୁଲାରୁ ତାହା କ୍ରମେ ହୋଟେଲ ସିନେମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗଲା । ସ୍ତରକୁ ସ୍ତର ଉନ୍ନତି ଘଟିଲା । ବିଧୁର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହେଲେହେଁ ବାପ ଥିଲା ପୁଅ ସଭାରେ ହାରେନା । ସେ ଆଜି ସାମାନ୍ୟ କେତେ ଟଙ୍କା ପାଇଁ କ'ଣ ଏ ବିଦେଶୀ ବାଳିକା ପାଖରେ ହାରିଯିବ ! ନିଜର ଦୈନ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରିବ ! ତା ଦେଶର ମହତ୍ତ୍ୱ ପଦାରେ ପକାଇବ ? କସ୍ମିନ୍‌କାଳେ ତାହା ବିଧୁ କରାଇ ଦେବ ନାହିଁ । ସେ ବାପାଙ୍କ ପାଖକୁ, ଶଶୁରଙ୍କ ପାଖକୁ ଘନଘନ ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଲେଖିଲା । ସବୁ

ଆସି ତେବେ ବି କଅଣ୍ଟ ଧରୁଥାଏ । ଶେଷକୁ ଶଙ୍କର ଭଦ୍ରଖରେ ତାକୁ ଯେଉଁ ଅଲଙ୍କାର ପୁଡ଼ାଟି ଦେଇଥିଲା ତାକୁ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ବଣିଆ ଦୋକାନରେ ନେଇ ଅର୍ଥ ଆଣି ଖର୍ଚ୍ଚ କଲା । ତାହା ଅନ୍ଦାଜ ତିନିହଜାର ଟଙ୍କା । ପଢ଼ା ପଢ଼ିର ନାମ ଗନ୍ଧ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷା ଦେବା କଥା । ତାହା ସେ ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । କାରଣ ପଢ଼ାପଢ଼ି ନଦାରଦ୍ ।

ଦିନେ ନାନାକୁ ସେ ତା'ର ମନୋଭାବ କହିଲା ଓ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲା । ନାନା ବିସ୍ମିତ ହେଲା । କହିଲା—ତମେ ବିବାହିତ ପରା ! ପାର୍କସ୍ଥ ଏକ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ଦୁହେଁ ପାଖକୁ ପାଖ ବସିଥିଲେ । ବ୍ୟବଧାନ ଏକ ବିଯୁକ୍ତ ଚିହ୍ନ । କହିସାରି ଚକିତା ନାନା ଫଟ୍‌କିନା ଉଠି ଚାଲିଗଲା । ଗଲାବେଳେ ପଛକୁ ଚାହିଁଲା ନାହିଁ ସେ । ଗର୍ବିଣୀ ନାନା !

ବିଧୁ ନିଜ ବସାକୁ ଫେରିଲା । ମୁହଁରେ ଖେଲର୍ଓ୍ୟାଡ଼ର ଭାବ । ଚାଲିଗଲା, ଯାଉ । କଣ ହୋଇଗଲା ସେଉଠୁ ? ଟଙ୍କା ଗୁଡ଼ାକ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଗଲା—କଣ ହେଲା ! ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ଟଙ୍କା ହେଉଛି ନା ! ଫେର୍ ଆସିବ, ଫେର୍ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେବ—ଲାଗିଥିବ ଏମିତି । ମାତ୍ର ରାତିରେ ଶୋଇଲା-ବେଳେ ତାର ମନେ ପଡ଼ିଲା—ଆଲୋ, ଆଲୋ, କଣ କଲି ? ଶଙ୍କରର ଅଲଙ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ତ ଭାଙ୍ଗି ଦେଲି । ମନ ଭଲ ହୋଇଯିବ। ଫେରିଆସି ଯଦି ମାଗିଲା ? ମନ ତାର କଣ ହୋଇଗଲା । ଶଙ୍କର ତ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ—କି, ଏକ ପ୍ରଣୟିନୀର ମାଲ ଦୋସର୍ ପିଣ୍ଡ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲ ? ବାଃ, ବାଃ·····ମୁହଁ ତାର ଶୁଖିଗଲା । ବୁକୁ ବିଦାରି ହେଲା·····ହେଲେ ଅଲଙ୍କାର ବିକ୍ରେତା ନିଶ୍ଚୟ କାଲି ତାକୁ ଫେରାଇ ଦେବ । ତିନିହଜାର ଟଙ୍କା କାହିଁ ଆସିବ ! ରାତିସାରା ଜମା ଶୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ଏଣୁତେଣୁ ଭାବୁଥାଏ । ସବୁବେଳେ ଡରି ଯାଉଥାଏ । ଦୋକାନୀ ସତେ କଣ ସେଗୁଡ଼ାକ ସେମିତି ରଖିଦେଇ ଥିବ···ଦେଖିବା, ସକାଳ ହେଉ ।

ସତକୁ ସତ ତହିଁ ଆରଦିନ ସକାଳୁ ସେ ଦୋକାନକୁ ଗଲା । ତାକୁ ଭୟ ଲାଗୁଥାଏ । ଛାତି ଥରୁଥାଏ । ସମସ୍ତ ଭାବ ଗୋପନ କରି ସେ ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ ଦୋକାନୀକୁ ପଚାରିଲା—ସେ ଜିନିଷଗୁଡ଼ାକ ଦେଇ ପାରିବେ ?

ଦୋକାନୀ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ କହିଲା—ତାହାତ ରଖିବାପାଇଁ କୁହାଯାଇ ନ ଥିଲା । ସେସବୁ ଯେ ଆମକୁ ବିକା ହୋଇଗଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ !

କାନମୁଣ୍ଡା ଆଉଁସି ବିଧଭୂଷଣ ଫେରି ଆସିଲେ ଯେଉଁଠୁ ଯାଇଥିଲେ । ମନେ ମନେ କହିଲା—ଶଙ୍କର ମାଗିଲେ, ସତକଥା କହିଦେବି । ସେ ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷମା କରିବ ।

ଅଗାଧ ଭରସା ତା'ଠି ତା'ର !

=ସାତ=

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚିଠି ଦେଇଛି ।

ରାଜା !

ଏବେ ଚିଠିପତ୍ରର ଅଭାବ ବିଶେଷଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ଛଅମାସ ହୋଇଗଲାଣି । କଥା କଣ ! ସତେ କଣ ଶ୍ରୀଅଙ୍ଗ ସୁଖ ନାହିଁ ? ସେଠି କୁଆଡ଼େ ଟିକିକରେ ଥଣ୍ଡା ଲାଗିଯାଏ । ଥଣ୍ଡା ଦେଶ । ତମ ଦେହରେ ତ ଜମାରୁ ଥଣ୍ଡା ଯାଏନା । ସେଥିପାଇଁ ରୋଜ୍ ଚିଠିକ ଥାଇ ବସିଥାଏ । ମାନ୍ଧ ପଦୁ ଘୁଞ୍ଚି ଘୁଞ୍ଚି ଯାଏ । କାଉକୁ ଗୁଡ଼ଲ ଦେଲେ ସେ ନ ଖାଇ ଉଡ଼ିଯାଏ । ମନ ପୋଡ଼ିଯାଏ । ଗଲାବେଳେ ଏତେ କରି କହି ଯାଇଥିଲ । ମୁଁ ରାଣ ନିୟମ ପକାଇଥିଲି । ମୋ ଉପରେ ଏତେ ଟିକେ ବୋଲି ମମତା ନାହିଁ ? ଯାହା ମମତା ଥିଲା ତାହା କେବଳ ଅତୀତରେ ! ଏତେ ଟିକେ ବି ସେଥିରୁ ଛିଟିକି ଆସି ପାରୁନି ? ତମେ ନା ସେଦିନ କହୁଥିଲ, ତମର ଚିଠିପତ୍ର କୁଆଡ଼େ ବୁକ୍‌ପୋଷ୍ଟରେ ଆସୁଥିଲା ? ଏବେ ଦି' ଧାଡ଼ିଆ ଚିଠି ବି ଲେଖି ପାରୁନା ? ଏତେ ସମୟାଭାବ ତମର ହୋଇ ଯାଇଛି ? ସେତେବେଳେ ବି ତ ସେହି ଦିନ ରାତି ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ଥିଲା ! ଅବିକା କଣ କମି ଯାଇଛି ? ସେଠି ଯେତେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଆମ ଦେଶରୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ସମସ୍ତେ କଣ ଏମିତି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଚିଠି ଲେଖନ୍ତିନି ? ମୋର ଜମା ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏନା । ତମ ଜାଣିଛାକୁ ଜମା ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ନାହିଁ । ହାତରୁ ଗଲେ, ତମକୁ ଆଉ ଧରେ କିଏ ? କିଏ ଏବେ ସବୁବେଳେ ତମକୁ ଗଂଜିଆରେ ପୁରାଇ ଅଣ୍ଟାରେ ଖୋସିଥିବ ? ସତ କହୁଛି, ସେଇଥିପାଇଁ ତମକୁ ପାଇବାକୁ ମୋର ଜମା ମନ ନ ଥିଲା ।

ବାପାଙ୍କୁ କହି ଦେଇଥାନ୍ତି ତାହା । ହେଲେ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । ଯାହାହେଉ, ଏଥର ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଦିଅ ଭଲା !

ହଁ, କିଏ କହୁଥିଲା—ବାପା ତୋର ଭାରି ବିରକ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି । ତମେ ଗଲାବେଳେ ଗୋଟାଏ ହିସାବ ଫର୍ଦ୍ଦ ଦେଇଗଲ । ଫେର୍, ବର୍ଷକ ଭିତରୁ ତମର ଏମିତି କଣ ଖର୍ଚ୍ଚ ବଢ଼ିଗଲା ଯେ—ଏଠିକି ଚିଠି, ଆମ ଘରକୁ ଚିଠି—ଟଙ୍କା ପଠାଅ । ଖାଲି ଟଙ୍କା ! ସମସ୍ତେ ଖାଲି ସେଇକଥା କହି ହଉଛନ୍ତି । କିଏ କିଏ ବି କହୁଛନ୍ତି—ସେ ନିଶ୍ଚୟ କୋଉ ଟୋକୀ ପାଲରେ ପଡ଼ି ବାପା ଟଙ୍କା ଗୁଡ଼ାକ ବରବାଦ କରୁଛି । ନହେଲେ ଏତେ ଟଙ୍କା କଣ କରନ୍ତା ? ସେ ଦେଶରେ କୁଆଡ଼େ ଏମିତି କରିବାର ବାଟ ପ୍ରଶସ୍ତ !

ମୁଁ ଶୁଣିଲି ସବୁ । ମତେ ଏଗୁଡ଼ାକ ଜମା ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ତମକୁ ଜଣାଉଛି । ମୋ ଉପରେ ରାଗି ଚିଠି ବନ୍ଦ କରିବ ନାହିଁ । ମୋର ଏଥିରେ ନିଜସ୍ୱ ବୋଇଲେ କିଛି ନାହିଁ । ଗଲି ଆଇଲି ଯାହା ଦେଖିଲି ତାହା କହିଲି । ଶୁଣିବା କଥା ଲେଖିଲି ମାତ୍ର, ବୁଝିଲଟି ? ମୁଁ ତାହା ଜମା ବିଶ୍ୱାସ କରୁନି । ପୁନଶ୍ଚ—ଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କର କିଛି ଖବର ପାଇଲକି ? ସେଠିକି ସେ ଯାଇ ନାହାନ୍ତି ତ ? ଭଲ ବନ୍ଧୁ ତମର ସେ !

—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ବିଧୁର ଛାତି ଦାଉଁ ଦାଉଁ ପଡ଼ିଲା, ଉଠିଲା । ମନ ତାର ଘର ଧରିଲା । ଖାଲି ମନେହେଲା କେମିତି ପାଠପଢ଼ି ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ ପାସ୍ କରି ଘରକୁ ଯିବ । ଅତୀତ କଥା ମନେ ପକାଇ ଝୁରି ହେଲା । କି କାମ କଲା ସେ ! ମନସ୍ତାପ ଖାଲି । ସେ ଯେ ଠକରେଇ ନେଲା ତାର ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବା କଥା ! ବୁଦ୍ଧିମତୀ ନିଶ୍ଚୟ । ତାରିଫ୍ କରି ବସିଲା ତାକୁ । ଏମିତି ନାନାକଥା ମନେ ମନେ ଭାବି ମନକୁ ଦୃଢ଼ କଲା । ପାଠପଢ଼ାରେ ମନ ଦେଲା ।

ଏଥର ପଢ଼ିଲା ସେ । ପରୀକ୍ଷା ଦେଲା । ପାସ୍ ବି କରିଗଲା । ବିଲାତରେ ରହିବାକୁ ତାକୁ ଜମା ସୁଖ ଲାଗୁ ନାହିଁ ଏବେ । ଦରକାର ନ ପଡ଼ିଲେ କିଏ କାହା ସାଙ୍ଗରେ କଥା ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେଥିରେ କଳା—ଗୋରା

ଭେଦାଭେଦ । ରାଜା-ପ୍ରଜାର ମନୋଭାବ । ଶେଷ ପରୀକ୍ଷାକୁ ଖାଲି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ । ସେଇଠା ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ଆଉ ରହି ପାରିବ କେଉଁଠି ସେ— ମନେ ପଡ଼ିଲା ତାଙ୍କ ଗାଁ, କଟକ, ବାପା, ବୋଉ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଥିଲା ତେଜସ୍ୱାନ୍ ଶଙ୍କର ।

ମନେ ହେଲା ତାର—ଶଙ୍କର ଚିଠି ଦେଉଥିଲେ, ଆଜି ସେ ତାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା । ତା ଯିବାର ତାରିଖ । ସେ ବମ୍ବେକୁ ଆସିଥାନ୍ତା । କି ଖୁସୀ ଦୁହେଁ ହୋଇଥାନ୍ତେ !

ସେ ଭାବି ପାରେନା—କଷ୍ଟ ହୁଏ ତାର । ଉଃ···ଜୀବ ରହିଯାଏ । ଛାତି ଫାଟିଯାଏ । ଫେରି ଭାବେ—ସେ ଗଲା କାହାର, କାହିଁକି ? କାହିଁକି ଗଲା ସେ ! ଏ ଦେଶକୁ ସେ ଆସିଥିଲେ ତାର ସେ ଚିନ୍ତା ଭାବନା ନିଶ୍ଚୟ କଟି ଯାଇଥାନ୍ତା । ସେ କ'ଣ ଦେଖିଥାନ୍ତା ! ଦେହକୁ କିଏ ଏମିତି ଧରି ବସିଛି ? ଅବଶ୍ୟ ଆଇନ୍ ସବୁ ଦେଶରେ ଅଛି । ଆଇନ୍‌କୁ ଅନେଇ ମଣିଷ ଚଳେ କି ? କାଳ ଘଟେ । ଭୁଲ୍ ହୋଇଯାଏ । ତାକୁ କ'ଣ ମଣିଷ ସୁଧାରି ନେଇ ଫେରି ସଂସାର ଗଢ଼ି ପାରେନା ! ଆମର ସମାଜସଂସ୍ଥା ଦୁର୍ବଳ ନିଶ୍ଚୟ— ନହେଲେ ସେ ଏପରି କରନ୍ତା କାହିଁକି ? ମଣିଷ ମନକୁ ସେ ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେଇଠି ତାର ଦୋଷ ରହିଗଲା ପରା ! ମନଟାକୁ ପେଡ଼ି ଭିତରେ ସାଇତି ରଖି ଦେଇଛି ସେ । ଗତିଶୀଳ ସେ । ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟ ଦେଇ ତାକୁ ଚାଲିବାକୁ ପଡ଼େ । ତାହା ତ ବରାବର ଭୁଲିଗଲା ! ପ୍ରସାରିତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଦେଇ ଦେଖିଥିଲେ କଦାପି ଯାଇ ନଥାନ୍ତା । ଖାଲି ନୀତିକି ଜାବୁଡ଼ି ଧରିଲା । କ'ଣ କରିବ ନୀତିକି ସେ ! ନୀତି ଯେ କରିଛି ତା'ପାଇଁ ଥାଉ । ମଣିଷ ତା ନୀତି ତା ପାଇଁ କରିବ ନି କାହିଁକି ? କାଉ ଭୋଗରେ ପଛକେ ମୁହଁ ନ ମାରୁ, ସେଇଠା ମାରୁ ହୋଇଗଲା ! ଟିକେ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ ହେଲେ କେତେ ସୁଖ ମଣିଷ ପାନ୍ତାଟି ! ମୁଁ ଦୋଷୀ ବୋଲି ମାନିଲେ ବି ତ ତାକୁ ଘୃଣା କଲା ? ପ୍ରତିହିଂସା ସେମିତି ଜର୍ଜରିତ ! କ'ଣ ଏମିତି କଲା ସେ ! ସେ ଯେ ତାକୁ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲା ! ଆଃ···ପାଗଳ···ପାଗଳ ଶଙ୍କର···ସେ ଆଉ ଭାବି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

କିଛି ସମୟ ଗଲା । ଫେର୍‌ କହିଲା—ବୋକାଟା । ତାକୁ ଦୋଷୀ କଲା ! କାହିଁକି ? ମୁଁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ବି ମୁଁ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ସେ ଦୋଷୀ···ତାକୁ କ୍ଷମା ଦେଇ ପାରିଲା ନାହିଁ ! ହେ ପ୍ରଭୋ ! ସେ ତାକୁ କ୍ଷମା ଦେଇ ନାହିଁ । ତମେ ହିଁ ବିଚାର କରିବ । ତମେ ହିଁ ଦେଖିବ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ । ତମେ ହିଁ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

ଜିନିଷପତ୍ର ବନ୍ଧାବନ୍ଧି କରି ସେ ଜାହାଜ ଚଢ଼ିଲା । ଆସିବ ନିଜ ଘରକୁ ।

=ଆଠ=

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହ ତାର ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ଦୀର୍ଘ ଦିନର ବିରହ ପରେ ମଧୁର ମିଳନ । କେତେ କଥା—ବିଲାତର କଥା । ପର ଦେଶର ଇତିହାସ, ସମାଜ । ସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗୁଥାଏ ତାକୁ । ଆଗ୍ରହ ତାର କେତେ ଶୁଣିବାକୁ, ଫେର୍‌ ସ୍ୱାମୀ ମୁହଁରୁ ! ନାନା କଥା କହିଲା ବିଧୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପ୍ରଥମେ ବିରକ୍ତ—ତାପରେ ତାକୁ ଚପାଇ ହସି ହସି କହିଲା—ନାନା, ଓଃ କିରସ୍ତାନୀଟା, ତମେ କାଲି ସକାଳେ ଗୋବର ପାଣି ପିଅ । ତେବେ ଯାଇଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ।

ପାଗଳ, ପାଗଳ ତମେ ରାଣି ! ସ୍ତ୍ରୀ ରତ୍ନଂ ଦୁଷ୍କୁଳାଦପି । ତମେ ସେ ସବୁ ବୁଝିବ କ'ଣ ? ଘର କୋଣରେ ଥାଅ । କ'ଣ ଜାଣ ଦୁନିଆ କଥା । ଜୀବନ ବିଷୟ ! ଏ ଜୀବନ, ଏ ଦୁର୍ଲଭ ମାନବ ଜୀବନ, ଫୁର୍ତ୍ତିର ଜୀବନ । ଯାହା ଆସିବ, ସବୁ ଭୋଗ କରିଯିବ । ଭୋଗରେ ସ୍ପୃହା ଥିବା ଗୃହୀ । ନହେଲେ ଏଠୁ ବିଦାୟ ନେଇ ହିମାଳୟକୁ ଯାଅ । ଅବଶ୍ୟ ବିଧିନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନିବାକୁ ହବ । ଜୀବନ ଯେତେବେଳେ ଯାହା ଚାହୁଁଛି ମୁଁ କରୁଛି । ସରସ ଜୀବନ ମୁଁ ଚାହେଁ ।

ଗୁଡ଼ାଏ ବଦ୍‌ନାମ ଅର୍ଜିଲ, ଆଉ କ'ଣ ?

ବଦ୍‌ନାମ, ସେଟା କିଏ ଦବ ?

କାହିଁକି ? ସମସ୍ତେ ତ କହିଲେ କାହୁଁ ଜାଣିଲା ପରି । ସତେ ତ ତମେ ପାଲ୍ଲାରେ ପଡ଼ିଥିଲ ।

ଦୁ'ବର୍ଷ ଉତ୍ତାରୁ । ଉନେ ।

କ'ଣ କହୁଥିଲ···ଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ବିଜ୍ଞାପନଟାଏ ଦେଲେ କିପରି ହୁଅନ୍ତା ?

ଶଙ୍କର ବାବୁ ? ଓଃ ଶଙ୍କର ? ବିଜ୍ଞାପନ ଦେଲେ କ'ଣ ସେ ଆସିବ ! ମିଛ କଥା । ତା ମନ ହେଲେ ସେ ଲେଖିବ । ଆସିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ ।

କିଛି ଭାବି ପାରୁନା ?

ନା, ସେ ତ ପାଗଳ ହୋଇଛି । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଦାୟୀ ଆଂଶିକ । ମାତ୍ର ସେ ମତେ ପୂରା ଦାୟୀ କରିବା ତ ଦୂରର କଥା— ନିର୍ଦ୍ଦୋଷରେ ଖଲାସ ଦେଇଛି । ଆସିବ ସେ ? ଲେଖିବ ତମେ ? ମିଛ ।

ସେ ତମକୁ ଭାରି ଭଲପାନ୍ତି ?

ସେଥିରେ ସନ୍ଦେହ ଥାଇପାରେ କାହାର ?

ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି କରି ପାରିବ ?

ତମେ ଗୋଟାଏ କ'ଣ କହିବ, ତାହା ପୁଣି ମୁଁ ପାରିବି ନାହିଁ ! ହେଁ

ପାରିବ କି ନା କହିବ—ଏତେ ମନ୍ତବ୍ୟ ?

ଖୁବ୍ ପାରିବି । ଏହି ପୃଥିବୀର କଥା ତ ? ନପାରିବାର ଅଛି କ'ଣ ! ପାରୁ ନପାରୁ ଚେଷ୍ଟାରେ ପଛ ଘୁଞ୍ଚା କାହିଁକି ଗଣି ? ତମେ ତ ଭାରି ଗୋଟାଏ କହିବ···ହେଁ···ହେଁ·····

କାହିଁକି ? ମୁଁ କ'ଣ ଏତେ ନପାରୁ ?

କିଏ ତାହା କହିବ ଲୋ ବାପା ! ମୋ ଚୌଦ ପୁରୁଷ ତାହା କହି ପାରିବେ ନା ? ତମେ କେବେ ନପାରୁ ହୋଇ ପାର ନା·····କହ, କହ ଲଣି !

ଏକ ସଂବାଦ ଛପାଯାଉ ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଶିଷ୍ଟ ଖବର କାଗଜମାନଙ୍କୁ......

କ ସଂବାଦ । ନାଁ ନାହିଁ କର୍ମ ସୂଚୀ ବୁଝେ ? କହ ତ ଜଲ୍‌ଦି କ'ଣ ସେ ସଂବାଦ ?

କାହିଁକି ମନ ଏମିତ ବିଚଳିତ—ବାଯ୍ୟା ଲାଗିଲା ପରି ହେଉଛି ! କ'ଣ ହେଲା ? ମୁଁ ଆଜ କହିବ ନ ।

ହେଉ, ମୁଁ ଆଜ ଅସମ୍ଭାଳ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । ଫେର୍, କାନ୍ଦିବ । କହ, କହ ରାଣୀ ଜଲ୍‌ଦି ।

ସଂବାଦ ଛପ—ବିଧୁ ଭୂଷଣ ମହାନ୍ତି, ବାରିଷ୍ଟର, ମଟର ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ପଡ଼ି ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ କଟକ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ, ଚେତା ନାହିଁ.....ଇତ୍ୟାଦ ।

ବାସ୍ ?

ତମେ ଏଥା କରୁଅ ନା ତାପରେ ଦେଖିବା ।

ଏଥା ଆଉ ଭାରି କଥାଟାଏ । ନହେଲା ମୁଁ ଏବେ ସତରେ ଗୋଟାଏ ଭଙ୍ଗା ମଟର ନେଇ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟାଇ ଦେଉଛି । ମିଛରେ କାହିଁକି ଲେଖାଇବ ।

ଆରେ ବାଃ ! ଆଚ୍ଛା ବୁଦ୍ଧି ତ ବଢେଇଲ ତମକୁ ? ତମେ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବୁଡ଼ା ହୋଇ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ପଡ଼ିବ ? ନା ନା, ତାହା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେ ସଂବାଦ ଦରକାର ନାହିଁ । ସେ ନ ଆସନ୍ତୁ ପଛକେ ।

ନା ଗୋ ନା, ମୁଁ କ'ଣ ସତରେ ମଟରରେ ଥିବ ? ମଟରକୁ ଓହ୍ଲେଇଥିବ ନା ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟିବା ଆଗରୁ । ଏତକ ବୁଝିଲନ । ବାରିଷ୍ଟର ଭାଗ୍ୟା ହୋଇ ଯାହା...ହୁଁ, ସେଇଠୁ ?

ହଁ ସେଇଠୁ...କହ କ'ଣ କରିବ ?

କ'ଣ କରିବ—ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଯିବ । ମିଛରେ ଟିକେ ପିନ୍‌କଣ୍ଟାରେ ଫୋଡ଼ା ଫୋଡ଼ି ହୋଇଯିବ । ଆଉ କ'ଣ—ସେଇଠୁ ପଟିଫଟି ବାନ୍ଧି ଫେରି ଆସିବ । ଏଯ୍ୟା.....କର୍ତ୍ତ ସତକୁ ମିଛ, ମିଛକୁ ସତ ଆମେତ ନିତି କରୁଛୁ । ଏଥା ବଢେଇଲ ଯାହା ତମେ... । ମନ୍ଦ ନୁହେଁ......।

ସତରୁ ମିଛ ତମେ ତ କର—ଆଉ କ'ଣ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ସ୍ୱର୍ଗଦୂତ ଆସନ୍ତି ନା ଦେବତା ଖୋଦ୍ ଆସନ୍ତି ?

ଆଚ୍ଛା, ତାହାହିଁ ହେବ ।

ତଥାସ୍ତୁ ।

ଦୁହେଁ କର ଲେଉଟାଇ ଶୋଇଲେ ।

—ନଅ—

ପ୍ରସ୍ତାବାନୁସାରେ ବଧୂ ଭଡ଼ା ମଟର ନେଇ ମିଛ ଦୁର୍ଘଟଣା ଘଟାଇଲା । ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ଫେରିଲାବେଳେ ବାଟରେ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଥିବା ତାର ସହକର୍ମୀ ସାନ ଓକିଲଙ୍କୁ ଆଗରୁ ଲେଖା ଯାଇଥିବା ସମ୍ବାଦଟି ସମ୍ବାଦକଙ୍କୁ ଦେବାକୁ କହିଲା । ଦେଲାବେଳେ ତାକତ୍ କରି କହିଲା—ଏଥିପାଇଁ କିଛି ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ସବୁ କାଗଜକୁ ଯେମିତି ଯାଏ । ବିଶେଷତଃ ଇଂରେଜୀ କାଗଜକୁ, ତାର ଯୋଗାଡ଼ କରିବ । ତାହାହିଁ ହେଲା । ଅର୍ଥ ସବୁ କରିପାରେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବଧୂକୁ କହିଲା—ମଲା ଯା, ଏତେ ଜଲ୍‌ଦି ତମେ ଭଲ ହୋଇ ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ପଳେଇ ଆସିଲ ? ନା, ନା, ତାହା ତ ହେଲା ନାହିଁ ।

ଆଉ କ'ଣ କରିଥାନ୍ତି ?

ବାଃ, ଭଲ ଆଉ -! ଧର ଶଙ୍କରବାବୁ ସମ୍ବାଦ ପଢ଼ି ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ତମକୁ ନପାଇ ଫେର୍ କରୁଦିଅନ୍ତୁ ! କି ଓକିଲାତି ବୁଦ୍ଧି ତମର !

ଆରେ ସତେ ତ ? ସାବାସ୍ ବାରିଷ୍ଟରାଣୀ । ନହେଲେ କି ତମକୁ କ'ଣ ମିଛରେ ବାହା ହୋଇଛି ?

ହସିଲ କ'ଣ ମ ?

ଆଉ କ'ଣ, ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହିବ ? ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ?

ମୁଁ କହିବ କ'ଣ ତମକୁ, ତମେ ବୁଝ ।

ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମତେ ରଖିଲେ ସିନା !

ଡାକ୍ତରମାଇନା କରାଇ ମହକ୍କଲଙ୍କ ପାଇଁ ସର୍ଟିଫିକେଟ୍ ଫେର୍ ଅଣାଅ କମିତ ?

ନ୍ୟାୟ୍ତ ତମରଠି ? ପର୍ ପାଇଁ କାମ କରାଇବା ଏବଂ ନଜଟି ସେଇଠା ପ୍ରୟୋଗ କରାଇବା କ'ଣ ଏକା କଥା ?

ମୁଁ ତାହା କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏତେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ମୋ ବାପା ତମକୁ ଆଇନ୍‌ଜୀବୀ କରାଇବେ ବୋଲି ବିଲାତ ପଠାଇଥିଲେ ! ଅକାରଣ ସିନା କୋଉ ଚୁଲ୍ଲୀକି ତମେ ଏତେ ଗୁଡ଼ାଏ ପଇସା ବରବାଦ୍ କରି ଆସିଲ ? ଏବେ ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତୁ ତ ପଗୃରନ୍ତୁ ତମରି ଆଗରେ ।

ଓଃ, କି ମୁସ୍କିଲ !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୁମ ପଡ଼ିଲ ।

ଆହେଗୋ, କେତେଦିନ ତମେ ସେଠିକି ପୁଣି ଭାତ ପଠାଉ ଥିବ ! ଏଣେ କଚେରି ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ଭାତ ହାଣ୍ଡି ଟାଙ୍ଗଣାଙ୍ଗ୍ ।

ଏଇତ ତମର ଗଳ୍ପନ—ଏଣେ ପୁଅ ମୁଣ୍ଡକୁ ଆଶା ତେଣେ ତେଲ ଘଡ଼ିକି ଆଶା । ଗୋଟାକୁ ବାଦ୍ ଦେବାକୁ ହେବ ଗୋ ! କାହିଁକି ସବୁବେଳେ ଶଙ୍କର ଶଙ୍କର ହୁଅ । ଶୋଇଲେ ବଳବଳାଅ । ମତେ ତ ଭୟ ଲାଗେ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ମାସେକାଳ ଛୁଟିଛୁଟି ଏସ୍ଥା କାଢ଼ିଛି । ତମ ଇଚ୍ଛା । ମୋର କହିବାର କିଛି ନାହିଁ । ହେଲେ କଚେରୀ କମେଇ କଲେ ଉପାସ ରହିନା । ତମ ସହକର୍ମୀମାନେ ତମ କାମ କ'ଣ ଚଳେଇ ଦେବେନି କେତେ ଦିନ !

କ'ଣ କହିବ ଡାକ୍ତର ବାବୁଙ୍କୁ ?

କାହିଁକି—କହିବ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ । ସବୁବେଳେ ବଳବଳଉଛି । ଛାତି ଧପ୍ ଧପ୍ ହୁଏ । ବସ—ଆଉ କ'ଣ !

ସେ ପରୀକ୍ଷା କରି ମନା କରିଦେଲେ ?

ଧେତ୍ ତମକୁ ମୁଁ ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ବତେଇ ପାରିବିନି ! ସେୟା ତମେ ଝିଲ୍ଲଙ୍କୁ ରଖ । ଘର ସମ୍ଭାଳ, ମୁଁ ନ ହେଲି କଚେରୀ କି ଯାଏଁ । କଉ

ଷୋଳ ଟଙ୍କା ଫିସ୍ ଦେଲେ ତ ସବୁ ରୋଗ ସତ୍ୟ ହୋଇଯିବ । ତମକୁ ଜାଗା ମିଳିଯିବ । ତମର ରୋଗ । ତାଙ୍କର ସେଥିରେ କ'ଣ ଅଛି । ଫେର ଡାକ୍ତରଙ୍କର ନୀତି ଓ ରୀତି ଯେ ସେ ରୋଗୀର ରୋଗ ଅପର କାହାର ପାଖରେ କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏତିକ କରି ପାରିବନି ତ ଫେର୍, ଶଙ୍କର ଶଙ୍କର ହେବ କାହିଁକି !

ଆରେ ବାପ୍‌ରେ—ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ।

କ'ଣ କହିଲ ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ !

ନାଇଁ, ଅବଧାନ ! ଭୁଲ୍‌ରେ ତୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଗଲା—ଶୁଭଙ୍କରୀ ଗୋ ଶୁଭଙ୍କରୀ ।

ତାହା କହ ।

ବଧୁ କଟକ ବଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରୋଗୀ ହେଲା । କ୍ୟାବିନ୍ ନମ୍ବର ତିନ୍ । ରୋଗର ନାମଘରେ ଲେଖାହେବ ମୁଣ୍ଡ ରୋଗ । ଡାକ୍ତର ଭୁଲ୍‌ରେ ଲେଖୁଥିଲେ ଶଙ୍କର ରୋଗ । କାଟିକରି ମସ୍ତିଷ୍କ ରୋଗ ବୋଲି ଲେଖିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଉପରବାଲା ଡାକ୍ତର ଦେଖିଲେ ତାହା ପଢ଼ିପାରିବେ ନାହିଁ । କାରଣ ତାଙ୍କ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଶଙ୍କରରୋଗ ବୋଲି କୌଣସି ରୋଗନାହିଁ ।

ଦି'ଓଳି ବଧୁ ପାଇଁ ଘରୁ ଭାତ ଆସେ । ଖରାବେଳେ ରୋଜ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଧରି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସେ । ଆଜିକି ଆଠଦିନ ହୋଇ ଗଲାଣି ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହିବାର । ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲାଣି ବଧୁକୁ । ସେ ଦିନ ଦିବା ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠି ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀକି ଅନେଇଛି । ସେ ଆସିଗଲା । କହିଲା ବଧୁ—କାଓ ଭଲା ଜେଲ୍ ଦେଲ ଯେ ! ଆଉ କେତେ ଦିନ ?

ତମେ ଯାହା କମେଇଛ, ତାହା କ'ଣ ମୁଁ ଭୋଗ କରିବ ! ମଣିଷ ଡାକ୍ତରଖାନାକୁ ଦୌଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ନହ୍ୟାନ୍ତ ହେଲାଣି । ଏତେଦିନ ଯେତେ-ବେଳେ ରହିଲଣି କାମଟା ପୁରା ନ କରି ଅଧାରୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାବେଳୁବ ।

ଫେର୍, କେତେଦିନ ?

ଭଲା ଲୋକ ତ ଏ ହୋ·····ମୁଁ କ'ଣ କାକଚରିତ ପଢ଼େନା କ'ଣ !

ମନେ ତ ହୁଏ ତାହା ।
ଆଚ୍ଛା ତାହାହେଲେ କହିବ, ଅପେକ୍ଷା କର ।
ଅପେକ୍ଷା ତ କରାଯାଉଛି । କେତେଦିନ ଆଉ !
କାକଚରିତ ଦେଖିଲେ ବୁଝାଯିବ । ଆଜି ନୁହେଁ ।

• • • • • • • • •

ଆଜିକି ପନ୍ଦରଦିନ ହୋଇଗଲାଣି ବିଧୁର ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ରହିବାର ଏଠି ତାକୁ ଜମା ଆଉ ସୁଖ ଲାଗୁନ ରହିବାକୁ । ଅନିଶ୍ଚିତତା ମଧ୍ୟରେ କେତେଦିନ ମଣିଷ ରହିପାରେ ! ମନେ ମନେ କହିଲା—ମାଈକିନା ବୁଦ୍ଧିରେ ମଣିଷ ଆଉ ଉଠୁ-ବସ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ । ମତେ କଣ ଭୂତ ଲାଗିଥିଲା, ସେ ଯାହା କହିବ ସେଥିରେ ରାଜି ହୋଇଯିବାକୁ ! ମନକୁ ମନ କେତେ ସନ୍ତାପି ହେଲା । ହେଲେ ନିଜର ଦୁର୍ବଳତା ଅପର ପାଖରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ରାଜି ହେଲା ନାହିଁ । ସେଦିନ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସିଲାକ୍ଷଣି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କହିଲା—କଉଁ ତମ ରାଧା କାହାନ୍ତି ? ଅଶୀ ମହଣ ଘିଅ ତ ଯୋଗାଡ଼ ହୋଇଗଲା । ଫେର୍ ସେ ଘିଅକୁ ବଲେଇ ଜନ୍ଦା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଖାଇଯିବେ । କେବେ ନାଚ ହଉଛି ? ମୁଁ ଆଉ ଏକ ମିନଟ୍ ବି ଏଠି ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଜି ଯିବି । ଡାକ ରିକ୍ସା । ମଣିଷ ମଲାଣି ! ହେଁ......

ଆଉ ରହିବାକୁ ହେବନି ଗୋ, କାକଚରିତ ଦେଖି ଆସିଛି । ଆଉ ଦି'ଟା ଦିନ ରହିଗଲେ, ବାସ୍...ଜାଣିଲ ? ତମ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ଔଷଧ ଆଣିଛି ଯେ ତମେ ଜମା ଏଠି ରହିଲା ପରି ଜାଣିପାରିବ ନାହିଁ । ଦି'ଟା ଦିନ ଏମିତି କଟେଇ ଦବ । ବୁଝିଲ ? ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଗୋଟାଏ ଗିଳିଦବ, ଦିନ ବାର । ଫେର୍ ଭାତ ଖାଇ ଗୋଟାଏ ଗିଳିଦବ, ତିନ୍ । ଆମେ ଗଲାରୁ ସଞ୍ଜରେ ଗୋଟାଏ ଖାଇସାରି ଗିଳିଦବ ସକାଳ । ବାସ୍...ଯଦି କେତେବେଳେ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯିବ ଦସୁଆଁ ଦଣ୍ଡ ବୈଠକ ପକାଇ ଦବ—ଆଉ ତମକୁ ଦେଖେ କିଏ ? ହଁ—ଖବରଦାର ଘର କବାଟ କିଳି କରିବ । ଯେମିତି ତମକୁ କିଏ ନଦେଖେ ।

ଯେତ ଭାରି ଫାଜିଲ୍ ତମେ !

ଆରେ ଆଚ୍ଛା ଲୋକ ଏ ତ ? ଯାଙ୍କ ଭଲ ପାଇଁ କହିଲେ ଏ ଆଣ୍ଠୁଆ ବୁଝନ୍ତି । ବେଶ୍ ନ କର । ମୋର ଯେମିତି ଗୁଡ଼ ଲୋଭ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି ?

ନାଇଁ କଧାଙ୍ଖି କେବେ ଯିବାର ?

କହିଲି ତ, ମୁଁ ଯାହା କହେ ଥରେ । ତମ ପରି ଦୋ-ଦୋ ପାଞ୍ଚିଆ କଥା ମୋର ନଥାଏ । ହଁ, ଯାହା କହିଲି ମନେ ରଖିଲ ତ ?

ସତେ କହୁଛ ବି'ଦନ ! ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଆସିବ !

ତାହା କିଏ କହିଲା ? ମାତ୍ର ଚେଷ୍ଟା । ଆଶା କରିବା କଥା ତ ! ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି, ଫଳାଫଳ ତାଙ୍କ ହାତରେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ପିଲାମାନେ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ସତକୁ ସତ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେମିତି କହିଥିଲା, ବିଧି ସେମିତି କଲା । ବି'ଦନ ଭିତରେ ଏଥର ତାର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ସେ ସତକୁ ସତ ଦାଣ୍ଡ ବୈଠକ ପକାଇଥିଲା । ହେଲେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଥିଲା । କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜେ ପଚାରିଲେ ସେ ମାନିବ କାହିଁକି ! କହିଲେ ତାକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିବନି ! ଏସବୁ କ'ଣ କହନ୍ତି ! ଯେତେ ଆପଣାର ହେଲେ !

ବି'ଦନ ପୁରିଗଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତୃତୀୟ ଦିନ ଆସିଲା ।

କିଓ ରାଜକନ୍ୟା ଯେ ଏଣେ ଅଠାଠିକ୍ ! ରାଜପୁତ୍ରଙ୍କର ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ଯେ ! ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତି··ନା, ନା, ଅବିଚାରିଲା । ଜନପଦ ବନ୍ଧାବନ୍ଧି ଚାଲିଲା ।

ହଁ ଚାଲ, ଉଦ୍ୟମ ବିଫଳ ହୋଇଛି ସମ୍ପ୍ରତି । ହେଲେ କ୍ରିୟା କୋଉବାଠେ ହେଲେ ଫଳ ଦିବ ।

ଜନପଦ ସଜାଡ଼ା ସରିଲା । ନୌକରବାକର ଯାହାକୁ ଯାହା ଦେବାର ଦିଆ ହୋଇଗଲା । ଆସ୍ଥାନ ଉଠିଲା । ତିନିଟା ରିକ୍ସା ଆସିଗଲା । ସବୁ ଲଦା ହେଲେ—ବଂଶ କୁଟୁମ୍ବ ସବୁ ଚାଲିଲେ ।

ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଜଣେ ଲୋକ ରିକ୍ସା ପଛରୁ ଡାକ ଛାଡ଼ିଲା— ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, ରହନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଚିଠି·····

ବଧୂ ଉତ୍କଣ୍ଠା ଦେଖାଇ କହିଲା ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ—ମୋର ଚିଠି ! ମୋର ଚିଠି !

ହଁ ଆଜ୍ଞା, ଆମ ବଡ଼ସାହେବଙ୍କ ମାରଫତରେ ଆସିଛି, ନିଅନ୍ତୁ । ଚିଠିଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲା ।

ଚିଠିଟି ହାତକୁ ନେଇ ଦେଖିଲା ବଧୂ ! ପରିଚିତ ହସ୍ତାକ୍ଷର । ଆନନ୍ଦରେ ଆତ୍ମହରା ହୋଇ ଉଠିଲା । କହିଲା ଉଚ୍ଛ୍ୱସିତ ଆନନ୍ଦରେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ରାଣୀ ଗୋ ! ଉଦ୍ୟମ ତମର ସଫଳ ହୋଇଛି । ଲ-ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ତମେ କୁହୁକ ଜାଣ କି'ଣ ! ଦେଖ, ଦେଖ—ପଢ଼ିଦିଅ । ମୁଁ ପଢ଼ିପାରିବି ନାହିଁ । ଆଖି ଝାପ୍‌ସା ମାରିଲାଣି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଢ଼ିଲା ପୋଷ୍ଟକାର୍ଡ଼ଟି । ବଧୂ, ତୋର ଦୁର୍ଘଟଣା ସମ୍ବାଦ ଷ୍ଟେଟ୍‌ସ୍‌ମ୍ୟାନ୍‌ରୁ ପଢ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖିତ ହେଲି । ଯାଇ ପାରୁନି, ଯିବାକୁ ଆନ୍ତରିକ ପ୍ରଯତ୍ନ କରୁଛି । ପାରି ଉଠି ନାହିଁ । ତୋ ତାର ପାଇଲେ ବିଚାର କରିବି । ତାର କରି ପାରିଲେ ଖୁସୀ ହେବି । ଅନ୍ତତଃ ଉଦ୍‌ବେଗ, ଉତ୍‌କଣ୍ଠା ଓ ଉତ୍ତେଜନା କମିଯିବ । ଠିକଣା—ଶଙ୍କରଜୀ, ମାର୍‌ଫତ୍ ପୋଷ୍ଟମାଷ୍ଟର, ବନାରସ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଚିଠି ପଢ଼ି ହସିଲା । ଜୟର ହସ ସେ । ମୁଖମଣ୍ଡଳ ତାର ଏକ ଅପୂର୍ବ ଦୀପ୍ତିରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । କହିଲା—ଦେଖିଲ ତ— କାକଚରିତର କରାମତି କେତେ !

ହାର ମାନିଲି ତମ ପାଖରେ । ସେଇଠୁ କ'ଣ କରିବା !

ଅଚ୍ଛା ବୁଦ୍ଧି, ଘରକୁ ଚାଲ ।

ଉଁ ହୁଁ...ଘରକୁ କାହିଁକି ! ବାଟରୁ ତ କାମ ଖତମ କରିବା । ଅନ୍ତତଃ ତାକୁ ତାର୍ କରିଦେବା । ଭଲ ହୋଇ ଗଲିଣି—ବିଚରା ଅକାରଣ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିବ ।

ଏଇ ତ ତମର ଅଣ୍ଡିରା ବୁଦ୍ଧି ! ମାଛିପି ବୁଦ୍ଧିରେ ପାଠ କହିଲା— ଅବସ୍ଥା ସାଙ୍ଘାତିକ । ଆଶା ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ଶେଷ ଦେଖା ଏ ଜୀବନରେ । —ବଧୂ ।

ଓଃ କି ଜାଲ ଫାନ୍ଦିଲ ତମେ ! ଆଚ୍ଛା ଧର ତା ପାଖରେ ଟଙ୍କା ନଥିବ !

ଶହେ ଟଙ୍କା ତାରରେ ପଠାଇ ଦେବା । ସେଥିପାଇଁ ତ ଘରକୁ ଯିବାକୁ କହିଲି । ଏତେ ସମୟ ନଷ୍ଟକରୁଛ ଯାହା ତମ ଅଣ୍ଡିରି ବୁଦ୍ଧିରେ !

ଏ ରିକ୍ସା ଜଲ୍ଦି ଚଲା । ବକ୍‌ସିସ୍ ମିଳିବ ।

ସେହି ଅଧଘଣ୍ଟାକ ମଧ୍ୟରେ ତାର ଓ ଟଙ୍କା ଗଲା ।

ରବର ଜୋତା ସିନ୍ଧିଲେ ଯେମିତି ଭୂଇଁରୁ ଖାଲି ଗୋଡ଼ ଉଠିଯାଏ । ସେମିତି ବଧୁ ବୁଲୁଥାଏ । ମନ ତାର ଉଡ଼ାଜାହାଜରେ ବୁଲୁଥାଏ । କିଏ କ'ଣ କହିଲେ ସେ ହୁଁ ମାରୁଥାଏ । କେତେବେଳେ ଆସିବ । କେଉଁଠିକି ଆସିବ । ଏହି ତାର ପ୍ରଶ୍ନ ।

==ଦଶ==

ଏକ ଶୁକ୍ଷ୍ମ ଉତ୍ତର ଭାରତୀୟ ଖଣ୍ଡିଏ ଢ଼େଙ୍ଗିଆ ଖଦଡ଼ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଓ ଖଣ୍ଡିଏ ଉତ୍ତରୀୟ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ କଟକ ବଡ଼ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ବଡ଼ ସାହାବଙ୍କ ଅଫିସ୍‌ରେ ହାଜର ହୋଇ ବଧୂଭୂଷଣ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଖୋଜଖବର ନେଲା । ସେ ସାହାବ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଖଣ୍ଡିଏ ଲଫାପା ତାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇକହିଲେ—ବଧୁବାବୁ ପାଞ୍ଚଦିନ ହେଲା ଡାକ୍ତର ଖାନାରୁ ଗଲେଣି । ଏ ଚିଠିଟି ସେ ବା ତାଙ୍କର ଆଉ କିଏ ପଠାଇଛନ୍ତି ଜାଣେ ନା । ତେବେ ମତେ ଯାହା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଥିଲା, କଲି । ଠିକଣା ଦେଖନ୍ତୁ । ଚିଠିରେ ଲେଖାଥିଲା—ପ୍ରିୟ ଶଙ୍କରବାବୁ, ନମସ୍ତେ । ଆପଣଙ୍କ ପ୍ରିୟ ସୁହୃଦ୍‌ଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଅତି ସାଙ୍ଘାତିକ । ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଅବସ୍ଥା ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗଲାରୁ ତାଙ୍କୁ ଅଗତ୍ୟା ଘରକୁ ନେଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ଏପାର ନେଦେଲେ ସେପାର । ଆପଣ ଏ ଚିଠି ପାଇଲାକ୍ଷଣି କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ଏହି ଠିକଣାରେ ହାଜର ହେବେ । ରିକ୍‌ସା ବାଲାକୁ ଖାଲି କହିଦେବେ—ବଧୁବାବୁ ବାରିଷ୍ଟର, ଦରଘା ବଜାର, ନମସ୍ତେ । —ଲକ୍ଷ୍ମୀ

ଶଙ୍କର କିଛି ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ । ତା ମସ୍ତିଷ୍କରେ ସେତେବେଳେ କିଛି ଧରୁ ନ ଥିଲା । ତେବେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେ ବଧୁର ସ୍ତ୍ରୀ, ସେ ତାହା ଅନୁମାନ କରି ଜାଣିଲା ।

କେତେଦିନ ହେଲା ବଧୂ ମନେ ମନେ ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାର ଆଗ ରାସ୍ତାରେ ଯେତେ ରିକ୍ସା ଯାଏ, ସବୁ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖୁଥାଏ । ମନକଥା ମନରେ ଥାଏ । କାହାକୁ ଏ ଚଞ୍ଚଳତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କିଛି କହୁ ନ ଥାଏ । ଜଣେ ମହକିଲ ରିକ୍ସାରେ ଆସିଗଲେ । ରିକ୍ସା ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାର ଆଗରେ ଅଟକିଲା କ୍ଷଣି ସେ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା—ଶଙ୍କର ଶଙ୍କର ବୋଲି ହୁରି କଲା । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ମହକିଲ । ଲଜ୍ଜା ହେଲା ଅବଶ୍ୟ । ହେଲେ କଥାକୁ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରରେ ବାଟେଇ ନେଲା । ଶଙ୍କରର ରିକ୍ସା ଆସି ଦାଣ୍ଡଦ୍ୱାରେ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ଏଥର ତାର ଭୁଲ ହେଲାନାହିଁ—ସେ ସଂଶୟମୁକ୍ତ ହୋଇ ଡାକିଲା—ଶଙ୍କର ଶଙ୍କର, ଆରେ ଶଙ୍କର·····ଗୃହକରବାକର, ମହକିଲ ମୋହରିର୍ କହିଲେ—ଏ କଣ ପାଗଳ ହେଲେ ନା କ'ଣ !

ଶଙ୍କର ବିସ୍ମୟାଭିଭୂତ ହୋଇଗଲା । ଏ କ'ଣ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଆସି ବଧୂର ପଛଆଡ଼ େ ଠିଆ ହୋଇଗଲାଣି ସେତେବେଳକୁ । କହିଲା, ନମସ୍ତେ ଶଙ୍କରବାବୁ ! ଏମିତି ଜଣେ ତତେ ଦେଖିଥିଲି କବାଠ କଣେ !

ସେ ହସିଲା । କି ହସ ସେ !

ଶଙ୍କର, ଶଙ୍କର, ତୋର ସୌଖିନ୍ ବେଶ୍ କାହିଁ ! ସେ ମନୋମୁଗ୍ଧକର ଚେହେରା କାହିଁ ! ନାହିଁଯାକେ ତୋର ଦାଢ଼ି ! ପଇସା ନାହିଁ ଛଅର ହେବାକୁ ! ଆରେ ତୁ ଏମିତି ହୋଇ ଯାଇଛୁ ! ମୁଁ ତ ତତେ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତି ନି ଆଉଠି ଦେଖିଥିଲେ ! ତୁ କ'ଣ ଅଚିହ୍ନା ରହିବା ପାଇଁ ଏ ଫିକର କରିଛୁ ! କହ ଶଙ୍କର !

ସେଯାକେ ବି ଶଙ୍କରର ସଂବିତ୍ ଫେରି ନାହିଁ । ସେ ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାକୁ ଟାଣିନେଲା ହାତଧରି ।

ଏଇଠି ଠିଆହେବେ ବୋଲି କ'ଣ ଆସିଛନ୍ତି ! ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କ'ଣ ବୃଥା ହୋଇଯିବ ନା !

ଶଙ୍କରର ଗୋଟାଏ ହାତ ବଧୂ ମୁଠାରେ, ଅପରଟି ଲକ୍ଷ୍ମୀର କର ପଞ୍ଜରରେ । ସେ ଚାଲିଲା ମନ୍ତ୍ର ମୁଗ୍ଧପରି । ସମସ୍ତେ ଆରାମରେ ଗାଞ୍ଚିମିନଟ୍ ଆଗ ବସିଗଲେ । ସେଇଠୁ ଉତ୍ତେଜନା ଟିକେ ଟିକେ କମିଯିବାରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ

ଉଠିଗଲା । ଶଙ୍କରକୁ ଢାଙ୍ଗରେ ଗାଡ଼ୁଆ ଘରକୁ ପଠାଇଦେଲା । ଏଣେ ଖାଇବାର ସକାଳ ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେଲା । ବେଳ ସେତେବେଳକୁ ଢଳିଥା ହେଲଣି । ଛୁଟିଦିନ ।

ଖାଇପିଇ ସୁସ୍ଥ ହେଇ ସାରିବାପରେ ଶଙ୍କର କହିଲା—ପାଜିଟା, ଏତେ ନବରଙ୍ଗ କରିବାକୁ କେତେ ଥିଲା ଶେଷକୁ ?

'ଯାବେ ଯା,' ମୁଁ କାହିଁକି ଜମା ଏ ସୁଆଙ୍ଗ କରାନ୍ତି ? ଯେ କରିଛି ତାକୁ ପଚାର । ହଉଓ, କହ ଦବଟି ତମ ବୁଦ୍ଧି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ହୋଇଗଲା ।

ଶଙ୍କର ମନେ ମନେ କହିଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାହିଁ ଯୁଙ୍କର ସତେ ? ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସହ ଏମିତି କାରବାର କରନ୍ତି ? ଖାଲି ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ, ସବୁ ସେ ମତେ କଣ କହି ଦେଉଛି—କେତେ ପରିଚିତ ପର ! କେତେ କଣ ମନ ଭିତରେ ଭାବିଗଲା । ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ କହିଲା—ତମେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାହାହେଲେ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିମତୀ, ଖୁବ୍ ସେଣ୍ଟୁଆ ତ !

ପରା ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରଳୟଙ୍କରୀ ବୋଲି ଆପଣଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ପ୍ରଥମ ଠୋକର ଦେଲେ ।

ବଧୂ ବ୍ୟଙ୍ଗ କରି କହିଲା—ତମେ କହ, ଆପଣ ନା ଅବଧନେ ନା ସାରେ···

ବାଃ, ଦେଖା ନାହିଁ, ପରିଚୟ ନାହିଁ—ତମେ···!

ହସିପାର, କଥା କହିପାର—ବାଟୁଳି ବାଜୁନ···ଅପରିଚିତ ଅଗରେ ତ ବେଶ ?

ବଧୂ କଟେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲା । ମହକାଲ ଜମା ହୋଇ ଗଲେଣି ସେତେବେଳକୁ ।

ରହିଲେ ଶୋଇବାଘରେ ଶଙ୍କର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ହଁ, କଣ କହୁଥିଲ—ଏ କାଣ୍ଡ କାରଖାନା କାହିଁକି କରିଓ ? ଶଙ୍କର ଗମ୍ଭୀର ହେଇ କହିଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁହଁ ଶୁଖେଇ କହିଲା—ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଇଁ, ଆଉ କାହିଁକି ? ଆପଣ ଉଲ୍ଟା ମତେ ପଚାରୁଛନ୍ତି ?

ମାନେ ?

ମାନେ ! ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିସ୍ମୟାଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ତମେ କଣ ଜାଣିଛ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପ୍ରକାଶ କଲା ଅଜ୍ଞତା, ବିସ୍ମୟ, କୌତୂହଳ, କେତେ କଣ । ଉପର ପରଦା ତାର ଠେଲି ହୋଇଗଲା । ସଙ୍କୋଚ ତାର ଆଦୌ ନ ଥିଲା । ଠିକେ ଗଲା, ସେ କହିଲା—ଆପଣ ମୋ'ଠୁ ତାଙ୍କୁ ବେଶୀ ଜାଣନ୍ତି, ମାତ୍ର କେତେଟା ବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ ଆସିଛି । ମୁଁ ଜାଣିବି ବା କଣ ?

ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଶଙ୍କର କହିଲା—ତମେ କିଛି ଜାଣନା ? ବଧୂ ତମକୁ କିଛି କହନ୍ତି ନ ?

ନାହିଁତ...ସେ କେବଳ କହନ୍ତି—ଶଙ୍କର ବୋଲି ତାଙ୍କର ଜଣେ ବଡ଼ ବନ୍ଧୁ, ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ବାହ୍ମଣନର ସାଙ୍ଗ । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମରିଯିବାରୁ ସେ ଚାକିରି ଛାଡ଼ି କେଉଁଆଡ଼େ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଠିକଣା ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଶଙ୍କର ଶଙ୍କର ବୋଲି ବୋଲନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଡରିଯାଏ । ପଚାରିଲେ କହନ୍ତିନି କିଛି । ବେଳେବେଳେ କାନ୍ଦି ପକାନ୍ତି । ଏମିତି ପ୍ରାୟ ସେ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର କେଉଁଠି ମନ ବସେନା । ଏହା ଛଡ଼ା ମୁଁ କିଛି କହି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ମୁଁତେ ଡକାଇଲ କାହିଁକି ?

ସେ ସବୁବେଳେ ପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଓ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟରେ ଆପଣଙ୍କୁ ଖୋଜନ୍ତି ବୋଲି, ମୁଁ ସେଇଥିରୁ ଭାବିଲି ଶଙ୍କରବାବୁ ଆସିଗଲେ ସେ ସୁଖୀ ହେବେ ।

ସତେ ତମକୁ ମୋ ବିଷୟରେ ଆଉ କିଛି କହନ୍ତି ନ ?

ନା, ମୁଁ ମିଛ କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କୁ କହିବି ? ସେ ଯାହା କହନ୍ତି ତା କରନ୍ତି ତାହାହିଁ କହିଲି । ଗୋପନ କରିନି କିଛି ।

ବାସ୍ !

ହିଁ ।

ଆଚ୍ଛା, ଗୋଟାଏ କଥା କହିବି—ସେ ଥିବାବେଳେ ଶୁଣିବ ନା ସେ ନ ଥିବାବେଳେ ?

କଣ କଥା ଅଛି ତାହାହେଲେ ?

ନିଶ୍ଚୟ, ତମେ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁ ନ ?

ମୋର ଏତେ ଗଭୀର ଗୁପ୍ତ ନାହିଁ ।

ରହିବା କଥା କହୁ । ଶୁଣିବ କିଏ ?

ସେଇଟା ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ।

ସେ ଥିଲାବେଳେ କହିଲେ ଶୁଣିବ ନା ସେ ନ ଥିଲାବେଳେ ?

ସେଇ ଏକ କଥାକୁ ଘୁରାଇ ଘୁରାଇ ପଚାରୁଛନ୍ତି । ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ତାହାହେଲେ କହେ—ସେ ଯେତେବେଳେ ତାହା ଜାଣି ମୋଠାରୁ ଗୋପନ ରଖିଛନ୍ତି ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଜାଣୁଥିବେ କିଣ ପାଇଁ ସେ କହୁନାହାନ୍ତି ବା କହିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହାନ୍ତି !

ବେଶ୍, ସେ ନ ଥିଲାବେଳେ କହୁଛି । ଶୁଣ ।

କହନ୍ତୁ ।

ଆମେ ଦୁଇବନ୍ଧୁ । ପରସ୍ପରକୁ ଅତି ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଭଲପାଉ । ମୁଁ ବିବାହ କଲି । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ ମୁଁ ତାର ପରିଚୟ କରାଇ ଦେଲି । ବନ୍ଧୁତା ସୀମା ଟପିଗଲା । ସେ ତାର ପ୍ରଣୟୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତାପରେ ସ୍ୱାଭାବିକ କି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଗତିରେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଲା । ସେ ମୋ ଆଗରେ ସେ କଥା ପ୍ରକାଶ କଲା । ମୁଁ ତାର ପରିଗ୍ରହ କଲିନାହିଁ । ଏକଥା ନ ଶୁଣିଲେ କଣ କରିଥାନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣେନା । ବିଶ୍ୱସ୍ତ ରହିବି ମୁଁ । ସେ ଅବିଶ୍ୱସ୍ତା ହୋଇଥାଉ । ମୋର ସେଥିରେ ଯାଏଆସେ କଣ ? ତେବେ ଆମର ବନ୍ଧୁତ୍ୱ ଅଟୁଟ ଅଛି । ମୁଁ ତାକୁ ଘୃଣା କରିନି । କାହିଁକି କରନ୍ତି ! ସେ ଏ ଦୁର୍ଘଟଣା ମଧ୍ୟକୁ ଦୈବାତ୍ ଆସି ଯାଇଛି । ଯଦି ସେ ମୋର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା··· । ହେଲେ ତମେ କହିପାର—ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ଅନୁକୂଳ ଅବସ୍ଥା ବିନା ମିଳନରୁ ତାହା ଘଟିଲା । ସେଥିପାଇଁ କଣ ଏମାନେ ଦୁହେଁ ଦାୟୀ ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ହୁଏତ ଆପେ ଆସି ଯାଉଛି । ମାତ୍ର ମୋର ଏକ ଟାଣୁଆ ଯୁକ୍ତି ଥିଲା—ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ଜାଣିଲେ ପତି ଓ ପତ୍ନୀ ଭାବରେ । ଦୁହେଁ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ରହିବା । ଯା ପରେ ଯଦି କିଏ ଅବିଶ୍ୱସ୍ତ ହେଲା, ତୃତୀୟ ପକ୍ଷକୁ

ଦୋଷିବା ମୋ ଅନ୍ତର ବାହାରେ । ତେଣୁ ମୁଁ ତାକୁହିଁ ଦୋଷୀ କରିବି । ଦ୍ୱିତୀୟତଃ, ବନ୍ଧୁ ଯେତେବେଳେ ମୋ ପାଖରେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିଲା, ସେ ଦୁଷ୍ମନ୍ ହେବ କିପରି ? ଅପର ପକ୍ଷରେ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଏକ ବିରାଟ ପୁରୁଷ ହୋଇ ଉଠିଲା । ମୁଁ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ନେଇ ତାକୁ ଏବେ ଦେଖୁଛି ।

ସତେ ଶଙ୍କରବାବୁ, ଏସବୁ ସତ ନା ଗଳ୍ପ ? ମୁଁ କିଛି ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନି । ଆପଣ ଯାଦୁକରୀ ଏକ ସୁନ୍ଦର ଗଳ୍ପ ତିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀର ମୁଣ୍ଡ ଗରମ, ସବୁ ଫାଙ୍କ୍ । ସେ ବିଚାରି ପାରୁନି—ଅନେଇଛି ବଲବଲ ଶଙ୍କରକୁ ।

ନା, ଲକ୍ଷୀ ମୁଁ ଗଳ୍ପ କହୁନାହିଁ । ସତ୍ୟହିଁ କହୁଛି । ସତ୍ୟ ଗଳ୍ପଠୁ ବେଳେବେଳେ ବିସ୍ମୟକର ଓ ରୋମାଞ୍ଚକର ହୋଇପଡ଼େ । ଅବିଶ୍ୱାସ କରନା । ମୁଁ ଗପ କହିବାକୁ ଆସିନାହିଁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ତା ତୁଣ୍ଡରୁ ସେଯାକେ ବି କଥା ଆସୁ ନଥାଏ । କିଛି ସମୟ ଅବାକ୍ ହୋଇ ବସି ରହିଲା ।

ତା'ପରେ ଏକ ଲମ୍ବା ଶ୍ୱାସ ନିକ୍ଷେପ କରି କହିଲା—ତାହାହିଁ ସତ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ଏ ମନସ୍ତାପ ମନେ ହେଉଛି ଏହିକ୍ଷଣି—ସେ କେତେ ଥର କଣ କହିବାକୁ ଯାଇ ଚେଷ୍ଟା କରି ନଥିଲେ, ମୁଁ କିଛି ଧରି ପାରେନା । ଠିକେ ଖିଅ ପାଇଥିଲେ କଥାଟି ତାଙ୍କଠୁ କାଢ଼ି ନେଇଥାନ୍ତି ଢେର ଆଗରୁ ।

ଯାଉ, ଯାହା ଘଟିଯାଇଛି, ତାହା ଅତୀତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଉଚ୍ଛ୍ୱାସ ଯାଇଛି ଗଲାଣି । ମୁଁ ଚାଲି ଯିବି । ମୋର ଅନେକ କାମ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନିଜର ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଲାଣି । ସହଜ କଣ୍ଠରେ କହିଲା—ଆପଣଙ୍କୁ ଅଣାଯାଇଛି କଣ ଭୁଲିଯିବା ପାଇଁ ?

ହସି ହସି ଶଙ୍କର କହିଲା—ତାହାହେଲେ ତମେ କଣ ମତେ ପୋଷିବାକୁ ଡାକିଛ ?

ତାହାହିଁ ହେବ । ଆପଣ ଆଜି କେଉଁଠି ଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଶଙ୍କର ଠୋ ଠୋ ହସିଲା । ଏତେ ଜୋର ସେ ହସ ଯେ ବଧୂର ଶୁଦ୍ଧ ବାତାବରଣରେ ପ୍ରବେଶ କରିଗଲା । ସେ ଚାଲି ଆସିଲା ଅଫିସ ଘରୁ । ମହିଳାଙ୍କ କାମ ପ୍ରାୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଗାଧୋଇ ଖାଇ କଟେଶରକୁ ଯିବାକୁ ହବ ତାଙ୍କୁ ।

ସେ ଖୁସୀ ହୋଇ ହସି କହିଲା—ବାଃ ରେ, ସେ ଦିନ ସେ ହସିଥିଲେ, ଆଜି ଏ ହସିଲା । ମୁଁ ମରିବିରେ ଏକା କାନ୍ଦୁଥିବି ? ଜୀବନ ଓ ମରଣର ମଧ୍ୟସ୍ଥଳରେ ଖାଲି କାନ୍ଦ !

ଦୁହେଁ ନିର୍ବାକ ।

ଏତେ ହସ—ମତେ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି ତାଙ୍କ ଓଷ୍ଠାଧରେ ପାଣି ପକେଇଲା ପରି ସେଁକନା ହୋଇ ଉଭେଇଗଲା !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କିଛି କହିଲା ନାହିଁ ।

ଶଙ୍କର କହିଲା—ତମ ଶ୍ରୀମତୀ କହୁଛନ୍ତି—ଆଉ ଆପଣଙ୍କୁ ତେଣେ ଯିବାକୁ ହେବନି । ହେ...ହେ.........

ଫେର କହିଲା—ମତେ ପିଞ୍ଜରାରେ ବନ୍ଦ କରି ଗଣ୍ଡିଏ ଗଣ୍ଡିଏ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ପୋଷିବେ । ତାହାହିଁ ହସର କାରଣ ।

ମନ୍ଦ କିଛି କହି ନାହାନ୍ତି ତ ! ବାଃ ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ନହେଲେ କି ମୁଁ ତମକୁ ବିବାହ କରିଥାନ୍ତି ?

ଏମିତି କହି ପାରିବ ବୋଲି ବିବାହ କଲ ? ତାହାହିଁ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସୁପାରିଶ ପତ୍ର ?

ନାହିଁ ଗୋ ତମର ଅଶେଷ ଗୁଣ । ତାହା ବଖାଣିବାକୁ ଗଲେ ମତେ ସହସ୍ର ଜିହ୍ୱ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ ଶଙ୍କରକୁ ସହସ୍ର କର୍ଣ୍ଣ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ଜିହ୍ୱାରେ କହିଲି, ଶଙ୍କର ଗୋଟିଏ କାନରେ ତାହା ଶୁଣିଲା । ସତେ ଶଙ୍କର ରହିଯା—ଆଉ ଯା ନା ।

ତମ କଥା ମାନି ରହିଯିବେ—ବାଃ ରେ ରହି ଯା...... ।

ସମସ୍ତେ ହସି ପଡ଼ିଲେ ।

ଆପଣ ରହିବେ, ଚାଲି ଯାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆରେ ମୁଁ କଣ ଆଗ୍ରେଗା ହୋଇ ଗଲଣି ବୋଲି ଜାଣିଲୁ ତୁ ?

ଆହୁରି ଭଲ ହେବାକୁ ବାକି ଅଛି ? ମୁଁ ତମ ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କି ସବୁ କହି ଦେଇଛି ।

ବଧୂର ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସେତେବେଳକୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତରରେ ଯାଇଥିଲା ।

= ଏଗାର =

ବଧୂ କାମସାରି ସେଦିନ ସହାଳ ସହାଳ ଆସିଲା କଟେଜ୍‌ରୁ । ଶଙ୍କର ଅଫିସଘରେ ଖବର କାଗଜ ପଢୁଥିଲା । ଝଟ ପୋଷାକ ବଦଳାଇ ସେ ଆସିଗଲା ସେ ଘରକୁ । ଶଙ୍କରର ପଢ଼ା ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇ ଥିଲା । କହିଲା—ବାପୁ, ମୁଁ କାଲି ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ ।

ଯା, ମନା କରୁଛି କିଏ ? ତୋ ଆସିବାକୁ ମୁଁ ଦାୟୀ ନୁହେଁ । ଯେତେବେଳେ ଯିବାକୁ···ଅଭିମାନରେ ତାର ମୁହଁ ଫୁଲିଗଲା ।

ମାନେ ? ଏତେ ଶୋଷ କାଢ଼ିଲା କିଏ ?

କହୁଥିଲ ସିଏ ସେ । ମୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଏତେ ବୁଦ୍ଧି ! ଜାନା ତୁଣ୍ଡକୁ ସ୍ୱାମୀନୁଣ ?

ହଉ, ବେଶ ହେଲା ! ଦେଖା କରିବାକୁ ମୋର ବି ଟିକେ ଇଚ୍ଛା ଲାଗୁଥିଲା । ଅଛା ହେଲା ।

ହଁ, ତୁ ସେଠି କଣ କରୁ ଯେ ବାଂସ୍କୃତିକ ଡେରି ହୋଇ ଗଲେ ମକଦ୍ଦମା ଖାରଜ ହୋଇଯିବ ।

ସଂସାରରେ କେବଳ ଦୁଇଟି ପ୍ରାଣୀ କାମ କରନ୍ତି—ଏକ ଓକିଲ, ଦୁଇ ବଗୁରପଣ୍ଡା ।

ଏଇ ତ ତୋ ଢଙ୍ଗ ମୁଁ ଜାଣିଛି ପରା । ଆରେ ବୋକା, ବାଂସ୍କୃତି ଦିନ ରହିଥା ବେଳ ଟେଲେଇ ହୋଇ କହିଲ । ଏଥିରେ ତୋ ମୁଣ୍ଡକୁ ଧରା ନେଲା ।

ମୁଁ ରକ୍ତୀ ଦୁଃଖୀଙ୍କ ସେବା କରେ । ସେମାନଙ୍କର ଅସୁବିଧା ହେବ ନାହିଁ କି ?

ଏତେ ଦୂରରେ ଖାଲି ରଙ୍କୀ ଦୁଃଖୀ ଅଛନ୍ତି, ଏଠି କ'ଣ ସେମାନେ ନାହାନ୍ତି ? ତାଙ୍କ ସେବା ଏଠି କଣ କରି ହେବ ନାହିଁ ନା ଆମର ଏଠି ସମସ୍ତେ ସୁସ୍ଥ ସବଳ ଓ ଧନୀ ?

ଶଙ୍କର ନିର୍ବାକ୍, ନିସ୍ପନ୍ଦ । ଆଖି ତାର ଛଳଛଳେଇ ଉଠିଲା । ଘଡ଼ିଏ ଗଲା । ଆପଣାକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲା—ଜନ୍ମଭୂମି ପ୍ରତି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି ସମସ୍ତଙ୍କର ବଧୂ । ମୁଁ ସେ ଚିନ୍ତା କରିନି, ସେଥିପାଇଁ ନିଜ ପାଖରେ ଅପରାଧୀ । ମାତ୍ର ଅବସ୍ଥା ଚକ୍ରରେ ପଡ଼ି ସେଥିରୁ ବିରତ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ତୁ ଜାଣୁ ତ ?

ବଧୂ ଚୁପ ପଡ଼ିଲା । ଚିତ୍ତ ତାର ଦବିଗଲା । ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ଦୁହେଁ ନୀରବ ।

ହଁ ଶଙ୍କର, ତୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀକି କହି ଦେଲୁ, ମୁଁ କହି ନ ଥିଲି ।

ତୁ କହି ନ ଥିଲୁ ବୋଲି ତ ମୁଁ କହିଦେଲି । ଖରାପ କଲି ?

ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କହିଥାନ୍ତି, କେବଳ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଥିଲି । କହିବାର ବେଳ ଦେଖି କହିଥାନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ବେଳ ଆସି ଯାଇଥିଲା, ଫଳ ପାଚି ଆସିଲା । କାଟି ଉଦରସାତ୍ କରିବା କଥା ।

ଶଙ୍କର ଚୁପ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅନ୍ତର ତାର ଦୁହିଁ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ହେଲେ ସେ ଦୁର୍ବଳତା ସେ ଚପାଇ ରଖିଥିଲା ।

ବାଃ ରେ, ଭଲ ଗପ ଯୋଡ଼ି ଦେଉଛ । ସେତିକି ମାଛି ହୁରୁଡ଼େଇ ହୁରୁଡ଼େଇ ମୁଁ ଅଥୟ । କର୍ତ୍ତ ଦେଖା ଦେଖିରେ କଣ ମନ ଫୂର୍ତ୍ତି ହୋଇନା । ଖାଇସାରି ଗପିଲେ କଣ ମାଡ଼ ହୋଇ ଯାଉଛି !

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦୁହିଁଙ୍କି ଝିଙ୍କି ନେଇଗଲା ।

• • • • • • • • • •

ବଧୂ ଗଲା ତା କାମରେ । ଘଣ୍ଟେରେ ଆସନ୍ତି ମଦନଲାଲ । ତାର କାମ: ଗୁଲେ ।

ଶଙ୍କରକୁ ଡାକି ନେଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତା ଶୋଇବା ଘରକୁ । ଦୁହେଁ ବସିଲେ ପାଖକୁ ପାଖ ଲାଗି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ଶଙ୍କର ବାବୁ, ଯାହା କହିଲେ ବି ଆପଣ ଛାଡ଼ିବେନି ?

ମୁଁ ଛିଣା ବୋଲି ତମର ଧାରଣା ନା କଣ ?

ନାହିଁ ଯେ, ଯେ ଛିଣା ନୁହଁ ସେ କଣ ଚଢ଼େଇନା ?

ମୁଁ ରାଗିବିନି ଲକ୍ଷ୍ମୀ ! ରାଗ ମୋର ଗଲା ଯାଇଛି । ମୋଠୁ ସେ ଛଡ଼ାଇ ନେଇଛି ସେହିଦିନୁ, ଯେଉଁଦିନ ସାବିତ୍ରୀ ଅବାସ୍ତବ ବୋଲି ଜାଣିଲି ।

ଶଙ୍କରବାବୁ, ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ କଣ କହିବି ! ପଣ୍ଡିତ ଆପଣ, ମୂର୍ଖ ମୁଁ ।

ମୂର୍ଖ ହୋଇ ତ ପଣ୍ଡିତଙ୍କୁ ଭଲ କଥା କହୁଛ, ଓକିଲ ନ ହୋଇ ବି ଓକିଲାତି କରି ପାରୁଛ ।

ଯାହା ଯାଇଛି ବୋଲି ଆପଣ କହୁଛନ୍ତି, ତାହା କଣ ପୁଣି ଫେରେନା ? ଯାହା ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି ତାହା କଣ ଫେର ଗଢ଼ି ହୁଏନା ?

ଗଢ଼ି ହୁଏ ଭଙ୍ଗା ଜିନିଷ—ସୁନା, ରୂପା, ମାଟି ଆଦି କେତେ ପଦାର୍ଥ । ମନ ମରିଗଲେ ତାହା ଜୀଏଁ ନା ! ନୀରସ ମନ ସରସ ହୁଏ, ଯାହା ହୁଏ ତାହା ତାଳିପକା ଲୁଗାପରି ।

ତାଳି ପକାଇବାରେ କାଇଦା ଅଛି । ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହୋଇ-ପାରେନା । ନିପୁଣ କଳାକାର ଅଛନ୍ତି । ତାଳି ପକାଇ ଦେଲେ ଜମା ଜାଣି ହେବ ନାହିଁ ।

ଥାଇ ପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ମନଟା ଯେ ସେଇଠି ଥିବ, ତାଳି ପଡ଼ିଛି ତ ଏଥିରେ········ ।

ତେବେ ସବୁବେଳେ ଯଦି କୁହାଯାଏ ଏଥିରେ ତାଳି ପଡ଼ିନା···

ମୁଁ ତାହା ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁନି । ଯନ୍ତ୍ରରେ ତେବେ କାମ ଚଳେନା । କଳ ମଣିଷ ତାହା କରିପାରେ । ଜୀବନ୍ତ ମଣିଷ ତାହା ପାରିବ କିପରି ?

ସଂସାରରେ କେବଳ ତାହାହିଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥିଲା । ଅପର କେହି ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ ? ତାହାର କେବଳ ଅଧିକାର ଥିଲା, ଅପର କାହାର ନାହିଁ ! ଏମିତି ଜିଦ୍ ମଣିଷର ରହିବା ଉଚିତ କି ? ପୃଥିବୀରେ ମନ୍ଦ ଭାବିଲା ଭଲ ଆଉ କଣ କିଛି ନାହିଁ ?

ମୁଁ ତାହାହିଁ ଭାବୁଛି । ଆଉ କେହି ମତେ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେବେ ମୋର ଗଭୀର ଆନନ୍ଦ ଓ ଅସୀମ ସୁଖ ଯେ ତମେ ମୋ ପାଇଁ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳା ହୋଇ ପାରିଛ । ତାହାହିଁ ଏକ ସମ୍ବଳ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

ଆଚ୍ଛା, ଯଦି ଏତେ କି ଆପଣ ଜିଦ୍ ଧରିଲେ, ବନ୍ଧୁତା ଛିନ୍ନ ନହେଲା କିପରି ? ମୋର ମନେ ହୁଏ ଆପଣ ନିଜକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ବଳ—କାଳେ ଏ ଆପଣଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କଥା ପ୍ରକାଶ କରିଦେବ—ଏ ଆଶଙ୍କା ଓ ଭୟ ଏ ବନ୍ଧୁତାର ଏକ ମାତ୍ର କାରଣ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହୁଏ । ନହେଲେ ଆପଣଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଫେର ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତେ କିପରି ? ମତେ ଅଦ୍ଭୁତ ଲାଗେ ।

ଶଙ୍କରର ହୃଦୟ ତନ୍ତ୍ରୀ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ହୋଇଗଲା । ଝଣଝଣ ବାଜିଲା ଟୁକୁରା ଗୁଡ଼ାକ । ଏ କଣ ! ଏ ଯେ ହୃଦୟ ଭିତରେ ପଶି ଅନ୍ଦିକନ୍ଦି ସବୁ ଖୋଳି ଦେଉଛି । ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ହେବ । ସେ କହିଲା—ମୁଁ ସେ ବିଷୟରେ ଭାବି ନାହିଁ ।

ମିଛ କଥା । ସେଇଟା ଆପଣଙ୍କ ଚିନ୍ତାର ବିକାର । ମନର ଏକ ଗୁରୁ ଦୁର୍ବଳତା ।

ଶଙ୍କର ତୁଣ୍ଡା ପଡ଼ିଲା ।

କଥା ବାଆଁରେଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ଆପଣ ସେଠି ଖୁବ୍ ଭଲରେ ଥାନ୍ତି ନା !

ଭଲ ମନ୍ଦ ଜାଣିଛି ମୁଁ ସେଠିକି ଯାଇନ । ଯାଇଛି, ସିଏ କଥା ବୋଲି କଣ ତ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରଭୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନି ଚଳିବାକୁ ହେବ । ତାହାହିଁ କରୁଛି ।

ତାହା ମୁଁ ଖୁବ୍ ପସନ୍ଦ କରୁଛି । ମଣିଷର ଜୀବନ ସେଥିରେହିଁ ସାର୍ଥକ ହେବ ।

ଏହି ସମୟରେ ବିଧୁ ତା କାମ ଶେଷ କରି ଆସିଗଲା । ତିନହେଁଯାକ ଗପ କଲେ । ଖାଇପିଇ ଶୋଇଲେ ।

ହାତରେ ଖୋଇଲାବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା ବଧୂକୁ—ବନ୍ଧୁବର ତ ଚାଲି ଯିବେ ବୋଲି ବାହାରିଲେଣି, ଫେର୍ ବସୁଛ ? ଅଣାଇ ଦେବି ବୋଲି କହିଥିଲ, କଇ ! ଏଥର ରହିବା କାମ ତୁମର। କାହିଁ ପାରିଲନାତ ?

ବଧୂ ଉଦାସଭାବରେ ଛାତକୁ ଚାହିଁ ଥିଲା ଚିତ୍ହୋଇ ଶୋଇ। ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ନିଦ ମାଡୁଛି ?

ନା, ନା, ନିଦ ମାଡ଼ିବ ?

କିଛି କହନ୍ତୁ ସେ !

ତୁନି ପଡ଼ି ମନେ ମନେ କଣ ଭାବୁଥିଲା ବଧୂ । ପରେ କହିଲା—ତୁମେ ଅର୍ଜୁନ ମାନେ ଜାଣ ?

ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ, ଅର୍ଜୁନଗଛ ଅଛି !

ନା ନା, ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଶାକତ ହୁଣ୍ଡୀ ।

ପଣ୍ଡିତ କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ?

ଗୀତାରେ ଅଛି ଅର୍ଜୁନ ମାନେ ସରଳତା, ଋଜୁ, ସରଳ ବା ସିଧାକୁ ଆସିଛି ।

ମୁଁ ସେ ଭିତରେ ପଶି ପାରେନା ବାବୁ ! ଆମର ସେ ଭିତରକୁ ଯିବା କି ଦରକାର କହିବଟି ? ଆପଣାର ଗାନ୍ଧବାଡ଼ି ପିଲାପିଠିକାଙ୍କୁ ଗଣ୍ଡିଏ ଗଣ୍ଡିଏ ଦେଇ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପିଲା ଜନ୍ମ କଲେ ପାଇଟି ଶେଷ, ଏତେ ଅର୍ଜୁନ ଫର୍ଜୁନରୁ କି ମିଳିବ ହୋ ! ମୁଣ୍ଡ ଗରମ କରି ବସିବ ଖାଲି ।

ଅର୍ଜୁନର ମୋହ ଛୁଟାଇଥିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିଜେ ।

ଭଲ ହେଲା, ଖରାପ କଣ କଲେ । ତୁମର ମୋହ—ତୁମ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକୁ ଡାକ, ସେ ଛୁଟାଇଦେବେ ।

ମୋ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୋର ଅତି ନିକଟରେ, ମୋର ଅନ୍ତରରେ । ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱରୂପ ସେ ନିଜେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଖାଇଥିଲେ, ମୁଁ ନିଜେ ମୋ ଭିତରେ ଦେଖୁଛି ତାଙ୍କୁ ।

କଣ ତମର ମତଲବ ? ଏତେ ବଡ଼ ଭୂମିକା ଦେଉଛ କଣ ପାଇଁ ? ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବଖାଣ ।

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ଥାଇ କିଛି କୁହାଯାଏନା । ପୁଣି ଉତ୍କଳଙ୍କ ପାଖରେ ?

ଜଲ୍‌ଦି କହ, କହ ମାଡ଼ାମ୍‌ଜି ।

ଉହୁଁ—କହ, ସେଠା ଆଜି ତମକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

କଣ ପଚାଯାବେଳେ ଯେମିତି ଲୁଣପକା ଗୁ'ପିଇ......।

ଧେତ୍ ତମର ଖାଲି ସବୁବେଳେ ଉପହାସ ।

ଜମା ମୁହିଁ ଭୁରୁଙ୍ଗା କରି ମୁଁ ବସି ପାରିବନି ବାବୁ ! ତମର କଥାରେ ମୋ ଭିତର କୁଷ୍ଠ ସବୁବେଳେ ହସକୁରା ।

ଗୋଟିଏ କଥା......

କିସ୍ କଥା—ବେଙ୍ଗୁଲି କଥା—

ଧେତ୍......।

ନା, ନା, କଥାଟି କହ ଶୀଘ୍ର...ନ ହେଲେ ଫୁଲଗଛ ଝରିଯିବ ।

ତମେ ତମ ଦେହଟି ଅପରକୁ ଦାନ କରିପାରିବ ?

ବିମୂଢ଼ ହୋଇଗଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟି ତାର । ଭୁଲ ପଡ଼ୁଛି ସେ ।

କଣ କିଛି କହିବନି ?

କହିବ ? ବୁଝିଲି ନାହିଁ ।

ତମେ ତମ ଦେହଟି ଅପରକୁ ଦେଇପାରିବ ଦାନ ।

ନା, ମୁଁ ତାହା ଦେଇ ପାରିବନା, ବିବାହରେ ସଇଁ ଥିଲି ଏ ଦେହ ଓ ମନ ଜଣକଠି । ତମେ କଣ ତାହା ସୁରେନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିନ ? ସେ ତ ବେଦୀ ଉପରେ ବୋଲୁଥିଲେ—ରାବଣସ୍ୟ ମନ୍ଦୋଦରୀ, ନଳସ୍ୟ ଦମୟନ୍ତୀ । ଦୃଢ଼ତା ଭରି ରହିଥିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମୁହଁରେ ।

ହଁ ମନେ ଅଛି । ହେଲେ ମନ୍ଦୋଦରୀ ବିଭୀଷଣର ଭୋଗ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ତ ?

ବାଃ, ବାଃ, ସାବାଇସ ଉତ୍କଳ ! କିନ୍ତୁ ରାବଣ ପରେ ଲଙ୍କାର ରାଜା ।

ହେଲା କଣ ସେଇଠୁ ?

ଲଙ୍କାର ରାଜାର ରାଣୀ ସେ, ଯେ ରାଜା ହେବ ସେ ତାର ରାଣୀ । ଯେମିତି ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ଶଚୀ ।

ଗାଲ୍ଲ ଏଥିରୁ ବାହାନ୍ତିନି ତ ଆଉ କାହାକୁ କହିବ ?

ଗାଲ୍ଲ କମିତି ? ମନ୍ଦୋଦରୀ ଲଙ୍କାର ରାଜାର ରାଣୀ ।

ତେବେ ହେଲାନି, ଲଙ୍କା ରାଜନସ୍ୟ ରାଣୀ···ମନ୍ଦୋଦରୀ ।

ଭୁଲ୍ କହନା, ତମେ ପାପ କରି ମତେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ କହୁଛ ? ପଣସ ଯେ ଖାଏ, ତାର ଅଠା ସଫା କରିବା କଥା ନିଜ ଶ୍ରମରେ । ପର ମୁଣ୍ଡରେ ବୋଳି ନୁହେଁ । ନ୍ୟାସ୍ପୃହା ତମରଠି ଦେଖୁଛ ?

ସମଧର୍ମୀ ହେଲ ତେବେ କାହିଁକି ?

ହୁଁ-ହୁଁ ଅଲବତ୍ତ ।

ବଧୂ ନୀରବ ରହିଲା

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ମନର କୁଣ୍ଠା ଏହା ନୁହେଁ । ଏହା ଏକ ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ଚିତ୍ତର ବାଣୀ-ରୁଗ୍ଣ ମନର ବିକାର ।

ନା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାହା ନୁହେଁ । ମୁଁ ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ—ଦେହ ସର୍ବସ୍ୱ ପ୍ରାଣ ଯେ, ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ—ଦେହଟା କିଛି ନୁହେଁ । ପୋକ ମାଛିଙ୍କର ଆହାର୍ଯ୍ୟ । ଯାହାକୁ ଦୂଷିତ ବୋଲି ମନେକରି ତମେ ଜଣକୁ ଘୃଣା କରିପାରି ଆଜୀବନ ସମସ୍ତ ସାଂସାରିକ ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ ହେଲ, ସେହି ଦେହ ଦେଖ । ଏପରି ହେୟ ପଦାର୍ଥ । ତମ ପାଖରେ ତାହା ରଖା ଯାଉଛି । ଗ୍ରହଣ କର । ଦାନ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଦାତାର କୌଣସି ଲୋକସାନ୍ ନାହିଁ । ଗ୍ରହଣ ନକଲେ ଗ୍ଲାନି ନାହିଁ, ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଲାଭ ନାହିଁ । ତାହା କିଛି ନୁହେଁ, ଅତି ତୁଚ୍ଛ ପଦାର୍ଥ—ଏହାହିଁ ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା । ତମେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବ ରାଣି ?

ଏଠା ଭଲ ପନ୍ଥାଟାଏ ମୋର ହୃଦବୋଧ ହେଉ ନାହିଁ । ତାହାର କ'ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର, ନିଆରା ପନ୍ଥା ନାହିଁ ? କଣ୍ଟାକୁ କଣ୍ଟାରେ କାଢ଼ିବ ? ତାହା ଉଦ୍ଧାର ନୀତି ନୁହେଁ ।

ଉଦାରଣାଙ୍କଟା ତମର ଶୁଣିବା ଠିକେ ?

ପ୍ରେମ ଦେଇ ।

ସେ ପ୍ରେମ ପ୍ରେମ କିଛି ନୁହଁ, ନିଷ୍ଠୁର ଫାଙ୍କି । ଯାହା କାହିଁ କରିବ, ତାକୁ ବଢେଇଲେ ହେବ ନା—ତମେ ବନ୍ଧ କଥା କହିଲେ ଶୁଣିବ କିଏ ? ସେତ ବୁଝେଁ ଦେହ । ପ୍ରେମ ତ ଦେହର ଚିଜ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ତାହା ଭିଡ ନା ।

ଆଚ୍ଛା, ଶୋଇପଡ଼ ଆଜି ।

ବଧୂ ଆଉ ତାକୁ ଡାକିଲା ନାହିଁ ।

=ବାର=

ଆଜି ଶିବ ଶଙ୍କର । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଯେତେ ବଳେଇଲେ ବି ସେ ରାଜି ହେଉନି ରହିବାକୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ ଭୟ କରୁଛି । ମନ ତାର ମରିଯାଏ, ମୁହଁ ଖୋଲି କିଛି କହି ପାରେନା । ବଧୂକୁ ଏକୁଟିଆ ପାଇଲେ ସେ ଭାରି ଖୁସୀ ହୁଏ । ତାର ମନେ ହୁଏ—ସାବିତ୍ରୀର ସ୍ଖଳନ ପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ । ତେଣୁ ତାର ଏହି ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ ସେ ଅପରକୁ ଦୋଷିବ କାହିଁକି ? କାହିଁକି ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି କହିଦେଲା ? ନ କହିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇ ଥାନ୍ତା ? ତା ସ୍ୱାମୀ ତ ଫେର୍ ତାଠୁ ସେଇଟା ଗୋପନ କରି ରଖିଥିଲା ? ଏହିପରି ଏକ ଅଶାନ୍ତ ମନ ତାର । ସେଥିରେ ସେ ରହିପିବ କିପରି ? ଲକ୍ଷ୍ମୀ କେତେ ବାଆଁରେଇ ବୁଝାଁରେଇ ହୋଇ ଆସେ ତା ସାଙ୍ଗରେ କଥା ହୋଇ ତାର ମନ କଥା ଜାଣିବ । ଫୁସୁଲେଇବ ତାକୁ ରହିବାକୁ । ହେଲେ ସେ ଯେତେ ପାଖେଇ ଆସେ ଏ ସେତେ ଦୂରେଇ ଯାଏ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ସେ ଯେତେବେ ମନକୁ ପ୍ରବୋଧ ଦିଏ—ହେଲା ଏବେ । ସତ କଥାଟା କହିଦେଲେ କ'ଣ ହୋଇଗଲା ସେଇଠୁ ? ଅନ୍ୟର କ୍ରିୟା ପାଇଁ ସେ ବା ଦାୟୀ ହେବ କିପରି ? ମାତ୍ର ତାର ଅବୁଝା ମନ ବୁଝେନା । ସାବିତ୍ରୀ ଯେ ଗୋଟାଯାକ ତାର ! ତାର ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଙ୍ଗ ! ସେ ଯାହା କରିବ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦାୟୀ ନହେବ କିପରି ?

ଦେହରେ ଘା ହେଲେ, କେବଳ ସେହି ଜାଗାଟି ଉପର ପ୍ରକୋପ ଅନୁଭବ କରେ । ସର୍ବାଙ୍ଗ କରେ ନା ? ମନ ରାହ୍ ଯାଏ ? ତାହାହିଁ ସେ ଦେଖିଛି । ତାହା ହିଁ ତାର ଆଜି ମନ ବିଚଳିତ ହୋଇଛି । କାହିଁରେ ସେ ସ୍ୱସ୍ତି ବୋଧ କରି ପାରୁନି । ସେଉପରି ସେ ଭାବେ—ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସନ୍ଦେହ କରେ—ଏ ଜାଣିନେଲେ କି ? ଓଃ କ'ଣ କରିବ ?

ରାଜିଛି ପିତ ସେ । ଦିନ ଯେମିତି ତାର ସରେନା ଘଡ଼ିଟା ଚାଲୁଥିଲେ ବି ବନ୍ଦ ହେଲାପରି ତାକୁ ମାଲୁମ୍ ହେଉଛି

ବଧୂ କଚେରୀରୁ ଆସିଲାରୁ ଶଙ୍କର କହିଲା—ଜଲ୍‌ଦି ଚା ଖାଇଦେ । ଚାଲିଯିବା ବୁଲି । ବଧୂ ପ୍ରତିବାଦ କଲା ନାହିଁ । ସଜ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ଆଜି ପିବ ବାହାରି, ବୁଲି ନଗଲେ ? ଶଙ୍କର ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ କହିଲା—ତମେ ବଢ଼ିଆ କରି ରନ୍ଧାବଢ଼ା କର । ଶୀଘ୍ର ଫେରି ଆସୁଛୁ ।

ବଧୂ ଚିନ୍ତାଶୀଳା ହୋଇ ଉଠିଲା । କହିଲା—କହୁଥିଲ ପତ୍ରଟି ଲେଖିବୁ ବୋଲି ?

ସମୟ ହୋଇ ନଥିଲା ।

କେବେ ହୋଇଥାନ୍ତା ?

ତାହା କହି ପାରିବି କିପରି ?

ଫେର୍ କେବେ ଆସିବୁ ?

ମନ ହେଲେ ବା ଏହିପରି କିଛି କ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରାଇ ପାରନ୍ତେ !

କ୍ରିୟାଟା ଜାଣିନେଲ, ଫେର୍ କ'ଣ ତାହା କାଟୁ କରିବ ? ସେପରି ଗଧିଆ ବାଘ ଓ ମେଷପାଳକ ପରି ନହୁଏ ?

ଆସିବା କ'ଣ ଏତେ ଦରକାର ବୋଲି ତୁ ଭାବୁ !

ନ ଭାବୁଥିଲେ କହୁଥାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ମୁଁ ତାର ଆବଶ୍ୟକତା ଜମା ଅନୁଭବ କରି ପାରେନା ।

ସମସ୍ତେ ତେବେ ପର ହୋଇଥିଲେ ସିନା ?

ଆଚ୍ଛା ।

ଅଚ୍ଛା ଫାଚ୍ଛା କିଛି ନାହିଁ । ସଫା କହ ତେ ଟଙ୍କା ପଠାଇ ଦେଲେ ଆସିବୁ କି ?

ତାହା ତ ମୋଟେ ହୋଇ ପାରିବନି ! ମସ୍ତ କେଁ ଅଛି ।

କେଁ କ'ଣ ? ଟଙ୍କା ନେବା ତୁ ଗୃହ୍ନୁ ନା, ନ ନେ—ତୁ ତ ମତେ ଅନେକ ଟଙ୍କା ଦେଇଛୁ । ସୁନାରୁପା ଅଳଙ୍କାର ଟଙ୍କାର·····।

ସେଗୁଡ଼ାକ ମତେ କହନା । ତାହା ମୋ ମନରେ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଦିଏ । ସୁନା ରୁପାର ମୂଲ୍ୟ ସବୁବେଳେ ଅଛି । ତୁ କ'ଣ ତାକୁ ବିକି ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଛୁ ! ସାଇତି ରଖି ଦେଇଛୁ ତ ! ଯାହାହେଉ, ଟଙ୍କା ତ ମୁଁ ଶୁଝି ପାରିବନି, ନେବି କାହିଁକି ?

ଏ ଟଙ୍କା ତ ତୁ ତୋ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁନୁ । ମୋ ପାଇଁ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଚୁ । ମୋ ଡାକରେ ଆସୁଛୁ ବୋଲି । ରେଳଭଡ଼ା ଆଦିରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ତାହା । ତୋର ଖର୍ଚ୍ଚ ବୋଲି ଧରିବି କାହିଁକି ?

ତମ ଶ୍ରୀମତୀ କ'ଣ ଅପର ପାଖରେ କହିବେ ନି—ଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ କାଲି ଶହେ ଟଙ୍କା ମନିଅର୍ଡ଼ର ହେଲା । ମୁଁ ତାହା ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରେ ନା ।

ସେ ଯଦି ନ କହନ୍ତି ?

ଏଟା କୋଉ କଥାର କଥା !

ଏଟା ତ ଅସଲ କଥା । ମୁଁ ନେଇଛି । ନ ହେଲେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ଲୋକି ପଣିଆରେ କାହା ପାଖରେ ନ କହିବେ—ମୁଁ କ'ଣ ତାହା ଅନୁଭବ କରୁ ନଥିବି ? ମୋ ଦେହରେ ତ ତାହା ଫୋଡ଼ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ଅଚ୍ଛା ଟଙ୍କା ପଠାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶହେ ଟଙ୍କା ପଠାଇଥିଲ ତାହା ମୁଁ ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କି ଦେଇ ଦେଇଛି !

ବେଶ୍ ଭଲ କରିଛ ବନ୍ଧୁ

ମୁଁ ଦରକାର କଲେ ଲେଖିବ, ପଠାଇ ଦିଅ ।

ଧର, ଯେତେବେଳେ ଲେଖିବୁ, ଟଙ୍କା ନଥିବ, ଆସିବୁ କି !

ମୁଁ ଆସିବ ତ । ତମକୁ ସେ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ହେବନି ।

ବୋକାଷ୍ଠା—ଅର୍ଥ ଥିଲେ ଏ ଦୁନିଆରେ ସବୁ ଅଛି—ଏଠା ଭୌତିକ ଦୁନିଆ—ସମ୍ମାନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ ତାହା କିଣାଯାଇ ପାରିବ । ଶରୀର ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ତାହାର ସୁସ୍ଥତା କିଣା ଯାଇ ପାରିବ । ଟଙ୍କା ନଥିଲେ, ତାହା ଆଉ ଆସି ପାରିବ ନାହିଁ । ତମେ ମଲ ଆଉ କ'ଣ !

ସେ ଅର୍ଥନୀତି ମତେ ପୋଷାଏ ନାହିଁ ଏ ଜଳବାୟୁରେ ଏ ଯାଏଁ ତା ହୋଇ ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କ'ଣ ହବ ତାହା ଏହିକ୍ଷଣି କୁହାଯାଇ ନପାରେ ।

ତୁ ଲେମ୍ବୁ ଲୁଣ ବୁଝୁ ! ଚାଲ ଘରକୁ ଯିବା ।

ଦୁହେଁ ରିକ୍ସାରେ ବସିଲେ । ମୁହଁରେ ୧୪୪ ଧାରା ।

• • • • • • • • • •

ଯିବ ବୋଲି କ'ଣ ସେତେଣେ ଗପିଗପି ପେଟ ଖାଲି କରି ଦେଇ ଆସିଲନା କ'ଣ ! କହିଥିଲି ଫେରା ଧରସି ଆସିବାକୁ !

ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ! ତମର ଏ ପୋଡ଼ ଉଲୁ, ଏକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଲେ ମଲ ଆଉ କ'ଣ ! ହାଟରେ ଲୋକ ଗାକୁ ଡାକି କ'ଣ ପଚାରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ଠିଆ ହୋଇଥାଏ, ଆସିବି କିମିତି କହ ?

ସତେ ଶଙ୍କରବାବୁ ! ଆଜି ପିବେ ? ନପଚେଲ, ଅନ୍ତତଃ ଆଜି ନପଚେଲ ?

ନାହିଁ ଆଜି ପିବାକୁ ହେବ । ଫେର୍ ଆସିବି ବୋଲି ତ ଆଜି ଚୁକ୍ତି ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ସତେ ? କେବେ ?

ଯେବେ ଦରକାର ହେବ ।

ତଥାସ୍ତୁ, ଘର ପୋଡ଼ିକୁ ଯେଉଁ କୁଟା ଖିଅକ ମିଳିଯାଏ ତାହା ଲାଭ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା ଆନନ୍ଦରେ—ଆପଣଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବି ମୁଁ, ଗାଡ଼ିରେ ବସେଇ ଦେବି ।

ଶଙ୍କର ହସିହସି କହିଲେ—ସେଥିରୁ ବ'ଣ୍ଟା ଧରିଯିବ ରାସ୍ତାରେ.....
ବାଃ...କିନ୍ତୁ ମୁଁ କ'ଣ ଏକା ଯାଇ ପାରିବିନି । ତମେ ଦରକାର ପଡ଼ୁଛ...

ବେଶ୍ ତ, ଖାସା ବୁଦ୍ଧି ଆପଣଙ୍କର—କିନ୍ତୁ ତମକୁ କ'ଣ କିଏ ନେଇ ଯାଉଛି ନା, ଜନ୍ତୁଜନ୍ତାଙ୍କର ଭୟ ! ଯିବାକୁ ସୁଖ ଲାଗୁଛି, ଯିବା କଥା ।

ବନ୍ଧୁ ଖୁସୀ ହୋଇ କହିଲେ—ଥାଉ, ତମେ ଯା ନା, ମୁଁ ଯିବି ।

ଧେତ୍, ଏ ଯିବ, ଭାରି ଗଳ୍ପବାଲା । ସକାଳୁ ଉଠିଲେ ତୋରଣି ହମକାଙ୍କର । ରାତିଟିଏ ଅନିଦ୍ରା ହେଲେ ତିନଦିନ ଯାଏ ଲୁଣ୍ଠିଥିବ । କଚେରୀ କାମ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—କଚେରୀ କାମ ତ ରେଳ । ଆପଣ କ'ଣ ରେଳ ଆସୁଛନ୍ତି ?

ତଥାସ୍ତୁ, ବନ୍ଧୁ, ତୁ ଗୃହରେ ବାବୁ । ଚଳିବ ତ ?

ତୋର ଏତେ ଜମାଖର୍ଚ୍ଚର କ'ଣ ଦରକାର ! ତୁ ବୁଣିଆ—କିଏ ଯିବ, କାହାର ପିଲାଙ୍କ ଜଞ୍ଜାଳ, କାହାର ପେଟବ୍ୟଥା—ଏସବୁ ହିସାବ ତୋର କି ଦରକାର । ଅଚ୍ଛା ତମେ ରହ ମୁଁ ଯିବି ।

ଦୁହେଁ ରିକ୍ସା ଚଢ଼ି ବାହାରିଲେ ।

ବାହାରେ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ—ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କୁ କେମିତି ଦେଖୁ ?

ରୂପେଣ ରୂପଃ ସୁଖଭଞ୍ଜନଂ ଜନଃ । ତୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଠିକ୍ ହୋଇଛି । ଆଜିକାଲିର ବାଳିକା ଗୁଡ଼ିକ ଅଳ୍ପ ପାଠପଢ଼ି ବି ବେଶ୍ ସିଦ୍ଧାଣୀ !

ଭାଗ୍ୟ ଭଲ ସେ । ନହେଲେ ମତେ ଚଳିବାକୁ ଭାରି ଅସୁବିଧା ହେଉଥାନ୍ତା ।

ନିଶ୍ଚୟ, ତୁ ତ ଭାରି ନୁଙ୍ଗୁଡ଼ା । ବାଟରେ ପୁଣି କାହା ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିଲୁ—ନାନା...ଆରେ ଏମିଲ୍ କୋଲାଙ୍କ ନାନା ନୁହେଁ ତ ?

ବାଃ, ବେଶ୍ ତ । ଶାହା ବି ତତେ କହିଦେଲା ? ଯାହାହେଉ ମନ୍ତ୍ର କାଠୁ କରୁଛ ବାହାହେଲେ !

କି ମନ୍ତ୍ର ?

ନାଇଁ କଛି ନୁହେଁ ସେ—ମାନେ କହୁଥିଲି ସେ ତୋ ସହ ବେଶ୍ ଆଳାପ ଜମେଇ ଦେଇ ପାରିଛି ।

ହୁଁ ।

ସତେ ଶଙ୍କର, ଚିଠି ଲେଖିଲେ ଆସିବୁ ?

ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନି ?

ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇଛି ଯେ·····।

ନାଇଁ ତ ?

ଗାଡ଼ି ସେତେବେଳକୁ ଆସି ଯାଇଥିଲି । ଶଙ୍କର କହିଲା—ଟିକଟ୍ ଆଣିବାକୁ ହେବ ତ !

ବିଧୁ ଚଟ୍ ବୁକିଂରୁ ଉଭୁର୍ ପଡ଼ ଟିକଟ ଆଣିଦେଲା । ଶଙ୍କର ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ମଧ୍ୟକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ବିଧୁ ବାଡ଼ାକୁ ଧରି କାଠ ପାହାଚ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ରଖିଥିଲା । କାହା ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା ।

ଯା ଘରକୁ । ବାଡ଼ା ଛାଡ଼ିଦେ । ପାହାଚରୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ !

ବିଧୁ ବିମୂଢ଼ହୋଇ ଅନେକକ୍ଷଣ ରହିଥିଲା—ଆଖି କିଛି ଦେଖୁ ନ ଥାଏ ।

ଗାଡ଼ିର ଇଞ୍ଜିନ୍ ଭସ୍ ଭସ୍ ଧୂଆଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଲା ।

—ତେର—

ମନ ଭଲ ନାହିଁ ନା, କିଏ କହୁଥିଲା କାଦୁଅରେ ପଶିବାକୁ ?

କାଦୁଅରେ ନ ପଶିଲେ ଗୋଡ଼ରୁ ମଇଳା ଛାଡ଼େ ନା । ତା'ପରେ ଗୋଡ଼ ଧୋଇଲେ ଗୋଡ଼ରୁ ସବୁ ମଇଳା ସଫା ହୋଇଯାଏ । ଜାଣ କି ?

ତାହାହେଲେ ଏଣିକି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାଦୁଅରେ ପଶିବାକୁ କହିଲେ ହେବ ତ ?

ଯାଉ, ତମକୁ ଯାହା କହିଥିଲି ?

ମୁଁ ତାହା କପଟ କରି ପାରିବ ବୋଲି ତମେ ଭାବି ପାରୁଛ ?

ବିଧୁ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲା ।

ଏଇତ, ମୁଁ ସତ୍ୟ ସେଇଥିପାଇଁ ତମ ସାଙ୍ଗରେ କଥା କହିବାକୁ ମନ କରେନା । ସବୁ କଥାକୁ ଆଣ୍ଡୁଆ ବୁଝ ତମେ ।

ମୁଁ କଣ ଜାଣେ ନା ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତମେ ଏକ ଅସାଧାରଣ ପରିସ୍ଥିତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଛ । ଖୁବ୍ ବିଚାର କରିଛି ଏ କେତେ ବର୍ଷ ଧରି ଏ ସମ୍ବନ୍ଧରେ । ତଥାପି ତମକୁ କହୁଛି କାହିଁକି ?

ସେ କାନ୍ଦି ପକେଇଲା । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଗଲା । କ'ଣ କହିବ ସେ ? ଏକ ପାଗଳର ଖିଆଲ୍ । ତାକୁ ମାନିବାକୁ ହେବ । ନହେଲେ ପାଗଳର ପାଗଳାମି ଶତଗୁଣ ବଢ଼ିଯିବ ତ !

ସେ ଦୃଢ଼ ସ୍ୱରରେ କହିଲା—ଆଚ୍ଛା କାନ୍ଦନା, ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ।

ବନ୍ଧୁ ହସିଲା । ସେ ହସର ତୁଳନା ନାହିଁ । ସେ ଆନନ୍ଦକୁ କେହି ଦେଖି ପାରେ ନା । ତାହା ଅନ୍ତରର ଆନନ୍ଦ । ତାହାହିଁ ଋଜୁ । ତାହାହିଁ ସିଧା । ଆବିଳତା ନାହିଁ । ତାହା ସଫେଦ୍, ଧୋବ । ଅହଙ୍କାର ନାହିଁ । ତାହା ନିରହଙ୍କାରୀର ନିରହଙ୍କାରିତ୍ୱ । ଏ ଆନନ୍ଦ ସେ ଜୀବନରେ ଉପଲବ୍ଧି କରିପାରି ନାହିଁ । ଏମନ୍ ବନ୍ଧୁଟି ଆର ପାବନା । ସେ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ମହାକବିଙ୍କର ସେ ଗାନଟି ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ପରମାନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଛି ସେ । ଆଜି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନୁହେଁ । ସେ ରାଣୀ । ନିଜେ ସେ ରାଜା । ତାର ରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ରାଜ୍ୟ ନ ଥାଉ !

• • • • • • • • • •

ବନ୍ଧୁର କାର୍ଯ୍ୟର ପରିସର ବଢ଼ିଯାଇଛି । ସେ ଏକ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଆଇନ୍‌ଜୀବୀ ହୋଇଉଠିଛି ଏହି କେତେଦିନ ଭିତରେ । ଫୁରୁସତ୍ ପ୍ରାୟ ନ ଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀର କାମ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ପିଲା ଗୁଡ଼ିଏ ହୋଇଗଲେଣି । ଘରକାମ କରି କରି ସେ ବେଦମ୍ ହୋଇପଡ଼େ । ହେଲେ ଉଭୟଙ୍କର ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ନିବିଡ଼ ସ୍ନେହ, ତାହା ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି ।

ସେ ଦିନ ଶନିବାର । ହଠାତ୍ ଫାଙ୍କ୍ ମିଳିଲେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସହିତ ଘର ଲେଣ୍ଡିଙ୍ଗ୍ ଛାତ୍ରୀର ଦେଇ ଶୋଇବା ଘରକୁ ଆସିଲା । ଖଟରେ ଶୋଇପଡ଼ି କହିଲା—ଏବେ ଶଙ୍କର ବାବୁଙ୍କୁ ତ ତମେ ମନେ ପକାଉ ନ ? ଭୁଲି ଗଲଣି ନା କଣ ? ସେ ଭଲ କିପରି ଲୋକ କହ ତ ! ତମକୁ ଚିଠି ତ ଲେଖୁଥିଲେ । ହଉ, ନ ଲେଖିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଦି'ଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଦେଲି । ତାର ଜବାବ୍ ଦେଲେନି ତ ? ଚିଠି କ'ଣ ପାଉନ୍ତି ନାହିଁ ? ପାଇବା କଥା ନୁହେଁ କି ?

ଅଦ୍ଭୁତ ଜାତିଆର୍ ଗୋଟାଏ ସେ ! ବନ୍ଧୁ ଭାବିଲା ଚିନ୍ତିତ ମନରେ ।

ଆଚ୍ଛା ଲେଖ ନା ତାଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ ? କେତେ ବର୍ଷ ହୋଇ ଗଲାଣି ତ !

ଦେଖ୍ କାଲି ଲେଖିବି । ଠିକ୍ କହୁଛ !

ଚିଠି ଲେଖାଗଲା—ଶୀଘ୍ର ନ ଆସିଲେ ହେବ ନି ।

ଚିଠି ପାଇ ଶଙ୍କର ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ସଡ଼ ହାଜର । ସ୍ୱାମୀ ସ୍ତ୍ରୀ ଉଭୟେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ମହା ଖୁସୀ ହେଲେ । ବନ୍ଧୁର ଆନନ୍ଦ ବୁକୁ ଧରେ ନା । ତିନିହେଁ ବନ୍ଧୁର ଶୋଇବା ଘରେ ବସିଲେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ମୁଁ ଭାବିଥିଲି, ତମେ ଭଦ୍ର ଲୋକ ।

ଶଙ୍କର ହସି ହସି କହିଲା—ତମେ ଭୁଲ୍ ଭାବିଥିଲ । ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ତମେ ମତେ ଅଭଦ୍ର ବୋଲି ଭାବିଥିବ ।

ବନ୍ଧୁ ତାଳି ଦେଇ କହିଲା— ସେଥି ସବୁଦିନେ ଅଭଦ୍ର, ଅସଭ୍ୟ ମଧ୍ୟ । ନହେଲେ ତମ ଚିଠିର ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତାକି ? କରେ ମୁଁ ସିନା ବୁଦ୍ଧୁମନ୍...ସେ କ'ଣ...

କାହିଁକି ତମ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସି ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହସି ହସି ଖଟ ଉପରେ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା । ଶଙ୍କର ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇଗଲା ।

....

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୋଇଛି ଖଟର ଗୋଟାଏ କଡ଼କୁ । ରାତି ବାର ବାଜିଲାଣି
ଗପି ଗପି......

ପରେ ଆତ୍ମସମ୍ବରଣ କରି କହିଲା—ମଇଁଷି ସିଂଗ ଫଟା, ଯୁଝିଲା ବେଳକୁ ଗୋଟା ଗୋ ।

କାହିଁ କି ଦୁହେଁ ମିଳିଗଲୁ, ତମେ ଏକା ପାରିବନି ବୋଲି ଡରୁଛ ନା କ'ଣ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଶୋଇଛି ଖଟର ଗୋଟାଏ କଡ଼ରୁ । ରାତି ବାର ବାଜିଲାଣି ଗପି ଗପି ।

ବଧୁ କହିଲା—ଏହି ଖଟରେ ଶୋଇପଡ଼ । ଶଙ୍କର କ'ଣ ମନେ ମନେ ଭାବିଲା । କହିଲା—ନା, ମୁଁ ପିଲାଙ୍କ ପାଖରେ ଆରଘରେ ଶୋଉଛି । ଗୀତ ବୋଲିଲା ହସି ହସି—

ପ୍ରିୟତମ ଏ କି କର ହେ,
ତମ ପରଶରେ ଉତ୍ତାପ ସଞ୍ଚରେ
ଲାଗେ ମତେ ଜର ଜର ହେ ।

ବଧୁର ମନ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ମାତ୍ର ପରିସ୍ଥିତିଟାକୁ ସମ୍ଭାଳିବାକୁ ଯାଇ କହିଲା—ଫାଜିଲ୍ଟା ।

ଶଙ୍କର ଶୋଇଲା ବଧୁର ପିଲାଙ୍କ ଘରେ—ଖାଲି ଖଟ ଥିଲା । ବିଛଣା ପରା ହୋଇଥିଲା ।

=ଚଉଦ=

ସେଦିନ ରବିବାର । ମହକିଲ ଆସନ୍ତି ନି । ବଧୁର ବିଶ୍ରାମର ଦିନ । ଅଫିସ ଘରକୁ ଗଲେ ବଧୁ ଓ ଶଙ୍କର । ନ୍ୟାଙ୍ଗୁ ସ୍ୟାଙ୍ଗୁ ବାଜେ କଥା ହେଲେ । ଶଙ୍କର କହିଲା—କାଲି କି ମତଲବ ଥିଲା ବନ୍ଧୁବର ?

କାହିଁ କି, ତା କଣ ଅନୁମାନ କରି ପାରିନୁ ? ସେହି ଦେହ, ଯାହା ତତେ ନୀରସ କରିଛି, ବିମୁଖ କରିଛି, ପାଗଳ କରିଛି ।

ସତେ ? ଦୁଃଖିତ ହେଲି ବନ୍ଧୁ ତମ ବ୍ୟବହାରରେ । ମଣିଷ ଯେ ଏତେ ତଳକୁ ଖସି ଆସିପାରେ ତାହା ମୋର କଳ୍ପନାର ବାହାରେ । ମଣିଷ

ଜୀବନକୁ ସୁନା ରୁପା ପରି କାରବାର କରିବାକୁ ଯାଉଛ ? ଠୋକାଟିଏ ଧାର ନେଲେ ତାକୁ ସୁଝାଇ ଦେବ ନା ? ମାତ୍ର ମୋ ବିଚାରରେ ତାହା ଜମା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଆମର ବିଚାର କରିବାର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଆଦର୍ଶ ପୃଥକ । ପୃଥକୀଭୂତ ସଂସାରରେ ଅବଶ୍ୟ ତାହା କେବେ କେହି ଆଶା କରେନା । ଯେ କରେ ସେ ପାଗଳ ବା ମୂର୍ଖ । ବରଗଛର କୋଟି କୋଟି ପତ୍ର—ସେଥିରୁ ଦୁଇଟି ସମାନ ନୁହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ଯେପରି ସେ ସେପରି ଅବିକଳ ନୁହେଁ ଆକୃତିରେ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ତାକୁ ବିଜ୍ଞାନାଗାରରେ ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିଲେ ପାର୍ଥକ୍ୟଟି ଦେଖାଇ ଦେବ । ଖାଲି ଆଖିରେ ହୁଏତ ତାହା ସମାନ ଦେଖାଯାଇପାରେ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଆକୃତି ବିଷୟରେ କହୁଛି । ଗୁଣ ସମାନ ହୋଇ ପାରିଥାଏ । କାହିଁକି ନା, ବରଗଛ କାହିଁକି, ଏତଦ୍‌ଜାତୀୟ ଗଛ ବିଶେଷକୁ ସେ ଏକ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ କରି ସମାନତା ଦେଇଥାଏ । ତମ ଉଭୟଙ୍କ ଅବନ୍ଧ୍ୟ ଯତ୍ନ ତମ ପକ୍ଷରେ ଏକ ଗୌରବଜନକ ଫଳପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇ ପାରିଥାଏ । ମାତ୍ର ତାହା ଏକ ଅପାତ୍ରରେ ପତିତ ହୋଇ ଏକ ଭୟାବହ ବ୍ୟାପାର ଓ ଦୁଃସହ ମାନସିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଉଭୟ ମୋ ପକ୍ଷରେ ବିଷବତ୍ । ତେଣୁ ପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ସତ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କଲ ଯେଉଁ ଉଦାରତା ଓ ମହନୀୟତାର ଚରମ ସୀମାରେ ପହଞ୍ଚି ମୋ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏକ ଅଭିନବ ପରମ ପୁରୁଷ ବୋଲି ପ୍ରତୀତ ହୋଇଥିଲ, ଆଜି ଯେମିତି ତାହା କଟିଗଲା—ଏକ ହୀନ କ୍ରିୟାର ସମାବେଶରେ । ଯାହା ଯାଇଛି, ତାହା ହୁଏତ ତମ ପକ୍ଷରେ ଯାଇଛି । ମୋ ପକ୍ଷରେ ଯାଇନି । ତାର କାୟିକ ସ୍ଥିତି ନ ଥିଲେହେଁ, ମାନସିକ କ୍ରିୟା ଓ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଅଛି । ଯେହେତୁ, ତାହା କେବଳ ସ୍ଥିତିଶୀଳ ନୁହେଁ । ଗତିଶୀଳ ମଧ୍ୟ । ହେଲେ ମଣିଷର ଜୀବନ ପ୍ରବାହ ତାକୁ ଅତି ସହଜରେ ବିକ୍ଷିପ୍ତ କରି ଡେଇଁଯିବ । କାରଣ ଏଠି ତମର ପରିସର ପ୍ରସାରିତ । କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ବିସ୍ତୃତ । ମୋର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ର ଆବଦ୍ଧ, ସୀମିତ ମଧ୍ୟ । ଆକାଙ୍କ୍ଷା ବିହୀନ ତେଣୁ ସ୍ଥାଣୁ । ତାହା ତମେ ବିଚାର ପାରିଲନି କିମିତି ? ଏ ପନ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଉଚିତ ନଥିଲା କି ?

ବିଧୁ କହିଲା—ମୁଁ ବିଚାର କରିବାକୁ ଯିବ କାହିଁକି ?

ଶଙ୍କର କହିଲା—ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବୋଇବାକୁ ଯାଉନ । ବଧୂ ନିଦେଶ ବିଷୟରେ ଆମେ ଉଭୟେ ସଜାଗ । ଯାହା ଲଲାଟରେ ଲେଖାଥିବ ଅବଶ୍ୟ ତାହା ଘଟିବ । ହେଲେ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ରୀତି ଓ ଆଦର୍ଶ ଆମକୁ ସବୁବେଳେ ଆଗେଇ ନେଇଥାଏ । ଆମେ ବିଶୃଙ୍ଖଳ ବୋଲି ବାହୁସ୍ଫୋଟ ମାରୁଥାଉ, କାହିଁକି ? ଏହି ଓଲିମ୍ପିଆଡ଼କୁ କୃତ କରି ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଉ । ସେଥିର ବିଚ୍ୟୁତି ଆମକୁ ଅପଦସ୍ତ କରାଏ । ଆମେ ଯେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ—ସେହି ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟଟାକୁ ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଉଁ । ଦୁର୍ଘଟଣା-ବଶତଃ ଯାହା ଘଟି ଯାଇଛି, ତାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବାର ଅର୍ଥ କଣ ? ଏହା ଏକ ହୀନ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ନିଶ୍ଚୟ । ତାର କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାମାଜିକ, ନୀତିଗତ ବା ଆଦର୍ଶଗତ ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ! ତାହା ଏକ ମହାଜନ ଖାତକର ବ୍ୟବସାୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖା ଯାଇଛି । କାହିଁକି ?

ବଧୂ ଗୁମ୍ ମାରି ବସିଥିଲା ।

ଶଙ୍କର ଫେର୍ କହିଲା—ନିଜକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ଯଦି କେବେ କୌଣସି ଭୁଲ ହୋଇଗଲା, ଫେର୍ ତଦ୍ରୂପ ଆଚରଣ କରି ତାକୁ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇପାରେ ? ଜଣେ ଜଣକୁ ବାଧାଏ ମାଇଲେ ଅପର ବାଧାରେ ତାହା ଶୁଝାଇ ଦେଇପାରେ, ହେଲେ ନିଜ ଦେହର ପରାସ୍ତ ସେଥିରେ ହ୍ରାସ ହୁଏନା । ସାମୟିକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ବାଧା ଖାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ବାଧା ଦେଇଥାଏ । ତାହା ରକ୍ତ ମାଂସର ଦାବୀ । ପ୍ରାଣୀ ମାନେ ତାହା କରିଥାଏ । ମଣିଷ କରେ । ଯେ କରେ ସେ କଣ ତଦ୍ ଶ୍ରେଣୀୟ ହୁଏନି ?

ସେଉଠୁ ?

ସେଉଠୁ ଶୁଣ—ତମ ସ୍ତ୍ରୀ ତମ ଆଖିରେ ଏକ ବିରାଟ ଅନନ୍ୟସାଧାରଣ ମହିଳା ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ମୋ ଚକ୍ଷୁରେ ନୁହେଁ । ମୁଁ କଦାପି ତାହା ବରଦାସ୍ତ କରି ପାରେନା । ତାର ପ୍ରଧାନ କାରଣ—ପ୍ରଣୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ । ତାହା କାହାର ଇଙ୍ଗିତରେ ତୃପ୍ତି ପାଉନା । ଯେଉଁଠି ହୁଏ ସେଠି ତାହା କାମୁକତାରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୁଏ । ତମର ଇଙ୍ଗିତ ଏଠି । ତମେ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଶୀଳ । ମତେ କାମୁକ ଭାବି ନେଲ କାହିଁକି ? ଯଦି ତମ ଜୀବନରେ କେବେ

ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ ପାଇଁ ଭାବିଥିବ ଯେ ମତେ ସୁଖୀ କରାଇଲେ ତମେ ପରମାନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବ, ଏଥିଭିତରେହିଁ ତାହା ଜଣାଗଲା । ତମେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିଲ ନାହିଁ । ହୀନ ଉକ୍ତିହିଁ ପ୍ରତିପନ୍ନ ହେଲା ।

ବଧୂ ବସି ଶୁଣୁଛି । ତୁଣ୍ଡରେ ତାର କଥା ନାହିଁ ।

ଶଙ୍କର ଫେର କହିଲା—

ତମର ଯୁକ୍ତି—ଦେହ ସର୍ବସ୍ୱ ହୋଇ ମଣିଷ ଜୀବନକୁ ବଡ଼ କରାଇ ପାରେନା । ତାହା ସେ ପୋକ ମାଛଙ୍କର ଆହାର୍ଯ୍ୟ । ଅପରନ୍ତୁ ତମେ ତାହା ଅତି ସହଜରେ ଅପରଙ୍କୁ ଜଣାଇ ପାର ବିଜ୍ଞାନର ଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ । ଏହା ଦେଖାଇବାକୁ ଚାହିଁ ଅସୀମ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଛ, ତାହା ତମେ ଏକାଧିକ ଆଲୋଚନାରେ ଜଣାଇଛ । ଏ ଅହଙ୍କାରର ଜବାବ ନାହିଁ । କାରଣ ମଣିଷର ମନ ଓ ଦେହ ଦୁଇଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜିନିଷ ନୁହେଁ । କିଏ ଆଗ କିଏ ପଛ ବି ନୁହେଁ । ତାର ବିଶ୍ଳେଷଣ ଓ ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦନ କରି ହୁଏନା । ଦୁହିଁଙ୍କର ଅଚ୍ଛେଦ୍ୟ ବନ୍ଧନ । କେବଳ ଗୋଟିକର ଆକୃତି ଅଛି, ଅବୟବ ଅଛି । ଆଉ ଗୋଟିକର ବସ୍ତୁତ୍ୱ ଓ ଉପଲବ୍ଧି ଅଛି । ଦୁହିଁଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରୂପ ଦେଇ ତମେ ଭୁଲବାଟରେ ପଡ଼ିଛ । ଦେହ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ହେଲେ ମନ ଉପରେ ହୁଏ ନା ? ମନ ଉପରେ ହେଲେ ଦେହରେ ତାର ପରିପ୍ରକାଶ ନାହିଁ ? ତାହା ଯଦି ଭାବୁଥାଅ, ମୋର ସେଥିରେ କହିବାର କିଛି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୋ ମତରେ ମୁଁ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତ ଦେଖିଛି । ଦେହକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ମିଳିଛି ତାର ବାସ୍ତବିକ ଅବସ୍ଥିତି ଯୋଗୁଁ, ବାହ୍ୟିକ ପ୍ରକାଶ ଯୋଗୁଁ । ତେଣୁ ଦେହ ଉପରେ ଆକ୍ରମଣ ହେଲେ ତାହା ଜଲ୍‌ଦି ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ତାର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ସବୁବେଳେ ବେଶୀ । ଦେହର ଦାବି ସେଥିପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ।

ବିମୁଗ୍ଧ ଭାବରେ ସବୁ ଶୁଣିଲା ବଧୂ, ମନେ ମନେ କ'ଣ ଭାବିଲା । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲା—

ଜୀବନଟାକୁ କୌଣସି ମତ ଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଇ ତାକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ଦେବାକୁ ମୁଁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଦିଗ୍‌ବିଦିଗ୍ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ପାଗଳ ପରି ତା

ପିଛି ଧାଇଁ ନାହିଁ । ସହସ୍ର ଜନ୍ମ ହେଉନା କ'ଣ ହେଲା ସେଉଠୁ ! ନିର୍ବାଣ ହୋଇ ଗଲେତ ଆଉ ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଖୋଦ୍ ସ୍ୱର୍ଗ ରାଜ୍ୟରେ ସୁନାଶୀରଙ୍କ ସହ ରହିବାକୁ ହେବ । ଆନନ୍ଦର ସଂଜ୍ଞା ନାହିଁ । ସ୍ୱାଦୁର ମାନଦଣ୍ଡ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ କିଛି କହିବାକୁ ଯାଉ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ପ୍ରବାହ ଅଛି । ଗିରିନଦୀର ପ୍ରବାହ ନୁହେଁ ସେ— ସ୍ରୋତସ୍ୱିନୀ ଗଙ୍ଗାର ପ୍ରବାହ—ଉଦ୍ଦାମ, ଶାନ୍ତ, ଗମ୍ଭୀର ପ୍ଲାବନମୟ । ତାହା ପ୍ରାକୃତିକ, ସ୍ୱାଭାବିକ । ସ୍ୱାଭାବିକ ହୋଇଥିବାରୁ ଜୀବନର ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ରୁହିଁ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପନ୍ଥାରେ ଯାହା ଆସିଛି; ତାହାହିଁ ଭୋଗ କରିଛି । ତାର ବିଚ୍ୟୁତି ଘଟି ପାରେନା । ତାହା କାହାର ଅପେକ୍ଷା ରଖେନା । କାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନି ଅଟକି ଯାଏନା । ଠିକ୍ ପ୍ରବାହ ପରି । ଯେଉଁ ଗତାନୁଗତିକ ଗଡ୍ଡଳିକାରେ ତମେ ତମ ଜୀବନକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛ, ସେ ନୀତିକି ମୁଁ ମାନିବି କାହିଁକି ? ସେତେବେଳେ ମୁଁ ରୁଟାକୁ ବି ସମ୍ମାନିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁନା । ତେବେ କାହାକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇଛି ? ଦେଇଛି ନିଜକୁ । ଈଶ୍ୱର ସୃଷ୍ଟ ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମ ପ୍ରବାହକୁ । ମୁଁ ତାକୁ ବନ୍ଧ ପକାଇ ଅଟକାଇ ଦେଇ ନପାରେ । ତାକୁ ବନ୍ଧ ପୁଷ୍କରିଣୀ କରି ନପାରେ ସେ ନ ଅଟକୁ—ବହିଯାଉ ସବୁର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଅତିକ୍ରମ କରି । ଏହି ନିୟମ ମାନି ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲି ସେଥିପାଇଁ ଆମେ ଦୁହେଁ ଏହିକ୍ଷଣି ଗଭୀର ତୃପ୍ତି ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । ଅବଶ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ଇଚ୍ଛା ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦରକାର । ମାନସିକ କ୍ରିୟା ବି ତା ସାଥିକି ଅଛି । ତାହା କେତେବେଳେ ଓ କିଭଳି ଆସେ ତାହା କହିବ କିଏ ? ପଛରେ ଘଟଣା ଘଟିଗଲା ଉତ୍ତାରୁ କ'ଣ ବାହାରିବ ସିନା । ଯେତେବେଳଯାକେ ଘଟିନଥାଏ, ସେତେବେଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କିଏ ହେଲେ ତାର ସତ୍ତା ଅନୁଭବ କରୁନଥାନ୍ତି ମୋର କର୍ମପନ୍ଥା ପାଇଁ ଓ ଯାହା ଭାବିଛି, ସେଥିପାଇଁ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ରାଜି ହୋଇ ପାରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ମୋ ହୃଦୟର ରାଣୀ ହୋଇଉଠିଛି ମୋ ପାଖରେ ଏକ ଅନନ୍ୟ ସାଧାରଣ ଆଦର୍ଶମୟୀ ମହୀୟସୀ ଲଳନା । କୈକେୟୀ ଦଶରଥଙ୍କ କ୍ଷତର ପୁଜରକ୍ତ ଶୋଷି ନେଇ ତାଙ୍କୁ ଆରାମ ଦେଇଥିଲେ ସେଥିପାଇଁ ସେ ହୋଇଥିଲେ

ଞ୍ଜନରମଣୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରିୟତମ । ମୋ ମନ ଯାହା ଭାବୁଛି, ତାହାର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଏଠା, ତାହାର ଉତ୍ତର ଏଠା, ଏହା ତାହାର ପ୍ରକାଶ । ବନ୍ଧୁ ମୋର ସାମାନ୍ୟ ଦେହ ପାଇଁ ଏତେ ବିଚଳିତ । ତାହା ଏମିତି ବି ଦାନ ଦିଆଯାଇ ପାରେ । ଏହା ଦେଖାଇ ଦିଆଯିବ । ତୁମକୁ ଅର୍ପଣ କରାଯିବ—ନିଅ, ନନେଲେ ନାହିଁ । ଗ୍ରହଣ କର କି ନକର ତାହା ଆମ ବିଚାରରେ ନାହିଁ । ନେଲେ ସୁଖ ନାହିଁ କି ନନେଲେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ, ଗ୍ଲାନି, ନୈରାଶ୍ୟ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ବିଚଳିତ କାହିଁକି ବନ୍ଧୋ !

ଶଙ୍କର ବିଚଳିତ ହୋଇ କହିଲା—ସତେ ?

ବିଧୁ ଚାଲିଛି କହି—କାହାର ଆଦର୍ଶ ବଡ଼; କାହାର ସାନ ତାହା କାଳ କହିବ । ମୁଁ କହିବନି କି ତୁମେ କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୋ ସ୍ତ୍ରୀ ଯେ ତୁମର ଭୋଗ୍ୟା ହେଲେ କୁଳଟା ବା ଅସତୀ ବା ଅବିଶ୍ୱସ୍ତା ହୋଇଯିବ, ତାହା ମୋର ଧାରଣାର ବାହାରେ । ମୋ ପ୍ରତି ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଏତେଟିକେ ଊଣା ବି ହେବ ନାହିଁ । ସେ ଯେ ତାହା କରି ଲଜ୍ଜିତା ହେବ ବା ମନସ୍ତାପ କରିବ, ତାହା ବି ନୁହେଁ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ତୁମେ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଯେ ତୁମର କି ପ୍ରକାର କ୍ଷତି ହେବ ତାହା ତୁମେହିଁ ଜାଣ । ପ୍ରବାହରେ ଯାହା ଆସୁଛି, ଆମକୁ ହିଁ ତାକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ତୁମ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କି ଯେ ତୁମେ କେତେ ଘୃଣା କର, କାହିଁକି କର, ତାହା ତୁମେ ଜାଣ । ସେ କଦାପି ତୁମ ପ୍ରତି ଅଶ୍ରଦ୍ଧେୟା ନଥିଲା । ପୂର୍ବରାଗ କ'ଣ କେବେ କମିଥିଲା ? ଅସମ୍ଭବ ! ମୁଁ ତାହା ଦେଖିଛି, ତେଣୁ ତୁମ ଯୁକ୍ତିକି ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ନାହିଁ । ଗ୍ରହଣ କରି ନପାରେ । ସେ ଯାହା ତୁମର ମିଳନର ପ୍ରଥମ ଦିନ ଥିଲେ, ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାହିଁ ଥିଲେ । ପ୍ରବାହ ଈଶ୍ୱରର ସୃଷ୍ଟି, ନୀତିକୁ ତୁମେ ବନେଇଛ । ତାର ଚରମ ଉତ୍କର୍ଷତା ନାହିଁ । ତାହା ଚେମେଡ଼ା । ଯେତେବେଳେ ଯେମିତି ଟାଣିବ, ସେଆଡ଼କୁ ସେମିତି ଯିବ । ବିକୁଞ୍ଚିତ ସଂକୁଚିତ ତାହା । ସେଥିପାଇଁ ତୁମ ନୀତିକୁ କୋହଳ କରିବା ଓ ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ଟାଣ କରିବା ସହଜ । ନିଜ ସୁବିଧା ପାଇଁ ତାହା ଏପରି କରାଯାଇ ପାରେ । ଯାଉ, ତୁମ ଉପରେ ମୋ ପ୍ରଭାବ ମୁଁ ପକାଉ ନାହିଁ । ମୁଁ

ବାପାର ନିୟମ ମାନିବ, ତମେ ତମର ନିୟମ ମାନ । ହେଲେ ଆମର ମତାନୈକ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠି ଐକ୍ୟ ଅଛି ଯାହା ଆମକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ମତାନୈକ୍ୟରେ ଆମେ ସମ୍ମତ ।

ଆରେ କବାଟ ଖୋଲ ନା, ଭଲ କବାଟ କିଳି ସେ ଭିତରେ ବସି ଗପି ଲାଗିଛ । କାର କାଙ୍କଲୁଣି, କାହାକୁ କହିବ ?

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଉଠାଇ ନେଇଗଲା । ଗାଧୁଆ ପାଧୁଆ କରି ଖାଇଲେ ।

=ପନ୍ଦର=

ଖିଆ ପିଆ ସରିଗଲା । ବାପୁର ବାହାରେ କେଉଁଠି କାମ ଥିଲା । ସେ ଶଙ୍କରକୁ କହିଲା—ରାଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗପ କରୁଥା ମୁଁ ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ଆସୁଛି ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପାନଡାଲା ଧରି ଆସି ବସିଲା ତଳେ । ଶଙ୍କର ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇଛି ।

ହସି ହସି ଲକ୍ଷ୍ମୀ କହିଲା—ଏଥର ତମ ପିଲାଙ୍କଠୁ ଛୁଟି ଆଣି ଆସିଥିବ ବେଶୀ ଦିନପାଇଁ କହୁନ ?

କାହିଁକି ? ଏଥର କ'ଣ ବେଶୀଦିନ ରଖିବ ବୋଲି ଭାବୁଛ ?

ସବୁଦିନେ ରଖିବାକୁ ତ ଭାବୁଛି । ଆଗୋ ତାହା, ତମେ ତ ଖାଲି ବିଗୁଡୁଛ ?

ବିଗିଡ଼ିବା କାମ କଲେ ବିଗିଡ଼ିବ ।

ହଉ ତମକୁ ଏଠି ଶୋଇବାକୁ ଡାକିଲେ ପୁଣି ଜର ଆଉଚି । ଖିଲ୍ ଖିଲ୍ ହସିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ ।

ଉଁ ହୁଁ—ତାହାତ ନୁହେଁ—କଣ ବା କହିବି—ସେଦିନ ତମେ ଦୁହେଁ ହସିଲ, ଆଜି ଏକା ମୁଁ ହସୁଛି । ହସୁଥିବି·····ହଁ, ଯାହା କହୁଛି ତାହା ମୋର ଅନ୍ତରର ବାଣୀ । ଉପହାସର ସଂଜ୍ଞା ଜାଣ ? ତାହା ହେଉଛି ଅନ୍ତରର ବାଣୀ—ପ୍ରକାଶଭଙ୍ଗୀ କେବଳ ଭିନ୍ନ । ତାକୁ ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ନକଲେ ଯାହା ପ୍ରତି ତାହା ଆକ୍ଷେପ କରାଯାଇ ଥାଏ, ସେ ବିମୁଖ ହେବ । ତା ମନରେ ଦୁଃଖ ଆସିବ । ତେଣୁ ବକ୍ତା ତାକୁ ଉପହାସ ଛଳରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ ।

ତାହା ହେଉଛି ତାର ସଜ୍ଞା । ତମେ ଲଘୁଚିତ୍ତରେ ଗ୍ରହଣ କରି ହସିଲ । ମୋର ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ତମେ ତ ଜୀବନ ପ୍ରବାହରେ ଖଣ୍ଡ ଅଖଣ୍ଡ ମାଜିବାକୁ ନାରାଜ । ମତେ କ'ଣ ତାହାହେଲେ ଭୂତ ଲାଗିଛି ? ସାମାଜିକ ସଂସ୍ଥା ସବୁଦିନେ ବଦଳେ—ମାଟି ପଥର ରୂପାନ୍ତରିତ ହୁଏ । ମଣିଷର ମନ ବଦଳି ପାରେ ନା । ସେଥିପାଇଁ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ଚରିତ୍ରବନ୍ତ ମଣିଷ କଦାପି ସାମାନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ ପାଇଁ ନିଜର ସର୍ବସ୍ୱ ନଷ୍ଟ କରେନା ।

ଏମିତି ଖାଲି ଏଇଥିରେ ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି ?

ଏହାଠୁ ବଳି ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ କ'ଣ ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଅଛି, ତାହା ମୁଁ କଳ୍ପନା କରି ପାରେନା । ମଣିଷ ଏକ ଅନୁଷ୍ଠାନ । ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଥିଲେ ତାକୁ କେତେ ସର୍ତ୍ତ ମାନି ଚଳିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି ସର୍ତ୍ତ, ନିୟମ କାନୁନ ଭଙ୍ଗକଲେ ସେ ସେଥିରୁ ବାହାରି ଯାଏ । ମୁଁ ତାହାହିଁ ଭାବେ, କରେ ବି ।

ନା ଗୋ ନା, ମଣିଷ ଜୀବନକୁ ଏହି ଧାରାରେ ଦେଖ । ତାକୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେଇ ଅମୃତ ପିଆଇ ଦିଅନା । ଧରାର ମଣିଷ ଆମେ । ମୁଁ ତମକୁ ପାନ ଖଣ୍ଡେ ଖୁଆଇ ଦେଲେ ଅସତୀ ହୋଇଯିବ ? ମୋର ଗଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଶ କରିଦେଲେ ତମେ କୁଷ୍ଠରୋଗ ହୋଇଯିବ ? ତମର ସବୁ ମାରୁ ହୋଇଯିବ ? ଛିଃ, ଛିଃ ! ଏତେ ତମେ କାହିଁ ପାଇଁ ଭାବୁଛ ? ଜୀବନକୁ ଭୋଗ କର । ଆସିଛ ସେଥିପାଇଁ ।

ତମେ ଯେ ଅପରର, ମୋର ନୁହଁ । ତାହା କେମିତି ଭୁଲିଯିବି ? ତାହାହିଁ ମୋର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ତମ ସ୍ୱାମୀ କଥାଚ୍ଛଳରେ କିଛି ହୁଏ ତ କହିବେ ନାହିଁ—ବୁକୁ ବିଦାରି ହୋଇଯିବ, ଏହା ସତ୍ୟ ।

ନା ହେବ ନାହିଁ, ତମେ ମିଛ କହୁଛ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟା ହୋଇଥିବି ।

ମୁଁ ତାହା ବିଶ୍ୱାସ କରି ନ ପାରେ ।

ନ କରି ପାରୁ ମାନି ତାହା ସତ୍ୟ । ବିଧୁ ଦ୍ୱାରମୁହଁରୁ ଏହା କହି ଆବେଗରେ ତାର ସ୍ତ୍ରୀର ଗଣ୍ଡ ସ୍ପର୍ଶ କରିଦେଲା ।

ହଁ ସେଇଠୁ ? ବିଧୁ କହିଲା ପରେ ।

ସେଇଠୁ ଖୁବ୍ ପାନ, ଗଳ୍ପ କଥନ ।

ବୁଲିଗଲେ ଦୁହେଁ, ନାନା ଗଳ୍ପ ଗୁଲିଲା—ଦେଶ ବିଦେଶ କଥା । ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ ରାତି ଆଠ । ଚଟାପଟ୍ କାମ ସାରି ଦେଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ହାଜର । କହିଲା—କ'ଣ ମନ ବଦଳି ଗଲା ?

ବନ୍ଧୁ ହସି ହସି କହିଲା—ତମରିଠି ଅଛି ବଦଳା କାମଟା ।

ତାହା ମୁଁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ଭୁରୁଙ୍ଗା କରି ବସିଛ କାହିଁକି ? କିଏ ତମର କ'ଣ ନେଇଗଲା ? ଗୁଲି ଗୁଲି ଝଟ୍ ଖାଇଦେଇ ଆସିବ ।

କ'ଣ ମଧୁଶଯ୍ୟା ରଚନା ହୋଇଯାଇଛି ? ବନ୍ଧୁ ହସି ହସି କହିଲା ।

ନିଶ୍ଚୟ ।

ଶଙ୍କର ଭୁନ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଖାଇ ପିଇ ଆସିଲେ । ପାନ ଡାଲା ଧରି ଆସିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ଭାଙ୍ଗି ସାରି ଏକୁ ଖଣ୍ଡେ ତାକୁ ଖଣ୍ଡେ ଖୁଆଇ ଦେଲା । ଦୁହିଁଙ୍କ ମଝିରେ ବସିପଡ଼ିଲା ସେ ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀର ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ପୁରୁଷ । ଜଣକର ଆନନ୍ଦରେ ବୁକୁ ଧରୁ ନାହିଁ । ଅପର ବିମର୍ଷ । ମୁଣ୍ଡ ଗରମ । ମସ୍ତିଷ୍କ ବିଗୁରି ବୁଦ୍ଧି ରହିତ । ବନ୍ଧୁ ଉଠିଗଲା ସେଠୁ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଘୁଞ୍ଚିଗଲା ଶଙ୍କର ପାଖକୁ । ଶଙ୍କର ଘୁଞ୍ଚିଗଲା—ଲକ୍ଷ୍ମୀ ତାର କୋଳକୁ ଢଳିପଡ଼ିଲା । ଶଙ୍କର ତାକୁ ନିଜର କୋଳ ଦେଲାନାହିଁ । ହାତରେ ମୁଣ୍ଡଟି ଧରି ଖଟ ଉପରେ ରଖିଦେଲା । ତାପରେ ଉଠିଗଲା ଆର ଘରକୁ । ସେ କ'ଣ କରୁଛି ଜାଣୁ ନଥିଲା । ନଥିଲା ଆର ଘର ଖଟ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲା ମୁହଁ ମାଡ଼ି । କାନ୍ଦିଲା ଭୋ ଭୋ··· ପ୍ରଭୋ ଏ କି ମାୟା ତମର······

କି ପାଗଳ ଏଟା······କହି ଆର ଘରକୁ ଉଠିଗଲା ବନ୍ଧୁ । ଶଙ୍କରକୁ ହଲାଇ ଦେଇ କହିଲା—ମାଇଗୁଟା······କାନ୍ଦୁଛ ଏଥିପାଇଁ ? କ'ଣ ହୋଇଗଲା ଏମିତି ? ଯାହା ଲୁଚି ନେଇଥିଲ, ତାହା ଫେରାଇ ଦେଉଥିଲ, ଏଥିରେ ଏତେ ଅଭିମାନ ! ଆଉ କାନ୍ଦନା···ସୁନାଟା···ଲୋକେ ଜାଣିବେ— କ'ଣ କହିବେ !

ସେ ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେମିତି ପଡ଼ିଥିଲା । କିଛି ସମୟ ପରେ ବନ୍ଧୁ ତାକୁ ପଦାକୁ ନେଇଗଲା । ପାଣି ପିଇବାକୁ ଦେଲା । ମୁହଁ ଧୋଇ ହେବାକୁ

କହିଲା । ତାପରେ ବାହାରେ କିଛି ସମୟ ବସିଲେ । ରିକ୍ସା ବାଲାଟିଏ ରାସ୍ତାରେ ଯାଉଥିଲା—ଗୀତ ବୋଲି—ମେରା ପ୍ୟାର ବୁଝେ ଲୋଟା ଦୋ··· ଲୌଟା ଦୋ···ମେରା ପ୍ୟାର୍, ମୁଝେ ଲୌଟା ଦୋ·····

ଶଙ୍କର କହିଲା—ସିନେମା ଗୀତ ବୋଲି ବୋଲି ଯାଉଛି ରିକ୍ସାବାଲା ! ଶୁଣିଲୁ ବଧୁ ?

କିଛି କହିଲା ନି ସେ । ମନେ ମନେ କହିଲା—ଏ ଗୃହୁଁ ତ ଏମ୍ନା । ଘରକୁ ଫେରିଗଲା ଶଙ୍କର । ଖାଲି ଖଟରେ ପିଲାଙ୍କ ଘରେ ଶୋଇଲା ।

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଡ଼ିଛି ଖଟରେ । ବଧୁ ଡାକିଲା—ତଳକୁ ଆସ । ଆସନା,···

ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପଡ଼ିଛି କାତ ପରି, କଥା ନାହିଁ ।

ଆରେ ଆସନା—ଧେତ୍······

ମୁଁ ଯିବନି ଯା······

ଶୁଣ······

ନା, ମୁଁ ଯିବନି—ନାହିଁ କଲି ଥରେ······

ସେ ତ ନାହିଁ, ତମେ ଖାଲଟାରେ ସେଠି !

କିଛି କଥା ନାହିଁ, ପଡ଼ିଛି ସେ । ଆଖିରେ ତାର ଲୁହ ।

ବଧୁ···ଶୁଣିବୁ କି ? ଶଙ୍କର କହିଲା ଆରଘରୁ । ବଧୁ ଉଠିଗଲା

କ'ଣ ?

ମୁଁ ଏହିକ୍ଷଣି ଯିବି । ମେଲ୍ ବେଳ ଅଛି ।

ଆଚ୍ଛା···କହି ସେ ତା ଚାକରକୁ ଡାକିଲା ରିକ୍ସା ଡାକିବାକୁ ।

ରିକ୍ସା ଡାକିଲା ବେଳକୁ ଶଙ୍କର ସଜ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ଯାଉଛି ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ନମସ୍ତେ !

ରହ ଶଙ୍କର, ମୁଁ ଯିବି ।

ଆଚ୍ଛା !

ବଧୁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ପଛରୁ ଡାକିଲା ଲକ୍ଷ୍ମୀ—ରହିଥା ଟିକେ ।

ସେ କେତେ ପାନ ଗୋଟାଏ କାଗଜ ଥଳିରେ ଓ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଦଶଟଙ୍କିଆ ନୋଟ ଆଣି ବଧୁ ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜିଦେଲା ।

ଦୁହେଁ ରିକ୍ସାରେ ବସି ବାହାରିଲେ ।

କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ ।

ବଧୂ କହିଲା—ଆଉ ଆସିବୁ ନା ?

ସବୁ ତ ହୋଇଗଲା । କାରବାର ଶେଷ ହୋଇଗଲା, ଆଉ ଦରକାର କ'ଣ ?

ଆଚ୍ଛା !

ଷ୍ଟେସନରେ ପହଞ୍ଚି ବଧୂ କଲକତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟିକଟ ଖଣ୍ଡେ କିଣି ଆଣିଲା । କେତେ ଟଙ୍କା ଓ ଟିକଟ ତା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ମାଡ୍ରାସ୍ ମେଲ୍ ଠିଆ ହୋଇଛି ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ।

କାହାରି ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ । ଗାଡ଼ିରେ ବସିଛି ଶଙ୍କର । ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ବଧୂ । ଗାଡ଼ି ଛାଡ଼ିଦେଲା । ବଧୂ ଅନେଇଛି ଗାଡ଼ି ଆଡ଼େ । ଶଙ୍କର କାନ୍ଦୁଛି ଭିତରେ ।

21 OCT 1958

ଉଚିତ ଅନୁଚିତ ମୁଁ ବୁଝେନା—ମନର ଭାବର ସ୍ପଷ୍ଟୀକରଣ ପାଇଁ ଲେଖେ—ଲେଖିସାରିଲାପରେ ଭଲ ଲାଗେ—ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ··· କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ ସବିତା ଦୃଷ୍ଟି ଝଲସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

କିନ୍ତୁ···

ସବିତା ମତେ ଅନେଇଲା । ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନୁମତି ଦେଲା, ମତେ କହିବାକୁ ।

ତମର ବୁଝିବା ଉଚିତ ଥିଲା, ତମେ ଯେଉଁ ଧରଣର ଚିଠି ଯାହା ପାଖକୁ ଲେଖ, ସେ ତୁମର ଅଭିଳଷିତ ନୁହେଁ, କି କେବେ ନଥିଲା···

ସବିତା ଓଠ ଦୁଇଟି ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ଦୃଷ୍ଟି ସଜଳ ହୋଇ ଉଠିଲା କରୁଣ ଆବେଗରେ ।

ଏ କଣ ! ତୁମଠି ତ ଆଗେ କେବେ ଏପରି ଦେଖିନି । ଯିଏ ଏତେ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭ, ସିଏ କଣ ଏତେ କରୁଣ ହୋଇପାରେ···ବେଶ ବସ ! ମୁଁ ଲେଖେ । କଲମ ସଜାଡ଼ିଲି ଲେଖିବା ପାଇଁ । ଲେଖି ପାରିଲିନି ।

ସବିତା ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠି ଚାଲିଗଲା ।

ଉଠ ଖାଇବ !

ଗୃହିଣୀଙ୍କ ଆଦେଶରେ କଲମ ଛାଡ଼ି ଉଠିଲି ।

ସବିତା ଖାଇଲାଣି ? ପଚାରିଲି ନିର୍ମଳାକୁ ।

ନା, ସେ ଘରେ ଶୋଇଛି । ତମ ପାଖରେ ଗପୁଥିଲା । କେତେବେଳେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ନିର୍ମଳା ପାଣି ଗ୍ଲାସଟା ରଖୁ ରଖୁ କହିଲା । ହାତ ଧୋଇ ସାରି କହିଲି, ଡାକ ସବିତାକୁ ଖାଇବ ମୋ ସହିତ·····

ଆଲୋ ସବିତା, ଶୁଣିଯା ଭାଇ ଡାକୁଛନ୍ତି । ସବିତା ଆସିଲା ।

ଆସ ଖାଇବ, ଯଦି ଆପତ୍ତି ନ ଥାଏ···।

ସବିତା ଅନେଇଲା ତା ଅପାକୁ । ହସିଲା ଟିକେ

ବସ ଲୋ ! ତୋତେ ଦେଖି ପ୍ରେମ ଉପୁଚି ପଡୁଛି ପରା !

ଦୁହେଁ ଖାଇଲୁ । ନିର୍ମଳା ରୋଷାଇ ଘରେ ଥାଏ ।

ଏବେ ବି ଯଦି ତୁମେ ଅବିବାହିତ ଥାନ୍ତ, ତମ ଅପା କେବେ ମୋ ସହିତ ଖାଇବାକୁ ତମକୁ ଅନୁମତି ଦେଇ ନଥାନ୍ତା……

ହସି ଉଠିଲା ସବିତା ଭୀଷଣ ପାଟିରେ । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନ ହସି ରହି ପାରିଲି ନ ।

ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ଟିକେ ହାଲୁକା ହୋଇଗଲା ।

ରାତି ଏଗାରଟା ।

ହଠାତ୍ ଅନୁଭବ କଲି ସବିତାର କର ସ୍ପର୍ଶ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ କେଶ ଭିତରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ସଂଚାଳନ କରୁଥାଏ ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ।

ସବିତା……

ହଁ……

ରାତି ଗୋଟାଏ ହେଉଛି…ସମସ୍ତେ ଶୋଇଲେଣି—ଏ ସମୟଟା ତୁମ ପାଇଁ ନିରାପଦ ନୁହେଁ……

ସେ ମୋ ଗଳାବେଷ୍ଟନ କରିବାକୁ ଚାହିଁଲା । ମୁଁ ତା ମାଂସଳ ପାପୁଲି ଉପରେ ବାଁ ଆଙ୍ଗୁଳିର ମୃଦୁ ଚାପ ଦେଇ ଘୁଞ୍ଚେଇ ଦେଲି ।

ମୁଁ ଜାଣେ ତମକୁ…ସେ ଦିଗରୁ କୌଣସି ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ନାହିଁ… କହି ସେ ପାଖରେ ବସିଲା ।

କିନ୍ତୁ ବିବାହ ପୂର୍ବରୁ ମତେ ଏଥିପାଇଁ ଅପମାନିତ କରିବାକୁ ବି ଭୁଲି ନଥିଲ…ସେଥିପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ମତେ କଥା କହିନ…ଅଥଚ ମୋର ଦୋଷ ସେତେ ଗୁରୁତର ହୋଇ ନଥିଲା……

ସବିତା ମୋ ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ ନିବୃତ୍ତ କଲା ମତେ କହିବାରୁ ।

କିଛି ସମୟ ଗଲା ।

ସବିତା ଆଗେ କହିଲା, ସେତେବେଳେ ତମର ଆକ୍ରମଣ ଏତେ ତୀବ୍ର ହୋଇଥିଲା ଯେ ମୁଁ ଡରିଯାଇଥିଲି……ଆଜି ତା' ଭାବିଲେ ତମ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ି କ୍ଷମା ମାଗିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ……

ସବିତା ରହିଗଲା ।

ଦେଖ ସବିତା, ସେତେବେଳେ ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନ ହରାଇ ମୁଁ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ପଞ୍ଜିକାର ଭବିତବ୍ୟ କହୁଥାଏ ମୋ ରାଶିରେ ସନ୍ତାନ ଯୋଗ ଥିଲେ ହେଁ ନିର୍ମଳା ରାଶିରେ ସନ୍ତାନ ସ୍ଥାୟୀ ହେବେନି । ବର୍ଷେ ଦେଢ଼ ବର୍ଷ ରହି ଦୁଇ ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନ ଆୟୁଷ୍ମାନ ନ ହେବାରୁ ପଞ୍ଜିକାରର ଭବିତବ୍ୟ ମୋ ମନରେ ଦୃଢ଼ୀଭୂତ ହୋଇଗଲା । ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଥାଅ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ—ହାସ୍ୟମୟୀ ଚଞ୍ଚଳ ଚପଳା ଉର୍ବଶୀ ରୂପେ । ତା ଛଡ଼ା ତମର ଓ ମୋର ସମ୍ପର୍କ ତ ସେ ଦିଗରୁ ବେଶ୍ ଅନୁକୂଳ ଥିଲା । ······ଶୁଣୁଛ ସବିତା !

ସବିତା ଅଳସ ଆଖିପତା ଦୁଇଟି ଉଠାଇ ପୁଣି ତଳକୁ କଲା । ଓଠରେ ଶ୍ଳେଷ ହସଟିଏ ଉଙ୍କିମାରି ପୁଣି ଲିଭିଗଲା ।

ସ୍ତ୍ରୀର ସାନ ଭଉଣୀ ପ୍ରତି ଅଧିକାଂଶ ପୁରୁଷ ଆସକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ଜାଣେନା କେତେକାଂଶରେ ସେଥିରୁ ସଫଳତା ମିଳେ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସେତେବେଳେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ଥିଲା । କେବଳ ଶରୀର ଧର୍ମର ବିକାଶ ପାଇଁ ତମକୁ ମୁଁ ଚାହୁଁଥିଲି···ସେଇ ଗାଢ଼ ରାତିର କଳା ଅବଗୁଣ୍ଠନ ତଳେ ତମକୁ ଆବେଗରେ ଆଶ୍ଳେଷ କରିଥିଲି ମନ କଥା କହିବା ପାଇଁ···। କିନ୍ତୁ ସେ ସୁଯୋଗ ମତେ ତମେ ଦେଇ ନଥିଲ······।

ଥାଉ, ରାତି ଅନେକ ହେଲାଣି, ଯାଏ !

ସବିତା ମୋତେ ବାଧାଦେଇ ଉଠିବାବେଳେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ତା ହାତଟିକୁ ମୁଁ ଚାପି ରଖିଲି । କହିଲି—ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝିବାର ସୁଯୋଗ ନ ଥିଲା ସେତେବେଳେ···ଆଜି-ତାର ହିସାବ ନିକାଶ ହୋଇଯାଉ ! ଆଜି ତ ସେ ଭୟ ଆଉ ନାହିଁ, ବସ !

ଦେଖୁଛି ୩ ବର୍ଷ ଭିତରେ ତମ ଭିତରଟା ଟିକେ ହେଲେ ବଦଳିନି । କାହାରଟା ଯାହା ବଦଳିଛି ! ହସିଲା ସବିତା ।

ମୋର ଦ୍ୱିତୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଥିଲା—ତମ ଅପା ଏତେ ପୁରାତନ ପନ୍ଥୀ ଯେ ଜୀବନ-ଯାତ୍ରାରେ ସେ ମୋ ପାଦ ସହିତ ପାଦ ମିଳାଇ ପାରିଲାନି । ବିବାହ ପରେ ଭାବିଥିଲି ନିର୍ମଳାକୁ ଗଢ଼ି ନେବାକୁ ହେବ, କିନ୍ତୁ ଶେଷସୁଦ୍ଧା

ମତେ ହତାଶ ହେବାକୁ ହେଲ । ତମେ ସବୁବେଳେ ମୋ ଆଖିଆଗରେ ଯୌବନର ବୈଜୟନ୍ତୀ ଉଡ଼ାଉଥାଅ ମତ୍ତ ଗର୍ବରେ···ମୋ ପୌରୁଷର ବାଦଲ ବାରମ୍ବାର ତମ ଉନ୍ନତ ବକ୍ଷ ଶୃଙ୍ଗରେ ଆହତ ହେଉଥାଏ । ତମ ସହିତ ଦୈହିକ ମିଳନର ପିପାସା କ୍ରମଶଃ ଉଦ୍‌ଗ୍ର ହେଉଥାଏ ମନର କନ୍ଦ ରକନ୍ଦରେ······

ସବିତା ଉଠିଲା । ମୁଁ ବି ଚେୟାର ଛାଡ଼ି ଉଠିଲି । ମୋର କଥା ଶେଷ ହୋଇ ନଥାଏ ।

ଉଉଣୀର ସ୍ୱାମୀକୁ ଆଦର୍ ନେବା ତମ ପକ୍ଷେ ସୁରୁଚର ପରିଚାୟକ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା ସେତେବେଳେ—ନା ସୁରୁଣା ପାଇଁ ପ୍ରତି ମନର ବିତୃଷ୍ଣା ଯୋଗୁ ? ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତରେ, ବାସ୍ତବରେ କଣ ନୂଆ ପାନ୍ଥର ସେଇ ଏକଇ ମଦ ପିଇ ତୃପ୍ତ ହୋଇଚ ସବିତା ?

ସବିତା ପ୍ରଶ୍ନଭରା ଦୃଷ୍ଟିରେ ମତେ ଅନେଇଲା ।

ତୁମ ଆଖି ଆଉ ମୁହଁର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କୁହେ ତୁମେ ତୃପ୍ତ ହେଇନ । କିନ୍ତୁ ଅବଶୋଷ, ଅତୀତ ଆଜି ତାର କୈଫିୟତ ଦେବାକୁ ଆସିବ ନାହିଁ । ତୁମ ମୋର ରକ୍ତର ସଂଯୋଗରେ ଯେଉଁ ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାନ୍ତା, ତାର ଆୟୁ ୭ ବର୍ଷ ହୁଅନ୍ତାଣି । ନିର୍ମଳା ସୃଷ୍ଟିଶୀଳା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅପତ୍ୟହୀନା ଭାବେ ଦିନ କାଟୁଛି ଆଉ ତୁମେ······

ସବିତା ମତେ ଆଉ କହିବାକୁ ଦେଲାନି । ସେ ମୋ କଣ୍ଠଲଗ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ଅପେକ୍ଷା କରୁଥାଏ ମୋର ନିବିଡ଼ ଆଶ୍ଳେଷକୁ । ତାକୁ ଠେଲି ଠେଲି ନେଇ ଦରଜା ସେପାଖେ ଛାଡ଼ି ଦେଇ—ଆଚ୍ଛା ଫିର ମିଲେଙ୍ଗେ···

ନିର୍ମଳା ଅନ୍ୟ ଘରେ ଶୋଇଥାଏ । ଗର୍ଭାଧାନର ନବମ ମାସରେ ସେ ପଦାର୍ପଣ କରିଥାଏ ।

ସବିତା ଏଠାରୁ ଆସିବାର ପନ୍ଦର ଦିନ ଅତୀତ ହୋଇ ଗଲାଣି । ପ୍ରତିଦିନ ରାତିରେ ସେ ଆସି ମତେ ବିରକ୍ତ କରେ । ଲେଖା ବନ୍ଦକର ଅତୀତ ଦିନର ସ୍ମୃତି ଖେଳାଉ ।

ସବିତା ତା ବିବାହିତ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଶୁଣାଉଥିଲା । ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଟି-ବେଶ୍ ପ୍ରଣୟ-ମଧୁର ହୋଇ ଉଠିଥିଲା ତାଙ୍କ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ । ଯୌବନ ଜୁଆର ଦୁହିଙ୍କ ମନକୁ ଜୁଆରିତ କରିଥିଲା ସେ କେଇଟି ଦିନ । ବର୍ଷକ ପରେ ସେଥିରେ ଭଟ୍ଟା ପଡ଼ିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସବିତାହିଁ ଦାୟୀ । ସବିତା ହୃଦୟରେ ମାତୃତ୍ୱର କାମନା ଯେପରି ସଂକ୍ରମିତ ହେଲା । ଅବିବାହିତ ଜୀବନର ଅହଙ୍କାର ତାର ଦ୍ୱିଗୁଣିତ ରୂପନେଇ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଯାହା ଫଳରେ ସ୍ୱାମୀ ପରେଶର ପୌରୁଷକୁ କଥା କଥାକେ ଧିକ୍କାର କଲା । ତାର ସନ୍ତାନବତୀ ନହେବା ମୂଳରେ ଯେ ପରେଶ, ଏହା ତା ମନରେ ଦୃଢ଼ିଭୂତ ହେଲା । ପରେଶ ଯେତେବେଳେ ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲା, ସବିତାକୁ ନେଇ ସେ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହେଲା, ରକ୍ତ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଜଣାଗଲା ଦୁହିଁଙ୍କ ରକ୍ତ-କଣିକାର ସଂଯୋଗରେ ଗର୍ଭାଧାନ ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ !

ସେଇଦିନୁ ସବିତା ନିଜ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଅଭିଶପ୍ତ ମନେକରି ପିତ୍ରାଳୟକୁ ଆସିବାର ଯୋଜନା କରୁଥିଲା । ପରେଶ ବାଧା ଦେଲାନି ସେଥିରେ । ହୁଏତ ସେ ବି ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା ସ୍ତ୍ରୀର ବ୍ୟବହାରରେ ।

ସବିତାଠୁ ସବୁ ଶୁଣିଲା ପରେ ତାର ଚରିତ୍ର ମୋ ଆଗରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା । ବିକାଶ-ବିମୁଖ ସବିତା ଆଜି ଏତେ ବିକାଶ-ଧର୍ମୀ ହେବା ମୂଳରେ ସନ୍ତାନବତୀ ହେବାର ସୁପ୍ତ କାମନାହିଁ ଲୁକ୍କାୟିତ ।

ସବିତା ମୋ ଆଗରେ ବସିଥିଲା । ସବୁ କିଛି କହିଲା ପରେ ସେ ନିଜକୁ ନିଃଶେଷ କରି ଦେଇଥିଲା । ମୋର ଆଶିଷ ସେ କାମନା କରୁଥିଲା ଏକନିଷ୍ଠ ପ୍ରାଣରେ । ମନେ ମନେ ହସ ମାଡ଼ୁଥାଏ । ମଣିଷ ପରିସ୍ଥିତି ଗୁପାରେ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ଆସି ସତେ ପହଞ୍ଚେ !

କହିଲି—ସବିତା, କୌଣସି ମନ୍ତ୍ରବଳରେ ମୁଁ ଯଦି ବଳୀୟାନ ହୋଇଥାନ୍ତି, ସନ୍ତାନବତୀ ହେବାର ସେ ମନ୍ତ୍ର ତମକୁ ସର୍ବାଗ୍ରେ ଦେବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହୁଅନ୍ତିନି । କିନ୍ତୁ ନାଚାର ! ତମର ଆରାଧନା ଆଉ ଉପାସନାରେ ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହେଲେହେଁ ଅନ୍ୟନ୍ୟୋପାୟ !

ତୁମେ ଖୁବ ଇଟ୍ୟୁ ବିକାଶ ଖୁଲ !

ସବିତା ରହସ୍ୟର ବୋଲ ଦେଲା କଥାରେ ।

ହଁ ସବିତା ! 'ଚରିତ୍ର' ନେଇ ତୁମର ଧାରଣା କ'ଣ ? ସବିତା ମୁହଁକୁ ଅନେଇଲି ତାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ।

ଚରିତ୍ର ?

ହଁ, ବିଶେଷ କରି ନାରୀ ଚରିତ୍ର । ଆମ ପୁରାଣରେ ଯାହାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଅଛି । ଶୁଦ୍ଧପୂତ ଚରିତ୍ର.....!

ସେ ସବୁ କେବଳ କାଗଜ କଲମ କଥା ! ଚରିତ୍ର ମାନେ ମୁଁ ବୁଝେ କାମ କରିବାର ଶୈଳୀ ବା ଟେକ୍‌ନିକ୍‌କୁ ! ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଶୈଳୀ ନେଇ ବିଶେଷିତ ହୁଏ । ଅବଶ୍ୟ ସେଥିରେ ନିଷ୍ଠା ଥିବା ଦରକାର । ଚରିତ୍ରକୁ ଯୌନ ସମ୍ପର୍କ ସହିତ ଯୋଡ଼ିବାର ପକ୍ଷପାତୀ ମୁଁ ନୁହେଁ.....

ବାଃ ସୁନ୍ଦର ଯୁକ୍ତି ! ଅବିକଳ ମୋ ମନକଥା କହିଲ ସବିତା ! କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ନିଷ୍ଠାର ପ୍ରୟୋଜନ; ମାନେ, ସେଥିପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ସଂଯମତା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ—ତୁମେ ବୋଧେ ମୋ ସହିତ ଏକମତ ?

ସବିତା ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା ।

କିନ୍ତୁ ଏ ନୀତିର ପ୍ରୟୋଗ ଆମ ସମାଜ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ଭାରତୀୟ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ଆଜି ଏ ଅଧୋଗତି ! ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦହନରେ ଆଜି ତାହା ଅହରହ ଜଳୁଛି ।

ଆସ୍ଥା...ବୃହତ୍ତର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଛାଡ଼ି ନିକଟକୁ ଆସିଲେ ବୋଧେ ଆମେ ଆମ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ କରି ପାରିବା.....ସବିତା ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିଲା । ତା ଆଖିର ମତ୍ତତା ଦେଖି ମୁଁ ଚମକି ପଡ଼ିଲି ।

ସବିତା.....

ତମେ ଦିନେ ଶରୀର ଧର୍ମ ଆଳରେ ଗୋଟିଏ କୁମାରୀ ଦେହକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହିଁଥିଲ । ଆଜି ମୋର ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କଣ ଏତେ ବିଭତ୍ସ ? ଅନ୍ୟାୟ ?

ସବିତାର ଆଖିରେ ଲାଳସାର ଆମନ୍ତ୍ରଣ । ମୋର ସଂଯମର ବ ଆସ୍ତେ ଆସ୍ତେ ଶିଥିଳ ହେଉଥାଏ ।

ସବିତା ! ତୁମର ନିର୍ଲଜ୍ଜତା ସୀମା ଟପି ଗଲଣି ! ତା ଛଡ଼ା ନିଜ ଦୈହିକ କ୍ଷୁଧାର ପରିତୃପ୍ତି ପାଇଁ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ଚୁକ୍ତିଭଙ୍ଗ କରୁନାହିଁ କି ?

କିନ୍ତୁ ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନର ଚୁକ୍ତି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ନାରୀ ହୃଦୟର ଆଶା ଆକାଂକ୍ଷା ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପାଇବା କଥା ନୁହେଁ କି ? ସେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ତ୍ରୁଟି କରୁନି ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ······ସବିତା ତାଙ୍କ ମୁହାଁଣିରେ ମତେ ଅନେଇ ରହିଲା ଉତ୍ତର ଆଶାରେ । ତାର ଘନିଷ୍ଠ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ମୋ ଦେହର ଉତ୍ତାପ ବୃଦ୍ଧି କରୁଥାଏ । ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପରି ତାକୁ ନିବିଡ଼ ଆଲିଙ୍ଗନ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ମୁହୁର୍ମୁହୁ ଚୁମ୍ବନ କଲି । ସେ ଟିକେହେଲେ ବାଧା ଦେଲାନି ବରଂ ଦୀର୍ଘ ଦିନର କ୍ଷୁଧାର୍ତ୍ତ ହଠାତ୍ ଉଦର ପୂର୍ତ୍ତିର ସୁବିଧା ପାଇଲେ ଯେପରି ଆନନ୍ଦିତ ହୁଏ, ସବିତା ତତୋଧିକ ଉଲ୍ଲାସରେ ମୋର ଦୁଇ ବାହୁକୁ ଆକର୍ଷି ଧରିଲା ।

କେଇଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତପରେ କହିଲି, ସବିତା, ସ୍ତ୍ରୀ ଅପେକ୍ଷା ମୋଠାରୁ ବେଶୀ ଆଶା କରିବା ଅନୁଚିତ । ନିର୍ମଳା କେବେ କାର୍ପଣ୍ୟ କରିନି ଏ ଦିଗରେ······

ସବିତା ହଠାତ୍ ମୋ ବାହୁ ବନ୍ଧନରୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ଆହତା ଫଣିନୀ ପରି କହିଲା—ତମକୁ ପ୍ରତାରକ କହିଲେ ମୁଁ କ'ଣ ଭୁଲ୍ କରିବି ବିକାଶ ଭାଇ !

ହସି ଉଠିଲି ମୁଁ ସବିତାର ବ୍ୟବହାରରେ । କହିଲି ହୁଅନା ସବିତା ! ଦୀର୍ଘ ୩ ବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ନାରୀ-ଚରିତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଛି । ଆଉ ସ୍ପଷ୍ଟ କହିଲେ ତୁମଠାରୁ ହିଁ ସେ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ପ୍ରଥମ ପରିଚ୍ଛେଦ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି···ଶୁଣ, ଚାଲି ଯାଅନା···ଏଇ ରାତ୍ରେ ହିଁ ଏହାର ସମାଧାନ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ······

ସବିତା ଗ୍ରୀବା ଟେକି ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ପ୍ରାଣରେ ଅପେକ୍ଷା କଲା ।

ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ରକ୍ତ କଣିକାର ସଂଯୋଗରେ ଯେଉଁ ସୃଷ୍ଟିର ଭିତ୍ତିପତନ ହେବ ତାର ବହିର୍ପ୍ରକାଶ ପରେଶ ସହ୍ୟ କରିବ ତ ? ସେ ଯଦି ଅସ୍ୱୀକାର କରେ ସବୁ ଲୋକାପବାଦକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ କରି····· ?

ପରେଶକୁ ମୁଁ ତମ ଅପେକ୍ଷା ବେଶୀ ଜାଣେ । ତା ଉପଭୋଗରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ କେବେ ବାଧା ଦେଇନ । ତା ଭଲ ପାଇବା ଉପରେ ମୋର ଅଗାଧ ବିଶ୍ୱାସ···ତା ପରେ ?

ସବିତା ତୀକ୍ଷ୍ଣ କଣ୍ଟକ ପାତରେ ମୋତେ ଜର୍ଜରିତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା । ନାରୀ ହୃଦୟ-ଦାନରେ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲେ ସୁ ବୃତ୍ତର ଖରତାକୁ ତସ ଆକ୍ରମଣ କରେ । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟିରେ ସବିତା ହୃଦୟର ଚିନ୍ତ ମୁଁ ବହୁଆଗରୁ ଆଙ୍କି ସାରିଥାଏ ।

ସବିତା, ଯଦି ଭାବୁଥାଅ, ସେଦିନର ପ୍ରଣୟ-ପ୍ରାର୍ଥୀ ବିକାଶ ଆଜି ଅତୀତକୁ ଫେରି ଯାଇଛି ବୋଲି ତେବେ ଭୁଲ୍ କରୁଛ । ସେ ଦିନର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚିହ୍ନ ହୋଇଗଲାଣି । ନିର୍ମଳ ଚତୁର୍ଥ ସନ୍ତାନର ମା ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ମୁଁ ଆଶାବାଦୀ··· କଳାକାର···ସୃଷ୍ଟିବାକୁ ଏହାହିଁ ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦାନ—ତୁମେ ବି ଆଶାବାଦୀ ହୁଅ······ନିଜ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ······

ସବିତା ନିସ୍ତେଜ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ମୋ ବାକ୍ୟାଘାତରେ । ତଳେ ଖସି ପଡ଼ିବା ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ ବାହୁରେ ଟେକି ଧରିଲି । ସେ ଚପଳ କିଶୋରୀ ପରି କହିଁ କହିଁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ଭପରେ·ପରାଜୟରେ ସ୍ୱପ୍ନଭଙ୍ଗ ଦେଲା ପରି ପଳାଇଯାଇ ନିଜ କୋଠରୀର ଦୁଆର ବନ୍ଦ କରି ଦେଲା ।

ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ମୋର ଅନ୍ତର୍ପ୍ରଦେଶରୁ ବାହାରି ମୋ ମନ ପ୍ରାଣକୁ ହାଲୁକା କରି ଦେଲା ।

* * *

ଶୀତ ଦିନର ସକାଳ ।

ପ୍ରସୂତୀ କେନ୍ଦ୍ରରେ ନିର୍ମଳା ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେଉଛି । ଦୀର୍ଘ ଦୁଇଘଣ୍ଟା ଧରି ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି ମୁଁ ଆଉ ସବିତା । ବେଳେବେଳେ ସବିତା ମୋ ପାଖରୁ ଯାଇ ପ୍ରସୂତି-କକ୍ଷରେ ଉଙ୍କି ମାରୁଥାଏ । ପୁଣି ଫେରୁ ଆସୁଥାଏ ଅଧମରା ମନ ନେଇ ।

ନ'ଟା ପଚିଶ ମିନିଟ·····

ଲେଡି ଡକ୍ଟର ବାହାରକୁ ଆସି ହସ ହସ ମୁହଁରେ କହିଲେ—ମିଠେଇ ଆଣନ୍ତୁ·····

ମୁଁ କିଛି ନକହି ପରବର୍ତ୍ତୀ କଥା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଉତ୍କଣ୍ଠିତ ଥିଲାବେଳେ, ସେ କହିଲେ—ଝିଅଟିଏ·····ଦୁଃଖ କରନ୍ତୁ ନି·····ଭାରତ ସମ୍ବିଧାନରେ ଝିଅ ପୁଅର ସମାନ ଅଧିକାର ଥିବାବେଳେ ଆପଣଙ୍କୁ ମିଠାଇ ଖୁଆଇବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ···ଯାଇ ଦେଖନ୍ତୁ ସୁନ୍ଦର ଝିଅଟିଏ·····

ସବିତା କେତେବେଳୁ ମୋ ପାଖରୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା ।

ତିନି ଦିନପରେ ପ୍ରସୂତି କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିର୍ମଳା ଚାଲି ଆସିଲା । ସବିତା ଯାଇଥିଲା ସାଙ୍ଗରେ । ନିର୍ମଳା ଲୁଗା ପାଲଟିଲା ଆସିବା ପାଇଁ ଶେଯରୁ ପ୍ରତିମା ପରି ଝିଅଟିକୁ ସବିତା କୋଳକୁ ଠେଲି ଦେଲି ।

ନିର୍ମଳା କହିଲା, ତାକୁ ଅଡୁଆ ଲାଗିବ, ମତେ ଦିଅ·····

ସବିତା କିନ୍ତୁ ଦେଲାନି । ପରମ ଆଗ୍ରହରେ ବକ୍ଷରେ ଯାକି ଧରିଲା ଶିଶୁଟିକୁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସବିତା କାନରେ କହିଲି—ଏ ସୃଷ୍ଟିଟିର ଯତ୍ନ ନେଲେ ନିର୍ମଳା ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ବେଶି ଖୁସି ହେବି ସବିତା !

ସବିତା ଆଖିରେ ପରିତୃପ୍ତିର ହସ ଝଲକି ଉଠିଲା । ମୁଁ ନିର୍ମଳାକୁ ଧରି ରିକ୍ସାରେ ବସିଲି ।

ଅନେକ ଦିନଯାକେ ନିର୍ମଳା ଆଗରେ ତାହା ପ୍ରକାଶ କରି ନଥିଲି । ଯେତେବେଳେ ସେ ଜାଣିଲା, କହିଲା—ପଞ୍ଜିକାରର ବକ୍ତବ୍ୟ ତ ତୁମେ ଶୁଣିଛ—ସବିତା କୋଳରେ ଯଦି ଏଇଟି ଆତ୍ମତୃପ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲା, ସେତିକି କ'ଣ ଆମର ଗୌରବ ନୁହେଁ !

ନିର୍ମଳା କିଛି କହିଲା ନାହିଁ । ମୋର ମନେ ହେଲା ହୁଏତ ସେ ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ପାଇ